

ხელისუფლება და საზოგადოება № 4(48) 2018, ტომი I

სამეცნიერო ჟურნალი „ხელისუფლება და საზოგადოება
(ისტორია, თეორია, პრაქტიკა)“

Scientific magazine

“AUTHORITY AND SOCIETY”

(History, Theory, Practice)“

Научный журнал “ВЛАСТЬ И ОБЩЕСТВО

(История, Теория, Практика)“

№ 4 (48) 2018, ტომი I

ღია დიპლომატიის ასოციაციის

სამეცნიერო ჟურნალი

**Scientific magazine of
The Open Diplomacy Association**

Научный журнал

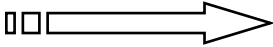
АССОЦИАЦИИ ОТКРЫТОЙ ДИПЛОМАТИИ

ISSN 1512-374X

ჟურნალი დაარსებულია 2005 წელს საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის სახელმწიფო მართვის კათედრის მიერ

UDC 378(479.22)(051.2)

ბ. 402

სარედაქციო კოლეგია:

შოთა დოღონაძე	მთავარი რედაქტორი
ოთარ ქოჩორაძე	მთავარი რედაქტორის მოადგილე
ოთარ ბაღათურია	პასუხისმგებელი მდივანი

ნანა ავალიანი, რუდიგერ ანდრესენი, მეუფე აბრამი (გარმელია), ევგენი ბარათაშვილი, გიორგი ბაღათურია, ოთარ ბაღათურია, რასა ბელოკაიტე, ანასტასია განიჩი, იური გორიცი, ვახტანგ გურული, ქეთო დავითაია, შოთა დოღონაძე, ელუნ დრაკე, ჰარალდ ვერტიცი, გენადი იაშვილი, სერჯო კამიზი, რიჩარდ მასი, მიხაილო მედვიდი, როინ მეტრეველი, იოშიკა მიცუი, ბადრი ნაკაშიძე, ლიზავეტა ჟახანიანი, ბუდი ნურანი რუჩჯანა, რამონ პიეტრო-სუარესი, გერტ სურმიულენი, ქეთი ქოქრაშვილი, ოთარ ქოჩორაძე, რუსუდან ქუთათელაძე, მაია ჩხეიძე, ვიჩესლავ მიუნდიუკი, ია ხუბაშვილი. ენდრიუ ლენუქს ჰარდინგსი.

ჟურნალი ხელმძღვანელობს თავისუფალი პრესის პრინციპებით. გამოქვეყნებული მასალების სიზუსტეზე პასუხისმგებელია ავტორი. გამოქვეყნებული მასალები გამოხატავს მხოლოდ ავტორთა პოზიციას და შესაძლოა არ ემთხვეოდეს რედაქციის შეხედულებებს.

რედაქციის მისამართი:

საქართველო, თბილისი, 0175, კოსტავას ქ. 77, VI კორპუსი,
I სართული, ტელ. 236-45-14,
77 Kostava st., 0175 Tbilisi, Georgia.
Tel. [+995 32] 2364514

e-mail: geoandependip@yahoo.com

გარეკანის გავორმება: დავით ბაღათურია

ჟურნალი გამოდის კვარტალში ერთხელ, 4 ნომერი წელიწადში
ჟურნალის ელექტრონული ვერსია განთავსებულია ვებგვერდზე:

<http://odageorgia.ge/?page=gamocemebi>

ჟურნალის რეფერირებული მასალა განთავსებულია

საერთაშორისო სამეცნიერო ელექტრონულ ბიბლიოთეკაში:

<http://www.eLIBRARY.ru>

ს ა რ ჩ ე ვ ი
თეორია

ჟუჟუნა იოსელიანი, ოთარ ქოჩორაძე
მოტივაციის პროცესები სოციალური როლის ფორმირებისას----- 5

საჯარო მმართველობის პრაქტიკა

დავით კუხალაშვილი, თამარა ტარტარაშვილი
საქართველოს ეთნიკური უსაფრთხოების გამოწვევები----- 15

Наталья Грабар
МИРОВОЙ ОПЫТ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ БЮРОКРАТИЗМА В СИСТЕМЕ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ К УСЛОВИЯМ УКРАИНЫ----- 38

გიორგი კეკელიძე, თამარ რევაზიშვილი
პოლიციაში განსახორციელებელი არსობრივი ცვლილებები და რეფორმირების ფუნდამენტური ხასიათი----- 50

ლაშა ცომაია
საზოგადოებრივი ცნობიერების გაზრდის მნიშვნელობა კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლაში----- 65

ირაკლი მანველიძე, მადონა თებძე
ელექტრონული მუნიციპალიტეტის განვითარების ტენდენციები აჭარის რეგიონში----- 73

ეკონომიკა

ლევან კორკელია
საჯარო-კერძო პარტნიორობის მექანიზმის აქტუალობა საქართველოს სოციალური ინფრასტრუქტურის სფეროში----- 79

Nikola Orlov
PROBLEMS OF RETURNING THE MODERN MARKET: SATISFACTION, CAUSES, CONSEQUENCES----- 93

ასმათ ლილუაშვილი
ეფექტიანობის აუდიტი, როგორც საფინანსო კონტროლის ახალი ფორმა საქართველოში----- 99

სამართალი

Елена Салненко ПРАВОВОЕ МЫШЛЕНИЕ И ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ УКРАИНЫ-----	104
---	------------

სახელმწიფო და რელიგია

Петр Яроцкий, ОСОБЕННОСТИ КИЕВСКОГО ХРИСТИАНСТВА: ОСНОВОПОЛОЖНЫЕ ПРИНЦИПЫ ДЛЯ ВОЗРОЖДЕНИЯ АВТОКЕФАЛЬНОЙ УКРАИНСКОЙ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ-----	116
---	------------

საზოგადოება

მარინე თოფჩიშვილი, რუსუდან თოფჩიშვილი სამოქალაქო საზოგადოება სამართლებრივ სახელმწიფოში-----	135
---	------------

პრაქტიკა

პავლე ასათიანი სტაციონარულ ცირკულაციაზე აგებული ცოდნის ერთიანობის პარადიგმა საქართველოს ხელისუფლების ინფორმაციული საზოგადოების ეკონომიკური რეფორმის თვალთახედვით-----	141
მე-12 ყოველწლიური საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია „ხელისუფლება და საზოგადოება - 2018“-ის თეზისები -----	146

თ ე ო რ ი ა

ჟუჟუნა იოსელიანი, ოთარ ქოჩორაძე მოტივაციის პროცესები სოციალური როლის ფორმირებისას

პიროვნება ქმნის უამრავ სხვადასხვა ქცევით მოდელს, ასრულებს სხვადასხვა სოციალურ როლს, რომელიც განპირობებულია მისი ინდივიდუალური, ფსიქოლოგიური თუ სოციალური მახასიათებლებით.

დგება საკითხი, რა მოტივი განსაზღვრავს ამა თუ იმ სახის ქცევას, რატომ ირჩევს ადამიანი ქცევის რომელიმე კონკრეტულ სახეს? რა მოტივები აქვს შერჩეული საკუთარი საქციელის განხორციელებისას? როგორ აგებს ის საკუთარ „მე“-ს იმ კონკრეტული სოციალური როლის წარმოსადგენად, რომელსაც ასრულებს?

საკვანძო სიტყვები: სოციალური როლი, საკუთარი „მე“, მოტივაცია, ინდივიდი და სოციალური გარემო, სოციალური ქცევა.

რა ფაქტორი განაპირობებს ინდივიდის სოციალურ გარემოსთან მიმართებასა და ქცევას? როგორია სოციალური როლების ურთიერთმიმართება? რა პროცესია ეს?

სოციალური სისტემის ერთეული არის სოციალური როლი, რომელიც განსაზღვრულია როლური მოლოდინით. სოციალური როლები შეიძლება, განვიხილოთ, როგორც სოციალურ სისტემაში ინტერნალიზებული ღირებულებები.

ადამიანები ურთიერთობის პროცესში ანგარიშს უწყვენ, რას აკეთებენ სხვები, რათა საკუთარი ქცევა ააგონ სხვათა ქმედებების გათვალისწინებით. ინდივიდი იძულებულია, შეუსაბამოს ქცევის საკუთარი მოდელი სხვათა მოქმედებებს.

„ადამიანებს შორის ერთიმეორის ქცევის მოტივთა დადგენის შემდეგ შესაძლებელი ხდება შეთანხმებული სოციალური აქტივობა“. [1]

ურთიერთქმედების პროცესში ადამიანები იძულებულნი არიან, ითამაშონ გარკვეული სოციალური როლი, აითვისონ ერთმანეთის როლები. ინდივიდის მიერ სოციალური როლების ათვისების პროცესი განაპირობებს სწორედ სოციალიზაციას - ადამიანის პიროვნებად ჩამოყალიბებასა და ფორმირებას, კონკრეტულ

საზოგადოებაში მიღებული წესების, ნორმებისა და ღირებულებების განსაზღვრას.

„სოციალური გარემო ადამიანებს სოციალური როლების გარკვეული სისტემის წინაშე აყენებს, რომელშიც უნდა მოხდეს ადამიანის სოციალური აქტიობის რეალიზაცია. ნებისმიერ მომენტში, ადამიანი რამდენიმე სოციალურ როლს „თამაშობს“. იგი ასრულებს იმ მოთხოვნებს, რომლებსაც ამ როლის შემსრულებლისგან მოელიან პირადი უნარისა და მოთხოვნილება-მისწრაფებების მიხედვით. თავის სამოქმედო მიზნებს ადამიანი შესაძლებლობებისა და ამ როლის მიხედვით აყალიბებს, იმის მიხედვით, თუ რა მიზნებს იყალიბებს და როგორ ასრულებს მათ, ხდება გარკვეული მდგომარეობისა და პრესტიჟის მოპოვება. მის მიერ ურთიერთობათა ამ სისტემაში ხდება საზოგადოებრივი აზრის შემუშავება მოცემული პიროვნების მიმართ“. [2]

სმელზერის მიხედვით, როლი გულისხმობს მოსალოდნელ ქცევას, რომელიც განსაზღვრულია ადამიანის სტატუსით. სოციალური როლი სოციალური სტატუსით განპირობებული სტერეოტიპული ქცევაა. ის განსაზღვრავს კონკრეტულ სოციუმში პიროვნების ადგილს, ურთიერთობების სახესა და ხარისხს.

მოცემული სტატუსისათვის დამახასიათებელი როლების ერთობლიობა კი წარმოადგენს როლურ სისტემას. განსხვავებული როლების ათვისება – სოციალიზაციის პროცესის მნიშვნელოვანი ნაწილია.

„როლის თეორია შემაკავშირებელი რგოლია ანალიზის მიკროსოციალურ (ინდივიდები და მცირე ჯგუფები) და მაკროსოციალურ (დიდი ჯგუფები, ინსტიტუციები) დონეებს შორის. როლებს ასრულებენ ინდივიდები, მაგრამ როლის ქვემდებარე პოზიციები საზოგადოების მიერაა განსაზღვრული“ . [3]

„როლების ათვისების“ პროცესს განიხილავს და აერთიანებს თავის თეორიებში სიმბოლური ინტერაქციონიზმი. სიმბოლური ინტერაქციონიზმის წარმოშობა დაკავშირებულია ე.წ. „ჩიკაგოს სკოლასთან“/ჯ.მიდი/.

ინდივიდი სოციუმთან ურთიერთობისთვის იყენებს უამრავ სხვადასხვა „მე“-ს. შეიძლება, ქონდეს რამდენიმე სოციალური „მე“, როლის სახეობის, მისი მოტივაციის მიხედვით და ა.შ. ამ პროცესს ჰოფმანი „საკუთარი თავის სხვადა წარდგენას“ უწოდებს.

ჰოფმანისეული “მე”-ს კონცეფცია გულისხმობს შემდეგს: „განხილავს კონფლიქტს I-ს, სპონტანურ თვითონობასა და მე-ს შორის, სოციალურად შეზღუდულ თვითონობას შორის, როგორც ძირეულ უთანხმოებას ზოგადადამიანურ “მე”-სა და სოციალიზირებულ “მე”-ს შორის...ეს კონფლიქტი გამოწვეულია განსხვავებით იმ მოქმედებებში, რომელსაც საზოგადოება მოელის ჩვენგან და რაც სინამდვილეში გვსურს. ვაწყდებით მოთხოვნას, ვაკეთოთ ის, რასაც ჩვენგან მოელიან. იმისათვის, რომ საკუთარი გარკვეული მდგომარეობის სტაბილურობა შეინარჩუნონ, ადამიანები გამოდიან საკუთარი სოციალური აუდიტორიის წინაშე” [4] და ასრულებენ განსაზღვრულ სოციალურ როლებს.

ადამიანები ურთიერთქმედებისას გამოხატავენ საკუთარი „მე“-ს კონკრეტულ გაგებას, რომელიც მისაღები იქნება სხვებისთვის. ანუ მათი სოციალური „მე“ განისაზღვრება სხვების მოლოდინით. ეს ის პროცესებია, რასაც როლების შესრულება/თამაში ჰქვია და რასაც ვუწოდებთ „როლების ათვისებას“. “შესრულება სოციალურ სიტუაციაში მონაწილე სუბიექტის საქმიანობაა, რომელიც გამიზნულია სხვა მონაწილეებზე გარკვეული ტიპის ზემოქმედებაზე”. [5]

„ჰოფმანი თვლიდა, რომ როცა ინდივიდები ურთიერთქმედებენ, მათ სურთ გამოხატონ საკუთარი “მე”-ს გარკვეული გაგება, რომელსაც მიიღებენ სხვები. თუმცა, თუნდაც ამ “მე”-ს წარდგენისას შემსრულებლები აცნობიერებენ, რომ აუდიტორიის ნაწილს შეუძლია მათ „სპექტაკლზე“ ზემოქმედება და ამ მიზეზით, ადამიანები გრძნობენ აუდიტორიის კონტროლის აუცილებლობას...შემსრულებლებს იმედი აქვთ, რომ “მე”-ს ის გაგება, რომელსაც ისინი წარმოუდგენენ სოციუმს, საკმარისი იქნება იმისთვის, რომ ისინი მიიღონ ისეთებად, როგორც მათ სურთ. ამასთანავე შემსრულებლები გულისხმობენ იმასაც, რომ ეს აუდიტორიას აიძულებს მოიქცეს ისე, როგორც შემსრულებლებს სურთ. ჰოფმანმა ეს მნიშვნელოვანი მოვლენა დაახასიათა, როგორც “შთაბეჭდილებების მართვა”. [6]

ესე იგი, გამოდის, რომ ინდივიდი უბრალო შემადგენელი ნაწილი კი არაა, არამედ, ის ერთიანდება საზოგადოებასთან თავად, როგორც საკუთარი ინდივიდუალობა და, ასევე, როგორც თავისი სოციალური „მე“ - განპირობებული სოციალური ქცევით.

„ჯგუფის ცხოვრება აუცილებლად გულისხმობს ჯგუფის წევრებს შორის ინტერაქციას, ანუ საზოგადოება შედგება ერთმანეთთან ინტერაქციაში მყოფი ინდივიდებისგან ...ინდივიდი იძულებულია, შეუსაბამოს ქცევის საკუთარი მსვლელობა სხვათა მოქმედებებს. ამაში მდგომარეობს სწორედ სოციალური ინტერაქციის არსი .. სოციალური ინტერაქციის მნიშვნელობა ისაა, რომ წარმოადგენს პროცესს, რომელიც აყალიბებს სოციალურ ქცევას“. [7]

ადამიანები თავიანთი მიზნების მიღწევისას სხვა ადამიანებთან ურთიერთქმედების უამრავ წესსა და ფორმას იყენებენ და სწორედ ეს ფორმებია "სოციაციის ანუ განსაზოგადოებრიობის" ფორმები.

როლური ქცევების ათვისება ხდება ინდივიდის სოციალიზაციის ეტაპებზე. სოციალურ გარემოში, ადამიანები ირგებენ სოციალური როლების განსაზღვრულ სისტემას და ამ სისტემაში ხდება პიროვნების სოციალური აქტივობა.

ნებისმიერი სოციალური როლის ფორმირება ხდება კოლექტიური და ინდივიდუალური კომპონენტებით, რომლებიც კანონზომიერად არიან ინტეგრირებულნი.

შეიძლება, განვსაზღვროთ სოციალური ქცევის შემადგენელი სამი ზოგადი კომპონენტი:

1. პიროვნების ინდივიდუალური შესრულება, თვითშეკვეთა.
2. შეკვეთა პიროვნებაზე, სოციალური კონტროლი.
3. სოციალური შეკვეთის ინდივიდუალური შესრულება.

პიროვნება ქმნის უამრავ სხვადასხვა ქცევით მოდელს, რომელიც განპირობებულია მისი როგორც ინდივიდუალური, ფსიქოლოგიური, ასევე სოციალური მახასიათებლებით.

დგება საკითხი, რა მოტივი განსაზღვრავს ამა თუ იმ სახის ქცევას, რატომ ირჩევს ადამიანი ქცევის რომელიმე კონკრეტულ სახეს? რა მოტივები აქვს შერჩეული საკუთარი საქციელის განხორციელებისას? როგორ აგებს ის თავის „მე“-ს იმ კონკრეტული სოციალური როლის წარმოსადგენად, რომელსაც ასრულებს ?

მოტივაციის პროცესი თავს იჩენს მაშინ, როდესაც ადამიანის წინაშე არსებობს ქცევის განხორციელების რამდენიმე შესაძლებლობა და მან უნდა აირჩიოს ერთი კონკრეტული ქცევის მოდელი, შესაბამისად, შესაძლებელი ქცევებიდან ერთ რომელიმეს აძლევს უპირატესობას. „მოტივაციის საკითხის გარჩევისას სწორედ ასეთი ქცევა აქვთ მხედველობაში, როცა პიროვნება ქცევის

არჩევანის წინაშე დგას, მას სწორედ მაშინ უჩნდება რომელიმე გზის არჩევისა და შესატყვისი ქცევის განხორციელების ამოცანა, მოტივაციის პროცესი რომელიმე შესაძლებელი ქცევისათვის უპირატესობის მინიჭებაში მდგომარეობს”. [8]

ნებისმიერი ქცევითი მოდელი გარკვეული ხარისხით შესაძლებელია, აქტუალური იყოს ინდივიდის მოთხოვნილებებისათვის. რა ფაქტორები განსაზღვრავს პიროვნების აქტივობის მიმართულებას, კონკრეტულ სიტუაციაში ქცევის რა მოდელების შესრულებაა მოსალოდნელი მისგან, დამოკიდებულია როგორც მოთხოვნილება-მისწრაფებებზე, ასევე შინაგან პიროვნულ სტრუქტურაზე.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მოთხოვნილება-მისწრაფებებსა და პიროვნების შინაგან სტრუქტურას შორის მნიშვნელოვანი ურთიერთგანპირობებულობა არსებობს.

ქცევაში პიროვნების მონაწილეობის საკითხის განხილვისას, აქტივობის ორ ზოგად კლასს გამოყოფენ: ინდივიდის მიერ განხორციელებულ იმპულსურ ქცევასა /მოთხოვნილებები/ და პიროვნების მიერ არჩეული ქცევას /მისწრაფებები, მიზნები/. „მისწრაფებანი მოთხოვნილებებისგან განსხვავებით, მხოლოდ ისე მოქმედებენ, როგორც ფენომენოლოგიურად მოცემული შინაარსები, ცნობიერი განცდები, ამ მისწრაფებათა შინაარსი მეტწილად განპირობებულია იმ სოციალური გარემოთი, რომელშიც ადამიანს უხდება ცხოვრება, მისწრაფებანი შექმნილ ტენდენციებს წარმოადგენენ”. [9]

ამჯერად, ჩვენი განსახილველი საკითხია სწორედ პიროვნების მიერ არჩეულ ქცევა - სოციალური ქცევა, რომელიც მისი მოტივების, შეხედულებების, მოსაზრებების, მიზანთა სისტემის საფუძველზეა მიღებული და პიროვნების აქტიური მონაწილეობით სრულდება.

მოტივაციის პროცესისთვის მნიშვნელოვანი საკითხია ნებელობითი ქცევა. მოქმედება, რომელსაც ადამიანი უშუალო მოთხოვნილების გარეშე ასრულებს, აკეთებს არა იმას, რაც მეტ სიამოვნებას ანიჭებს, არამედ უპირატესობას აძლევს სოციალურად უფრო მისაღებ ქცევას. ხანდახან ადამიანები ახორციელებენ მოთხოვნილებების/სურვილების/ საწინააღმდეგო ქცევას, ითვალისწინებენ ქცევაზე საზოგადოების რეაქციას /ეთიკის ნორმები, წესები და ა.შ./ ანუ ქცევას ყოველთვის არ განსაზღვრავს

მოთხოვნილება, უნდა არსებობდეს გარკვეული ნებელობა. „ნებელობის გამოყენებით ადამიანი პიროვნულად მისაღებად გადააქცევს ნაკლებად მიმზიდველ ქცევას და ასრულებს მას“. [10]

ადამიანის ქცევითი აქტივობის მასტიმულირებელია ის მისწრაფებები, მოტივები და ნორმები რომელსაც უპირატესობას ანიჭებს და რომლის გათვალისწინებითაც, ის როგორც საზოგადოებრივი, სოციალური ინდივიდი მოქმედებს. ადამიანი, როგორც პიროვნება, ცდილობს, საკუთარი მორალისა და სოციალური ნორმების შესაბამისი ქცევა განახორციელოს, რომელიც ყველაზე მეტ თანხვედრაშია საკუთარ შეხედულებებსა და ორიენტაციის სისტემასთან.

ერთ-ერთი საფუძველი, რომლითაც განპირობებულია ადამიანის ქცევა, არის მიზანი და მიზანთა სისტემა. „მიზნის შეფასება ხდება იმ სოციალური მოთხოვნების ფონზე, სადაც ისინი უნდა შესრულდეს და იმ უნარის მიხედვით, რომლითაც ამ მიზნების მქონე პიროვნება ხასიათდება. მიზანთა სისტემის ფორმირებისას სოციალური მოთხოვნებისა და საკუთარი შესაძლებლობების რეგულირებას ადამიანი სოციალური როლების მიღებითა და შესრულებით ახერხებს“. [11]

აქ უკვე მნიშვნელოვანია კონკრეტული სოციუმი და მისი სოციალური მოთხოვნების ფონი. როგორია აღნიშნულ საზოგადოებაში სოციალურად მისაღები და მიუღებელი, სოციალურად ღირებული ნებელობითი ქცევები. როგორ ახერხებს სოციუმი წესებისა და ნორმათა სისტემების მიწოდებასა და დაცვას. რამდენად მნიშვნელოვანია კონკრეტული საზოგადოების მოთხოვნა პიროვნებისადმი, გაითვალისწინოს ნორმათა არსებული სისტემა. მით უფრო „პიროვნების ერთ - ერთ სპეციფიკურ თავისებურებას ის წარმოადგენს, რომ იგი თავისი ქცევის შედეგებს სოციალურ ღირებულებათა თვალსაზრისით აფასებს“. [12]

რა ფსიქოლოგიური მექანიზმები განსაზღვრავს კონკრეტული ქცევითი მოდელების შესრულებას? ამ მექანიზმების გაგებისთვის მნიშვნელოვანია ადამიანის ღირებულებათა სისტემის დახასიათება, რომლის საფუძველზეც აფასებს თავის ქცევას. ადამიანი პიროვნებად იქცევა, სწორედ ღირებულებების სისტემის ჩამოყალიბების საფუძველზე და მისი შესრულებული ქცევაც ამ

ღირებულებების მოპოვებას ემსახურება, რაც თავისთავად საზოგადოების მოთხოვნების გათვალისწინებაა.

სოციალური ურთიერთობის შინაარსი დროში ხანგრძლივი განვითარების შედეგად ყალიბდება სწორედ ღირებულებებად, ინდივიდუალურ ნორმებად, რომელთა დაცვას განაპირობებს ვალდებულება ან სოციალურად განპირობებული როლური მოლოდინი. სოციალური ურთიერთობის შინაარსი, რომელიც მოქმედებათა გაცილებით ხანგრძლივ განმეორებადობას მოიცავს და განპირობებულია საერთო ინტერესებით, ყალიბდება უკვე როგორც ადათები, ზნე-ჩვეულებები და შეიცავენ ნორმებს, ღირებულებებს, რომლებიც სრულდება საზოგადოების მოთხოვნების შესაბამისად.

„საკუთარ შეხედულებათა მიხედვით პიროვნება ახდენს შინაგან და გარეგან ფაქტორთა ისეთ ორგანიზაციას, რომლებიც მის სოციალურ ღირებულებათა ორიენტაციების შესატყვის ქცევის განწყობის აღმოცენებას განაპირობებს“. [13]

სოციალური როლის შემადგენელი ერთ-ერთი კომპონენტი, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, არის სოციალური შეკვეთა პიროვნებაზე, სოციალური კონტროლი. პიროვნების სოციალურ ღირებულებათა ფორმირებაზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს სწორედ სოციალური კონტროლი/სოციალური შეფასება.

პიროვნების სოციალურ ღირებულებათა სისტემების ჩამოყალიბებასა და მის ფორმირებას განსაზღვრავს ის გარემო, ის სოციალური ჯგუფი, რომელშიც ცხოვრობს და ეს გარემო მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს მის ღირებულებათა სისტემაზე. ისევე როგორც, თავად ინდივიდს შეუძლია, გავლენა მოახდინოს იმ ჯგუფის ღირებულებების განვითარებაზე, რომელსაც ეკუთვნის. ქცევითი მოდელები და როლური მოლოდინები, მათ შორის, ურთიერთგანპირობებულია.

„სოციალური გარემოს გათვალისწინების დროს ადამიანს მხედველობაში აქვს ის ღირებულებანიც, რომლის მოპოვება-შექმნას მისი ჯგუფი ცდილობს. მიზანთა სისტემის შექმნით ადამიანი პირად მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილებას სოციალურ ღირებულებათა შექმნას უკავშირებს. ჯგუფის მოთხოვნათა შესრულების საფუძველზე ხდება ამ მოთხოვნათა გაშინაგანება საკუთარ მისწრაფებებად“. [14]

რა სოციალური ღირებულებებით ცდილობს პიროვნება საკუთარი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას სოციუმის ნორმათა სისტემიდან, რას ანიჭებს პრიორიტეტს, ეს განსაზღვრავს სწორედ პიროვნების მსოფლმხედველობას, მორალური და პიროვნული განვითარების ნიშნულს. ესაა პროცესი, როცა ხდება სოციალური შეკვეთის ინდივიდუალური შესრულება - როლის შესრულება სოციალურ-ფსიქოლოგიურ დონეზე.

პიროვნების, როგორც სოციალური არსების, მიზანთა სისტემის ჩამოყალიბებას განაპირობებს ჯგუფის სოციალური ღირებულებებისადმი ორიენტაცია. „სოციალური ღირებულებების შემცველი მიზანთა სისტემა ქმნის უშუალო მოთხოვნილებებსა და მისწრაფებებთან ერთად „მე“-ს სისტემას, ადამიანი სოციალურ გარემოში ცხოვრების გამო თავისი ჯგუფის ღირებულებათა შექმნას და მიღწევას პიროვნულ მიზნებად აქცევს. თავის წარმატებასაც ადამიანი ცხოვრებაში ამ მიზნების რეალიზაციის მიხედვით ზომავს. ეს იმას ნიშნავს, რომ ადამიანები მიღწევებს ცხოვრებაში თავისი სოციალური ჯგუფის ღირებულებათა მიხედვით ზომავენ, რომლებიც გაშინაგანებულ იქნა მათ მიერ და რომელთა საფუძველზე ისინი პიროვნებად იქცნენ“. [15]

როგორ შეიძლება, შეფასდეს და გაიზომოს ადამიანის სოციალური ქცევის ღირებულება? როგორ განისაზღვროს სოციალური როლის არჩევისა და შეთვისების მამოძრავებელი მოტივაცია, როგორ ვმართოთ როლური მოლოდინები? შეთანხმებული სოციალური აქტივობა გულისხმობს სწორედ, რომ „ადამიანის სოციალური ქცევის ღირებულება სხვა ადამიანების ქცევის ღირებულებათა მიმართებაში უნდა განისაზღვროს“. ამგვარი მიდგომა უზრუნველყოფს გარკვეული საზოგადოებრივი სტანდარტების ჩამოყალიბებას, რომლის მიხედვითაც შესაძლებელი იქნება ცალკეულ პიროვნებათა სოციალური მოქმედების შეფასება. მნიშვნელოვანია ასეთი სოციალური ეტალონების განსაზღვრა ნებისმიერი კონკრეტული სოციუმის არსებობისა და განვითარებისთვის, რამდენადაც ადამიანები ერთმანეთის სოციალურ ქცევებს სწორედ ასეთი ზოგადმიღებული, „გასაშუალებელი ადამიანის“ სტანდარტებით აფასებენ და ზომავენ.

აქვე დავძენთ, რომ „საზოგადოებრივი სტანდარტი“ და „სოციალური ეტალონები“ მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს

კონკრეტული სოციუმის, მისი წევრების საზოგადოებრივი, სოციო-კულტურული და მორალური განვითარების ნიშნულს.

„მიუხედავად იმისა, რომ ყოველი ადამიანი თავისებურად განიცდის სოციალურ ღირებულებათა მნიშვნელობას, რის გამოც ყოველ მათგანს თავისი უნიკალური წვლილი შეაქვს მთლიანი სოციალური ცხოვრების პროცესში, ყოველ სოციალურ გარემოში არსებობს ძირითადი ღირებულებანი, რომელსაც ემსახურება ადამიანი“. [15]

ლიტერატურა

References:

1. nadiraSvili S. pirovnebis socialuri fsiqologia, Tbilisi 1975, gv. 296.
2. nadiraSvili S. pirovnebis socialuri fsiqologia, Tbilisi 1975, gv.281.
3. baliaSvili m. socialuri fsiqologiis safuZvlebi, Tbilisi 2010, gv. 18.
4. gofmanis sociologiuri Teoria, socioanalizis ZiriTadi kategoriebi. vwdomis reJimi:
<http://socium.ge/downloads/tanasoeteoii/gofmanis-sociologiuri-shexedulebei.pdf> [nanaxia 04.11.18]
5. i. gofmanis sociologiuri Teoria, socioanalizis ZiriTadi kategoriebi. vwdomis reJimi:
<http://socium.ge/downloads/tanasoeteoii/gofmanis-sociologiuri-shexedulebei.pdf> [nanaxia 04.11.18]
6. i. gofmanis sociologiuri Teoria, socioanalizis ZiriTadi kategoriebi. vwdomis reJimi:
<http://socium.ge/downloads/tanasoeteoii/gofmanis-sociologiuri-shexedulebei.pdf> [nanaxia 04.11.18]
7. kaWkaWiSvili i. socialuri moqmedebis Teoriebi, „mecniereba“, Tbilisi, 2001. gv.144.
8. nadiraSvili S. pirovnebis socialuri fsiqologia, Tbilisi 1975, gv. 271.
9. nadiraSvili S. pirovnebis socialuri fsiqologia, Tbilisi 1975, gv. 279.
10. nadiraSvili S. pirovnebis socialuri fsiqologia, Tbilisi 1975, gv. 288.
11. nadiraSvili S. pirovnebis socialuri fsiqologia, Tbilisi 1975, gv. 281.
12. CxartiSvili S. nebismieri qcevis motivis problema, Tbilisi, 1958, gv 283.
13. nadiraSvili S. pirovnebis socialuri fsiqologia, Tbilisi 1975, gv. 293.
14. nadiraSvili S. pirovnebis socialuri fsiqologia. Tbilisi 1975, gv. 300.
15. nadiraSvili S. pirovnebis socialuri fsiqologia. Tbilisi 1975, gv. 302.
16. nadiraSvili S. pirovnebis socialuri fsiqologia. Tbilisi 1975, gv. 298.
17. kaWkaWiSvili i. socialuri Teoria. Tbilisi, 2008.
18. hofmani i. TviTprezentacia yoveldRiur cxovrebaSi. fondi „Ria sazogadoeba-saqarTvelo“, Tbilisi 2007.
19. smelzeri n.socialuri struqtura. vwdomis reJimi:

<http://socium.ge/downloads/socshesavali/socialuri-struqtura.pdf>

რეცენზენტი: პროფესორი შოთა დოღონაძე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი.

Zhuzhuna Ioseliani, Otar Kochoradze

MOTIVATIONAL PROCESSES IN THE FORMATION OF THE SOCIAL ROLE

Summary

The person creates a lot of different behavior models, performs various social roles that are due to its individual, psychological and social characteristics.

There is the question, what kind of motivation determines a certain behavior, why does a person choose a certain type of behavior? What motives are chosen when performing his behaviors? How does he create his "I" to represent the specific social role he performs?

Keywords: social role, own „I“, motivation, individual and social environment, social behavior.

Reviewer: Professor Shota Dogonadze, Georgian Technical University.

Жужуна Иоселиани, Отар Кочорадзе

МОТИВАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ СОЦИАЛЬНОЙ РОЛИ

Резюме

Человек создает множество разных моделей поведения, выполняет различные социальные роли, которые обусловлены его индивидуальными, психологическими и социальными характеристиками.

Возникает вопрос, какая мотивация определяет какое-то поведение, почему человек выбирает определенный тип поведения? Какие мотивы выбраны при выполнении собственных поведений? Как он создает свое «Я» для представления конкретной социальной роли, которую он выполняет?

Ключевые слова: социальная роль, собственное „я“, мотивация, индивидуальная и социальная среда, социальное поведение.

Рецензент: Профессор Шота Догонадзе, Грузинский технический университет.

საჯარო მმართველობის პრაქტიკა

დავით კუხალაშვილი, თამარა ტარტარაშვილი
საქართველოს ეთნიკური უსაფრთხოების გამოწვევები

სახელმწიფოს ეროვნული უსაფრთხოების სისტემაში სადაზვერვო და კონტრსადაზვერვო საქმიანობას ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი როლი აკისრია. ეროვნული უსაფრთხოების მნიშვნელოვან შემადგენელს კი ეთნიკური უსაფრთხოება წარმოადგენს. ეთნიკური უსაფრთხოების დაბალი დონე ოპერატიული ვითარების დამძიმების მნიშვნელოვანი საფუძველია და იგი მცირედი კონფლიქტების ინსპირირებიდან, ქვეყნის კონსტიტუციური წყობილების ძალადობრივი რღვევით შეიძლება დასრულდეს.

სახელმწიფოში სოციალური უსაფრთხოების დაცვის ძირითად უზრუნველყოფას კონტრსადაზვერვო, ხოლო საერთაშორისო არენაზე სადაზვერვო სამსახური ახორციელებს. საქმიანობის ძირითადი პრინციპი, მოსახლეობის რელიგიური და ეთნო-ფსიქოლოგიური თავისებურებების შესწავლაში მდგომარეობს, რომელიც საიდუმლო, აგენტურულ-ოპერატიულ საქმიანობასთან ერთად, ღია წყაროების კომპლექსურ შესწავლასაც გულისხმობს.

2008-2017 წლის განმავლობაში ჩატარებული კვლევების ანალიზით ირკვევა, რომ ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაციის პროცესი ქართულ სახელმწიფოსთან, შესაბამისად საგარეო პოლიტიკურ კურსთან ძალიან დაბალ დონეზე მიმდინარეობს, რაც მაღალი ალბათობით პერსპექტივაში სახელმწიფოსთან ეთნიკური უმცირესობების კონფლიქტის მნიშვნელოვანი მაინსპირირებელი გარემოება შეიძლება გახდეს. ყოველივე, ოპერატიული ვითარების დამძიმებასთან ერთად, დამაზიანებლად იმოქმედებს ეროვნული უსაფრთხოების ხარისხზე, მათ შორის ქვეყნის უარყოფითი იმიჯის ინსპირირების თვალსაზრისით.

კვლევის მეთოდოლოგია: ეთნიკური უმცირესობების სახელმწიფოსთან თავსებადობის კუთხით ღია წყაროებში არსებულ: (მათ შორის საქართველოს ცენტრალური საისტორიო არქივის მასალები) 1918-1921 წლებში ეთნიკური უსაფრთხოების

შესახებ არსებული მონაცემების, 2008-2017 წლებში ადგილობრივი, საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და ადგილობრივი მკვლევარის მიერ განხორციელებული კვლევების ანალიზი-შეფასება-პროგნოზი.

პრაქტიკულად შეიძლება დავასკვნათ, რომ სახელმწიფოსთან ეთნიკური უმცირესობის ინტეგრირების პროცესის დაბალი დონე, გამოხატულია სახელმწიფო ენის შესწავლისა და გამოყენების იგნორირებაში. სათანადო პროპაგანდის, ეთნიკური უმცირესობების მხრიდან სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული საგარეო-პოლიტიკური კურსის შესახებ ინფორმაციის არ არსებობით, მათი მხრიდან მკვიდრი სახელმწიფოსადმი მტრულად განწყობილი სახელმწიფოსადმი დადებითი განწყობების არსებობით.

ეთნიკური უსაფრთხოების მიმართულებით თანამედროვე ეტაპზე მიღწეულია ვითარება, რომელმაც შესაძლოა უარყოფითი ასახვა ჰპოვოს ეროვნულ უსაფრთხოებაზე.

საკვანძო სიტყვები: ეროვნული უსაფრთხოება, ეთნიკური უსაფრთხოება, ეთნიკური დაზვერვა და კონტრდაზვერვა.

საუკუნეების განმავლობაში მსოფლიოში უამრავი კონფლიქტი მიძინვარებს, რომლის ინსპირირების საფუძველი ეთნიკურ ფაქტორს უკავშირდება. სტრატეგიული ამოცანებისა და მიზნების აღსრულებისათვის, სახელმწიფოები ეთნიკური კონფლიქტების ორგანიზებას უცხო სახელმწიფოებში სადაზვერვო საქმიანობით ახორციელებენ, რომლის მნიშვნელოვან შემადგენლებს წარმოადგენს: პოლიტიკური, ეკონომიკური, სამხედრო და სამეცნიერო-ტექნიკური დაზვერვის მიმართულებით ფართო აგენტურული ქსელის შექმნა, მიზნებისა და ამოცანების შესაბამისი პროპაგანდის წარმოება და სხვა. იმის გათვალისწინებით, რომ სადაზვერვო სამსახურების უმნიშვნელოვანეს ამოცანებს, დაზვერვას დაქვემდებარებული სახელმწიფოს წესწყობილების ძალადობრივი და „არაძალადობრივი“ გზით დამხობა, ტერიტორიული მთლიანობის რღვევა და საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროს დესტაბილიზაცია წარმოადგენს, შედეგის მისაღწევად მზვერავი სახელმწიფოსათვის მოწყვლადი ეთნიკური ჯგუფები მნიშვნელოვან საყრდენს წარმოადგენდნენ.

გამოთქმულ მოსაზრებას ადასტურებს ის გარემოება, რომ ჩამოთვლილი მიზნები: „ეროვნებათაშორისი ურთიერთობებისათვის ძირის გამოთხრით, ეროვნული, ეთნიკური და კუთხური შუღლის, სეპარატიზმის გაღვივებით“[1] მიიღწევა. გასათვალისწინებელია, რომ აგენტურულ-ოპერატიული ვითარების (დაზვერვის დაინტერესების მიმართულებით არსებული მდგომარეობის, მისი შესწავლის ძალების, საშუალებებისა და ხელისშემშლელი ფაქტორების ერთობლიობა)[2] ერთ-ერთ ძირითად ელემენტს წარმოადგენს: მოსახლეობის რელიგიური და ეთნო-ფსიქოლოგიური თავისებურებები, რაც ამ მიმართულებით აგენტურულ საქმიანობასთან ერთად, ღია წყაროების კომპლექსურ შესწავლასაც გულისხმობს.

სახელმწიფოში კონსტიტუციური წყობილების ძალადობრივი რღვევის თავიდან აცილებისა და აღკვეთის მნიშვნელოვანი პირობა, სტაბილური ოპერატიული ვითარების შენარჩუნება-გაუმჯობესებაში მდგომარეობს. კონტრსადაზვერვო კუთხით ოპერატიული ვითარება კი იმ პირობათა ერთობლიობაა, რომლებიც პირდაპირ ან ირიბად ზემოქმედებენ მოწინააღმდეგესთან სახელმწიფო უშიშროების ორგანოების ბრძოლის ხარისხზე. შესაბამისად, სახელმწიფოს ეთნიკურ უსაფრთხოებაზე პასუხისმგებელ უმნიშვნელოვანეს სტრუქტურას, ქვეყნის შიგნით კონტრსადაზვერვო უწყება, ხოლო საზღვრებს გარეთ სადაზვერვო სამსახური წარმოადგენს.

კონფლიქტების ანალიზით შეიძლება დავასკვნათ, რომ სახელმწიფო უშიშროების მიმართულებით, ეთნიკური და რელიგიური კონფლიქტების დროული გამოვლენა-აღკვეთა-თავიდან აცილების პროცესში განხორციელებული ოპერატიული საქმიანობისას, ეთნიკური და რელიგიური ფაქტორების დამორიშორება პრაქტიკულად შეუძლებელია. ეს გარემოება კი სახელმწიფოში დესტაბილიზაციის მასშტაბებს კიდევ უფრო ზრდის.

სახელმწიფოებრიობაზე ეთნიკური უმცირესობების დამაზიანებელი ზეგავლენის კუთხით საქართველოს მნიშვნელოვანი ისტორიული მონაცემები მოეპოვება.

სახელმწიფოში ეთნიკური უსაფრთხოების ორგანიზების დაბალმა დონემ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის

ძალადობრივ დამხობაში მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა. მიუხედავად იმისა, რომ სახელმწიფოს კონტრსადაზვერვო უწყებას და ხელისუფლებას გააჩნდა მნიშვნელოვანი ანალიტიკური მონაცემები საქართველოს დამოუკიდებლობის მოწინააღმდეგე, კომპაქტურად დასახლებული ეთნიკური უმცირესობების შესახებ. ვერ მოხერხდა სათანადო (საკმარისი) ოპერატიული და სხვა სახის ღონისძიებების დაგეგმვა-განხორციელება.

დამოუკიდებლობის წინა პერიოდში ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემების ანალიზის შედეგად იკვეთებოდა: [3] კონკრეტულ ტერიტორიაზე მცხოვრები „ქართული ჯგუფი,“ რომელსაც ქართველთა გარდა მიეკუთვნებოდნენ აფხაზები, აგრეთვე **ქართული დედაენით:** ქართველი ებრაელები და ქართველი-სომხები, რიცხოვნობით 176557 კაცი. მაღალი ალბათობით, აღნიშნული ჯგუფი სახელმწიფოს დამოუკიდებლობის მხარდამჭერი ჯგუფის კატეგორიას განეკუთვნებოდა. არსებობდა „არაქართული ჯგუფის“ კატეგორია, რომლებშიც შედიოდნენ საქართველოში მცხოვრები სომხები, რუსები, თურქები, ოსები, ბერძნები, გერმანელები და სხვადასხვა პატარა ჯგუფები, რიცხოვნობით 712780. მაღალი ალბათობით ეს ჯგუფი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკისადმი მტრულად განწყობილ ჯგუფს განეკუთვნებოდა.

სახელმწიფოს ეთნიკური უსაფრთხოების კუთხით, უცხო ქვეყნების (რუსეთის, აზერბაიჯანის, ოსმალეთის) მიერ დაკავებულ ქართულ ტერიტორიებზე მცხოვრები 86500-იანი მოსახლეობის უმრავლესობას არაქართველები წარმოადგენდნენ და მათი მნიშვნელოვანი ნაწილი დამპყრობელ სახელმწიფოებს თანაუგრძნობდნენ. საბჭოთა რუსეთს დაკავებული ჰქონდა 530 კვადრატული კილომეტრი ტერიტორია, დვალეთის რაიონი და სოფელი ლარსი, სადაც ცხოვრობდა ანტიქართული განწყობებით გამორჩეული 6000 ოსი ეროვნების ადამიანი. ანალოგიური განწყობებით გამოირჩეოდა: ჩრდილოეთ, აგრეთვე სამხრეთ ლორესა და სამხრეთ არტანის ტერიტორიებზე მცხოვრები, 71278 კაციანი არაქართული ჯგუფი.

პირველი დამოუკიდებელი რესპუბლიკისადმი მტრულად განწყობილმა სახელმწიფოებმა თანხვედრილი ეთნიკური ჯგუფები გამოიყენეს დამაზიანებელი აქციების ჩასატარებლად.

დემოკრატიული რესპუბლიკის პირველი „სტრატეგიული“ პარტნიორი სახელმწიფოს, *გერმანიის* სადაზვერვო ორგანიზებით, გერმანული ჯარის ნაწილების შემოსვლამდე, საქართველოში მცხოვრები გერმანელებისაგან შეიარაღებული ჯგუფების ჩამოყალიბება განხორციელდა. გერმანიის დაზვერვის ინტერესებში დემოკრატიული რესპუბლიკის ხელისუფლების ძალადობრივი დამხობა შედიოდა და ამ მიზნით საქართველოს პოლიტიკურ ოპოზიციასთან აწარმოებდა კიდევ სათანადო მოლაპარაკებებს. აღნიშნული ამოცანის გადასაწყვეტად კი ეთნიკურად თანხვედრილი ადგილობრივი გერმანელებით დაკომპლექტებული საჯარისო დანაყოფები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენდა.

1918-1921 წლებში *სომხეთი* განსაკუთრებულ ყურადღებას საქართველოში მცხოვრებ (თანამომემ) ეთნიკურ ჯგუფში სადაზვერვო ხასიათის ოპერატიულ-აგენტურულ შეღწევადობაზე ამახვილებდა. საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში კომპაქტურად მცხოვრები ეთნიკური სომხების ორგანიზებულ არაერთ ანტისახელისუფლებო აჯანყებასთან ერთად, განსაკუთრებული ყურადღებას საქართველო-სომხეთს შორის საომარი მოქმედებების პირობებში, ომში სომხეთის მხარეს მათი მონაწილეობის უზრუნველსაყოფად, თბილისში სომხეთის დაზვერვის მიერ ეთნიკური სომხების გადაბირების ფაქტები იწვევს.

ოსმალეთისათვის *აზერბაიჯანი* თურქიზმის იდეოლოგიის ძირითადი მიზნის - „უნაპირო თურანის“[4] შექმნის საქმეში მნიშვნელოვან დასაყრდენ სახელმწიფოს წარმოადგენდა. 1918 წლისათვის აზერბაიჯანის მიზანი მის საზღვრებში ზაქათალას ოლქის, ბორჩალოსა და ახალციხის მაზრების იმ ტერიტორიების მოხვედრა იყო, რომელზედაც უმრავლესობით იყვნენ დასახლებული მუსლიმები.

განხილული მაგალითების ფონზე საყურადღებოა 1921 წლის თებერვლისათვის, საქართველოს გასაბჭოების სცენარი. საბჭოთა რუსეთის სადაზვერვო ამოცანას, საქართველოში შემოჭრის საფუძვლების ორგანიზებისათვის, წინასწარ სადაზვერვო ქმედებებით შექმნილ მოწყვლად ტერიტორიაზე დემოკრატიული რესპუბლიკისადმი უარყოფითად განწყობილი ეთნიკური უმცირესობის აჯანყების ინსპირირება შედიოდა. „მშრომელთა აჯანყების ინსცენირება უნდა მომხდარიყო ლორეს რაიონში

(ბორჩალოს მახრად), სადაც ნეიტრალური ზონის (ქართულ-სომხური) ადმინისტრაცია იყო განლაგებული.“[5]

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკისადმი მტრულად განწყობილი სახელმწიფოები, არსებული წეს-წყობილების საწინააღმდეგო საქმიანობისათვის აქტიურად იყენებდნენ იდეოლოგიური დივერსიების მაინსპირირებელი დეზინფორმაციების [„იგი პროპაგანდასთან ერთად სადაზვერვო (ფარული და დამაზიანებელი) საქმიანობის აქტიური ღონისძიებების ერთ-ერთი მეთოდია] [6] გავრცელებას. დეზინფორმაციის გამავრცელებლები იყვნენ, უცხო სახელმწიფოთა ეთნიკურად თანხედრილი ჯგუფების (ეთნიკური უმცირესობების) წარმომადგენლები, მათ შორის სასულიერო პირები. ისინი ავრცელებდნენ რა დეზინფორმაციას, სიტყვიერი გადაცემის ფორმითა და პრესის მეშვეობით, იწვევდნენ არსებული ხელისუფლებისადმი უარყოფითი განწყობების, ანტისახელისუფლებო გამოსვლების, საომარი მოქმედებებისა და მშვიდობიანობის პერიოდში სამხედრო მობილიზაციის ჩაშლის, უცხო სახელმწიფოებთან მტრული დამოკიდებულებების, ეთნიკურ და კუთხურ ნიადაგზე კონფლიქტების ინსპირირებას და სხვა სახის დამაზიანებელ ქმედებებს. განხორციელებულ ქმედებათა ერთობლიობით, მიღწეული იყო უცხო სახელმწიფოთა ინტერესების შესაბამისი სადაზვერვო ხასიათის ფსიქოლოგიური ზემოქმედების ისეთი შედეგი, როგორცაა:

✓ ქვეყნის დაუცველობის გამო, საქართველოს მოსახლეობაში შიშისა და პანიკის ინსპირირება;

✓ სახელმწიფოს დამოუკიდებლობასთან მიმართებაში საქართველოს ეთნიკური უმცირესობების მხრიდან აპათია, ეჭვი დამოუკიდებლობის დადებით შედეგებზე, მის დაცვაზე ზრუნვის პასიურობა;

✓ ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების მხრიდან ეთნიკურად თანხედრილი სახელმწიფოების ინტერესების მხარდაჭერა და საქართველოს ინტერესების საზიანო ქმედებების განხორციელებაში მონაწილეობა;

გამოდის, რომ „საინფორმაციო“ (იდეოლოგიური) ომის წინაშე დამოუკიდებელი ქართული სახელმწიფო უძლური გამოდგა. ამასთან ერთად შეიძლება დავასკვნათ, რომ ეთნიკურმა

უმცირესობებმა მნიშვნელოვანი როლი შეასრულეს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დასუსტებასა და გასაბჭოებაში.

ისტორიულ პროცესებს განმეორებადობა ახასიათებს, სწორედ ამიტომ ეროვნული უსაფრთხოების ინტერესებიდან გამომდინარე მნიშვნელოვანია მიმოვიხილოთ უახლესი ისტორიის მაგალითები, რაც მომავლის პერსპექტივების პროგნოზირების ხელსაყრელი პირობა გახდება.

უახლეს ისტორიაში არსებობს პრაქტიკა, როდესაც ეთნიკური კონფლიქტების ინსპირირებით კონკრეტულ სახელმწიფოში (სახელმწიფოებში) მზვერავი ქვეყნები ქმნიან სეპარატისტულ რეჟიმებს, ე.წ. „ბუფერული ზონების“ ორგანიზებისათვის, რომლებიც სადაზვერვო საქმიანობის მასშტაბების ზრდის გარდა, სამხედრო ძალებისა და საშუალებების განთავსებისათვის და შესაბამისად კონკრეტული ამოცანების გადასაწყვეტად, ტერიტორიული კონტროლის გაფართოების მიზნით გადაადგილების ხელსაყრელ ვითარებას ქმნიან. აღნიშნული პროცესის ორგანიზება გამარტივებულია ეთნიკური ან/და რელიგიური ნიშნის მიხედვით ნაწარმოები სადაზვერვო ხასიათის აგენტურული აპარატის შექმნა-სრულყოფის, მასშტაბურობით და სისტემურობით გამორჩეული პროპაგანდისტული საქმიანობის შედეგად.

ეთნიკური კონფლიქტების მასშტაბურობით და სისტემურობით გამოირჩევა პოსტსაბჭოური სივრცე, რომლის შემადგენელ ნაწილსაც საქართველო წარმოადგენს. ამ მიმართულებით საყურადღებოა *ეთნიკური ჯგუფების კონფლიქტი სახელმწიფოსთან*. აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკისა და ცხინვალის რეგიონის სეპარატისტული რეჟიმების კონფლიქტი საქართველოს სახელმწიფოსთან. ამ ორ კონფლიქტურ რეგიონში განვითარებულ მოვლენათა ქრონოლოგიის ანალიზით, შეიძლება დავასკვნათ, რომ სახეზეა უცხო სახელმწიფოს მხრიდან ეთნიკური უმცირესობების სადაზვერვო მიზნებით გამოყენება. გამოთქმული მოსაზრების გასამყარებლად, მნიშვნელოვანია ზოგადად მიმოვიხილოთ ჯერ კიდევ საბჭოთა კავშირის პირობებში, 1989 წლის სტატისტიკა აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის მუდმივი მოსახლეობის ეთნიკური შემადგენლობის კუთხით, რომლის მიხედვითაც: [7] „ქართველები საერთო მოსახლეობის 45,7 %-ს, აფხაზები 17,7 %-ს, რუსები 14,6 %-ს, სომხები 14,3 %-ს, სხვა

ეროვნებები კი 7,7 %-ს“ შეადგენდნენ. ერთეული რაოდენობის მიხედვით კი მოსახლეობის ეთნიკური შემადგენლობა ასე გამოიყურებოდა: [8] „აფხაზეთში სულ 525 061 მოსახლე იყო. მათ შორის ეთნიკურად ქართველი – 239.9 ათასი, ეთნიკურად აფხაზი – 93.3 ათასი, რუსი – 74.9 ათასი, სომეხი – 76.5 ათასი.“ აფხაზურ და სომხურ ეთნიკურ უმცირესობებში საქართველოს დამოუკიდებლობისადმი მართვადი, ნეგატიური დამოკიდებულება, ანტიქართულ ისტერიაში გადაიზარდა და ეს იყო მიზნობრივი სადაზვერვო ოპერაციის მნიშვნელოვანი ნაწილი, რომელმაც ეტაპობრივად კიდევ უფრო დამაზიანებელი განვითარება ჰპოვა საქართველოსასათვის. პრაქტიკულად საბჭოთა კავშირის კონტრსადაზვერვო უწყებისათვის აფხაზეთში ეთნიკური უმცირესობები „გარკვეული სტაბილიზაციისათვის“ სხვადასხვა ანტიქართული პროვოკაციების განმხორციელებელ ჯგუფს წარმოადგენდა, ხოლო რუსეთის ფედერაციისათვის აღნიშნული ჯგუფი, იმავე მიზნებით მოქმედი სადაზვერვო ინტერესების განმხორციელებელ ჯგუფად იქცა. დამოუკიდებელი საქართველოს წინააღმდეგ სისტემატიურად გამოიყენებოდა სადაზვერვო ხასიათის პროპაგანდა, დეზინფორმაციები, აგენტურული აპარატის სრულყოფის ღონისძიებები, საბოტაჟი და სხვა სახის დამაზიანებელი ქმედებები. სამწუხაროდ, რუსეთის ფედერაციის მმართველობით, ეთნიკური უმცირესობების გამოყენებით ინსპირირებული კონფლიქტის მოგერიება დამოუკიდებელი საქართველოს ხელისუფლებამ ვერც პროპაგანდისტული და ვერც სამხედრო გზით თავის სასარგებლოდ ვერ გადაწყვიტა.

განვითარებული მოვლენების ანალიზიდან შეიძლება დავასკვნათ, რომ სადაზვერვო და კონტრსადაზვერვო ორგანიზების ფარგლებში არსებობს მოდელი, რომლითაც იმპერიული მართველობისას ან მისი რღვევის შემდგომ ერის, ეთნიკური ჯგუფის დამოუკიდებლობისაკენ სწრაფვის შეფერხება ან გაძლიერება ხორციელდება, ხოლო ერის, ეთნიკური ჯგუფის დამოუკიდებელი სახელმწიფოს გამოცხადების მიღწევის ან ინსპირირების შემთხვევაში მისი სადაზვერვო ხასიათის მართვაა შესაძლებელი. საქართველოს წინააღმდეგ ასეთი ქმედებების განხორციელების თვალსაზრისით, ჩვენი ისტორია საკმაოდ მდიდარია.

დამოუკიდებლობისაკენ სწრაფვის შეფერხების ან/და დამოუკიდებლობის შემთხვევაში საქართველოს სადაზვერვო მართვის უზრუნველსაყოფად, რუსეთის იმპერიის მსგავსად, საბჭოთა კავშირი პერსპექტიული კონფლიქტების ინსპირირება-მართვისათვის ეთნიკური დისბალანსის ორგანიზებაზე სისტემატიურად ზრუნავდა. გამოთქმულ მოსაზრებას ადასტურებს მონაცემები, რომლის მიხედვითაც:

- 1800 წლისათვის საქართველოში 675000 კაცი ცხოვრობდა და არაქართველთა რაოდენობა 11%-შეადგენდა, ხოლო 1897 წლისათვის მოსახლეობის რაოდენობა 1928000 კაცს, მათ შორის არაქართველთა რაოდენობა 32%-შეადგენდა. ამასთან ერთად, „1915 წელს რუსეთის შიდა გუბერნიებიდან საქართველოში 66000 კაცი გადმოსახლეს...დაგეგმილი იყო საქართველოსა და მთელ ამიერკავკასიაში ნახევარი მილიონი კოლონისტი გადმოესახლებინათ და მხარის მოსახლეობაში რუსეთის ხვედრითი წილი 2,5%- დან 15%- მდე გაეზარდათ“[9];

- საბჭოთა კავშირში „1926-1959 წლებში ჩატარებული მოსახლეობის აღწერების თანახმად, რუსების რაოდენობა 12.000-დან 87.000-მდე, ე.ი. 7,2-ჯერ, ხოლო ამავე პერიოდში სომხების რაოდენობა 2,6-ჯერ, ხოლო ქართველების 2,3-ჯერ გაიზარდა.“[10]

შეიძლება დავასკვნათ, რომ ეთნიკური უმცირესობების, ძირველი მოსახლეობის და მათი სახელმწიფო ინტერესების წინააღმდეგ გამოყენების პროცესი ათწლეულობის განმავლობაში დეგეგმვა-განხორციელებას ექვემდებარება, რაც მას სადაზვერვო ხასიათს კიდევ უფრო ანიჭებს.

საბჭოთა კავშირის კონტრსადაზვერვო და რუსეთის ფედერაციის სადაზვერვო აქტივობების კუთხით ეთნიკური უმცირესობის (ეთნიკური ოსები) გამოყენების თვალსაზრისით საყურადღებოა ცხინვალის რეგიონში საბჭოთა კავშირის რღვევისა და მისი დასრულების შემდგომ განვითარებული მოვლენები.

მოსახლეობის სტატისტიკური აღრიცხვის თანახმად: „1989 წლის მონაცემებით, ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის მოსახლეობის რაოდენობა შეადგენდა 98 ათასზე მეტ ადამიანს, რომელთაგან 66% ეთნიკურად ოსი, ხოლო 29% ეთნიკურად ქართველი იყო.“[11]

საბჭოთა კავშირის (1925-1927 წლებში) არსებობის პერიოდში სახელმწიფოს მმართველები ჩრდილოეთ ოსეთის ან საქართველოს

შემადგენლობაში სამხრეთ ოსეთის გაერთიანების იდეას განიხილავდნენ. საბოლოო ჯამში საბჭოთა ხელისუფლება საქართველოს საზღვრებში სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რესპუბლიკის სტატუსის აღჭურვიტ შემოიფარგლა.

საბჭოთა კონტრდაზვერვის ორგანიზებით, საბჭოთა კავშირის რღვევის წინა პერიოდში სისტემატიური ხასიათი მიიღო, საქართველოს მოსახლეობის დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ სწრაფვის საწინააღმდეგო განწყობების ინსპირირებამ („სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქში“ სეპარატიზმმა გადავივების პიკს 1989 წლისათვის მიაღწია, რომელშიაც მნიშვნელოვანი როლი საბჭოთა კონტრდაზვერვის ორგანიზებულ ანტიქართულ პროპაგანდას მიუძღვოდა), რაც ანტიქართულ ისტერიაში გადაიზარდა. აფხაზეთის მსგავსად „სამხრეთ ოსეთიდანაც“ ქართველი მოსახლეობის გამოძევება განხორციელდა. რუსეთის ფედერაციის სადაზვერვო აქტივობებით ინსპირირებულმა საბრძოლო კონფლიქტებმა განგრძობადი ფორმა მიიღეს, რაც 2008 წლის აგვისტოში, უკვე რუსეთის ფედერაციის ღია ფორმით სამხედრო შემოჭრით და მინიშნებული ქართული ტერიტორიების კონტროლის გაფართოებით დასრულდა.

განხილულ საკითხებთან ერთად უახლეს ისტორიაში საქართველოში მცხოვრები რიგი ეთნიკური უმცირესობების ჯგუფების მხრიდან ორგანიზებული პროცესები, მნიშვნელოვანწილად დესტაბილიზაციის ნიშნებს შეიცავს, რამაც შესაძლოა პერსპექტივაში უარყოფითი ასახვა ჰპოვოს ოპერატიულ ვითარებაზე და შესაბამისად სახელმწიფოს ეროვნულ უსაფრთხოებაზე.

2017 წლის სექტემბერში რელიგიურ ნიადაგზე *ახალქალაქის რაიონის სოფელ კუმურდოს* მოსახლეობის, საქართველოში ეთნიკური უმცირესობის (*ეთნიკური სომხები*) მხრიდან რელიგიურ ნიადაგზე პოლიციასთან კონფლიქტის (შეტაკების) ინსპირირება, კუმურდოს მე-10 საუკუნის მართლმადიდებლური ტაძართან დაკავშირებით, რომელსაც როგორც კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლს რესტავრაცია 2014 წლიდან უტარდებოდა. კონფლიქტურ ვითარებას „სამზადისის თვალსაზრისით“ სადაზვერვო ხასიათს სძენს შემდეგი გარემოებები: [12]

⇒ 80-იანი წლების ბოლოდან, დეზინფორმაციულ სომხურ ისტორიოგრაფიაზე აღზრდილი თაობები კუმურდოს შეესწავლას,

ან მოლოცვას აგრესიას უპირისპირებდა. „2001 წელს, კუმურდოს მონახულება ვერც კათოლიკოს-პატრიარქმა ილია მეორემ შეძლო, რომელსაც ფოკაში ქვეები დაუშინეს;“

⇒ „სომხური ისტორიოგრაფია ათწლეულების მანძილზე ამტკიცებდა, რომ კუმურდო ცალსახად სომხური ძეგლია. ამ მიმართულებით განსაკუთრებით აქტიურობდა „სომხური არქიტექტურის შესწავლის ფონდის“ ერევნის ფილიალის ხელმძღვანელი, ისტორიკოსი სამველ კარაპეტიანი“, რომელსაც „რელიგიური და ეთნიკური შუღლის“ გაღვივების მცდელობის გამო 2015 წლიდან საქართველოში შემოსვლა ეკრძალებათ;

⇒ სომეხთა ეკლესიის საქართველოს ეპარქიის ოფიციალურ გვერდზე, წლების მანძილზე, კუმურდოს სომეხი ქალკედონიტების ძეგლად მოხსენიება და ინციდენტის შემდგომ მისი ელექტრონული გვერიდან აღება;

⇒ 2016 წლის მარტის მდგომარეობით კუმურდოს ტაძრის შესახვევთან სომხეთის ეროვნული დროშის აღმართვა, მოსახლეობის დამოკიდებულება: „კუმურდო სომხეთის ტერიტორიაა, ცხადია, ტაძარიც, რა გასაკვირია, თუ ჩვენი დროშა აქ ფრიალებსო!“[13]

მაღალი ალბათობით სახეზეა, *ეთნიკური უმცირესობის მხრიდან* საქართველოსადმი უცხო სახელმწიფოს მიერ *რელიგიის საფარვეტზე ნაწარმოები სადაზვერვო საქმიანობის ნიშნები*.

2016 წლის არჩევნების წინა პერიოდში, მარნეულში პოლიტიკურ პარტიებს შორის დაპირისპირება, ეთნიკური ნიშნით დაპირისპირების ზღვარზე იყო. ღია წყაროებში არსებული ინფორმაციის ანალიზმა აჩვენა, რომ რეგიონში, ოპოზიციური პოლიტიკური პარტიის ლიდერის (ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლის) იმამყულიევის მიერ ადგილი ჰქონდა: [14]

⇒ წინასაარჩევნო კლიპზე ოსმალეთის იმპერიის სადიდებელი კლიპის განთავსებასა და შეხვედრების დროს პოზიციის ფიქსირებას მასზედ, რომ დიადი ოსმალეთის იმპერიის საზღვრების აღდგენის დრო მოვიდა;

⇒ ახალგაზრდებისადმი მოწოდებას: ყველა სვანი (და არა ქართველი, ის ქართველებსა და სვანებს ჰყოფს) მტერია.

სახეზეა *ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენლის, რეგიონალური პოლიტიკური პარტიის ლიდერის მხრიდან*, საქართველოს ინტერესების საწინააღმდეგო განწყობის შექმნისა და

პროპაგანდის მცდელობა, რომელიც უკვე შეიცავს, ან შეიძლება პერსპექტივაში შეიცავდეს უცხო სახელმწიფოს მიერ **განხორციელებული პოლიტიკური დაზვერვის ხელაყრელ ნიშნებს.**

მსგავსი მაგალითების ანალიზი საშუალებას გვაძლევს მაღალი ალბათობით დავასკვნათ, რომ საქართველოს სპეცსამსახურები (დაზვერვა, კონტრდაზვერვა) ვერ ფლობენ რა წინსმწრებ ინფორმაციებს მეზობელი ქვეყნების მიერ საქართველოს წინააღმდეგ სადაზვერვო საქმიანობის შესახებ, სათანადო რეაგირებას ვერ ახდენენ მათ თავიდან ასაცილებლად, რის გამოც საქართველოს შინაგან საქმეთა ორგანოები იძულებული არიან გამოიყენონ ძალადობრივი მეთოდები, რაც თავის მხრივ უარყოფითად მოქმედებს ქვეყნის საგარეო იმიჯზე და ხელს უწყობს ეთნიკური (ან/და) რელიგიური კონფლიქტების კიდევ უფრო გაღრმავებასა და გაძლიერებას. განხილულის ფონზე ეთნიკური, რელიგიური და სოციალური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის კუთხით საყურადღებოა თანამედროვე ეტაპზე საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციის [15] ანალიზი. საქართველოს სახელმწიფოს ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებად მიჩნეულია მრავალეთნიკური და მრავალკონფესიური ქართველო ერის წარმომადგენლების თანაბარი ჩართულობა ქვეყნის საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში. ამ მიზნის აღსასრულებლად საქართველოს ხელისუფლება ეთნიკური უმცირესობების იდენტობისა და კულტურის შენარჩუნების ფონზე ცდილობს ამ ჯგუფებში ქართული ენის ცოდნის ამაღლებას, რაც მათი სამოქალაქო უფლებებისა და თავისუფლებების სრულფასოვნად განხორციელების მნიშვნელოვანი გარანტი იქნება.

საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციის მიხედვით, საქართველოს სტრატეგიულ ინტერესს ევროპულ და ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში გაერთიანება წარმოადგენს. ამ ინტერესის განხორციელების უმნიშვნელოვანეს პირობას, საქართველოში მცხოვრები ეთნიკური უმცირესობების სახელმწიფოსთან ინტეგრაციის ხარისხი წარმოადგენს, რომელშიაც სახელმწიფო ენის ცოდნას განსაკუთრებული ყურადღება ენიჭება. ეთნიკური უმცირესობების სახელმწიფოსთან ინტეგრაციის ხარისხი პირდაპირ ასახვას პოვებს ქვეყნის, ევროპულ და ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში გაერთიანების

ხარისხთან. აღნიშნული კუთხით საყურადღებოა ღია წყაროებში არსებული ინფორმაციების ანალიზი.

უმცირესობის საკითხთა ევროპული ცენტრის მიერ **2008 წლის მისში ჩატარებული კვლევის** შედეგად დადგინდა, რომ: „სამცხე-ჯავახეთისა და ქვემო ქართლის რვა მუნიციპალიტეტიდან 1699 ეროვნული უმცირესობის წარმომადგენელი გამოიკითხა, დადგინდა, რომ მხოლოდ ბორჯომისა და ახალციხის რაიონებში (სადაც ეთნიკური ქართველების რაოდენობა მეტია), 10%-ზე მეტი ეროვნული უმცირესობა საუბრობს სრულყოფილად ქართულ ენაზე. **2009 წლის ჯონათ უილთის მოხსენების** მიხედვით, ახალციხეში ქართული მხოლოდ 6, 7 პროცენტმა არ იცის, ახალქალაქში – 47,2%, ნინოწმინდაში – 28,2%. ახალციხეში – ესმის, საუბრობს და წერს გამართულად მხოლოდ 23%, ახალქალაქში – 5%, ნინოწმინდაში – 3%.“ [16]

უმცირესობათა საკითხების ევროპული ცენტრის (ECMI) მიერ **2009 წელს ჩატარებული კვლევისას** „განათლების რეფორმა და ეროვნული უმცირესობები საქართველოში“ გამოიკვეთა, რომ ეთნიკური უმცირესობების განათლების პროცესში იკვეთება „ქართული ენის ცოდნის დაბალი დონე, რაც განაპირობებს კომუნიკაციისა და ინფორმაციის ნაკლებობას.“ [17] ამ კვლევაში დაინტერესებული უცხო სახელმწიფოს სადაზვერვო ინტერესის შემთხვევაში არსებობს მნიშვნელოვანი ინფორმაცია, რომლის მიხედვითაც, აღნიშნული ჯგუფის ინფორმაციის წყაროს ეთნიკურად თანხვედრილი სახელმწიფოს მასმედია წარმოადგენს.

2010 წლის კვლევით, ქვემო ქართლის „რეგიონში ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელთა დიდმა ნაწილმა არ იცის ქართული ენა (ძირითადი პრობლემა ქართული ენის არცოდნაა. მოსახლეობის 80-90%-მა არ იცის სახელმწიფო ენა.“) [18] გამოდის რომ, საქართველოს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ტერიტორიაზე **სახელმწიფოსთან ეთნიკური უმცირესობის ინტეგრირების პროცესი დაბალ დონეზეა, რაც კონკრეტული უცხო სახელმწიფოს დაინტერესების შემთხვევაში სადაზვერვო ხასიათის პროპაგანდის, დამაზიანებელი ზეგავლენის მაინსპირირებელი პირობაა, რაც სახელმწიფოს ეთნიკური და ეროვნული უსაფრთხოების დაზიანების მნიშვნელოვანი წინაპირობა შეიძლება გახდეს.**

2011 წლის კვლევამ აჩვენა, რომ: „საქართველოში მოსახლეობის დაახლოებით 12%-ისათვის ქართული მშობლიურ ენას არ

წარმოადგენს...ქვემო ქართლის რეგიონისათვის დამახასიათებელია ეროვნული საინფორმაციო საშუალებების შეზღუდული ხელმისაწვდომობა, რაც ეთნიკურ უმცირესობებში ქართული ენის ცოდნის დაბალი დონითაა განპიროვნებული...ქვემო ქართლში მცხოვრები აზერბაიჯანელებისა და სომხების დიდი ნაწილი ქართულ ენას ცუდად ფლობს...ქვემო ქართლის რეგიონის ნაციონალურ უმცირესობებში საკმაოდ მძიმე მდგომარეობაა ქართული ენის ცოდნის მხრივ. 6 წელზე უფროსი, არაქართულენოვანი მოსახლეობის ორ მესამედზე მეტმა (71,5%) არ იცის ქართული.“[19] გამოდის რომ, საქართველოს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ტერიტორიაზე, *ეთნიკური უმცირესობების მნიშვნელოვანი ნაწილი ქართულ სახელმწიფოსთან ინტეგრირებული არ არის, რაც მათ ეთნიკურად თანხვედრილი ან სხვა დაინტერესებული სახელმწიფოსათვის სადაზვერვო ხასიათის მოწყვლადობის პერსპექტივას სძენს.*

2013 წლის ISSP-ის (International Social Survey Programme) „ეროვნული იდენტობის“ შესახებ კვლევის [20] ფარგლებში გამოკითხულმა ექსპერტებმა „ეთნიკური უმცირესობების უმეტესობა ქვეყნის სოციალურ, პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და კულტურულ ცხოვრებაში ნაკლებადაა ჩართული. ისინი, ძირითადად, იზოლირებულად ცხოვრობენ, არ აქვთ ინფორმაცია საქართველოში მიმდინარე მოვლენების შესახებ, ვერ საუბრობენ ქართულ ენაზე და ამასთანავე, ხშირ შემთხვევაში, თავადაც ნაკლებად აქვთ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობის სურვილი.“ გამოდის რომ, საქართველოს მასშტაბით, *ეთნიკური უმცირესობები ქართულ სახელმწიფოსთან ინტეგრირებული არ არის შესაბამისად მათ არ შეუძლიათ აღიქვან, გაიზარონ და იმოქმედონ სახელმწიფოს სტრატეგიული ინტერესების შესაბამისად, მათ უცხო სახელმწიფოთა მხრიდან სადაზვერვო ხასიათის მოწყვლადობის პერსპექტივას აქვთ.*

2014 წლის გაეროს ქალთა ორგანიზაციის მიერ ჩატარებული კვლევა აჩვენებს, რომ ქვემო ქართლში მცხოვრებ „ქალთა უმრავლესობას (63.4%) საერთოდ არ შეუძლია ქართულად მეტყველება, წერა-კითხვა და საუბრის გაგება...სომეხი ქალების 21% ახერხებს ქართულ ენაზე როგორც მეტყველებას ასევე წერა-კითხვას, მაშინ როდესაც იგივე მაჩვენებელი აზერბაიჯანელ

ქალებს შორის 9.4%-ს შეადგენს.“ [21] გამოდის რომ, საქართველოს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ტერიტორიაზე, **ეთნიკური უმცირესობების მნიშვნელოვანი ნაწილი ქართულ სახელმწიფოსთან ინტეგრირებული არ არის, რაც მათ ეთნიკური დაზვერვის კუთხით მოწყვლადობის პერსპექტივას სძენს.**

2015 წლის კვლევით: „სახელმწიფო ენის ცოდნა პრობლემად ჩნდება ახალქალაქსა და ნინოწმინდაში; განსაკუთრებით დიდია მათი წვლილი, ვინც ქართულ ენას არ ფლობს. ენის ცოდნის დონე შესამჩნევად დაბალია სოფლის მოსახლეობაში ქალაქთან შედარებით.“[22] 2014 წლის მსგავსად **ეთნიკური უმცირესობების მნიშვნელოვანი ნაწილი ქართულ სახელმწიფოსთან ინტეგრირებული არ არის.**

ამავე მიმართულებით საყურადღებოა **2017 წლის კვლევის მიხედვით:**[23] მარნეულის მუნიციპალიტეტში ევროინტეგრაციის შესახებ არის ინფორმაციული ვაკუმი. მარნეულში რუსული ყველაზე მოხერხებული საკომუნიკაციო უცხო ენაა, ინგლისური ერთეულებმა თუ იციან. ადგილობრივ მოსახლეობას მჭიდრო ურთიერთობა აქვს რუსეთის ბაზართან, სუსტია ევროპისა და ევროპული ორგანიზაციების პროპაგანდა მოსახლეობაში, მათ კარგად არ ესმით ევროპული ღირებულებები და მოთხოვნები. „ნატოსა და ევროკავშირის საინფორმაციო ცენტრი“ აღარ ფუნქციონირებს, მოსახლეობის 90% „ნატოსა“ და „ევროკავშირის“ შესახებ განიცდის ვაკუმს. მოსახლეობას ნოსტალგია აქვს საბჭოთა კავშირზე, ევროინტეგრაციის პროცესი მათთვის სახელმწიფო ინსტიტუტების შენების პროცესი უფროა, ვიდრე რეალური სწრაფვა ევროკავშირში გაწვევრიანებისაკენ. მარნეულის ტერიტორიაზე ერთი წლის განმავლობაში მხოლოდ ერთი თვის მანძილზე მიდიოდა გადაცემები ევროკავშირისა და ვიზალიბერალიზაციის შესახებ, ისიც ტელევიზიის ხელმძღვანელობის ინიციატივით. ადგილობრივ ტელევიზიას მოსახლეობაში რეიტინგი არ აქვს. **სახელმწიფოსთან ეთნიკური უმცირესობის ინტეგრირების პროცესი დაბალ დონეზეა, რაც კონკრეტული, უცხო სახელმწიფოს დაინტერესების შემთხვევაში სადაზვერვო ხასიათის პროპაგანდისა და დამაზიანებელი ზეგავლენის მაინსპირირებელი გარემოება შეიძლება გახდეს. ყოველივე, ოპერატიული ვითარების დამძიმებასთან ერთად, მნიშვნელოვნად დამაზიანებლად იმოქმედებს ეროვნული**

უსაფრთხოების ხარისხზე, მათ შორის ქვეყნის უარყოფითი იმიჯის ინსპირირების თვალსაზრისით.

ამრიგად შეიძლება დავასკვნათ შემდეგი:

⇒ სტრატეგიული ამოცანებისა და მიზნების აღსრულებისათვის სახელმწიფოები ეთნიკური კონფლიქტების ინსპირირებას უცხო სახელმწიფოებში სადაზვერვო საქმიანობით ახორციელებენ, რომლის მნიშვნელოვან შემადგენლებს წარმოადგენს: პოლიტიკური, ეკონომიკური, სამხედრო, სამეცნიერო ტექნიკური დაზვერვის მიმართულებით ფართო აგენტურული ქსელის შექმნა, მიზნებისა და ამოცანების შესაბამისი პროპაგანდის წარმოება და სხვა. ქმედების ძირითად მიზანს დაზვერვას დაქვემდებარებული სახელმწიფოს წესწყობილების ძალადობრივი და „არამძალადობრივი“ გზით დამხობა, ტერიტორიული მთლიანობის რღვევა და საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროს დესტაბილიზაცია წარმოადგენს;

⇒ სახელმწიფოს ეროვნული უსაფრთხოების, მისი შემადგენელის ეთნიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის კონტექსტში, სადაზვერვო და კონტრსადაზვერვო სამსახურების მიერ მოსახლეობის რელიგიური და ეთნო-ფსიქოლოგიური თავისებურებების შესწავლა, აგენტურულ-ოპერატიულ საქმიანობასთან ერთად, ღია წყაროების კომპლექსური შესწავლით უნდა მიმდინარეობდეს;

⇒ სახელმწიფო უშიშროების მიმართულებით, ეთნიკური და რელიგიური კონფლიქტების დროული გამოვლენა-აღკვეთა-თავიდან აცილების პროცესში განხორციელებული ოპერატიული საქმიანობისას, ეთნიკური და რელიგიური ფაქტორების დამორიშორება პრაქტიკულად შეუძლებელია;

⇒ ეთნიკური უსაფრთხოების ორგანიზების დაბალმა დონემ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ძალადობრივ დამხობაში მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა. კონტრსადაზვერვო უწყებას და ხელისუფლებას გააჩნდა მნიშვნელოვანი ანალიტიკური მონაცემები საქართველოს დამოუკიდებლობის მოწინააღმდეგე, კომპაქტურად დასახლებული ეთნიკური უმცირესობების შესახებ, თუმც სათანადო (საკმარისი) ოპერატიული და სხვა სახის ღონისძიებების დაგეგმარება-განხორციელება ვერ მოხერხდა. არსებული ვითარებიდან გამომდინარე, თანამედროვე ეტაპზეც მისაღებად უნდა

ჩათვალოს სტატისტიკური მონაცემების დაჯგუფება საქართველოს დამოუკიდებლობის მომხრე და მოწინააღმდეგე ჯგუფების (მათ შორის ეთნიკური უმცირესობების) კუთხით;

⇒ 1918-1921 წლებში სადაზვერვო საქმიანობის კუთხით უცხო სახელმწიფოთა მხრიდან ორგანიზებული იყო:

- საქართველოში მცხოვრები თანხვედრილი ეთნიკური ჯგუფის წევრებისაგან შეიარაღებული საჯარისო ნაწილების ჩამოყალიბა. უცხო სახელმწიფოთა მხრიდან ამ მეთოდოლოგიის გამოყენების ალბათობა დღესაც აქტუალურია, განსაკუთრებით არალეგალური შეიარაღებული ფორმირებების შექმნის კუთხით;

- საქართველოში მცხოვრებ უცხო სახელმწიფოს (თანამომხმე) ეთნიკურ ჯგუფში სადაზვერვო ხასიათის ოპერატიულ-აგენტურული შეღწევადობა, ანტისახელისუფლებო აჯანყება, საომარ პირობებში, მათი გადაბირება თანამომხმე სახელმწიფოს შეიარაღებული ძალების მხარეს საბრძოლველად;

- უცხო სახელმწიფოთა ეთნიკურად თანხვედრილი ჯგუფების წარმომადგენლების მხრიდან იდეოლოგიური დივერსიების მაინსპირირებელი დეზინფორმაციების გავრცელება, არსებული ხელისუფლებისადმი უარყოფითი განწყობების, ანტისახელისუფლებო გამოსვლების, საომარი მოქმედებებისა და მშვიდობიანობის პერიოდში სამხედრო მობილიზაციის ჩაშლის, უცხო სახელმწიფოებთან მტრული დამოკიდებულებების, ეთნიკურ და კუთხურ ნიადაგზე კონფლიქტების ინსპირირებისათვის;

- სადაზვერვო ხასიათის ფსიქოლოგიური ზემოქმედების ისეთი შედეგი, როგორცაა: ქვეყნის დაუცველობის გამო, საქართველოს მოსახლეობაში შიშისა და პანიკის ინსპირირება, სახელმწიფოს დამოუკიდებლობასთან მიმართებაში საქართველოს ეთნიკური უმცირესობების მხრიდან აპათია, ეჭვი დამოუკიდებლობის დადებით შედეგებზე, მის დაცვაზე ზრუნვის პასიურობა, ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების მხრიდან ეთნიკურად თანხვედრილი სახელმწიფოების ინტერესების მხარდაჭერა და საქართველოს ინტერესების საზიანო ქმედებების განხორციელებაში მონაწილეობა;

⇒ გასული საუკუნის 90-იან წლებში, საბჭოთა სივრცის რღვევისას სადაზვერვო საქმიანობის კუთხით უცხო სახელმწიფოთა მხრიდან ორგანიზებული იყო:

- ეთნიკურ უმცირესობათა ჯგუფების კონფლიქტი სახელმწიფოსთან, მათი მეშვეობით სეპარატისტული რეჟიმების წარმოქმნა;

- ტერიტორიული მთლიანობის რღვევა, გაფართოება ეთნიკურად განსხვავებული ჯგუფის გამოდევნა სეპარატისტული რეჟიმების კონტროლირებადი ტერიტორიებიდან;

- სადაზვერვო და კონტრსადაზვერვო ორგანიზების ფარგლებში არსებობს მოდელი, რომლითაც იმპერიული მართველობისას ან მისი რღვევის შემდგომ ერის, ეთნიკური ჯგუფის დამოუკიდებლობისაკენ სწრაფვის შეფერხება ან გაძლიერება ხორციელდება, ხოლო ერის, ეთნიკური ჯგუფის დამოუკიდებელი სახელმწიფოს გამოცხადების მიღწევის ან ინსპირირების შემთხვევაში მისი სადაზვერვო ხასიათის მართვა შესაძლებელია.

⇒ 2016-2017 წლებში საქართველოში განვითარებული მოვლენების სადაზვერვო ნიშნებია:

- კომპაქტურად დასახლებული ეთნიკური უმცირესობის გამოყენება რელიგიური ხასიათის კონფლიქტის ინსპირირებისათვის, ეთნიკურად თანხვედრილი სახელმწიფოს მიერ სადაზვერვო-სამეცნიერო ხასიათის ისტორიული სიყალბის, ხოლო ეთნიკური უმცირესობის თანხვედრილი სახელმწიფოს ეკლესიის წარმომადგენლების მხრიდან ამავე პროცესის რეკლამირება;

- კომპაქტურად დასახლებული ეთნიკური უმცირესობის გამოყენება პოლიტიკურ-რელიგიური ხასიათის კონფლიქტის ინსპირირებისათვის წინასაარჩევნო კლიპზე უცხო სახელმწიფოს ინტერესის სასარგებლო და მკვიდრი სახელმწიფოს ინტერესის საწინააღმდეგო სარეკლამო, პარტიული კლიპის დამზადება, საჯარო სივრცეში განთავსება, ამავე ინტერესების პოზიციის საჯარო ფიქსირება;

- სისტემატიურობით გამორჩეული, სახელმწიფოსთან ეთნიკური უმცირესობის ინტეგრირების პროცესის დაბალი დონე, გამოხატული სახელმწიფო ენის შესწავლისა და გამოყენების იგნორირებაში;

- სათანადო პროპაგანდის არ არსებობით ეთნიკური უმცირესობების მხრიდან სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული საგარეო-პოლიტიკური კურსის შესახებ ინფორმაციის არ არსებობა;

მათი მხრიდან მკვიდრი სახელმწიფოსადმი მტრულად განწყობილი სახელმწიფოს მიმართ დადებითი განწყობების არსებობა.

პრაქტიკულად შეიძლება დავასკვნათ, რომ ეთნიკური უსაფრთხოების მიმართულებით თანამედროვე ეტაპზე მიღწეულია ვითარება, რომელმაც შესაძლოა უარყოფითი ასახვა ჰპოვოს ეროვნულ უსაფრთხოებაზე.

ლიტერატურა

References:

1. endelaZe T. „sagareo dazvervis samsaxurebi“, saqarTvelos teqnikuri universiteti, wmindა grigol feraZis saxelobis Tbilisის universitetი. Tbilisი. 2007. gv.6.
2. sadazvervo terminebis ganmartebiTi leqsikoni. saqarTvelos dazvervis samsa-xuri, specialuri momzadebisa da gadamzadebis centri. meore gamocema cvlilebebiT da damatebebiT. Tbilisი. 2013. gv.11. [http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/9822/3/Sadazgvevo Terminebis Ganmartebiti%20leqsikoni.pdf](http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/9822/3/Sadazgvevo%20Terminebis%20Ganmartebiti%20leqsikoni.pdf).
3. endelaZe T., jabauri g., kuxalaSvili d. saxelmwifos eTnikuri (da religiuri) uSiSroebis mniSvnelovani aspeqtebi. samecniero-praqtikuli konferenciis „erovnlis da korporaciuli usafTxoeba“ masalebi 2018 wlis ivnisi gv.73-76. <http://nsc.ge/wp-content/uploads/%E2%80%9Ekonfer-center-18-ful-.pdf>.
4. gociriZe g. pirveli msolfio omi da saqarTvelo. gamomcemloba „universalis.“ Tbilisი. 2009. gv.21.
5. saqarTvelos okupacia 1921. saqarTvelos parlamentis sagareo urTierTobaTa komiteti, moamzada sagareo urTierTobaTa komitetis stajorma Tamar lobJaniZem. http://www.parliament.ge/files/1112_27363_761965_okupacia-1921.pdf.
6. sadazvervo terminebis ganmartebiTi leqsikoni. saqarTvelos dazvervis samsa-xuri, specialuri momzadebisa da gadamzadebis centri. meore gamocema cvlilebebiT da damatebebiT. Tbilisი. 2013. gv.19. [http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/9822/3/Sadazgvevo Terminebis Ganmartebiti%20leqsikoni.pdf](http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/9822/3/Sadazgvevo%20Terminebis%20Ganmartebiti%20leqsikoni.pdf).
7. demografiuli mdgomareoba აფაზეTSi. აფაზეTis ავტონომიური რესპუბლიკის მTავრობა. http://abkhasia.gov.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=42.
8. xundaZe d. აფაზეTSi დემოგრაფიული ვiTარების მxრив საკმაოდ მZime mdgomareobaa, praqtikulad დემოგრაფიული ufskrulisken mieqanebian. <http://factcheck.ge/article/aphkhazethshi-demographiuli-vitharebis-mkhriv-sakmaod-mdzime-mdgomareobaa-praqtikulad-demographiuli-uphskulisaken-mieqanebian/>.
9. gociriZe g. პირველი msolfio omი და saqarTvelo. gamomcemloba "universalis.“ Tbilisი. 2009. gv.41.

10. daviT macaberiZis sadoqtoro naSromi: konfliqti afxazeTis regionSi: qarTuli da afxazuri nacionalizmebis dapirispireba 1989-2012 wlebSi (institutebis da instituciuri aqtoresis analizi). iv. javaxiSvilis TbilisIs saxelmwifo universiteti, socialuri da politikur mecnierebaTa fakulteti. Tbilisi. 2014. (ix, gaCeCilaZe, 1998, gv.59) gv.84. http://press.tsu.ge/data/image_db_innova/socialur_politikuri/davit_macaberidze.pdf.
11. cxinvalis regioni/samxreT oseTi. Serigebisa da samoqalaqo Tanasworobis sakiTxebSi saqarTvelos saxelmwifo ministris aparati. <http://smr.gov.ge/Detailspage.aspx?ID=42>.
12. kumurdos taZari - somxuri eklesiis taqtikuri ukan daxeva. amerikis xma. statiebi/sazogadoeba. 10 oqtomberi 2017 <http://liberali.ge/articles/view/31709/kumurdos-tadzari--somkhuri-eklesiis-taqtikuri-ukan-dakheva>.
13. kumurdos taZris SesaxvevTan somxeTis saxelmwifo droSa aRmarTes?! 2016/03/16. <http://www.ttimes.ge/archives/58407>.
14. gelaSvili g. marneuli eTnikuri niSniT dapirispirebis zRvarzea, oqtomberi 12, 2016 <http://geworld.ge/ge/8770/>.
15. saqarTvelos erovnuli usafrTxoebis koncefcia. gv.1-15. <https://mod.gov.ge/uploads/2018/pdf/NSC-GEO.pdf>.
16. sajaro politikuri problema: eTnikur umciresobebSi saxelmwifo enis codnis done dabalia. kursi: sajaro politika, xelmZRvaneli: mariam gabadava, studenti: Tamar zurabaSvili . Tbilisi 2011. <https://workunholic.wordpress.com/2011/07/14/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%AF%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9D-%E1%83%9E%E1%83%9D%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%99%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%98-%E1%83%9E%E1%83%A0%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%9A%E183%94/>.
17. eTnikuri umciresobis warmomadgeneli studentebis socialuri integracia qarTul sazogadoebaSi. lika feiqriSvili, ana arevaZe – iv. javaxiSvilis saxelobis TbilisIs saxelmwifo universitetis socialur da politikur mecnierebaTa fakultetis sociologiisa da Jurnalistikisa da masobrivi komunikaciis mimarTulebis studentebi. jandacvis politika, ekonomika da sociologia, No 4.. 30.12.2017. <https://heconomic.wordpress.com/2017/12/30/students/>.
18. qvemo qarTlis mosaxleobis xedva regionSi arsebuli problemebis Sesaxeb 2010. 1.5. eTnikuri umciresobebis mier saxelmwifo enis arcodna. <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00---off-0civil2-00-1---0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-11-10-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-01-1-OutfZz-8-00&a=d&c=civil2&cl=CL2.24&d=HASHb9e1bc6cd8bbd70438e707.3.5#HASHb9e1bc6cd8bbd70438e707.3.5>.
19. qvemo qarTlis mosaxleobis socialur-ekonomikuri mdgomareobisa da ganwyobebis Seswavla. Sveicariis ganvitarebisa da TanamSromlobis saagento, socialuri kvlevisa da analizis instituti. Tbilisi. 2011. gv.11, gv. 26, gv.34. <http://issageorgia.com/files/publications/%E1%83%A5%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9B%E1%83%9D%20%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%>

A0%E1%83%97%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%A1%20%E1%83%A5
%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%97%E1%83%90%20%E1%83%A1%E
1%83%90%E1%83%AD%E1%83%98%E1%83%A0%E1%83%9D%E1%83%
94%E1%83%91%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%98/Report-GEO-
004.pnf_3.pdf.

20. qarTuli erovnuli identoba: konfliqti da integracia. 3.3.1. eTno-kulturuli „sxva“ eTnikuri umciresobebi. <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00---off-0civil2--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-11--10-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-01-1-0utfZz-8-00&a=d&cl=CL2.24&d=HASH0165dad1dd8528700b71a4c1.4.3.1>.

21. eTnikuri umciresobebis warmomadgeneli moswvleebis saganmanTleblo saWiorebebi (kvleva da politikis dokumentebi) 2017. evrokavSiri saqarTvelosaTvis. gv.20-21 <http://cdi.org.ge/uploads/pages/euss-inter-ge-2.pdf>.

22. saqarTveloSi mcxovrebi eTnikuri somxebis eleqtორული qcevis kvleva eleqtორულ procesebSi raodenobrivi da xarixxobrivi CarTulobis xelisSemSleli faqtorebis analizi da reagirebis meqanizmebi. 2015. gv.2. <http://electionreforms.ge/res/docs/library/453.pdf>.

23. tartaraSvili T. „saqarTveloSi kompaqturad dasaxlebuli eTnikuri azerbaijanlebis informirobulobis done evrointegraciis sakiTxebSi.“ saerTaSoriso samecniero-praqtikuli konferencia: „Tanamedrove gamowvevebi, mecnierebis aqtualuri problemebi da eveointegracia.“ Tbilisi saswavlo universiteti. Tbilisi. 22-23 noemberi, 2017. gv.42-47. https://drive.google.com/file/d/1nSFTz8hS2ioxlcnIJ5_MlCgNnmZE6R1/view

რეკენზენტო: პროფესორი ოთარ ქობორაძე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი.

Davit Kukhalashvili, Tamara Tartarashvili
ETHNIC SECURITY CHALLENGES IN GEORGIA

Summary

Intelligence and counter-intelligence activities in the national security system has one of the key role. Ethnic security is an important element in national security. The low level of ethnic security is an important basis for aggravating the operational situation and it can end with a violent breakdown of the constitutional order of the country from a small confrontation. The main provision of social security in the state is carried out counter-intelligence, and intelligence service is carried out on the international arena. The basic principle of the activity is to study the religious and ethno-psychological peculiarities of the population, which, together with secret, agent-operative activities, implies a complex study of open sources.

Analysis of the studies conducted during 2008-2017 reveals that the process of integration of ethnic minorities with the Georgian state, according to the foreign policy course, is very low, which is likely to be a major challenge for ethnic minorities conflict with the state in the perspective. All along with aggravating the operational situation will affect the national security quality, in terms of inspiring the country's negative image.

Research Methodology: Analysis of the data of ethnic security in the years 1918-1921, analysis and evaluation of studies conducted by local, international organizations and local researchers in 2008-2017.

In fact, we can **conclude** that the low level of integration of ethnic minorities with the State is expressed in ignoring the study and use of the state language. With the lack of information on the foreign policy of the country through the proper propaganda and ethnic minorities, there is a positive attitude toward countries, to a state of hostility to the indigenous state.

At the current stage in the direction of ethnic security, the situation has been achieved so, which may have a negative impact on national security.

Keywords: national security, ethnic security, ethnic intelligence and counterintelligence.

Reviewer: Professor Otar Kochoradze, Georgian Technical University.

დავით კუხალაშვილი, თამარ ტარტარაშვილი
ВЫЗОВЫ ЭТНИЧЕСКИЕ БЕЗОПАСНОСТИ В ГРУЗИИ

Резюме

Разведывательная и контрразведывательная деятельность играет одну из важных ролей в системе национальной безопасности. Этническая безопасность является важным элементом национальной безопасности. Низкий уровень этнической безопасности вызывает ухудшение оперативной обстановки, и она может закончиться насильственным разрушением конституционного строя государства.

Основным контролирующим звеном этнической безопасности, внутри государства, является контрразведка, а за пределами страны разведывательная служба. Основным принципом деятельности специальных служб является изучение религиозных и этнопсихологических особенностей населения, которое достигается симбиозом с секретной оперативной деятельностью и изучением из открытых источников. Анализ исследований, проведенных в 2008-2017 годах, показывает, что процесс интеграции этнических меньшинств с грузинским государством в соответствии с

внешнеполитическим курсом находится на очень низком уровне, которая большей вероятностью, в перспективе может стать инспирирующим фактором конфликта этнических меньшинств с государством. Все это вместе приводит ухудшению оперативной обстановки и влияет на качество национальной безопасности, в том числе в организации негативного имиджа страны.

Методология исследования: с точки зрения совместимости этнических меньшинств с государством использованы материалы из открытых источников: (в том числе материалы из Центрального исторического архива Грузии) данные об этнической безопасности Грузии в 1918-1921 гг, процесс анализа, оценки и прогноза исследования международных организаций и местного исследователя в 2017-2018 годах. Практически мы можем заключить, что низкий уровень интеграции этнических меньшинств с государством выражается в игнорировании изучения и использования государственного языка, нехваткой надлежащей пропаганды и информации о проведении внешнеполитического курса государства, а также положительные отношения этнических меньшинств враждебным государством

На
нынешнем этапе достигнута ситуация, которое может быть негативно отразиться на национальной безопасности государства.

Ключевые слова: национальная безопасность, этническая безопасность, этническая разведка и контрразведка.

Рецензент: Профессор Отар Кочорадзе, Грузинский технический университет.

Наталья Грабар
МИРОВОЙ ОПЫТ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ
БЮРОКРАТИЗМА В СИСТЕМЕ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ
И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ К УСЛОВИЯМ
УКРАИНЫ

Рассмотрен мировой опыт преодоления бюрократизма в системе публичного управления. Показано, что исторически борьба с бюрократизмом в европейских странах предполагала реализацию действий по таким направлениям, как обеспечение выборности чиновников и возможностей для их отзыва, заключение договоров, контрактов с ними, уменьшение поля для применения «личного усмотрения», постоянное профессиональное обучение, обеспечение проведения внутреннего и общественного контроля, изменение системы оплаты труда, обеспечение высокого уровня защиты прав и свобод граждан. На основе проведенного социологического исследования и обобщения зарубежного опыта разработаны предложения по преодолению бюрократизма в системе публичного управления в Украине, которые включают изменение системы оплаты труда чиновников, обеспечение удовлетворения их потребностей в обучении, обеспечение полной прозрачности работы органов публичного управления, улучшение организации коммуникаций с населением.

Ключевые слова: *публичная служба, публичное управление, бюрократизм, преодоление, опыт.*

Постановка проблемы. В течение последних 10 лет в Украине проводятся реформы системы публичного управления, направленные на повышение эффективности работы органов власти и организацию деятельности публичной службы в соответствии с европейскими стандартами. Эти реформы, в первую очередь, связаны с усовершенствованием организационного и правового обеспечения деятельности управленческих структур, уменьшением/минимизацией проявлений бюрократизма. И это неудивительно, ведь бюрократизм сегодня считается одной из глобальных проблем, которая мешает прогрессивному развитию человечества. Так, в частности, в опубликованном в конце сентября 2017 отчете Международной федерации за права человека (FIPD) определено, что бюрократизм препятствует всемирной борьбе с терроризмом, а авторитарные государства используют его для продвижения собственных интересов [20]. Следовательно, Украине, которая заинтересована в успешном результате проводимых реформ, актуальной научной и практической проблемой задачей является обобщение ведущего зарубежного опыта

по преодолению бюрократизма. Это может существенно облегчить процесс выработки соответствующих предложений по усовершенствованию нормативно-правового регулирования процессов государственного строительства и позволит избежать рисков, возникающих при реализации реформ в публичной сфере.

Анализ последних исследований и публикаций. В современной отечественной литературе большое внимание уделяется процессу реформирования системы публичного управления и его приближение к наилучшим мировым стандартам. Этим вопросом занимаются такие ученые, как В. Бакуменко, В. Дзюндзюк, В. Долечек, Колиушко, В. Корженко, Н. Мельтюхова, П. Надолишний, Н. Нижник, В. Соловых, В. Тимошук, Ю. Шаров и др. Также при изучении феномена бюрократизма мы обращались к научным разработкам таких исследователей, как В. Горбатенко, А. Порайко, В. Цветков (государственно-управленческий аспект); А. Кудлай, В. Пугач, Н. Рудницкая, М. Свирин, Ю. Тишкун (политологический аспект); О.Вергун, Р. Пашов, А. Раде (философский аспект), А. Машков, В. Скрипнюк (юридический аспект) и другие. Между тем, актуальным для научного и политического дискурса Украины остается вопрос обобщения зарубежного опыта борьбы с бюрократизмом с целью разработки мер по преодолению этого явления.

Цель статьи – систематизация зарубежного опыта предотвращения бюрократизма в деятельности органов публичного управления и разработка предложений относительно противодействия его проявлениям в Украине.

Изложение основного материала. Историография проблемы борьбы с бюрократизмом доказывает, что в течение многих столетий ученые и практики разных стран, как на Востоке, так и на Западе, пытались изобрести универсальные рецепты противодействия этому явлению. Однако везде существует своя специфика борьбы с ним, обусловленная особенностями функционирования систем публичного управления.

Исторически чиновничество в европейских странах – сила подчиненная, исполнительная. Она обслуживала не императора, как например, в Китае, а государство в целом. Несменяемость чиновников, гарантированное им постепенное продвижение и повышение – это компенсация, которую государство давало им, как правило, получали значительно меньшее жалование, чем служащие частного сектора. Такая компенсация только внешне имела черты сходства с привилегиями господствующего класса. Соответственно, механизмы противодействия бюрократизму и произволу чиновников начали формироваться вокруг формирования соответствующего правового

поля, а не традиций. Так, в частности, особого внимания заслуживают такие способы преодоления бюрократизма.

1. Обеспечение выборности чиновников и возможностей их отзыва. Начиная с Платона и Аристотеля, мыслители разных исторических эпох отмечали важность такого классического демократического принципа организации публичного управления, как принцип выборности. При этом речь всегда шла о применении данного принципа с учетом границ необходимого и возможного, исходя из характера осуществляемых представителями бюрократии полномочий. По крайней мере, по мнению ряда исследователей, данный принцип должен быть востребован в отношении руководящего состава бюрократии [13; 15; 18].

В ряде научных работ также отмечалось, что выборность чиновников предполагает соблюдение в системе государственной службы и ряда других важных требований, в частности: наличия у претендентов специальной подготовки; проведения их периодической аттестации; периодической сменяемости чиновников [4; 12].

Выборность как организационно-политический принцип предполагает и реальное право отзыва представителей бюрократии, которые неэффективно выполняют свои обязанности. Причем отзыв представителей руководящего состава бюрократии часто связывается с принципом автоматической отставки рядового состава бюрократии, находившегося под руководством отозванного руководителя [10, с. 82]. Это исключает застойные явления в кадровом составе и может выступать основанием и средством обновления кадров в системе публичного управления.

Между тем, выборы, так же как и отстранение в порядке отзыва, не всегда должны проводиться непосредственно населением. Они могут осуществляться и определенными «коллегиями представителей» населения, которым, как представительным органам, могут делегироваться не только полномочия по организации выборов, но и функции надзорного органа.

Бесспорно, систематическое обновление бюрократии является действенным механизмом ее рационализации и прежде всего в части преодоления инерционности и тенденциозности в действиях не только отдельных чиновников, но и всего государственного аппарата. Вместе с тем одна только сменяемость, так же как и выборность, не может сама по себе устранять бюрократизм, поскольку обычное ограничение срока пребывания в должности может, наоборот (из-за отсутствия опыта), привести к понижению эффективности работы. Более всего негатива это может принести при отсутствии ответственности конкретного лица за негативные последствия таких действий. В связи

с этим исключительно важное значение имеет и такой важный аспект проблемы, как ответственность чиновников в широком смысле этого понятия, как правовой, так и социальной.

2. *Усиление внутреннего контроля.* Одним из первых данную проблему поднял английский философ-утопист Д. Уинстенли (1609 – 1676), который в целях усовершенствования механизмов ответственности чиновников предложил идею введения должностей наблюдателей, которые бы осуществляли функции контроля за деятельностью должностных лиц государства [17, с. 248].

Однако в данном случае стоит отметить, что контроль за деятельностью бюрократии как средство борьбы со злоупотреблениями бюрократии, безусловно, необходим как со стороны государства, так и со стороны общества. Однако, чтобы он служил интересам рационализации, а не был самоцелью, необходима продуманная система мер реагирования по результатам контроля, обеспечивающих его действенность. Последнее, в свою очередь, невозможно без использования правовых форм и средств реагирования на результаты контроля. Иначе не избежать ситуации, при которой не только эффективность деятельности контрольных органов не будет достигнута, но и сама система контроля окажется забюрократизированной. «Контроль ради контроля» станет самоцелью и потеряет всякий смысл.

Отмети, что своими истоками идея создания внутреннего контроля находит свое развитие и в работах китайского политика и мыслителя Сунь Ятсена (1866 – 1925), которые он описывает в «Конституции пятой власти» [16, с. 637–656]. Так, в частности, он отмечает, что контроль за деятельностью бюрократии как средство борьбы со злоупотреблениями бюрократии необходим как со стороны государства, так и со стороны общества.

3. *Общественный контроль.* Исследователи выделяют формальные и неформальные методы такого контроля [3, с. 98]. К формальным относятся такие, как контроль со стороны специальных уполномоченных органов (наблюдательных, консультативных и пр). Неформальные методы контроля осуществляют СМИ, общественность, заинтересованные группы, активисты.

Между тем, как показывает зарубежный и отечественный опыт, практика общественного контроля эффективна только при наличии развитого гражданского общества [9].

4. *Изменение системы оплаты труда.* Одним из первых данную проблему начал исследовать В. фон Гумбольдт (1767 – 1835), говоря о том, что материальная зависимость руководителей от государства отвлекает их от самой сущности ведения дел и «приводит к абсолютно

механическому ведению дел, превращая людей в машины» [2, с. 30]. Таким образом он поставил вопрос о необходимости переориентации материальной зависимости бюрократии от государства в направлении ее зависимости от граждан.

5. *Уменьшение поля применения «личного усмотрения».* Рационализация бюрократической деятельности во многих странах осуществлялась путем переориентации публично-управленческого процесса с корпоративно-процедурных, ведомственных и «внутрифирменных» норм на процессуально-правовые нормы. Как следствие, с целью обеспечения объективности и справедливости при осуществлении правоприменительной деятельности, многие исследователи акцентируют внимание на необходимости установления пределов «личного усмотрения». Как отмечают современные исследователи, в частности С. Климова и Т. Ковалева, к субъектам административного права нельзя применять метод «разрешено все, что не запрещено законом», присущий субъектам частного права. «Здесь используется другой правовой принцип – четкого определения перечня полномочий, которые позволяют субъектам публичного права совершать юридически значимые действия» [5, с. 83].

6. *Заключение срочных договоров, контрактов.* Одним из условий преодоления бюрократизма традиционно считается необходимость правового упорядочения рабочих отношений с бюрократом [8]. Важным способом решения этой проблемы является заключение договоров (контрактов), предусматривающих, среди прочего, условие об ответственности за неправомерные и антисоциальные действия. Таким образом, сегодня во всем мире развивается контрактная система публичной службы, при которой обсуждается, за какой участок работы человек отвечает и какое вознаграждение за это он получает [9]. При этом распространена практика введения сроков замещения определенных должностей. Продолжительность этих сроков, как правило, определяется с учетом степени социальной значимости соответствующей должности, особенностей функций, которые осуществляются.

7. *Обеспечение высокого уровня защиты прав и свобод граждан.* Современный публично-управленческий процесс предусматривает создание действенного правового механизма защиты граждан от возможных актов бюрократизма. Такой механизм предусматривает организационно-правовое регулирование отношений между институтами власти, их представителями и гражданами. Важную роль в этом в развитых странах играет институт омбудсменов – защитников конституционных прав и свобод граждан [6]. Такой институт, как правило, функционирует не только на государственном уровне, а

имеет и свои региональные представительства.

8. *Профессиональное обучение.* По мнению ряда исследователей, в частности, А. Васина, А. Мельника, А. Оболонского, одной из предпосылок субъективного характера, которая приводит к росту бюрократизма, выступает ограниченность или полное отсутствие элементарной образованности управленцев в вопросах природы и сути публичного управления, их социального назначения [7, с. 128]. В связи с этим, в большинстве европейских стран на протяжении уже многих лет установлены строгие требования к уровню образованности высших управленческих кадров, в частности, наличие специализированного образования в сфере публичного управления.

Между тем, значительное количество государственных служащих в Украине, не имеет специального (публично-управленческого) образования [13]. И это при том, что «функционирование современной власти в странах с развитыми демократическими институтами предусматривает доминирование во властных структурах выпускников соответствующих профессиональных образовательных учреждений» [9, с. 142].

Отметим, что необходимость внедрения большей части из предложенных мер, осознается и работниками органов государственной власти в Украине.

С целью определения нынешнего состояния публичной службы в Украине, уровня развития бюрократизма, а также определения путей его преодоления, автором был проведен вторичный анализ результатов социологического исследования «Пути повышения эффективности публичного управления в Украине в условиях глобализации», которое проводилось в период с 4 сентября по 13 октября 2017 г. информационно-аналитическим отделом совместно с кафедрой политологии и философии Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины. Исследование проводилось путем экспертного опроса. В качестве экспертов выступали работники центральных и местных органов исполнительной власти и органов местного самоуправления, государственных и коммунальных предприятий и др. Всего было опрошено 246 экспертов.

Сравнивая имеющиеся и желаемые характеристики организаций, в которых они работают, эксперты отметили, что более всего органам публичного управления в Украине сегодня не хватает эффективной системы оплаты труда, в которой главной будет качество выполняемой работы, мотивирование на такую работу. Также важным представляется внедрение механизмов учета в своей работе интересов

и потребностей населения, в частности через налаженную систему коммуникации (табл. 1).

Основными показателями, по которым необходимо оценивать эффективность деятельности органов публичного управления в Украине, эксперты признали уровень благосостояния граждан (52,7%), а также уровень их удовлетворенности деятельностью соответствующих органов (44,8%), что говорит об их ориентированности на решение социальных задач. Для сравнения: о точности и своевременности выполнения распоряжений и указаний вышестоящих органов заявили только 8,4% опрошенных.

Говоря о факторах, которые являются главными препятствиями повышения эффективности работы их организаций, опрошенные указали на такие, как недостаточное материально-техническое обеспечение деятельности и низкую заработную плату работников, что полностью соответствует организационным проблемам, выявленным выше (табл. 2).

Таблица 1

Имеющиеся и желательные характеристики органов публичного управления по оценкам их работников (в % к числу опрошенных в этой группе, приведены характеристики, в которых разница между имеющейся и желаемой характеристикой составляет более 35%)

№	Характеристика	% лиц, которые отмечают, что эта характеристика присуща их организации	% лиц, которые отмечают, что эта характеристика должна быть присуща их организации	Разница между имеющейся и желаемой характеристикой
1.	Оплата в зависимости от качества выполняемой работы	26,3	81	54,7
2.	Ориентированность на удовлетворение потребностей и интересов общества	31,3	83	51,7
3.	Постоянная поддержка и развитие связи с населением	31,6	83	51,4
4.	Мотивировка и стимулирование работников на эффективную работу	38,4	88	49,6
5.	Активное использование информационных технологий в процессе деятельности, и в частности, электронного документооборота	47,5	92	44,5

Таблица 2

Распределение ответов работников органов исполнительной власти на вопрос о факторах, препятствующих эффективной работе их организаций (в % к числу ответивших в этой группе, приведены факторы, негативное влияние которых указали более 35% опрошенных)

№	ფაქტორი	Не препятствует, такой проблемы у организации нет	Где-то препятствует, где-то нет	Сильно препятствует
1.	Недостаточное материально-техническое обеспечение деятельности	15,0	29,0	56,0
	Низкая заработная плата работников	17,0	28,0	55,0
3.	Несовершенство законодательной базы, регламентирующей деятельность организации	25,0	30,0	45,0
4.	«Фантастичность», оторванность от реальности многих задач, которые поступают «сверху»	32,3	26,3	41,4
5.	Текучесть кадров	36,7	24,5	38,8
6.	Несовершенство структуры организации	23,0	40,0	37,0
7.	Влияние политических факторов	36,0	27,0	37,0

Среди других важных факторов, которые мешают работе их организаций, работники органов исполнительной власти указали на бюрократизм (44%) и отсутствие материальных стимулов у работников (38,2%).

Выводы и перспективы дальнейших научных исследований.

Таким образом, говоря о мировом опыте противодействия бюрократизму, можно отметить применение комплекса эффективных политических и юридических мер. Решающими среди них являются средства, которые предусматривают совершенствование принципов организации и функционирования публичной службы и ориентированы на решение задачи рационализации публично-управленческой деятельности бюрократии.

При этом, анализ зарубежного опыта показал, что преодоление бюрократизма следует рассматривать в широком контексте политического, экономического, социального, культурного обновления института публичной службы, что предполагает не только разработку компаний по противодействию бюрократии и механическую реорганизацию аппарата управления, но и преодоление глубинной причины бюрократизма – доминирование государства над гражданином. Итак, можно отметить, что ключевое направление преодоления бюрократизма – «разгосударствление публичного управления» и превращение граждан и их интересов в главный целевой управленческий ориентир.

Таким образом, с целью преодоления бюрократизма в органах публичного управления в Украине, целесообразным представляется:

– изменить систему оплаты труда чиновников, поставив их в соответствие с качеством выполнения индивидуальных заданий и результатов работы организации, главными из которых являются повышение уровня благосостояния граждан и уровня удовлетворенности их деятельностью;

– обеспечить полную прозрачность работы органов публичного управления, что создаст необходимые условия для проведения общественного контроля;

– повысить уровень непосредственной коммуникации органов публичного управления с гражданами;

– обеспечить удовлетворение потребностей государственных служащих в обучении, в частности, относительно использования современных информационных технологий, интернет-ресурсов и интернет-продуктов.

Реализация указанных мероприятий будет способствовать не только преодолению проявлений бюрократизма в системе публичной службы, но и повысит ее престиж и эффективность деятельности органов публичного управления, в целом.

Особенности правового обеспечения процесса преодоления бюрократизма в системе публичного управления Украины будут рассмотрены в следующих публикациях.

Литература

References:

1. Аппарат государственного управления: интересы и деятельность / Сиренко В. Ф. , Онищук Н. В. , Аверьянов В. Б. И др. ; отв. Ред. Сидоренко В. Ф. ; АН Украины. Ин-т государства и права им. В. М. Корецкого. – Киев: наук. думка, 1993. – 165 с.
2. Гумбольдт В.Ф. Опыт установления пределов государственной деятельности / пер. с нем. - СПб., 1908. – 173 с.
3. Державне управління в Україні: навчальний посібник. За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора В.Б. Авер'янова. К. : Юрінком Інтер 1998. – 432 с.
4. Ірхін Ю. Б. Діагностика та розвиток професійних управлінських і лідерських здібностей державних службовців і службовців органів місцевого самоврядування в Україні [Текст] : навч. посіб. / Ю. Б. Ірхін, В. Л. Федоренко ; [за ред. Ю. В. Ковбасюка і В. Л. Федоренка] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України. –Київ : Ліра-К, 2015.-113 с.
5. Клімова С. М., Ковальова Т. В. Організація запобігання і протидії корупції в Україні : навч. посіб. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр»,

2012. – 200 с.

6. Лазарева Л. О. Становлення інституту омбудсмана в Україні в контексті зарубіжного досвіду [Текст] : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01 / Лазарева Леся Олександрівна ; Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України, Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. - Дніпропетровськ, 2015. – 20 с.
7. Мельник А. Ф. Державне управління [Текст] : підручник / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна ; за ред. д-ра екон. наук, проф. А. Ф. Мельник. – К. : Знання, 2009. – 582 с.
8. Мотивація та управління персоналом і якістю (іноземний досвід) [Текст] : навч. посіб. / Сокур М. І. [та ін.] ; Кременчуц. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського. – Вид. 2-е, допов. – Кременчук : Щербатих О. В. [вид.], 2016. – 335 с.
9. Оболенский А. В. Бюрократия для XXI века? Модели государственной службы: Россия. США. Англия. Австралия [Текст] / А. В. Оболенский; Институт государства и права РАН, Академия народного хозяйства при Правительстве РФ. – М. : Дело, 2002. – 168 с.
10. Оболенский А. В. Бюрократия и государство [Текст] : очерки / А. В. Оболенский ; РАН, Ин-т государства и права. – М. : [б.и.], 1996. – 68 с.
11. Переломов Л.С. Конфуцианство и легизм в политической истории Китая. М. : Наука, 1981. – 340 с.
12. Платон. Сочинения в четырех томах. Т. 3. Ч. 1. / Под общ. ред. А. Ф. Лосева и В. Ф. Асмуса; Пер. с древнегреч. - СПб.: Изд-во С. - Петерб. ун-та; «Изд-во Олега Абышко», 2007. – 752 с.
13. Плецан Х. В. Успішність професійної діяльності державних службовців України: управлінський аспект [Текст] : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.03 / Плецан Христина Василівна ; Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України. - Київ, 2014. – 20 с.
14. Рубин В.А. Идеология и культура Древнего Китая. М. Наука, 1970. – 72 с.
15. Скрипнюк В. М. Бюрократизм в системі державного управління та правовий механізм його подолання [Текст]: автореф. дис... канд. юрид. наук: 23.00.02/ Скрипнюк Валентина Миколаївна; Одеська держ. юридична академія.-О.,1999.-20 с.
16. Сунь Ятсен. Избранные произведения.-2-е изд.,испр.и доп.- М.:Наука,1985.-781 с.
17. Уинстенли Д. Закон свободы / Д. Уинстенли. Избранные памфлеты. М. – Л.: изд-во Академии наук СССР, 1950. – 370 с.
18. Чорнобиль І. Є. Організація діяльності державного службовця [Текст] : навч. посіб. / І. Є. Чорнобиль ; Львів. регіон. ін-т держ. упр.

Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2015.– 130 с.

19. Dwivedy O.P., Jain R.B. Bureaucratic Morality in India // International Political Science Review. 1988. – Vol. 9. – №.3. – P. 202 – 211.

20. The United Nations Counter-Terrorism Complex. Bureaucracy, Political Influence and Civil Liberties: Annual Report FIDH. – N.Y; Paris. – September 2017. - №700a. -186 p.

Рецензент: Профессор Дмитрий Карамышев, первый заместитель директора Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины, доктор наук по государственному управлению.

ნატალია გრაბარი

საჯარო მართვის სისტემაში ბიუროკრატიზმის პრევენციის მსოფლიო გამოცდილება და უკრაინის პირობებისადმი მისი ადაპტაციის შესაძლებლობები

რეზიუმე

სტატიაში განიხილულია საჯარო მართვის სისტემაში ბიუროკრატიზმის გადალახვის მსოფლიო გამოცდილება. ნაჩვენებია, რომ ისტორიულად ევროპის ქვეყნებში ბიუროკრატიზმთან ბრძოლა გულისხმობდა ისეთი მიმართულებებით მოქმედებების რეალიზებას, როგორცაა საჯარო მოხელეების არჩევითობისა და მათი უკან გაწვევის შესაძლებლობის უზრუნველყოფა, ხელშეკრულებებისა და კონტრაქტების გაფორმება, „პირადი შეხედულების“ გამოყენებისათვის სივრცის არ დატოვება, მუდმივი პროფესიონალური ზრდა, შიდა და საზოგადოებრივი კონტროლის უზრუნველყოფა, შრომის ანაზღაურების სისტემის შეცვლა, მოქალაქეთა უფლებებისა და თავისუფლების დაცვის მაღალი დონის უზრუნველყოფა. ჩატარებული სოციოლოგიური კვლევებისა და საზღვარგარეთის გამოცდილების განზოგადებით შემუშავდა ბიუროკრატიზმის გადალახვის წინადადებები უკრაინის საჯარო მართვის სისტემაში, რომლებიც მოიცავენ საჯარო მოხელეთა შრომის ანაზღაურების სისტემის შეცვლას, სწავლის მოთხოვნის დაკმაყოფილებას, საჯარო მართვის სრული გამჭვირვალობის უზრუნველყოფას, მოსახლეობასთან კომუნიკაციის ორგანიზაციის გაუმჯობესებას.

საკვანძო სიტყვები: საჯარო სამსახური, საჯარო მართვა, ბიუროკრატიზმი, გადალახვა, გამოცდილება.

რეგენზენტი: პროფესორი დიმიტრი კარამიშევი, უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული სახელმწიფო მართვის ეროვნული აკადემიის ხარკოვის რეგიონალური ინსტიტუტის სახელმწიფო მართვის დირექტორის პირველი მოადგილე. სახელმწიფო მართვის მეცნიერებათა დოქტორი.

Natalja Grabar

WORLD EXPERIENCE OF OVERCOMING BUREAUCRACY IN PUBLIC ADMINISTRATION

Summary

The world experience in overcoming bureaucracy in the system of public administration is considered. It has been shown that, historically, the struggle against bureaucracy in European countries has implied the implementation of actions in such areas as ensuring the election of officials and the possibilities for their recall, concluding contracts, contracts with them, reducing the field for the application of "personal discretion", continuing vocational training, ensuring the conduct of internal and public control, changes in the system of remuneration, ensuring a high level of protection of the rights and freedoms of citizens. On the basis of the conducted sociological research and generalization of foreign experience, proposals were made to overcome bureaucracy in the system of public administration in Ukraine, which include changes in the system of remuneration of officials, ensuring satisfaction of their training needs, ensuring full transparency of the work of public administration bodies, and improving communication with the population.

Keywords: public service, public administration, bureaucracy, overcoming, experience.

Reviewer: Professor Dmitry Karamyshev First Deputy Director of the Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Doctor of Sciences in Public Administration,

გიორგი კეკელიძე, თამარ რევაზიშვილი
პოლიციაში განსახორციელებელი არსობრივი ცვლილებები და
რეფორმირების ფუნდამენტური ხასიათი

სტატიაში განხილულია შს სამინისტროს და პოლიციის სტრუქტურული, ქცევითი, სუბკულტურული და ორგანიზაციული თავისებურებები. მიმოხილულია ის პრობლემური და წინააღმდეგობრივი საკითხები, რაც დამახასიათებელია თითქმის ყველა ქვეყნისთვის, ასევე, განხილულია პოლიციის წინაშე მდგარი ამოცანები, მათი გადაჭრის სირთულეები და თავისებურებები. გაკეთებულია მცირე ისტორიული მიმოხილვა და საყოველთაო პრობლემატიკასთან და საერთო ნეგატიურ თავისებურებებთან ერთად აღწერილია პოსტსაბჭოთა სახელმწიფოებისათვის ჩვეული ნეგატიური მახასიათებლები. გაანალიზებულია ის სიახლეები, ფსიქოლოგიური, სისტემური და საზოგადოებრივი ცვლილებები, რომლებიც მიმდინარეობს თანამედროვე მსოფლიო საზოგადოებაში და ზეგავლენას ახდენს პოლიციის ფუნქციონირებაზე. განხილული მასალისა და სხვადასხვა მაგალითის ფონზე შემოთავაზებულია შინაარსობრივი ცვლილებებისა და რეფორმების დაგეგმვის, სტრატეგიის შემუშავებისა და რეალიზაციის თეორიული გზები.

საკვანძო სიტყვები: შს სამინისტრო, პოლიცია, ქცევის კულტურა, სუბკულტურა, მართვა, რეფორმა, ცვლილება, მმართველობითი გუნდი, ცვლილების აგენტი, სათემო პოლიცია.

სახელმწიფო საზოგადოებრივ უსაფრთხოებას უზრუნველყოფს შს სამინისტროსა და პოლიციის მეშვეობით. მიღებული განმარტების თანახმად, პოლიცია სახელმწიფოს სამოქალაქო ძალაა, რომელიც პასუხისმგებელია დანაშაულის დადგენაზე, პრევენციასა და საზოგადოებრივი წესრიგის შენარჩუნებაზე. ტერმინი „პოლიცია“ მოიცავს ცენტრალური თუ ადგილობრივი დონის ყველა იმ სამართალდამცავ ორგანოს, ასევე, სპეციალიზებურ სამსახურებს, რომლებიც ახორციელებენ პოლიციურ უფლებამოსილებებს და შეუძლიათ პირის დაკავება.

[1]

პოლიციას, როგორც საკმაოდ მრავალრიცხოვან წარმონაქმნს, გააჩნია საკუთარი ქცევის კულტურა. „პოლიციის კულტურა

ვრცელდება იმ ფასეულობებზე და სტანდარტებზე, რომლებიც გავლენას ახდენენ პოლიციის ოფიცრების ქცევასა და მუშაობის პრაქტიკაზე“ [2]. პოლიციისთვის დამახასიათებელია ასევე სუბკულტურები, რომლებიც გვხვდება მის სხვადასხვა სამსახურებში და განსხვავდება რიგი ფაქტორების მიხედვით, კერძოდ: ქვედანაყოფის მოსამსახურეები მუშაობენ სისხლის სამართლის საქმეების გამოძიებაზე თუ საგზაო პოლიციის მიმართულებით; არიან სპეციალური დავალებების შემსრულებლები თუ ძირითადი საპოლიციო სერვისების მიმწოდებლები; უნიფორმიანი მოსამსახურეები თუ მის გარეშე მოვალეობის შემსრულებლები; კონკრეტული პირი ცენტრალურ აპარატს წარმოადგენს თუ ადგილობრივ უწყებას და სხვა. ამის მიხედვით განისაზღვრება მათი დამოკიდებულებები, ღირებულებები და მიდგომები, რისი ცოდნაც კრიტიკულად აუცილებელია პოლიციაში მართვის პროცესის ეფექტიანი წარმართვისათვის.

მართვის პროცესის წარმატებულობა დამოკიდებულია, ასევე, სახელმწიფოს ჩართულობის დონეზე ანუ მის მიერ პოლიციის ოფიცრებისათვის გაწეულ მხარდაჭერაზე, რომლის ფორმები და ოდენობა აუცილებლად იქონიებს გავლენას სახელმწიფოსადმი მათი ერთგულების გამოვლინებაზე და სამსახურებრივი მოვალეობების ხარისხიანად შესრულებაზე. ამასთან, არასათანადო ქცევის შემთხვევებმა შესაძლებელია მოიმატოს პოლიციელების მიერ ჩადენილი გადაცდომის ფაქტების არასათანადო შესწავლისა და ადეკვატური პასუხისმგებლობის დაუკისრებლობის შემთხვევაში. ამ ორი მოვლენის ერთობლიობას პირობითად „ორმაგი მიდგომა“ ვუწოდოთ. ამ პროცესში გასათვალისწინებელია ისიც, რომ თანამედროვე მსოფლიოში მიმდინარე ცვლილებებმა გვერდი არ აუარეს შს სამინისტროს და პოლიციას, რის შედეგადაც პოლიცია მკაცრად იერარქიული სისტემიდან გადადის უფლებების ნაწილობრივ, მაგრამ საკმაოდ დელეგირებული სისტემის და დისკრეციის მაღალი დონის მქონე მოდელზე, რასაც ქვემოთ კიდევ შევხებით.

ძველი პრაქტიკის თანახმად, პოლიცია უნდა ასრულებდეს თავის მოვალეობებს კითხვების დასმის გარეშე, მაგრამ დღეს ეს მიდგომა არარეალისტური და კონტრპროდუქტიულია, რადგან პოლიციის ოფიცრებს გააჩნიათ საკუთარი მოსაზრებები და

მმართველმა რგოლმა, საბოლოო ჯამში კი სახელმწიფომ, შესაძლებლობების ფარგლებში, უნდა გაითვალისწინოს ისინი და იზრუნოს მათ განხორციელებაზე. ამისი ლოგიკური შედეგი კი არის პოლიციის მოწყობის კონცეფცია, რომელსაც „სათემო პოლიცია“ ეწოდება. ამ დროს კონტაქტები პოლიციასა და ადგილობრივ თემს შორის უფრო ინტენსიური ხდება, შედეგად კი იქმნება შესაძლებლობა, გაძლიერდეს მათ შორის ნდობა და გამყარდეს წესრიგი.

მსოფლიოში მიმდინარე გლობალურ ცვლილებებზე საუბრისას არ უნდა დაგვავიწყდეს ჩვენი უახლოესი წარსული, რომელსაც დღემდე აქვს გავლენა ქვეყანასა და საზოგადოებაზე, შესაბამისად კი შს სამინისტროსა და მართვის პროცესში არსებულ ხარვეზებზე. ამჟამად სამართალდამცავი უწყებების მხრივ განასხვავებენ ქვეყანათა ოთხ კატეგორიას: პოსტკონფლიქტური, ტრანზაქციაში მყოფი, განვითარებადი და განვითარებული ქვეყნები. უნდა აღინიშნოს, რომ ეს გრადაცია არ არის სრულყოფილი და ერთ ქვეყანას შესაძლებელია ჰქონდეს რამდენიმე კატეგორიის მახასიათებლები. მაგალითად, საქართველო შეიძლება ჰქონდეს როგორც პოსტ-კონფლიქტური, ასევე ტრანზაქციაში მყოფი, ან განვითარებადი ქვეყნის მახასიათებლები. არსებობს პრობლემათა ერთობლიობა, რომლებიც საერთოა პოსტსაბჭოთა ქვეყნებისთვის, ესენია: პოსტკომუნისტურ ქვეყნებში გეგმიური ეკონომიკიდან საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლას თან ახლდა ქონების საეჭვო აკუმულაცია და გაზრდილი სოციალური უთანასწორობა, ეს კი ხელს უწყობდა კორუფციის მკვეთრ ზრდას, მათ შორის, სამართალდამცავ უწყებებში; კომუნისტური ქვეყნების უმრავლესობას ჰყავდა საიდუმლო და სპეციალური სამსახურების თანამშრომლებისა და საპოლიციო ძალების (მაშინდელი მილიცია) საკმაოდ დიდი რაოდენობა რომელთა უმეტესმა, საკმაოდ მდიდარი სპეციფიკური ცოდნისა და უნარ-ჩვევების მქონე ნაწილმა სამსახური დაკარგა კომუნისტური ბლოკის რღვევასთან ერთად. ისინი საინტერესონი გახდნენ დანაშაულებრივი და ნახევრად ლეგიტიმური დაჯგუფებებისათვის, რამაც საოცრად მახინჯი სიმბიოზის შექმნას შეუწყო ხელი; პოსტკომუნისტურმა გარდამავალმა ქვეყნებმა განიცადეს „მორალური და ფასეულობების კრიზისი“, რამაც ხელი შეუწყო დეპრესიული, ძალადობრივი და კორუფციული

გარემოს შექმნას; პოლიციაში არსებული ცუდი სამუშაო პირობების, არასაკმარისი რესურსების და სუსტად განვითარებული სამოქალაქო საზოგადოების პირობებში მოხდა მართვის სისტემურ დონეზე მოშლა. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში ჩამოთვლილი ფაქტორებიდან ზოგიერთი მათგანი ნაწილობრივი დაიძლია, მათი ნეგატიური გავლენა დღესაც იგრძნობა, რაც ხელს უშლის გამართული საჯარო სექტორის, კერძოდ კი, პოლიციის ჩამოყალიბებას.

წარმოქმნილი პრობლემების მოსაგვარებლად და წარმატებული მმართველობის საფუძვლების შესაქმნელად პირველ ეტაპზე აუცილებელია სინგაპურის მაგალითზე დაყრდნობით შემდეგი მიდგომების განხორციელება:

➤ უპირველეს ყოვლისა, ეს არის პოლიტიკური ნება ანუ ხელისუფლების მზაობა გამართული მმართველობითი სისტემის, კონკრეტულად კი გამართული შს სამინისტროს შესაქმნელად.

➤ ხელფასი, სოციალური იზრუნველყოფა და სამუშაო პირობები.

➤ კადრების შერჩევა, მათი სელექცია და კარიერული წინსვლის უზრუნველყოფა, კარიერის დაგეგმვის და მართვის გზით ანუ ადამიანური რესურსების ეფექტური მართვა

➤ ტრენინგები და სოციალიზაცია, რომელიც ასევე წარმოადგენს წარმატებული სტრატეგიის მნიშვნელოვან ელემენტს. [3]

პოლიციის კულტურის გარდა არსებობს, ორგანიზაციული კულტურა, რომელიც შეიძლება განვსაზღვროთ, როგორც ღირებულებებისა და ძირითადი პრინციპების ერთობლიობა, რომლებიც განავითარა ადამიანების კონკრეტულმა ჯგუფმა და რომლებიც მოიცავს გარე სამყაროსთან ადაპტირებისა და პრობლემის გადაჭრის საშუალებებს, ასევე ხერხებს, რომელთა დახმარებით ჯგუფი ახდენს საკუთარი სამყაროს ინტეგრირებას გარემოსთან. თუ ამ ღირებულებებისა და ძირითადი პრინციპების განვითარებამ კარგად იმუშავა, ჯგუფი მას მიიჩნევს სწორ მიდგომად და შემდგომში გადაეცემა ჯგუფის ახალ წევრებს. [4] ორგანიზაციული კულტურის ძირითადი პრინციპების ჩამოყალიბება ხდება ორგანიზაციის მიზნების მიხედვით და გამოიხატება რწმენაში, ფასეულობებში, ნორმებში, მატერიალურ

ფორმებში, ვერბალურ და არავერბალურ ქცევაში, რაც მუმიდმივად ურთიერთდამოკიდებულებაშია, დინამიურია და იცვლება ახალ გამოწვევებთან ერთად ორგანიზაციის წევრების მიერ შემუშავებული მუშაობის ახალი მეთოდების და ქცევის ახალი ფორმების შესაბამისად.

პოლიციურ კულტურაზე საუბრისას უნდა გავითვალისწინოთ მისი პარადოქსული ბუნება, რაც გამოიხატება იმაში, რომ პოლიციელებს უწევთ მოქმედება ორმაგ სივრცეში, კერძოდ:

- სპეციალიზაცია/მრავალმხრივობა – პოლიციელს უწევს სხვადასხვანაირ სიტუაციებში მოქმედება, რაც მოითხოვს მრავალმხრივ ცოდნას, ხოლო მოქალაქეები ნებისმიერ საკითხში მოითხოვენ მათგან სამუშაოს მაღალი ხარისხით და პროფესიონალიზმით შესრულებას.

- სისწრაფე/ხელმისაწვდომობა – რაც მათგან მოითხოვს მუდმივად შეზღუდული დროით სივრცეში მოქმედებას, რა დროსაც მოქალაქეები მოელიან მათგან დროის დათმობას

- დაქვემდებარებულობა/ავტონომიურობა – პოლიციელებს უწევთ იმოქმედონ დამოუკიდებლად და ამავედროულად მკაცრად დაემორჩილონ კანონს და იერარქიულობის პრინციპს.

ქცევის მოდელი შეცვლა უნდა მოხდეს სისტემური მიდგომის გამოყენებით, რაც ნიშნავს იმას, რომ პოლიციის მიერ განხორციელებული ქმედებები უნდა ეხებოდეს მათი ფუნქციონირების ყველა ასპექტს: მენეჯმენტს, ადამიანურ რესურსებს, კომუნიკაციას, კონტროლის მექანიზმებს, პოლიციის პროცედურებს და ტრენინგებს. ჩვენ შემთხვევაში პრობლემებს აქვს პოსტ-კომუნისტური ქვეყნებისათვის დამახასიათებელი შინაარსი. მმართველობით პროცესში ეს, ძირითადად, გამოიხატება პოლიტიკური ნეიტრალიტეტის პრობლემაში, რაც სათავეს იღებს იქიდან, რომ ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნები გადავიდნენ კომუნიზმიდან პოსტკომუნზმზე, მაგრამ, გარკვეულწილად, შენარჩუნდა ტენდენცია, რომ პოლიცია მჭიდროდ იყო მიბმული პოლიტიკურ ლიდერებთან და სახელმწიფო ორგანიზაციებთან ჩაკეტილი ეკონომიკის პირობებში, სადაც მილიციის ან პოლიციის მისია უპირატესად პოლიტიკური იყო.[5]

იმავე მემკვიდრეობის შედეგია, რომ პოლიცია უფრო მჭიდროდ არის დაკავშირებული სახელმწიფო საჭიროებებთან, ვიდრე საზოგადოების მოთხოვნებთან. ის ერთიანდება ხელისუფლების აღმასრულებელ შტოში და მასზე გავლენას ახდენს მთელი რიგი გარე ფაქტორები: პოლიტიკური სისტემა, რომელიც განსაზღვრავს მის სტრუქტურას; სახელმწიფო მოწყობა ცენტრალიზაცია-დეცენტრალიზაციის მხრივ; კანონმდებლობა და სასამართლო სისტემის პრაქტიკა; საზოგადოება და მისი ღირებულებები. პოლიციის, როგორც ორგანიზაციის, მოწყვლადობა შეიძლება გამოწვეული იყოს გარე ფაქტორებით, მაგალითად, შეიძლება იყოს პოლიტიკური გავლენის შედეგი, ან დაკავშირებული იყოს ისეთ შიდა ფაქტორებთან, როგორებიცაა ორგანიზაციული დინებები და ცუდი მმართველობა. ამან შეიძლება გამოიწვიოს უარყოფითი ინდივიდუალური ქცევა.

იმისთვის, რომ უკეთესად გავიგოთ პოლიციის მართვის მეთოდოლოგია, უნდა ვიცოდეთ პოლიციაზე ზემოქმედების აღქმის ოთხდონიანი მოდელი. ეს მოდელი შემდეგნაირია:

- ❖ საერთაშორისო გარემო, როგორც საერთაშორისო პრობლემებისა და საფრთხეების წყარო, რომელიც გავლენას ახდენს ორგანიზაციაზე

- ❖ ეროვნული გარემო, როგორც კანონმდებლობის, საზოგადოების ღირებულებების, საჭიროებების, მოლოდინების და რესურსების განმსაზღვრელი დონე

- ❖ თავად ორგანიზაცია

- ❖ ინდივიდუალური დონე, ანუ ინდივიდები და მათი გავლენა ორგანიზაციაში

გარდა ამისა, სხვა გარე ფაქტორებიც მოქმედებენ პოლიციის ორგანიზაციაზე, ესენია: პოლიტიკური: – პოლიციაზე ზეწოლა პოლიტიკოსების, აღმასრულებელი ხელისუფლებიდანაც და საკანონმდებლო შტოდანაც, ასევე პარტიებიდან, მათთვის ან სახვა სუბიექტებისათვის პრივილეგიების მიღების მიზნით; ეკონომიკური – ეკონომიკური ან ლობისტური ჯგუფების ზეწოლა პრივილეგიების მიღების მიზნით; სოციალური – საზოგადოების ზოგადი ღირებულებები და მათი გავლენა პოლიციაზე; ტექნოლოგიური – იმ ნეგატიური ინოვაციების განვითარება,

რომლებმაც, შესაძლოა ხელი შეუწყოს ისეთ მოვლენას, როგორც არის კორუფცია;

საკანონმდებლო – კანონის ხარვეზები, ან სასამართლო სისტემის დამოკიდებულება რაიმე მიმართულების მიმართ, რომელმაც შეიძლება გამოიწვიოს კანონის აღსრულების შეწყვეტა პოლიციის მხრიდან.

ყოველივე ზემოაღნიშნული მოითხოვს მმართველობითი რგოლის მიერ სტრატეგიის შემუშავებას და მის იმპლემენტაციას. პირველი ეტაპი არის სტრატეგიული დაგეგმვა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. დაგეგმვა მიზნად ისახავს ინფორმაციის შეკრებას და გეგმის შემუშავებას, როდესაც გადაწყვეტილების მიღება ეფუძნება ამ ინფორმაციის გამოყენებას პრობლემის მოგვარების ან არჩევანის გაკეთების მიზნით [6]. შემდეგი ეტაპია პოლიციის საქმიანობის მოდელის არჩევა, სწორედ ეს ეტაპი ახდენს დიდ გავლენას ორგანიზაციაზე, განსაზრვარავს მის სტრუქტურას, ამოცანებს, უფლებამოსილების განაწილების ფორმას და მის შემადგენლებს შორის კოორდინაციას.

ტრადიციული მოდელი კონცენტრირებულია კანონის მკაცრ განხორციელებაზე და არის რეაქტიულ-რეპრესიული, რა დროსაც პოლიცია რეაგირებს ინციდენტებზე და მისი ეფექტურობა ფასდება რეაგირების დროისა და ჩარევის პროფესიონალიზმის გათვალისწინებით. პოლიციის სტრუქტურა მკაცრად იერარქიულია, ხოლო მმართველებსა და დაქვემდებარებულებს შორის ურთიერთობა წარმოქმნის მილიტარისტულ მოდელს. ეს ტრადიციული მოდელი კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგა, რამაც გამოიწვია ახალი მოდელის შემუშავება, რომელსაც „სათემო პოლიცია“ ეწოდება და უკვე მთელ რიგ წამყვან სახელმწიფოებშია აპრობირებული. მისი სიახლეებიდან ძირითადი არის საპოლიციო დაზვერვაზე, ანუ ანალიზზე დამყარებული სისტემის შექმნა, რაც გულისხმობს მოსახლეობასთან უფრო მჭიდრო კავშირს და მის საფუძველზე არა დანაშაულის შედეგებთან ბრძოლას, არამედ დანაშაულის გამომწვევი მიზეზების გადაჭრის მცდელობას, რაც ნდობის გაუმჯობესების მიზნით აიძულებს პოლიციას გააუმჯობესოს თანამშრომლობა მოსახლეობასთან. ანუ ორგანიზაციული სტრუქტურის იერარქიული ტიპი იცვლება ჰორიზონტალურით. ჰორიზონტალურ სისტემაში მანძილი მენეჯმენტსა და პერსონალს შორის მინიმუმამდეა დაყვანილი, რაც

უფრო შეესაბამება თანამედროვე გამოწვევებს. დღეს გამოიყენება ისეთი მოდელებიც, როგორებიცაა წრფივი და საკადრო სტრუქტურა, ფუნქციური, დასახსრული, მატრიცულ-ორგანიზაციული სტრუქტურები და სტრუქტურის ახალი ფორმები, როგორებიცაა გუნდური, ქსელური და ვირტუალური სტრუქტურები. დღეს პოლიციას სულ უფრო მეტად უწევს საზოგადოების საჭიროებებზე რეაგირება. ამან გააჩინა დეცენტრალიზაციის ძლიერი მოთხოვნილება, რაც პოლიციის მოსამსახურეს უფლებას აძლევს, საკუთარი უფლებამოსილება გამოიყენოს მეტად კრიატიულად და მაქსიმალურად შემჭიდროვებულ ვადებში ისე, რომ მათი ქმედება არ იყოს ზემდგომი პირისაგან ნაკარნახევი.[7]

მოკლედ უნდა შევხოთ ლიდერობის და მენეჯმენტის ურთიერთკავშირს, რადგან ის გავლენას ახდენს მართვის პროცესზე. არსებობს ლიდერობის სხვადასხვა განმარტება. პიტერ დრაკერის აზრით, „ლიდერი არის პიროვნება, რომელსაც ჰყავს მიმდევრები“.[8] უორენ ბენი განმარტავს, რომ „ლიდერობა წარმოადგენს საკუთარი თავის შეცნობის ფუნქციას, ეს ნიშნავს იმის გაგებას, რომ ხელმძღვანელის პოტენციალის რეალიზებისათვის აუცილებელია კარგი კომუნიკაცია. ნდობის შექმნა კოლეგებს შორის, ასევე, ეფექტური ქმედებების გატარება.“ [9] ერთ-ერთი ყველაზე ზუსტი განმარტება, რომელიც ამასთანავე ესადაგება თანამედროვე ტენდენციებს „სათემო პოლიციისაკენ“ გადახრის პირობებში არის ჯონ მაქსველის განმარტება: „ლიდერობა არის გავლენა-არც მეტი და არც ნაკლები“ [10]. მიუხედავად განმარტებებს შორის არსებული განსხვავებებისა, მათ გააჩნიათ საერთო ტენდენცია, რომელიც, ამასთანავე, წარმოადგენს მმართველობითი პროცესის საფუძველს.

წარმატებული მართვის მოდელის განსახორციელებლად უმნიშვნელოვანესია ადამიანური რესურსები. მისი მართვა არსებითი მნიშვნელობის სფეროა, რომელიც ქმნის წახალისებისა და სტიმულირების სისტემას. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ელემენტებს: კადრების შერჩევა, დაწინაურება, ხელფასები და სარგებელი. რომელიმე მათგანის უგულვებლყოფა, ან არასათანადო ყურადღების დათმობა, აუცილებლად გამოიწვევს ეფექტიანობის დაქვეითებას. საყურადღებოა განსხვავება მენეჯერსა და ლიდერს შორის: მმართველები არ არიან

მიდრეკილები რისკისკენ, ცდილობენ თავიდან აიცილონ კონფლიქტები, ლიდერები კი ხშირ შემთხვევაში ეძებენ რისკს საკუთარი მიზნების განსახორციელებლად. ამ წინააღმდეგობის დაძლევა და გადაჭრის გზების მოძებნა შეიძლება იყოს წარმატებული მმართველობითი მოდელის შემუშავების საფუძველი.

მენჯმენტის კუთხით არსებითია ღერძის შეცვლა ცენტრალიზებული მმართველობისა და კონტროლის ფორმიდან პროფესიონალიზმისაკენ. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ მიმდინარე ცვლილებებმა საფუძვლიანად შეცვალა პოლიციის სამსახურის მისია და მიდგომები. შესაბამისად, აუცილებელია საზოგადოებაში მიმდინარე ცვლილებების შესწავლა პოლიციის სამსახურებში ორგანიზაციული და პროფესიული ცვლილებების განსახორციელებლად. ასევე, აღსანიშნავია სამოქალაქო ელემენტის და სერვისების წინა პლანზე წამოწევა, რისი შედეგიც არის შს სამინისტროში სამოქალაქო პირთა რიცხვის ზრდა თანამშრომელთა სახით და სამოქალაქო და პოლიციური კონპონენტის მკვეთრი გამიჯვნის აუცილებლობის წარმოქმნა. შეიცვალა არამარტო პოლიციის მისია, არამედ შესარჩევი კადრების ტიპაჟი, ეს კი წარმოქმნის აუცილებლობას, შეიცვალოს დისციპლინის განხორციელების ფორმა პოლიციის სამსახურში. წარმოუდგენელია, საზოგადოებრივი და ორგანიზაციის წევრების შეცვლილი მოთხოვნებისა და ინტერესების პირობებში მართვისა და კონტროლის ტრადიციული მიდგომის შენარჩუნება. თუმცა მოსალოდნელია, რომ პოლიცია თავისი იერაქიულ-წოდებრივი სისტემის და ლეგიტიმურ-რეპრესიული სპეციფიკიდან გამომდინარე, შეინარჩუნებს მართვის და კონტროლის ტრადიციული ფორმების საკმაოდ ბევრ ელემენტს ცვლილებების განხორციელების პირობებშიც კი. ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ცვლილება არის მსოფლიოში ინდივიდუალიზმის გაძლიერება, რამაც შეცვალა პოლიციის მიერ საკუთარი საქმიანობის აღქმა და საზოგადოების დამოკიდებულება საკუთარი უფლებებისა და პოლიციის ფუნქციების შესახებ. შესაბამისად, დღეს საზოგადოება აღიქმება, როგორც ინდივიდთა ჯგუფი, რომელშიც ყველას აქვს თავისი უფლებები, ღირებულებები და აზროვნება. ამის შედეგად ბრძანებები და ინსტრუქციები ზევიდან კი არ უნდა იყოს

დაკისრებული, არამედ გადაწყვეტილებები მიღებული უნდა იყოს კოლექტიურად, ინდივიდთა შორის კონსენსუსის მიღწევის გზით.

რა ცვლილებას იწვევს ნათქვამი ახალი კადრების მოზიდვის პროცესში? ინდივიდუალიზმი პიროვნებას და არა საზოგადოებას განიხილავს საზოგადოებრივი ცხოვრების ცენტრში. ეს კულტურული განვითარება საზოგადოებიდან გადმოეცემა პოლიციასაც, რაც გამოიხატება იმაში, რომ ახალი თანამშრომლები უპირატესობას ანიჭებენ პირად ინტერესებს, თავისუფალი დროის არსებობას და ოჯახში მეტი დროის გატარების შესაძლებლობას, რაც მათთვის პრიორიტეტს წარმოადგენს. მათ პრიორიტეტთა შკალაში ჩამოთვლილი ფაქტორები უფრო მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს, ვიდრე სამსახური, ან თუნდაც კარიერა. აქედან გამომდინარე, იცვლება როლები მორჩილი თანამშრომლიდან, რომელიც უბრალოდ იღებს და ახორციელებს ბრძანებებს შევითხვების გარეშე, სრულფასოვანი პროფესიონალისაკენ, რომელიც საკუთარ თავს აღიქვამს შესაბამისი უნარების, ტექნიკისა და სპეციალური ცოდნის მქონე ინდივიდად, რომელსაც ახასიათებს საკუთარი გადაწყვეტილებების მიმართ უფრო მეტი პირადი პასუხისმგებლობა. მოცემული ავალდებულებს ორგანიზაციას, გამოინახოს საუკეთესო მეთოდები ამ ოფიცერთა მოზიდვა-მოზილიზაციისათვის და არ ეცადოს მათგან სრული მორჩილების მიღებას, რაც იქნება კონტრპროდუქტიული. ამასთანავე, ინფორმაციის მიღების გაადვილების და განათლების მიღების შესაძლებლობის ზრდის გამო ახალი კადრები, უმეტეს შემთხვევაში, არიან უფრო განათლებულნი, ან უკეთესად ინფორმირებულნი. ისინი ბევრად სწრაფად ყალიბდებიან პროფესიონალებად, იცავენ დამოუკიდებლობას და ავტონომიურობას.

აქედან გამომდინარე, აუცილებელია, გადაიხედოს მართვის იერარქიული სტილი და მეტი ყურადღება დაეთმოს ყველა დონის მოსამსახურის და სპეციალისტის საჭიროებებს. შედეგი შეიძლება იყოს „ეთიკური მმართველობა“, რომელიც წარმოადგენს მიდგომას, რომელიც ეფუძნება სიტუაციების მართვას და ფასეულობების დაცვას სიტუაციური გადაწყვეტის დროს. გამოდის, რომ პოლიცია აღარ არის მხოლოდ სამართალდამცავი ორგანო, არამედ იგი წარმოადგენს იმ ორგანიზაციას, რომლის ფუნქციაა ინტერვენცია და პრევენცია, რაც მას ათავსებს იმავე

დონეზე, რომელზეც დგას საზოგადოება და მისი შემადგენელი თემები. ეს ცვლილებები გულისხმობს მმართველობითი ძალაუფლების ნაწილობრივ დათმობას და იერარქიულობის შემცირებას. იმისთვის, რომ არ შესუსტდეს ეფექტური მმართველობის განხორციელება, საჭიროა მმართველობითი გუნდის ჩამოყალიბება ოპერატიული პერსონალითა და მმართველებით, რომლებიც პროცესს განახორციელებენ ყოველდღიურ საქმიანობაში და სტრატეგიულ მმართველობაში. ვინაიდან შეფასების კრიტერიუმში დამოკიდებულია პოლიციის მოდელზე, ღერძის შეცვლა იწვევს შეფასების კრიტერიუმების შეცვლასაც. პოლიციის ტრადიციული მოდელის საქმიანობა აქცენტს აკეთებს დეპარტამენტის სტატისტიკასა და კვოტებზე. საზოგადოებრივი პოლიციის საქმიანობა კი კონცენტრირებულია დეპარტამენტების რაოდენობაზე, მაგრამ აფასებს პოლიციის სამსახურის გაწევის ეფექტიანობას და საზოგადოების კმაყოფილების დონეს. მისი საქმიანობის მეორე კრიტერიუმს წარმოადგენს პოლიციის სამსახურის ეფექტიანობა, რადგან პოლიციის საზოგადოებრივი საქმიანობა იწვევს ორგანიზაციული სტრუქტურის დეცენტრალიზაციას და პოლიციის რესურსების გამოყენებას უფრო ეფექტური გზით. სწორედ ეფექტურობის შეფასების შესაძლებლობა უნდა იყოს მიდგომის წარმატების, ან წარუმატებლობის მნიშვნელოვანი მეთოდი. აქედან გამომდინარე, საშუალო და, ეგრეთ წოდებული, მიმართულების მენეჯერები პასუხისმგებელნი არიან ეფექტიანობასა და ანგარიშვალდებულებაზე. ოფიცრის უშუალო ზემდგომი პირი პასუხისმგებელია ადმინისტრაციულ და პროფესიულ ზედამხედველობაზე და მაგალითის მიმცემია.

ეფექტური ზედამხედველობა მნიშვნელოვანია ანგარიშვალდებულებისა და ეფექტური მმართველობისათვის. პოლიციის მენეჯერები, რომლებმაც იციან დეპარტამენტის პოლიტიკა და პროცედურები; იციან კანონი, რეგულაციები, პოლიტიკა და მხარს უჭერენ მას, პოლიციისათვის ღირებულ აქტივად უნდა ითვლებოდნენ. მაშინ, როდესაც ხელმძღვანელები არ აქცევენ საკმარის ყურადღებას ან წარუმატებლად ასრულებენ რეგულაციებს, ზარალდება საქმე და სტრუქტურა კი კარგავს ნდობას.

გარე კონტროლი პოლიციის ოპერაციების დაგეგმვას და მართვას გულისხმობს. ის არის პოლიციის მართვის იერარქიის გარეთ, თუმცა მაინც აქვს შესაძლებლობა გააკონტროლოს პოლიციის საქმიანობა, როგორცაა, მაგალითად, პოლიტიკური აღმასრულებელი სტრუქტურის მიერ გაცემული ბრძანება პრიორიტეტულობის შესახებ, ან მოსამართლის გადაწყვეტილება, გამოცემული დადგენილების ან განჩინების სახით (ვთქვათ ჩხრეკაზე). ეს მაკონტროლებელი ფუნქციები პოლიციის პროცედურების შემადგენელია და საშუალებას აძლევს გარე უწყებებს, მოახდინონ პოლიციის ქცევის რეგულირება და ამ გზით ხელი შეუწყონ საპოლიციო ძალების მართვის პროცესს. ამრიგად, პოლიცია კონკრეტულ ოპერატიულ და სამართალდამცავ გადაწყვეტილებაში სარგებლობს მოქმედების თავისუფლებით და იღებს გადაწყვეტილებებს თავისი კომპეტენციის ფარგლებში. ეს წესი არის წარმმართველი ხელისუფლების აღმასრულებელ შტოსა და პოლიციას შორის ურთიერთობაში. პოლიცია მოქმედებს მიღებული პოლიტიკის ფარგლებში და მას აკონტროლებს არჩეული ხელისუფლების აღმასრულებელი შტო. [11] პოლიციის გამართულ ფუნქციონირებაში ბიუჯეტს იმ კუთხით აქვს მნიშვნელობა, რომ პოლიციის ქვედანაყოფების სათანადო აღჭურვა, რაც აუცილებელია შინაგან საქმეთა სამინისტროს სამსახურების ეფექტურად ფუნქციონირებისათვის, მმართველობამ პრიორიტეტად უნდა მიიჩნიოს. ამასთან, სტიმულის სახით უნდა იქნეს გამოყენებული არა მარტო ანაზღაურება, არამედ სტატუსიც. სხვანაირად რომ ვთქვათ, მენეჯმენტის განხორციელების კუთხით მას შეგვიძლია ვუწოდოთ „ხისტი“ და „რბილი“ დისციპლინების ერთობლიობა. სათანადო ფინანსური შესაძლებლობის არსებობის პირობებში უფრო ადვილია „ხისტ“ ჯგუფში შემავალი საკითხების მოგვარება, როგორებიცაა: აღჭურვილობა, ინფრასტრუქტურისა და კომუნიკაციის ტექნოლოგიები და სხვა, ხოლო „რბილ“ ჯგუფში შედის საკადრო საკითხები, ტრენინგები და სხვა. კარგი მმართველობის განსახორციელებლად და ორგანიზაციის ეფექტიანი ფუნქციონირებისათვის, საჭიროების შემთხვევაში სათანადო რეფორმების გატარებისათვის, აუცილებელია კრიტიკული მასის შექმნა, რომლის შემადგენელი პირები იქნებიან, როგორც მმართველობიდან, ასევე პირადი შემადგენლობის ქვედა

რგოლიდანაც. გამოცდილება აჩვენებს, რომ ნებისმიერი მნიშვნელოვანი მოქმედებისა თუ ცვლილების დასაწყისში დაახლოებით 10% მხარს უჭერს, 10% წინააღმდეგია, ხოლო 80%-ს არ აქვს თავდაპირველად ჩამოყალიბებული დამოკიდებულება. შესაბამისად, კრიტიკულად მნიშვნელოვანია აღნიშნული ძირითადი მასის დარწმუნება და მიმხრობა.

უწყების პოლიტიკის დღის წესრიგის განსაზღვრაში უნდა მონაწილეობდნენ შემდეგი ჯგუფები: პოლიციის სამსახურის წევრები, შინაგან საქმეთა სამინისტროს პერსონალი, სამთავრობო სპეციალური კომისიები, გარე უწყებები ან ინდივიდუალური ექსპერტები, რომლებსაც გააჩნიათ სპეციალური განათლება და შესაძლებლობები პოლიციის სამსახურების მონიტორინგისა და შეფასებისათვის, საზოგადოებრივი ჯგუფები და მოქალაქეები.

უკვე განსაზღვრული გეგმის, ანუ შემუშავებული პოლიტიკის იმპლემენტაცია, განსაკუთრებით განსახორციელებელი ცვლილებების მხრივ, შეიძლება განვსაზღვროთ ლევიზის სამსაფეხურიანი მოდელის მიხედვით – ლღობა, წინსვლა და შენარჩუნება. [12]

კრიტიკული მასის ჩამოყალიბებისთვის საჭიროა ცვლილებების აგენტების გამოყენება ანუ „ადამიანებისა, რომლებიც პასუხისმგებელი არიან თავიანთ ორგანიზაციაში ცვლილებების წარმართვასა და ხელშეწყობაზე. ისინი თამაშობენ მთელ რიგ განსხვავებულ როლებს და ჩართულნი არიან სამსაფეხურიანი მოდელში“. ცვლილების აგენტი შეიძლება იყოს ორგანიზაციის თანამშრომელი, ან გარეშე პირი, მაგრამ აუცილებელია, რომ ნდობით სარგებლობდეს იმათ თვალში, ვისთანაც უწევს მუშაობა. წარმატებული შედეგის მისაღწევად აუცილებელია ერთი, ან მეტი ცვლილების ლიდერის, ან ცვლილების ხელმძღვანელის არსებობა, რომლებიც არიან მთავარი მოქმედი პირები, საჯაროდ არიან დაკავშირებული პროცესებთან, მოქმედებენ დამარწმუნებლად და ახდენენ გავლენას ორგანიზაციის სხვა წევრებზე. თუმცა უნდა აღვნიშნოთ, რომ რეფორმა პოლიციაში ყოველთვის პოლიტიკურია, აქედან დამომდინარე, შესაბამისი პოლიტიკური ლიდერებისა და პოლიციის მმართველების აქტიური და აშკარა მხარდაჭერა გადამწყვეტია პროცესის წარმატებისათვის [13].

ლიტერატურა

References:

1. In line with the Oxford English Dictionary definition.
2. M. Easton and D.Van Ryckeghem, „Conceptualizing the Role of Police Culture Strategies”, in M. Cools et al., Safety, Societal Problems and Citizens Perceptions Antwerp: Maklu 2010.
3. J.Quah, „Preventing Police Corruption in Singapore:The Role of Recritment, Training and Socialisation” Asia Pacific Journal Of Public Administration 28, no. 1 2006 59-75 p.
4. E.H Schein, „OrganizationalCulture and Leadership” San Francisco, CA: Jossey Bass, 2004.
5. Denham, „Police Reforme and Gender”, in Megan Bastick and Kristin Valasek”, „Gender and Security Sector Reform Toolkit”, Geneva: DCAF, OSCE/ODIHR, UN-INSTRAW, 2008 note 48 above: 19.
6. Willaed M. Oliver, „Community-oriented Policing” Upper Saddle River, NJ: Person Education, 2008 41-48 p.
7. Frances Hesselbein, Marshall Goldsmith and Richard Beckhard, „The Leader of the Future” Drucker Foundation series, San Francisco CA: Jossey-Bass, 1996.
8. W.Bennis, „On Becoming a Leader: The Leadership Classic”, Reading MA: Perseus Books, 1989 67-78 p.
9. J.Maxwell, „The 21 Irrefutable Laws of Leadership”, Nashville, TN: Thomas Nelson, 1998.
10. Ipperwash Inquiry, „Report of the Ipperwash Inquiry – Volume 2, Police/Government Relations”, Forest, ON: Government of Ontario, 2007. 308 p.
11. Rick Stapenhurs, Niall Jonston and Riccardo Pelizzio, „Role of Parliament in Curbing Corruption”, Washington, DC:World Bank Institute, 2006 1-10 p.
12. B. Burnes, „Managing Change: A Strategic Approach to Organizational Denamics”, Harlow: Prentice-Hall, 2004.
13. USAD, „Training of Trainers Manual: Conflict Transformation and Peacebuilding in Rwanda”, Washington, DC: USAID, 2008.

რეგენზენტი: გიორგი სახოკია, შს სამინისტროს ადმინიტრაციის უფროსი (დეპარტამენტის დირექტორი).

Giorgi Kekelidze, Tamar Revazishvili

THE ESSENTIAL NATURE OF THE CHANGES THAT MUST BE CARRIED OUT IN THE POLICE AND THE FUNDAMENTAL NATURE OF THE REFORMS

Summary

The article discusses the structural, behavioral, subcultural and organizational features of the Interior Ministry and the police. It discusses

the challenges facing the police, the difficulties and features of their decisions. A small historical review has been made and, along with common problems and negative features, negative characteristics of post-Soviet states are described. Has been analyzed the innovations, psychological, systemic and social changes that occur in modern world society and affect the functioning of the police. Against the background of the reviewed materials and various examples, theoretical ways were proposed for planning, developing a strategy, and implementing changes and reforms.

Keywords: Ministry of the Interior, police, behavioral culture, subcultures, management, reforms, changes, management team, change agent, Community police.

Reviewer: Giorgi Sakhokia, Head of Administration of the Ministry of the Interior (Department Director).

Георгий Кекелидзе, Тамара Ревазишвили
СУЩЕСТВЕННЫЙ ХАРАКТЕР ИЗМЕНЕНИЯ КОТОРЫЕ
ДОЛЖНЫ ПРОВОДИТСЯ В ПОЛИЦИИ И
ФУНДАМЕНТАЛЬНЫЙ ХАРАКТЕР РЕФОРМ

Резюме

В статье рассматриваются структурные, поведенческие, субкультурные и организационные особенности МВД и полиции. Обсуждаются задачи, стоящие перед полицией, трудности и особенности их решений. Сделан небольшой исторический обзор и наряду с общими проблемами и негативными особенностями, описаны отрицательные характеристики постсоветских государств. Анализируются те новшества, психологические, системные и социальные изменения, которые происходят в современном мировом обществе и влияют на функционирование полиции. На фоне рассмотренных материалов и разных примеров предложены теоретические пути для планирования, разработки стратегии и реализации изменений и реформ.

Ключевые слова: Министерство внутренних дел, полиция, поведенческая культура, субкультуры, управление, реформы, изменения, общество, команда управления, агент изменений, общественная полиция.

Рецензент: Георгий Сахokia, начальник администрации Министерства внутренних дел (Директор Департамента).

ლაშა ცომაია
საზოგადოებრივი ცნობიერების გაზრდის მნიშვნელობა
კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლაში

კორუფცია ძალზე უარყოფით გავლენას ახდენს თანამედროვე დემოკრატიული სახელმწიფოს განვითარებაზე, აფერხებს საჯარო ინსტიტუტების მიმართ საზოგადოების ნდობას და ხელს უშლის ქვეყნის ეკონომიკურ წინსვლას. დღესდღეობით მთელ მსოფლიოში, განსაკუთრებით კი განვითარებად ქვეყნებში, უამრავი ადამიანი ყოველდღიურად ხვდება კორუფციას საჯარო სამსახურებთან ურთიერთობისას. არაერთ ქვეყანაში ადმინისტრაციული კორუფცია ტვირთად აწევს მოქალაქეებისა და კომპანიების დროსა და სხვა სტრატეგიულ რესურსებს, რაც იწვევს უკმაყოფილებას საჯარო სამსახურებისადმი. შესაბამისად, კორუფციის პრევენცია, სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ინსტიტუტებში კორუფციის აღმოფხვრა საქართველოს ხელისუფლების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პრიორიტეტს უნდა წარმოადგენდეს.

კორუფციასთან ბრძოლის თანამედროვე ეტაპზე ერთ-ერთი მთავარი ორიენტირი უნდა იყოს გამჭვირვალობისა და ანგარიშვალდებულების მაღალი დონის მიღწევა, სახელმწიფო მმართველობაში ტექნოლოგიებისა და ინოვაციების გამოყენება. ანტიკორუფციული პოლიტიკის წარმატება დამოკიდებულია არა მხოლოდ სტრატეგიული დოკუმენტების არსებობაზე და მათი შემუშავების პროცესზე, არამედ მათი შესრულების ხარისხზე და კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლის კუთხით მიღწეულ შედეგებზე. კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლა არცერთ შემთხვევაში არ შეიძლება იყოს ერთჯერადი რეფორმა ან დროითი საზღვრებით შეზღუდული პროცესი.

ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, დღეისათვის კორუფციასთან ბრძოლის საკითხების კვლევა ძალზე აქტუალური და გადაუდებელი ამოცანაა, როგორც მსოფლიო მასშტაბით, ასევე საქართველოსთვის, რომელიც ჩართულია გლობალიზაციის პროცესში.

მოცემულ ნაშრომში განხილულია კორუფციის აღმოფხვრის მიზნით საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლების აქტუალური საკითხები.

საკვანძო სიტყვები: კორუფცია, კორუფციის პრევენცია, საზოგადოება, საზოგადოებრივი ცნობიერება, კორუფციის აღმოფხვრა.

კორუფციასთან ბრძოლის თანამედროვე ეტაპზე უპირველესი ორიენტირი უნდა იყოს გამჭვირვალობისა და ანგარიშვალდებულების მაღალი დონის მიღწევა, სახელმწიფო მმართველობაში ტექნოლოგიებისა და ინოვაციების აქტიური გამოყენება. ანტიკორუფციული პოლიტიკის წარმატება უპირველეს ყოვლისა დამოკიდებულია არამხოლოდ სტრატეგიული დოკუმენტების არსებობაზე ან მათი შემუშავების პროცესზე, არამედ მათი შესრულების ხარისხზე და კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლის მხრივ მიღწეულ რეალურ შედეგებზე.

უნდა აღინიშნოს, რომ სახელმწიფო ორგანოების მუშაობის გამჭვირვალობისა და მოქალაქეთა წინაშე ანგარიშვალდებულის გაზრდის კუთხით უკანასკნელი წლების განმავლობაში საქართველოს მთავრობამ არაერთი მნიშვნელოვანი ცვლილება განახორციელა. კერძოდ, დღესდღეობით ყველა ადმინისტრაციული ორგანო ვალდებულია დროდადრო გამოაქვეყნოს საჯარო ინფორმაცია და შეიმუშავოს ინფორმაციის ელექტრონული წესით მოთხოვნისთვის შესაბამისი მექანიზმი [1].

საგულისხმოა, რომ ინფორმაციის თავისუფლების რეიტინგის მიხედვით, დღესდღეობით საქართველო მსოფლიოში ასი სახელმწიფოდან ოცდამეთერთმეტე ადგილზეა, რაც უთუოდ პოზიტიური შედეგია, თუმცა, ასევე ძალზე მნიშვნელოვანია, რომ მომდევნო წლებში მოხდეს საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის მეტად გაზრდა და საჯარო ინფორმაციის გამოქვეყნების ერთგვაროვანი პრაქტიკის დანერგვა ყველა სახელმწიფო ორგანოში, მათ შორის ადგილობრივ თვითმმართველობებში; ასევე საჯარო ინფორმაციის ელექტრონულად გაცემისა და გამოქვეყნების სტანდარტების შესახებ შესაბამისი სახელმძღვანელოს შემუშავება და საჯარო ინფორმაციის გაცემაზე პასუხისმგებელ პირთა კვალიფიკაციის მუდმივი ამაღლება.

საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ შემუშავებული რეკომენდაციებისა და მათ წინაშე არსებული ვალდებულების

შესრულების მიზნით, უკანასკნელ წლებში ანტიკორუფციული საბჭოს ფარგლებში არასამთავრობოების მასშტაბური ჩართულობით დაიწყო მუშაობა რათა მომხდარიყო ინფორმაციის თავისუფლების კანონის მიღება. სპეციალური კანონის მიღება მიზნად ისახავს არსებული საკანონმდებლო ხარვეზების აღმოფხვრას, ასევე საჯარო ინფორმაციის მარეგულირებელი ასპექტების მოქცევას ერთ ნორმატიულ აქტში, რამაც უნდა მოაწესრიგოს პრაქტიკა და გაუწიოს დახმარება როგორც მთავრობას, ისე არასამთავრობო ორგანიზაციებსა და ფართო საზოგადოებას ტრანსპარენტული საჯარო სამსახურის განვითარებაში. გარდა საკანონმდებლო ცვლილებებისა, ჩვენი აზრით, უაღრესად მნიშვნელოვანია განვითარდეს საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობაზე კონტროლის მექანიზმი, რაც ხელს შეუწყობს ინფორმაციის თავისუფლების მარეგულირებელი ნორმების დანერგვას პრაქტიკაში და რაც მთავარია მათ აღსრულებას. დამატებით, ახალი რეგულაციების ამოქმედების შემდგომ საჭიროა საჯარო ინფორმაციის გაცემაზე პასუხისმგებელ პირთა კვალიფიკაციის ამაღლება [2].

საქართველოს მთავრობის და სამოქალაქო საზოგადოების ერთობლივი პროექტი - ღია მმართველობის პარტნიორობის საქართველოს სამოქმედო გეგმა - საქართველოს მთავრობამ ოთხი წლის წინ დაამტკიცა და ამით ღია მმართველობა საქართველოს სამოქმედო გეგმა პირველად გამყარდა კონკრეტული ნორმატიული აქტით. ახალი სამოქმედო გეგმის შემუშავების პროცესში მონაწილეობა მიიღო ფართო საზოგადოებამაც ქვეყნის მასშტაბით გამართულ საჯარო კონსულტაციების გზით. ამასთან, უკანასკნელ წლებში მნიშვნელოვანი ყურადღება დაეთმო ასევე ღია მმართველობის საკითხებზე ცნობიერების ამაღლებას.

მომდევნო წლების განმავლობაში მნიშვნელოვანი ამოცანაა დაგეგმვით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესრულების მონიტორინგი ანტიკორუფციული საბჭოს სამდივნოს მიერ შემუშავებული ახალი კონცეფციის საფუძველზე. კორუფციის შემთხვევების პრევენციისა და მათ მინიმუმამდე დასაყვანად ძალზედ მნიშვნელოვანია ამ საქმეში საზოგადოების როლის მეტად გააქტიურება. გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია გაგრძელდეს „ღია მმართველობა საქართველოს“ ეფექტური მუშაობა, ანგარიშები ანტიკორუფციულ საბჭოსთან და „ღია მმართველობის“

პროცესში სამოქალაქო საზოგადოების აქტიური ჩართულობა. დასახულ ამოცანებს შორისაა ასევე ღია მმართველობის თემებზე პარტნიორობაში საქართველოს მონაწილეობის შესახებ საზოგადოების ცნობიერების მეტად ამაღლება.

ამ კუთხით უახლოეს პერიოდში პრიორიტეტული უნდა იყოს: ინფორმაციის თავისუფლების მარეგულირებელი კანონმდებლობის დახვეწა, მათ შორის მისი აღსრულების მექანიზმის შემუშავება; ინფორმაციის ხელმისაწვდომობაზე საზოგადოების მხრიდან კონტროლის ფუნქციის გაძლიერება; საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობაზე პასუხისმგებელ პირთა კვალიფიკაციის ამაღლება და ურთიერთთანამშრომლობის მექანიზმების განვითარება; ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში ხალხის ჩართულობის უზრუნველყოფა; საჯარო კონსულტაციის მექანიზმის განვითარება; ელექტრონული საჩივრების ვებ-გვერდის შექმნა; საბიუჯეტო საკითხებთან დაკავშირებით საზოგადოების ინფორმირებისა და ბიუჯეტის მომზადების პროცესში მათი შეხედულებების მიღების მექანიზმის ჩამოყალიბება; ეროვნულ დონეზე კოორდინირების ეფექტური მექანიზმის - ღია მმართველობა საქართველოს მხარდაჭერა. [3]

სამოქალაქო საზოგადოების მხარდაჭერა და კორუფციის გამოვლინების მიმართ საზოგადოებაში არსებული მკაფიოდ უარყოფითი დამოკიდებულება მნიშვნელოვნად განაპირობებს ანტიკორუფციული პოლიტიკის ეფექტიანობასა და სახელმწიფოს მიერ გატარებული ზომების წარმატებას. თუმცა ბოლო წლებში საქართველოში ფაქტობრივად არ არსებობდა ანტიკორუფციულ საკითხებში საზოგადოებასთან კომუნიკაციის სტრატეგია, სამოქალაქო საზოგადოებასთან ცნობიერების ამაღლების მიზნით მაინც არაერთი ღონისძიება ჩატარდა. ანტიკორუფციული საბჭოს სამდივნოს ორგანიზებით მუდმივად იმართებოდა კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლის საკითხებზე შეხვედრები, საჯარო ღონისძიებები, იბეჭდებოდა ბროშურები და სხვ. ამასთან ერთად, შეიძლება ითქვას, რომ უზრუნველყოფილია ანტიკორუფციული სტრატეგიული დოკუმენტების, საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ საქართველოს ანგარიშებისა და ანტიკორუფციული საბჭოს ფარგლებში მომზადებული ანგარიშების ხელმისაწვდომობა.

სამომავლოდ უმნიშვნელოვანესია, რომ ყურადღება გამახვილდეს სამართალდამცავ ორგანოებში კორუფციის პრევენციაზე. საზოგადოებისთვის აუცილებელია კორუფციისაგან თავისუფალი სამართალდამცავი ორგანოების არსებობა. აგრეთვე კორუფციული დანაშაულების დროული გამოვლენის, გამოძიებისა და სამართლებრივი დევნის მიზნით ზუსტი პროცედურების შემუშავება. გარდა ამისა, საყურადღებოა შინაგან საქმეთა სამინისტროში ანტიკორუფციული სააგენტოს შექმნა, რომლის ფუნქციასაც უმთავრესად წარმოადგენს საკუთარი კომპეტენციის ფარგლებში კორუფციული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლა და სისხლისსამართლის საქმეების გამოძიება, საჯარო სამსახურში ინტერესთა შეუთავსებლობისა და კორუფციის თავიდან აცილების, გამოვლენისა და აღკვეთის ღონისძიებების განხორციელება, კორუფციული დანაშაულების ჩამდენ პირთა მიმართ სამართალდარღვევაზე რეაგირების ადეკვატური ღონისძიებების გამოყენება. პროკურატურის დამოუკიდებლობასთან მიმართებაში უაღრესად მნიშვნელოვან ამოცანად რჩება საერთაშორისო ორგანიზაციების რეკომენდაციების გათვალისწინებით პროკურორების დანიშვნისა და გათავისუფლების სქემების მეტად დახვეწა.

თანამედროვე ანტიკორუფციულ დღის წესრიგში მნიშვნელოვანია ყურადღების გამახვილება პროკურატურის ფარგლებში კორუფციული დანაშაულებთან დაკავშირებით მომუშავე პროკურორთა ან სპეციალიზებული სამმართველოს უზრუნველყოფაზე. ასევე, გამართლებულად მიგვაჩნია შსს-ს ანტიკორუფციული სააგენტოს ფუნქციური გაძლიერება, ადამიანური რესურსის მეტად განვითარება და მისი საქმიანობის შესახებ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის და ტრანსპარენტულობის უზრუნველყოფა. [4]

შესაბამისად, მნიშვნელოვან ამოცანად რჩება სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომელთა კვალიფიკაციის ამაღლება დანაშაულების გამოძიების საკითხებში. სამართალდამცავ ორგანოებში ეთიკის კოდექსის დახვეწა, ასევე ეთიკის პრინციპებისა და ინტერესთა კონფლიქტის განმსაზღვრელი ნორმების დანერგვა და თანამშრომელთა ტრენინგი აღნიშნულ საკითხებში, რაც ასევე ერთ-ერთ პრიორიტეტია. ცალკე ხაზი უნდა გაესვას კორუფციული დანაშაულების გამოძიებისა და

სამართლებრივი დევნის დროული მექანიზმის უზრუნველყოფასა და სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლობის შენარჩუნებას. ჩვენი აზრით უპირველესი ამოცანებია: პროკურორების დანიშვნისა და განთავისუფლების ტრანსპარენტული და ობიექტური მექანიზმების შემუშავება; ანაზღაურებისა და წახალისების ობიექტური სისტემის დანერგვა; სამართალდამცავ ორგანოებში პასუხისმგებლობის პროცედურისა და შესაბამისი საფუძვლების მარეგულირებელი ნორმების დახვეწა; სამართალდამცავ ორგანოებში ეთიკური პრინციპების, ინტერესთა კონფლიქტისა და შეუთავსებლობის მარეგულირებელი ნორმების გადამოწმება და დანერგვა.

დასკვნა

ამრიგად, მიგვაჩნია, რომ მომდევნო წლებში საზოგადოების ცნობიერების დონის ამაღლებამ მეტად მასშტაბური და სისტემური სახე უნდა მიიღოს. საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლაში უნდა მოიცავდეს როგორც საგანმანათლებლო ღონისძიებებს და საინფორმაციო კამპანიებს, ისე მიღწეული შედეგებისა და ანტიკორუფციული ღონისძიებების შესახებ საზოგადოების მუდმივ ინფორმირებას, კორუფციული რისკებისა და არსებული ანტიკორუფციული მექანიზმების შესახებ სწორი ინფორმაციის მიწოდებას და საინფორმაციო შეხვედრების გამართვას როგორც ცენტრალურ, ისევე ადგილობრივ დონეზე. მნიშვნელოვანია რომ ცალკე ყურადღება გამახვილდეს სამართალდამცავ ორგანოებში პასუხისმგებლობის ფართო და ჯერჯერობით ბუნდოვანი რეგულაციების დახვეწასა და არსებული პროცედურისა და საფუძვლების შემოწმების საკითხებზე.

ლიტერატურა

References:

1. Басецкий, И. И. Коррупция: теория и практика. Минск, 2005.
2. Константинова М. А. Борьба с коррупцией в органах государственного управления". Москва, 2016.
3. Susan Rose-Ackerman. "Corruption and Government Causes, Consequences, and Reform". New-York. 2016.
4. Specialised Anti-Corruption Institutions, review of models, Anti-Corruption Network for Eastern Europe and Central Asia, OECD, 2008.

რეგენზენტი: პროფესორი გენადი იაშვილი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი.

Lasha Tsomaia

THE IMPORTANCE OF INCREASING PUBLIC AWARENESS IN THE FIGHT AGAINST CORRUPTION

Summary

Corruption has a negative impact on the development of a modern democratic country, hindering public trust towards public institutions, preventing the country's economic progress and increasing living standards. In the world, especially in developing countries, millions of people face daily corruption in public services. In many countries administrative corruption is a heavy burden for citizens and private companies' time and other resources, which leads to discontent over public services and the way investments increase. Corruption prevention, eradicating corruption practices in state and public institutions should be one of the priorities of the Georgian government.

In the modern stage of fight against corruption, the main focus should be to achieve high levels of transparency and accountability, use of technologies and innovations in state governance. The success of the anticorruption policy depends not only on the existence and development of strategic documents but also on the quality of their implementation and the results achieved in the fight against corruption. Fight against corruption can not be a one-time reform or time-restricted process.

Nowadays research on the fight against corruption is urgent and around the world, which is involved in the globalization process.

In this work is discussed the topical issues of public awareness raising for the elimination of corruption.

Keywords: Corruption, Prevention of Corruption, Society, Public awareness, Elimination of Corruption.

Reviewer: Professor Genadi Iashvili, Georgian Technical University.

Лаша Цомаи

ПОВЫШЕНИЕ ИНФОРМИРОВАННОСТИ ОБЩЕСТВЕННОСТИ О ЛИКВИДАЦИИ КОРРУПЦИИ

Резюме

Коррупция негативно влияет на развитие современной демократической страны, препятствуя общественному доверию к государственным институтам, экономическому прогрессу страны и повышению уровня жизни.

Во всём мире, особенно в развивающихся странах, миллионы людей ежедневно сталкиваются с коррупцией в государственных службах. Во многих странах административная коррупция является тяжелым бременем граждан и частных компаний, что приводит к недовольству к государственной службе и инвестициям. Соответственно, предотвращение коррупции, искоренение практики коррупции в государственных и общественных учреждениях должно быть одним из приоритетов правительства Грузии.

На современном этапе в борьбе с коррупцией основное внимание следует уделять обеспечению высокого уровня прозрачности и подотчетности, использованию технологий и инноваций в государственном управлении. Успех антикоррупционной политики зависит не только от наличия и разработки стратегических документов, но и от качества их реализации и результатов, достигнутых в борьбе с коррупцией. Борьба с коррупцией не может быть разовой реформой или ограничена во времени.

Принимая во внимание вышесказанное, в настоящее время исследования вопросов борьбы с коррупцией являются неотложной и актуальной задачей как во всем мире, так и для нашей страны, которая участвует в процессе глобализации.

В этой статье рассматриваются актуальные проблемы повышения осведомленности общества о ликвидации коррупции.

Ключевые слова: коррупция, предотвращение коррупции, общество, общественное сознание, искоренение коррупции.

Рецензент: Профессор Геннадий Яшвили, Грузинский технический университет.

ირაკლი მანველიძე, მადონა თებიძე
ელექტრონული მუნიციპალიტეტის განვითარების ტენდენციები
აჭარის რეგიონში

საკვანძო სიტყვები: ელექტრონული მუნიციპალიტეტი, ელექტრონული სერვისები, ელექტრონული მთავრობა, საჯარო მმართველობა, ადგილობრივი თვითმმართველობა.

ელექტრონული მმართველობის (E-Governance) ინტენსიურმა დანერგვამ მნიშვნელოვნად შეცვალა თანამედროვე მთავრობის არსი. ელექტრონული მთავრობა უფრო მეტად გახდა ორიენტირებული ინფორმაციული სისტემების დანერგვაზე, რომელთა მეშვეობით მოქალაქეებს ონლაინ, უწყვეტ რეჟიმში შეუძლიათ იურთიერთონ მთავრობასთან, მიიღონ ელექტრონული სერვისები და დისტანციურად წარმართონ თავიანთი საქმიანობა. ელექტრონული მმართველობის ინტენსიური დანერგვის ეტაპზე, ინფორმაციული ტექნოლოგიების გამოყენება და განვითარება ქვეყნისთვის მნიშვნელოვან პრიორიტეტს წარმოადგენს. საქართველოში ადგილობრივი თვითმმართველობისა და დეცენტრალიზაციის გაძლიერება საჯარო მმართველობის რეფორმის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანია ნაწილია. ამ პროცესში უმნიშვნელოვანესია ინოვაციური ტექნოლოგიების გამოყენებაც, რომელიც ზრდის თვითმმართველობის პროცესში მოქალაქეთა მონაწილეობის ახალ, დამატებით მექანიზმებს. თანამედროვე ეტაპზე მსგავს, ეფექტურ მექანიზმად ჩამოყალიბდა ადგილობრივი თვითმმართველობის დონეზე ელექტრონული მმართველობის განვითარება.

ელექტრონული მუნიციპალიტეტი ეს არის ადგილობრივი თვითმმართველობების ორგანოების საინფორმაციო-საკომუნიკაციო სისტემა, რომელიც უზრუნველყოფს ეფექტური გადაწყვეტილებების მიღებისათვის პირობების შექმნას მუნიციპალურ წარმონაქმნებში, როგორც ერთიანი სოციალურ-ეკონომიკური სისტემის მართვისათვის. რა თქმა უნდა ელექტრონული მუნიციპალიტეტი უნდა განხილულ იქნეს მუნიციპალური სამსახურების კონტექსტში. ამ უკანასკნელის ქვეშ მოიაზრება სამუშაო ადგილებზე საქმიანი ოპერაციები და ურთიერთობები, რომელიც ხორციელდება ერთის მხრივ

საკუთრივ მომსახურე პერსონალს და მეორეს მხრივ გარე გარემოს შორის ადგილობრივი თვითმართველობის ორგანოების საქმიანობის პროცესში. აქედან გამომდინარე ელექტრონული მუნიციპალიტეტი შეიძლება განვიხილოთ როგორც ადგილობრივი თვითმართველობის რეფორმირების მნიშვნელოვანი ელემენტი, რომელიც შიინარსობრივად და ტექნიკურად შეცვლის საჯარო პოლიტიკის განხორციელებას ადგილობრივ დონეზე.

აჭარის რეგიონის მუნიციპალიტეტების მაგალითზე ელექტრონული მუნიციპალიტეტის კონცეფციის შესწავალ მოცემულ ეტაპზე განვახორციელებთ მუნიციპალიტეტის ვებ-გვერდების შესწავლით, რამაც აჩვენა რომ ელექტრონული კომუნიკაციის კუთხით ადგილობრივი თვითმართველობის პორტალები არსებით სიახლეს არ სთავაზობს მოქალაქეებს, რაც ასევე ვფიქრობთ, რომ ართულებს კომუნიკაციას საზოგადოებასთან. მოსახლეობისთვის მნიშვნელოვანია მუნიციპალიტეტებმა მომსახურების მიზნით უზრუნველყონ ინტერნეტის საშუალებით ელექტრონულად მოქალაქეებისა და ორგანიზაციებისათვის მუნიციპალური მომსახურების გაწევის შესაძლებლობა. მუნიციპალიტეტების ვებ-გვერდებზე არსებული ელექტრონული სერვისების ანალიზმა აჩვენა რომ ელექტრონული მუნიციპალიტეტის განვითარების კონცეფცია ერთ-ერთი უმთავრესი გამოწვევაა ადგილობრივი თვითმართველობებისთვის საქართველოში, ვინაიდან სწორედ ელექტრონული მუნიციპალიტეტის განვითარებაზე იქნება დამოკიდებული რამდენად ფუნქციური და ეფექტური გახდება მუნიციპალური სტრუქტურების საქმიანობა. აუცილებელია მუნიციპალიტეტებში შეიქმნას საჯარო კომუნიკაციების სამსახური, რომელიც ერთის მხრივ იზრუნებს რომ ხელი შეუწყოს საზოგადოებასთან ურთიერთობის სამოქმედო გეგმის ფორმირებას და მის განხორციელებაზე მონიტორინგს განახორციელებს. ხოლო მეორეს მხრივ იქნება პასუხისმგებელი ორგანო ტექნოლოგიების დანერგვით მოქალაქეებს ელექტრონული მომსახურების სერვისების შეთავაზებაზე.

ლიტერატურა

References:

1. adgilobrivi TviTmarTveloba saqarTveloSi, saredaqcio kolegia: TinaTin bolqvaZe konstantine kandelaki daviT losaberiZe Tamar Ciqovani, Tbilisi, 2015 weli.
2. irakli manveliZis sadoqtoro naSromSi „eleqtronuli mTavrobis“ danergvisa da ganviTarebis perspeqtivebi aWaris avtonomiur respublikaSi, 2015.
3. doRonaZe S, iaSvili g. sajaro samsaxuri saqarTveloSi: reformebi, gamowvevebi - „eleqtronuli mTavroba“, Tb., 2013.
4. losaberiZe d., kandelaki k, abulaZe m, konjaria o. adgilobrivi TviTmarTveloba, Tb., 2016.
5. eleqtronuli mmarTvelobis danergva adgilobriv TviTmmarTvelobebSi, saqarTvelos iusticiis saminstros saxelmwifo servisebis saagentos, ix. bmulze: <http://sda.gov.ge>
6. „cifruli saqarTvelo: eleqtronuli saqarTvelos strategia da samoqmedo gegma 2014-2018.

რეგენზენტი: პროფესორი გენადი იაშვილი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი.

Irakli Manvelidze, Madona Tebidze

DEVELOPMENT TENDENCIES OF THE ELECTRONIC MUNICIPALITY IN ADJARA REGION

Summary

Intensive implementation of e-Governance significantly changed the essence of modern government. The electronic government has become more oriented on the introduction of information systems through which citizens can interact with the government, receive e-services and distantly conduct their activities online. At the intensive implementation stage of e-governance, the use and development of information technologies are important priorities for the country. Strengthening local self-governance and decentralization in Georgia is one of the most important parts of public administration reform. In this process, it is of utmost importance to use innovative technologies which increase new and additional mechanisms for citizen participation in the process of self-governance. E-governance

development at the level of local self-government has been established as an effective mechanism at the modern stage.

The electronic municipality is the information-communication system of local self-governing bodies, which provides the conditions for establishing effective solutions in municipal formations as for a socio-economic system management. Of course, the electronic municipality should be considered in the context of municipal services. Under the latter the business operations and relationships on the workplace are meant, which are carried out in the process of the activities of the local self-government bodies between the service personnel and the external environment. Therefore, the electronic municipality can be considered as an important element of reforming the local self-governance, which will change the public policy implementation at the local level.

On the example of the municipalities of the Adjara region, we studied the concept of electronic municipality at the given stage by studying municipality web pages, which showed that local self-governance portals do not offer substantial innovation to citizens, which we think, makes it difficult to communicate with the public. It is important for the population that the municipalities provide the opportunity of municipal services for citizens and organizations electronically through internet. Analysis of electronic services on the web sites of municipalities has demonstrated that the concept of development of e-municipality is one of the main challenges for local self-governments in Georgia, since the development of the e-municipality will depend on how well the functioning and efficient work of the municipal structures will be. It is necessary to create a public communications service in municipalities that will take care of the formation of a public relations action plan and monitor its implementation on the one hand, and on the other hand, it will be responsible for the introduction of the technology for the citizens to offer electronic services.

Keywords: electronic municipality, electronic services, e-Governance, public administration, local self-governance.

Reviewer: Professor Genadi Iashvili, Georgian Technical University

Ираклий Манвелидзе, Мадонна Тебидзе
ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИИ ЭЛЕКТРОННОГО
МУНИЦИПАЛИТЕТА В АДЖАРСКОМ РЕГИОНЕ

Резюме

Интенсивное внедрение электронного управления (E- Governance) значительно изменило суть современного правительства. Электронное правительство стало более ориентированным на внедрение информационных систем, посредством которых граждане могут общаться с правительством в онлайн, непрерывном режиме, получать электронные сервисы и дистанционно вести свою деятельность. На этапе интенсивного внедрения электронного управления, применение и развитие информационных технологий представляет для страны значительные приоритеты. Усиление в Грузии местного самоуправления и децентрализации является одной из значительных частей реформы общественного управления. В этом процессе является важнейшим и применение инновационных технологий, которое увеличивает в процессе самоуправления новые дополнительные механизмы участия граждан. На современном этапе похожим эффективным механизмом сформировалось развитие электронного управления на уровне местного самоуправления.

Электронный муниципалитет – это информационно – коммуникационная система органов местного самоуправления, которая обеспечивает создание условий для принятия эффективных решений в муниципальных образованиях, как для управления единой социально – экономической системы. Конечно же, электронный муниципалитет должен быть рассмотрен в контексте муниципальных служб. Под этим последним подразумеваются деловые операции и взаимоотношения на рабочем месте, которые осуществляются с одной стороны между лично обслуживающим персоналом и с другой стороны между внешней средой в процессе деятельности органов местного самоуправления. Исходя из этого электронный муниципалитет можно рассматривать как важный элемент реформ местного самоуправления, который содержательно и технически заменит осуществление общественной политики на местном уровне.

На примере муниципалитетов Аджарского региона изучение концепции электронного муниципалитета на данном этапе мы осуществили изучением веб.страницы муниципалитета, что показало, что под углом электронной коммуникации порталы местного самоуправления не предлагают гражданам существенных новшеств, что также, думаем, что осложняет коммуникацию с обществом. Для

населения важно, чтобы муниципалитеты, с целью обслуживания, обеспечили возможность проведения муниципального обслуживания граждан и организаций в электронном виде, посредством интернета. Анализ электронных сервисов, электронных муниципалитетов является вызовом для местных самоуправлений в Грузии, так как именно от развития электронных муниципалитетов будет зависеть насколько функциональным и эффективным станет деятельность муниципальных структур.

Обязательно, чтобы в муниципалитетах была создана служба общественных коммуникаций, которая с одной стороны будет заботиться, чтобы способствовать формированию действующего плана взаимоотношения с обществом и проведёт мониторинг для его осуществления, а с другой стороны будет ответственным органом, предлагающим гражданам сервисы электронного обслуживания путём внедрения технологий.

Ключевые слова: электронный муниципалитет, электронные сервисы, электронное правительство, общественное правление, местное самоуправление.

Рецензент: Профессор Геннадий Яшвили, Грузинский технический университет.

ეკონომიკა

ლევან კორკელია

საჯარო-კერძო პარტნიორობის მექანიზმის აქტუალობა
საქართველოს სოციალური ინფრასტრუქტურის სფეროში

საქართველოს ეკონომიკის ზრდასთან ერთად იზრდება საზოგადოების მთხოვნა ხარისხიან ინფრასტრუქტურასა და მომსახურებაზე. ამ მიზნის მიღწევა მხოლოდ საბიუჯეტო სახსრების მეშვეობით ხშირად არაეფექტურია, რის გამოც მსოფლიოში ფართოდ გამოიყენება საჯარო და კერძო სექტორთა თანამშრომლობის/პარტნიორობის მექანიზმი. საქართველოში საჯარო და კერძო სექტორთა თანამშრომლობის პრაქტიკა ჯერ კიდევ ახალია და არ არის სათანადოდ დამუშავებული

სტატიაში მოცემულია საჯარო-კერძო პარტნიორობის ტერმინის საერთაშორისოდ მიღებული განმარტებები. სტატიაში განხილულია სოციალური ინფრასტრუქტურის სფეროში საჯარო-კერძო პარტნიორობის ბაზრის განვითარების თანამედროვე ტენდენციები და საერთაშორისო გამოცდილებაზე დაყრდნობით განხილულია მისი როლი და ადგილი სოციალური ინფრასტრუქტურის შექმნასა და მართვაში. მოყვანილია პროექტების განხორციელების ფორმები პარტნიორობის მონაწილე მხარეთა შორის კომპეტენციათა განაწილების მექანიზმზე დაყრდნობით. საქართველოს გამოცდილებაზე დაყრდნობით განხილულია ადგილობრივი საკანონმდებლო ბაზა და ინსტიტუციონალური ბაზის არსებული მდგომარეობა.

საკვანძო სიტყვები: საჯარო-კერძო პარტნიორობა, ადამიანური კაპიტალი, სოციალური ინფრასტრუქტურა, ინვესტიცია.

თანამედროვე საქართველოს წინაშე დგას მწვავე ინფრასტრუქტურული პრობლემები, რომლებიც საჭიროებენ სასწრაფო გადაწყვეტას. ასეთი მდგომარეობა დამახასიათებელია სოციალური სფეროსთვისაც, რომელიც ტრადიციულად სახელმწიფოს პრეროგატივად ითვლებოდა და დღეის მდგომარეობთ განიცდის ფინანსირების, მმართველობით მეთოდების და ტექნოლოგიების დეფიციტს. სოციალური სფეროს მიზანია უზრუნველყოს საზოგადოების და მისი თითოეული წევრის

ცხოვრების ღირსეული და კომფორტული პირობების უზრუნველყოფა. ქვეყნის სოციალური სფეროს გამართული ფუნქციონირება და მსოფლიოს სტანდარტებთან შესაბამისობა არის მდგარდი პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური გარემოს ფუნდამენტი. ეს ფაქტორები კი უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს ქვეყნის საინვესტიციო მიმზიდველობის ამალღებაში. საქართველოსთვის კი კრიტიკულად მნიშვნელოვანია ინოვაციების მოზიდვა, შრომითი და ინტელექტუალური კაპიტალის შექმნა და განვითარება. მხოლოდ საბიუჯეტო რესურსები არ იძლევა ამ პრობლემის სრულად და მოკლე ვადაში მისი დაძლევის პერსპექტივას, რამაც დღის წესრიგში დააყენა კერძო სექტორის კომპეტენციის გაფართოების და დამატებითი ინვესტიციების მოზიდვის საკითხი.

მსოფლიოს სხვა და სხვა ქვეყანაში ინფრასტრუქტურული ობიექტების შექმნის და სოციალური პრობლემების დაძლევის მიზნით ფართოდ გამოიყენება საჯარო-კერძო პარტნიორობის მექანიზმი. საჯარო-კერძო პარტნიორობის აქტუალობა გამოწვეულია მისი უნარით გააერთიანოს სახელმწიფო ინსტიტუტების, კერძო სექტორის და სამოქალაქო საზოგადოების რესურსები და მათ შორის, რისკების გადანაწილების ეფექტიანი მექანიზმების შემუშავებით შექნმას მწვავე ინფრასტრუქტურული და სოციალური პრობლემების დაძლევის წინაპირობა. აქედან გამომდინარე, საქართველოში ეს მექანიზმი ითვლება ინოვაციების მოზიდვის, კონკურენტუნარიანი ეკონომიკის და ადამიანური კაპიტალის ფორმირების პერსპექტიულ მექანიზმად, რომელიც საჭიროებს სამეცნიერო კვლევას და დასაბუთებას.

სოციალური ინფრასტრუქტურის კლასიფიცირება შეიძლება, როგორც ინვესტირება ადამიანური კაპიტალის ფორმირებასა და საზოგადოებრივი საჭიროებების დაკმაყოფილებაში. ასეთებია: განათლება, ჯანმრთელობის დაცვა, ხელმწისაწვდომი საცხოვრისი და საზოგადოებრივი მომსახურება. მიუხედავად იმისა, რომ სოციალურ ინფრასტრუქტურაში ინვესტიციებს ნაკლები ეკონომიკური უკუგება ახასიათებს, მისი აუცილებლობა თანდათან უფრო თვალსაჩინო ხდება. სოციალური ინვესტიციები ხელს უწყობს წარმოების ეფექტიანობის ამალღებას, მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვას, ქმნის ცოდნის, გამოცდილების და უნარების გარკვეულ მარაგს, რომელიც გამოიყენება სხვა და სხვა

შრომით საქმიანობაში ეკონომიკის ინკლუზიური განვითარებისთვის. მეორეს მხრივ, მსოფლიო გამოცდილება თვალნათლივ გვიჩვენებს, რომ სოციალური სფეროს განვითარების დონის შეუსაბამობა მსოფლიო სტანდარტებთან ხშირად ქმნის ქვეყნებში და რეგიონებშიც კი უმართავ, სტიქიურ პოლიტიკურ პროცესებს, რომლებიც საბოლოო ჯამში, საფრთხეს უქმნიან არა მარტო ეკონომიკის მდრადობას, არამედ საზოგადოებრივ უსაფრთხოებასაც.

ინვესტიცია განათლების სფეროში არის ადამიანური კაპიტალის და მისი მწარმოებლურობის ამაღლების უმნიშვნელოვანესი აქტივი. განათლების სფეროში ინვესტირება ხელს უწყობს კვალიფიციური მუშახელის ჩამოყალიბებას, მის მობილობას და ინოვაციების დანერგვას. განათლების სფეროში ჩადებული ინვესტიციების სანაცვლოდ კერძო სექტორი ხშირად სარგებლობს უპირატესი უფლებით შეარჩიოს მისთვის სასურველი კადრი, რომლის კვალიფიკაციაშიც მას საკუთარი სახსრები აქვს ჩადებული. ევროპის საინვესტიციო ბანკის პორტფელით განათლების სფეროში საჯარო-კერძო პარტნიორობის ფორმით 2012-2017 წლებში განხორციელდა 103 პროექტი, 7,3 მილიარდი ევროს საინვესტიციო ღირებულებით. ლიდერი სახელმწიფო კი დიდი ბრიტანეთია. წარმოების ეფექტიანობის ამაღლებაში ასევე დიდია ჯანმრთელობის დაცვის როლი. ადამიანის ჯანმრთელობის მდგომარეობა განაპირობებს მის შრომით მოტივაციას, ნაყოფიერებას, შემეცნების და განვითარების დონეს. ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში 2012-2017 წლებში ევროპის განვითარების ბანკის პორტფელით განხორციელდა 68 პროექტი, რომელთა ჯამური ღირებულება შეადგენს 14,2 მილიარდ ევროს. ამ მხრივ დარგის ლიდერს წარმოადგენს თურქეთი, თუმცა სფეროში განხორციელებული პროექტების საერთო რაოდენობით დარგის ლიდერს, 28 პროექტით, აქაც დიდი ბრიტანეთი წარმოადგენს [1].

უკანასკნელ წლებში სოციალური ინფრასტრუქტურის სფეროში ინვესტირების ტენდენცია სულ უფრო აქტუალური ხდება. მიუხედავად იმისა, რომ გლობალური მასშტაბით მას საინვესტიციო პროექტებს შორის უჭირავს მხოლოდ 10-20%-ია, რაც უდავოდ მცირეა, თუმცა, როგორც ვხედავთ, გამოცდილება ამ ბაზარზე არსებობს და მისი განვრცობის არეალი ფართოვდება.

მსოფლიო ბანკის განსაზღვრებით საჯარო-კერძო პარტნიორობა არის შეთანხმება საჯარო და კერძო სექტორს შორის, რომლის დროსაც რიგ მომსახურებას, რომელიც ტრადიციულად სახელმწიფოს იურისდიქციას წარმოადგენს, საკუთარ თავზე იღებს კერძო სექტორი. მხარეთა შორის დადებული ხელშეკრულება ნათლად უნდა ასახავდეს ორივე მხარის უფლება-მოვალეობებს[2].

საჯარო-კერძო პარტნიორობის პროექტები ხორციელდება იმ სფეროებში, რომლებიც ტრადიციულად სახელმწიფოს კომპეტენციას წარმოადგენს. ესენია: საგზაო ინფრასტრუქტურა, ენერჯეტიკა, კავშირგაბმულობა, საბინაო ფონდის შექმნა და მოვლა-პატრონობა, საზოგადოებრივი დანიშნულების ობიექტების მშენებლობა და რეკონსტრუქცია, განათლება, ჯანმრთელობის დაცვა, საყოფაცხოვრებო ნარჩენების გატანა და გადამუშავება, წყალმომარაგება და ა. შ. მიუხედავად იმისა, რომ მსოფლიოს მასშტაბით ინფრასტრუქტურაში კერძო ინვესტიციათა რაოდენობა განუხრელად მატულობს, მის წარმოქმნასა და გამართულ ფუნქციონირებაზე უპირატესი ვალდებულება კვლავინდებურად სახელმწიფოს რჩება. სახელმწიფოს მონაწილეობის გარეშე ინფრასტრუქტურის შექმნა და მოვლა-პატრონობა შეიძლება ეკონომიკურად წამგებიანი აღმოჩნდეს კერძო სექტორისთვის. მეორე მხრივ, ვინაიდან ფასწარმოქმნის საბაზრო მექანიზმი საჯარო სიკეთის საყოველთაო ხელმისაწვდომობას არ ითვალისწინებს, ამიტომ სახელმწიფო ვალდებულია მიიღოს პროცესში მონაწილეობა და არ დაუშვას მისი მისი თანმდევი სოციალურ-ეკონომიკური სარგებლის დაკნინება.

საჯარო და კერძო სექტორთა თანამშრომლობის პროექტებში მონაწილეობა მომგებიანია ორივე მხარისთვის. ამ მოდელის გამოყენებით:

1. საჯარო ორგანიზაციები საკუთარ ბალანსზე არსებულ ქონებას, რისკების გადანაწილების მექანიზმის გათვალისწინებით და მათზე საინვესტიციო ვალდებულებით, გადასცემენ კერძო სექტორს, მისი ფუნქციონირების ეფექტიანობის ასამაღლებლად. მთავრობები მზარდი ურბანიზაციის პირობებში, მოთხოვნის დაკმაყოფილების მიზნით, დგანან მუდმივი გამოწვევის წინაშე გააფართონ არსებული ინფრასტრუქტურული ქსელი ან შექმნან ახალი, იქ სადაც ადრე ის არ არსებობდა. ხშირად აღნიშნული

ხდება დეფიციტის პირობებში, რაც აჩენს კერძო ინვესტიციათა მოზიდვის საჭიროებას. სწორი სტრუქტურირების შემთხვევაში საჯარო-კერძო პარტნიორობას შეუძლია მანამდე აუთვისებელი ადგილობრივი, რეგიონული ან საერთაშორისო კაპიტალის და რესურსების მობილიზება.

კერძო სექტორის ინტერესი საჯარო-კერძო პარტნიორობაში პირველ რიგში, გამოიხატება იმაში, რომ ის ხანგრძლივი ვადით იღებს სარგებლობაში ან ზოგჯერ მფლობელობაშიც სახელმწიფო აქტივებს - ხშირად შეღავათიანი პირობებით. ამით კერძო ინვესტორი ღებულობს საკუთარი პროდუქციის გარანტირებული გასაღების ბაზარს. სახელმწიფოსთან თანამშრომლობით კი მას ეძლევა ჩადებულ ინვესტიციათა დაბრუნების გარანტიები, რადგან სახელმწიფო მასთან ერთად იღებს მომსახურების ან პროდუქციის რენტაბელობის მინიმალური დონის შენარჩუნების რისკს;

2. კერძო სექტორის სტიმულირებით სახელმწიფო ნაწილობრივ არბილებს სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემების სიმწვევას. საზოგადოებრივი სარგებელი შეიძლება გამოხატული იყოს უფრო ხარისხიანი და ინოვაციური მომსახურების ან პროდუქციის მიღებით, დასაქმების დონის ზრდით და სხვა. საჯარო-კერძო პარტნიორობა მთავრობას საშუალებას აძლევს ოპერირების ფუნქცია გადასცეს კერძო სექტორის უფრო ეფექტიან წარმომადგენლებს, ხოლო თვითონ იტოვებს ტრადიციული რეგულირების და კონტროლის როლს. კერძო სექტორის ოპერატორები ასეთ სქემებში მონაწილეობას ერთმნიშვნელოვნად მოგების ზრდის მიზნით იღებენ, რაც მიიღწევა, ინოვაციათა ზრდით, ოპერაციათა ეფექტიანობის ამაღლებით და ინვესტიციათა მოცულობის ზრდის მეშვეობით;

3. საჯარო-კერძო პარტნიორობის პროექტების განხორციელება შესაძლოა გახდეს ეკონომიკის სხვა და სხვა სექტორის რეფორმირების კატალიზატორი. მსგავსი პროექტების მასშტაბების და მათ სტრატეგიული ბუნებიდან გამომდინარე საჯარო-კერძო პარტნიორობის პროექტების ხელშეკრულების დადება ხშირად ხელს უწყობს კონკრეტული რეფორმატორული ნაბიჯების გადადგმას, რაც გამოიხატება სექტორის როლების ახლებურად აღქმაში. კერძოდ, კაპიტალის მობილიზებისთვის და ეფექტურობის მისაღწევად საჭიროა პოლიტიკის შემუშავების, მარეგულირებლის და მომსახურების მიმწოდებლის ფუნქციათა

ხელახლა გადანაწილება. ეს ნაბიჯი აუცილებელია, რათა „აღმოიფხრას სექტორის შიგნით პოტენციური კონფლიქტები და კერძო საწარმო განხილულიქნეს, როგორც სექტორის შესაძლო მონაწილე“ [3].

საჯარო-კერძო პარტნიორობის მექანიზმი კომპეტენციათა გადანაწილების მიხედვით მრავალ შესაძლებლობას იძლევა. მოდელების კლასიფიკაცია შესაძლებელია თუ ყურადღებას გავამახვილებთ პარტნიორების კომპეტენციებზე, საინვესტიციო ვალდებულებების და რისკების გადანაწილების მექანიზმებზე. ქვემოთ მოვიყვანთ მათი აღნიშვნისთვის საერთაშორისო პრაქტიკაში მიღებულ აბრევიატურებს და განმარტებებს [4].

1. BOT (BUILD-OPERATE-TRANSFER; მშენებლობა-ოპერირება-გადაცემა)- მოდელის გამოიყენება კონცესიური შეთანხმების დროს და გულისხმობს ინფრასტრუქტურული ობიექტების მშენებლობას, კერძო კომპანიის მიერ ხელშეკრულების ვადის პერიოდში მის მართვას და შემდგომ სახელმწიფოსთვის გადაცემას;

2. BOOT (Build-Own-Operate-Transfer; მშენებლობა-ფლობა-ოპერირება-გადაცემა) - აბრევიატურიდან ჩანს, რომ აღნიშნული მოდელი ზემოთ მოყვანილის სახესხვაობას წარმოადგენს, იმ განსხვავებით, რომ წინა შემთხვევაში, საპროექტო ორგანიზაცია ხელშეკრულების ვადით, თავის თავზე იღებს ობიექტის ფლობის ვალდებულებას;

3. DBOOT (Design - Build - Own-Operate-Transfer; პროექტირება-მშენებლობა-ფლობა-ოპერირება-გადაცემა) თვისობრივად უფრო რთული პროექტია, ვინაიდან საპროექტო ორგანიზაცია იღებს თავის თავზე პროექტის მომზადების ვალდებულებებსაც;

4. BTO (Build- Transfer - Operate; მშენებლობა- გადაცემა - ოპერირება) ამ შემთხვევაში საპროექტო ორგანიზაცია აშენებს ობიექტს, შემდეგ გადასცემს მას კონციდენტს, რომელიც უკან უბრუნებს მას მართვის უფლებით, ხელშეკრულებით განსაზღვრული ვადით;

5. BOMT (Build- Operate - Maintain- Transfer; მშენებლობა - ოპერირება- მომსახურება- გადაცემა) ზემოთ მოყვანილი შემთხვევებისგან განსხვავებით კერძო კომპანია იღებს ვალდებულებას მის მიერ შექმნილი ობიექტის მოვლა-პატრონობაზე;

6. DBFO (Design – Build- Finance-Operate; პროექტირება-მშენებლობა- დაფინანსება- მართვა) ასეთი სახით პროექტების განხორციელების დროს ხაზი ესმევა კერძო პირის მიერ ობიექტის ან მომსახურების მშენებლობის და შემდგომი მართვის დაფინანსების პასუხისმგებლობას;

7. BOO (Build-Own-Operate; მშენებლობა-ფლობა-ოპერირება) შემოთავაზებული მოდელებიდან ერთად-ერთია, რომელიც გულისხმობს ხელშეკრულების ვადის გასვლის შემდეგაც ობიექტის კერძო მესაკუთრის მფლობელობაში დარჩენას.

ზემოთ მოყვანილი მაგალითები წარმოადგენს მსოფლიოში საჯარო-კერძო პარტნიორობის ყველაზე ხშირად გამოყენებად მიდგომებს, თუმცა მისი მოქნილობის გამო ეს მოდელებიც ხშირად სახეს იცვლიან ადგილობრივი თავისებურებებისა და პროექტების საჭიროებებიდან გამომდინარე.

მსოფლიო გამოცდილების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ეკონომიკურად მეტად განვითარებულ ქვეყნებში საჯარო-კერძო პარტნიორობის პროექტების სტრუქტურაში ლიდერობს სოციალური ინფრასტრუქტურის ობიექტები. ამის საპირისპიროდ, ქვეყნებში სადაც ეკონომიკური განვითარების, სოციალური გარანტიების, სიცოცხლის ხანგრძლივობის და საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურის მნიშვნელოვანი ობიექტები ნაკლებად არის განვითარებული უპირატესობა ეთმობა საგზაო ინფრასტრუქტურის, წყალმომარაგების, კავშირგაბმულობის და სხვა მსგავსი პროექტების მხარდაჭერას, ვინაიდან ისინი ხასიათდებიან უფრო მაღალი ეკონომიკური უკუგებით.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ანგარიშის მიხედვით საჯარო-კერძო პარტნიორობის პროექტები ეკონომიკურ უკუგებასთან ერთად აუციელებლად უნდა იძლეოდეს შესაბამის სოციალურ უკუგებას და იყოს ორიენტირებული საზოგადოებრივ სიკეთეზე[5]. თვით სოციალური სფეროს დანიშნულება და არსი გამორიცხავს ეკონომიკური ფაქტორების დომინირებას სოციალურზე, რაც წარმოშობს ინტერესთა კონფლიქტს ორგანიზაციის ეკონომიკურ სარგებლიანობასა და სოციალურ ფაქტორებს შორის. ისევე როგორც საწარმოო სფეროში, სოციალური სფეროს არაპროფილური აქტივები საბაზრო პირობებში აქვეითებს ბიზნესის ეკონომიკურ ეფექტიანობას. სოციალური სფეროს შემადგენელი, დიდი ბლოკია

ჯანმრთელობის დაცვა, რომელიც ეკონომიკის სხვა დარგებისგან მნიშვნელოვნად განსხვავდება. აქ მოხმარება დამოკიდებულია მიწოდებაზე. ჯანდაცვის ბაზარზე მოხმარებელსა და მომსახურების მიმწოდებელ (ექიმს) შორის ბუნებრივად არსებობს ინფორმაციის ასიმეტრია. პაციენტს უმთავრესად არ გააჩნია საკმარისი ინფორმაცია და მისი გაანალიზებისთვის საჭირო კვალიფიკაცია, რათა დამოუკიდებლად შეაფასოს მისთვის საჭირო მომსახურების სახე და მოცულობა, რის გამოც ექიმს, მის ხელთ არსებული ინფორმაციული უპირატესობის გამო შეუძლია გაუმართლებლად დიდი რაოდენობით მომსახურების მიწოდების სტიმულირება. საჯარო-კერძო პარტნიორობის მექანიზმი მსგავსი პრაქტიკის წინააღმდეგ ძალზე მოქნილია. მათი მკვეთრი სოციალურად ორიენტირებულობის გამო, მსგავსი სახის ინტერესთა კონფლიქტებით გამოწვეული საქმიანობა პროექტის სტრუქტურირების ეტაპზევე გამოირიცხება. საჭიროების შემთხვევაში საჯარო პარტნიორი იტოვებს სამუშაოების ხარისხის კონტროლის და კერძო პარტნიორისთვის ჯარიმის დაწესების ან სულაც ხელშეკრულების გაწყვეტის ბერკეტს. მართვის თვალსაზრისით, ჰოსპიტალურ სექტორში სამედიცინო მომსახურების მიმწოდებლად შესაძლებელია დარჩეს სახელმწიფო ორგანოები, ხოლო კერძო სექტორმა განახორციელოს ინფრასტრუქტურის მშენებლობა, მოვლა-პატრონობა და სხვა არაკლინიკური სერვისები.

საქართველოსთვის ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში საჯარო-კერძო პარტნიორობის მექანიზმის დანერგვა მეტად მნიშვნელოვანი საკითხია. საქართველოს ჯანმრთელობის დაცვის ბაზარზე დღეისათვის წარმოდგენილია მხოლოდ კერძო-მომგებიანი დაწესებულებები, რომლებიც აბსოლუტურ უმრავლესობას წარმოადგენს და სახელმწიფო დაწესებულებები. ჯანდაცვაზე სახელმწიფო სახსრების მობილიზება ხდებოდა სამი წყაროდან: ცენტრალურ ბიუჯეტში ჯანდაცვაზე გამოყოფილი სახსრები - 92%, ჯანდაცვის სექტორში განსახორციელებელი საინვესტიციო პროექტებისთვის, ბიუჯეტში აკუმულირებული უცხოეთიდან მიღებული დაფინანსების წყაროები და გრანტები - 2% და ტერიტორიული ერთეულების მიერ ჯანდაცვაზე გამოყოფილი სახსრები - 6%-ს არ აღემატება. ამავდროულად საყურადღებოა ჯანმრთელობის დაცვის ობიექტების

დაფინანსების დინამიკა - 2012-2018 წლებში: ჯანმრთელობის სფეროს ობიექტების სახელმწიფო ასიგნებები გაზრდილია 450-დან 1,087 მილიარდ ლარამდე [6], ამავე პერიოდში, სახელმწიფო დანახარჯები ჯანმრთელობის დაცვაზე მთლიან შიდა პროდუქტთან მიმართებაში გაზრდილია უმნიშვნელოდ 1,7%-დან - 3%-მდე, რაც ძალიან მცირეა. ამ მაჩვენებლით, საქართველო ევროპის ქვეყნებიდან ერთ-ერთ უკანასკნელ პოზიციაზეა. საქართველოში, ქვეყნის ჯანდაცვა, ჯერ კიდევ ძირითადად კერძო სახსრებით ფინანსდება. საპროგნოზო მაჩვენებლების მიხედვით სახელმწიფო დანახარჯები ჯანმრთელობის დაცვაზე უფრო მეტად გაიზრდება.

გასათვალისწინებელია საქართველოს ჰოსპიტალურ სექტორში არსებული სხვა პრობლემებიც. საავადმყოფოთა უმრავლესობაში საწოლ-ადგილთა რაოდენობა ნაკლებია 50-ზე; საავადმყოფოების 34 % აქვთ დააცლოებით 20 საწოლი, 17% - 21-30 საწოლი და 41% საწოლთა რაოდენობა მერყეობს 31-50-მდე. საერთაშორისო გამოცდილების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ თუ საავადმყოფოს აქვს 200 ადგილზე ნაკლები, ის ვერ შეძლებს ყველა სახის მომსახურების რენტაბელურ დონეზე გრძელვადიან პერიოდში შენარჩუნებას [7].

ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში კერძო სექტორთან ეფექტიანი თანამშრომლობით შესაძლებელია:

1. სამედიცინო მომსახურების გაწევისთვის თანამედროვე ინფრასტრუქტურის შექმნა კერძო სექტორის მოზიდვის მეშვეობით. ამ მხრივ თანამშრომლობის სფეროები შეიძლება გახდეს: სრულყოფილი, სარეაბილიტაციო-გამაჯანსაღებელი კომპლექსების მშენებლობა; უკვე არსებული ობიექტების რენოვაცია ან სრულად, ახლიდან აშენება;

2. კერძო ბიზნესის მოზიდვა საექსპერტო კვლევებში და განვითარებაში;

3. კონკურენტული ბიზნეს გარემოს ჩამოყალიბება და მათთვის მიმზიდველი ბიზნეს გარემოს ფორმირება;

4. მომსახურების ხარისხი გაუმჯობესება საბიუჯეტო დანახარჯების ხვედრითი წილის ზრდის გარეშე.

საქართველოში საჯარო-კერძო პარტნიორობის განვითარებისკენ პირველი ნაბიჯები მხოლოდ ახლა იდგმება. თუმცა, გარკვეული სამუშაოები უკვე ჩატარებულია. ქართული

მხარე აქტიურად თანამშრომლობს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციასთან და ევროპის რეკონსტრუქციის და განვითარების ბანკთან (EBRD). ამ თანამშრომლობის შედეგად, 2016 წელს შეიქმნა „საჯარო და კერძო თანამშრომლობის პოლიტიკის დოკუმენტი“. ამ დოკუმენტით საქართველოს მთავრობამ აიღო ვალდებულება კერძო სექტორთან ურთიერთობაში ფართო მასშტაბიანი რეფორმის განხორციელების და საჯარო-კერძო პარტნიორობის მარეგულირებელი კანონმდებლობის შექმნის შესახებ.

პოლიტიკის დოკუმენტის ტექსტის მიხედვით საჯარო და კერძო თანამშრომლობა გულისხმობს საჯარო და კერძო პარტნიორობს შორის გრძელვადიან სახელმწიფოებო ურთიერთობას, რომლის მიზანია საზოგადოებრივი-საჯარო ინფრასტრუქტურაზე წვდომის ან საჯარო მომსახურების მიწოდების უზრუნველყოფა [8]. პოლიტიკის დოკუმენტის თანახმად განსაზღვრულია, რომ მომავალში საჯარო-კერძო პარტნიორობის მექანიზმი გამოყენებული იქნება საჯარო ინფრასტრუქტურის და მომსახურების გაწევის თითქმის ყველა სექტორში, ამავდროულად, განსაზღვრულია ქვეყნისათვის პრიორიტეტული მიმართულებები. ესენია: 1. ტრანსპორტი; 2. სოციალური ინფრასტრუქტურა; 3. კომუნალური ინფრასტრუქტურა; 4. განზოგადებული სახით - სასაჯელაღსრულება, ტურიზმი, სოფლის მეურნეობა, საინფორმაციო ტექნოლოგიები და სპორტული ინფრასტრუქტურა.

ერთიანი საკანონმდებლო ველის შექმნა კრიტიკულად მნიშვნელოვანია, რათა ინვესტორს ჰქონდეს პროგნოზირებადობის განცდა და შესაძლებლობა განსაზღვროს თუ რა ტიპის სახელმწიფო გარანტიები და სამართლებრივი დაცვის მექანიზმები არსებობს ქვეყანაში საჯარო-კერძო პარტნიორობის პროექტების განხორციელებისთვის. მთავრობის ინიციატივით, ორგანო რომელმაც უნდა გასწიოს პროექტების კურირება, იქნება უშუალოდ პრემიერ-მინისტრის წინაშე ანგარიშვალდებული. ამ გარემოებით ხაზი გაესვა ქვეყანაში საჯარო და კერძო სექტორების თანამშრომლობით მომავალში განსახორციელებელ იპროექტების სტრატეგიულ ხასიათს, ერთის მხრივ, ხოლო მეორეს მხრივ, უზრუნველყოფს მის დამოუკიდებლობას, მიუკერძოებლობას და სხვადასხვა დარგობრივი სამინისტროების თუ უწყებების მიერ

ინტერესთა კონფლიქტის თავიდან აცილებას პროექტების განხორციელებაში.

საქართველოს საჯარო სექტორში საჯარო-კერძო პარტნიორობის მოდელის არსი, დაგროვილი მწირი გამოცდილების გამო, ჯერ კიდევ არ არის სრულყოფილად გაგებული. კარგად უნდა გვესმოდეს, რომ ყველა პროექტი, რომელშიც საჯარო და კერძო სექტორი ღებულობენ ერთობლივ მონაწილეობას, არ წარმოადგენს საჯარო-კერძო პარტნიორობას. მისი ძირითადი მახასიათებლებია:

1. საჯარო-კერძო პარტნიორობის პროექტის განხორციელების ობიექტს წარმოადგენს სახელმწიფო ან მუნიციპალური ქონება და მომსახურება;

2. სახელმწიფო ორგანოთა მიერ პროექტის გარკვეულ ფარგლებში თანადაფინანსება ან კერძო სექტორის მიერ მისი 100%-ით დაფინანსება;

3. საჯარო ინსტიტუტებსა და კერძო ინვესტორს შორის რისკების, სარგებლების, რესურსების და პასუხისმგებლობის ნებაყოფლობით და ხელშეკრულების საფუძველზე გადანაწილება;

4. საჯარო და კერძო სექტორს შორის თანამშრომლობის გრძელვადიანი ხასიათი.

ინსტიტუციონალური გარემოს მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილია საკადრო რესურსი. კვალიფიური საკადრო რესურსის მობილიზება, რომელსაც უნდა ჰქონდეს საჯარო ფინანსების მართვის და განკარგვის აუცილებელი ცოდნა, ხელს შეუწყობს წარმატებული პროექტების ინიცირებას.

საქართველოს მთავრობას კურსი ადებული აქვს კონცესიათა განვითარებაზე. საქართველოს ამ მხრივ სრულმასშტაბიანი რეფორმის განხორციელებისთვის ჯერ კიდევ დიდი სამუშაოს შესრულება მოუწევს. ჩარჩო კანონმდებლობის და ინსტიტუციონალური პრობლემების გადაჭრის გარდა, გადასაწყვეტია მეთოდოლოგიური საკითხები, რომლებიც გულისხმობენ - გრძელვადიან პერიოდში პროგნოზირების შესაძლებლობასა და კერძო ინვესტორთა სახელმწიფო სამართლებრივი და ფინანსური გარანტიებით უზრუნველყოფას.

ქვეყანაში შექმნილი რეალობიდან გამომდინარე ინფრასტრუქტურული პროექტების ეფექტიანად განხორციელებისთვის აუცილებელია სახელმწიფო სტანდარტების

და მათი მკაცრად რეგულირების სისტემის არსებობა, რომლის უგულვებელყოფა უკვე გახდა არაერთი პრობლემის გამომწვევი მიზეზი. ხელშეკრულების დადების პროცესში კი ხარისხის ეფექტიანობის სტანდარტების ვაჭრობის საგნად დატოვება კიდევ უფრო გაამწვავებს არსებული პრობლემების სირთულეს.

ლიტერატურა

References:

1. evropis sainvesticio bankis eleqtronuli resursi <http://data.eib.org/epec/country/all>
2. Review of the European PPP Market in 2017. Market Update. European PPP expertise centre. 2017.
3. „msoflio banki“ eleqtronuli resursi: <http://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/overview/what-are-public-private-partnerships>
4. sajaro-kerZo partniorobis saxelmZRavelo. 2004wl. Asian Development Bank-is redaqqiiT.
5. <https://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/agreements>
6. United Nations Economic Commission for Europe, Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships, (Printed at United Nations, Geneva (Switzerland),2008)
7. erovnuli moxseneba saqarTvelos mosaxleobis janmrTelobis Sesaxeб 2014-2015; saqarTvelos Sromis, janmrTelobis da socialuri dacvis saministro. wyaro: <https://www.moh.gov.ge/uploads/files/2017/angarishebi/moxsenebebi/17.pdf>
8. saqarTvelos hospitaluri seqtori (2012w). saerTaSoriso gamWvirvaloba saqarTvelo.
9. „sajaro da kerZo TanamSromlobis politikis dokumenti“ muxli 2. wyaro: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3298735>
10. Boosting investments in social infrastructure in Europe. Report of the High-Level Task Force on investing in Social Infrastructure in Europe chaired by Romano Prodi and Christian Sautter. 2017

რევენზენტი: პროფესორი კარლო ლურწყაია, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი.

Levan Korkelia

THE IMPORTANCE OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP DEVELOPMENT IN THE FIELD OF SOCIAL INFRASTRUCTURE IN GEORGIA

Summary

According to Georgian economy's growth gradually is raising the demand for high quality service and infrastructure, gaining this aim with only budget sources is inefficient due to, there is widely used partnership between private and public sectors. The above mentioned practice is still new in Georgia and it has not elaborated yet.

In this article are given explanations that are used between private and public sectors. The article presents arguments proving the need for the development of social infrastructure and the role of state-owned private partnership. Based on international experience and tendencies of european market of PPP projects of social infrastructure is discussed its role and place to build up sustainable social infrastructure and govern it. According to Georgia's experience in this work are also discussed: local legislative and institutional bases.

Keywords: public-private partnership, human capital, social infrastructure, investment.

Reviewer: Professor Karlo Ghurtskaia, Georgian Technical University.

Леван Коркелия

АКТУАЛЬНОСТЬ РАЗВИТИЯ МЕХАНИЗМА ГОСУДАРСТВЕННОГО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРЕ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В ГРУЗИИ

Резюме

С ростом экономики Грузии растет общественный спрос на качественную инфраструктуру и услуги. Достижение данной цели только за счет бюджетных средств часто неэффективно, в связи с чем становится вопрос о дополнительном привлечении и повышении компетенций частного сектора в становлении эффективной социальной инфраструктуры путем развития механизма государственного-частного партнерства.

В статье представлены международно признанные определения государственно-частного партнерства. Рассматриваются современные тенденции развития рынка государственно-частного партнерства в

сфере социальной инфраструктуры. На основании международного опыта его реализации определены его роль и место в создании и управлении социальной инфраструктурой. Приведены формы реализации проектов на основании механизма распределения компетенций между институциональными участниками проекта. На основе грузинского опыта обсуждаются местные законодательные рамки и современное состояние институциональной базы.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, человеческий капитал, социальная инфраструктура, инвестиции.

Рецензент: Профессор Карло Гурцкая, Грузинский технический университет.

UDK 339.138

Nikola Orlov

**PROBLEMS OF RETURNING THE MODERN MARKET:
SATISFACTION, CAUSES, CONSEQUENCES**

The urgency of the topic is due to the fact that with the development of economically independent states and personal property there was a problem of market research, as the main component of modern marketing. As a subject of scientific research, the market has studied by the theory of marketing. First of all it has studied: market conditions; market capacity; spatial-temporal and commodity aspects of the market; the quality of the competitiveness of the goods, their conformity to the market demand; forms and methods of sales of goods; Logistics (only as transport of goods). Recently, this problem has become a subject of research in public administration and public policy.

Keywords: *marketing, market, redistribution of the modern market, national budget, public administration, public policy.*

The current market is characterized by such features as: an unlimited number of competitors; absolutely free access to the market and the same way out of it (debate question); absolute mobility of material, labor (human), financial and other. resources; the presence of each competitor in the full amount of market information (in terms of proposals, prices, norms of profit, etc.); absolute homogeneity of the products of the same name, expressed in particular, in the absence of trademarks and other individual characteristics of the goods; no participant in free competition is in a position to influence the decisions taken by other participants. He makes a personal decision that only concerns him.

At present, there are such market *functions* as: information, intermediary, pricing, regulating.

In addition to the above, there are several types of markets: the seller's market is a market where demand exceeds the supply; the buyers are the most active in this market (the chain of sales is as follows: commodity → market); Buyer's market is a market where supply exceeds demand, sellers are the most active (the chain of sales is as follows: market research → research work for the production of the product that the market needs → product production → sales promotion → market).

All these markets are modern and characterized by the following features: buyers are more than suppliers of goods and services, therefore it is more profitable to produce mass products; each individual buyer is

economically weaker than each individual supplier of a product or service; the aggregate market power of a group of buyers of a given product is sufficient to ensure the success of a particular supplier of goods or services or to make it abandon its business; sellers compete for buyers; In a competition, sellers can be influenced by buyers and change their behavior.

Given the above features of the market should focus on the redistribution of the market: the nature, causes, consequences, as a subject of research in the field of public administration and public policy.

It should be notes that the redistribution of the market in the world and in Ukraine has both negative and positive consequences. To find out the essence of the problem, let's look at a few examples.

1. Redistribution of gas market for both citizens and for organizations (firms, enterprises). The essence of this phenomenon: liquidated regional institutions engaged in gas; there is a new owner in the gas market. Consequence: a) the price of gas is set by the new owner, b) the slogan "Long live competition".

2. Instead of an effective transport reform in Ukraine, there is a redistribution of the transportation market. The essence of change (on the example of individual regional centers): the number of bus routes decreases and taxis "come" to their place; the association of 2-3 bus routes into one and duplicated by a trolleybus route is carried out; "Cottage routes", which were previously wanted to be transferred to the subordination of the regional state administration, left the city (that is, the City Council of the regional center); new owners of the transportation market have the opportunity to choose the carrier, breaking the contracts with the old carriers (the issue of corruption); new owners determine the conditions for the City Councils to renew the fleet of vehicles under the guarantee that the transportation contracts will be long-term (for 5 years): economic benefits; in fact, the redistribution of the transportation market is presented as improving the comfort of citizens; the redistribution of the transportation market in favor of "their people" is carried out.

At the same time, there are positive points: the schemes of urban transport routes agree with the public and carriers (this is a manifestation of democratization in the state.)

3. Redistribution of the land market (for example, some regions of Ukraine, data for 2012). As reported in the media "Agricultural campaign Sintal Agriculture (Kharkiv) plans to sell or abandon 85 thousand hectares in the Kherson region in the next three months. And also intends to buy 16 thousand hectares of land in Zhytomyr region in the near future (one year or two). According to the report, the campaign intends to restructure the land bank in order to increase the yield of cultivated crops. This will save about

\$ 7.4 million annually. This message should be consider positive towards the redistribution of the land market.

4. Redistribution of the world's weapons market

As you know, the world's arms market has been developing steadily over recent years. According to estimates by one of the most authoritative structures - the Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) - the annual rate of growth of the arms market exceeds 20% [1]. The United States, Russia, Germany, France and the United Kingdom, which have flooded about 80% of the world market, are the unchanging arms suppliers for a long period. Given the dynamism of the arms market, its strategic military-political and socio-economic importance, among participants there is a significant increase in competition based on increased trade-related flexibility and increased innovation in armaments.

Consequently, key suppliers invest heavily in innovation in the field of armaments, since for many countries arms sales have largely shaped by national budgets.

Redistribution of the market goes in directions: we transfer technology to the production of armaments (RF, France); do not transfer (US).

The level of innovation and the reorientation of consumers to their own innovative arms manufacturing have a profound effect on the structure of the world's arms market. Today there is a decrease in Russia's supplies to China due to the growth of its defense industry, although China remains interested in Russian transport aircraft and aircrafts, aircraft engines, air defense systems and armament for the Navy.

Russia's advantage over the US lies in the fact that it has defined a course on joint development and production of armaments with other states in order to strengthen ties and cooperation, as well as the transfer of innovative technologies.

The United States, however, categorically prohibits the transfer of technology, in particular, Sweden failed to sell the Gripen-NG aircraft to Brazil because of its US engine configuration; Brazil could not sell Venezuela 24 lightweight combat aircraft "Super Tucano" because of the presence of their components of American production.

Given that it is increasingly difficult for Russia to compete for Indian orders with suppliers from the USA, Israel and Western Europe, in October 2009, she concluded with India a bilateral agreement on military-technical cooperation for 2011-2020, which envisages the joint development of helicopters, armored vehicles and combat aircraft of the fifth generation.

France also puts forward the transfer of innovative technologies. So, in September 2009, there were agreements on the supply of four diesel submarines and the transfer of technology for the construction of a Brazilian atomic submarine worth 7 billion euros, as well as the production of 50

helicopters "EU-725" worth 2 billion dollars [2]. It is natural that such large-scale deals were decided by Brazil in view of the prospects for technology and the launch of its own production of submarines and helicopters.

The study of the commodity structure of the world's weapons market allows us to identify the level of demand for certain types of weapons and predict the future needs. Thus, the market for combat aircraft has characterized by a gradual transition to the purchase of aircraft of the 5th generation, as well as an attempt to increase the combat and operational properties of the existing park through modernization. Although the agreed definition of "fifth generation aircraft" has not established yet, it has recognized that its key characteristics should be: low level of visibility (including armament on the plane), integrated into the network of advanced sensors; quite high cruising speed; the ability to fly for a long time with supersonic speed. Today, only US aircraft "F-22", which has not exported, meets such requirements.

Recently, there has been a growing demand for air transport and special purpose aircraft, including outdated models, modernized using modern navigation and other systems. The above facts indicate a significant redistribution of the world market of weapons under the influence of the transfer and commercialization of innovations (technologies and products).

Taking into account the strategy of commercial warfare, the impact of trade war on the economy of the country has evaluated. Such an assessment has based on reliable information on the state of the economic model and is calculated taking into account all relevant factors of the model. The conceptual approach to calculating the impact of trade war on the country's economy is the form of an integrated assessment [1]:

$$S = (\Delta A + \Delta A \cdot n) \dots (B + B \cdot n) + C \cdot n \quad (1),$$

where S - integral assessment of the impact of trade war; ΔA - the economic effect received (positive effects of influence) from the use of hidden protectionist tools; $\Delta A \cdot n$ - the economic effect is obtained (positive effects of influence) from the use of hidden protectionist tools, where n - number of positive effects received for each species; B - the negative effects of the impact (loss) from the use of protectionist instruments and trade barriers from other countries in response; $B \cdot n$ - the negative consequences of the impact (loss) from the use of protectionist instruments and trade barriers by other countries in response to certain actions of the country, where n - number of losses for each species; $C \cdot n$ - costs of implementation of the hidden protectionist tool.

The proposed integrated assessment of the impact of trade warfare as an element of market redistribution makes it possible to comprehensively take into account the impact of trade war on the country's economy, taking into account the impact of positive and negative consequences on the country's national economy, as well as taking into account the state's expenditures on trade warfare.

The direction of further research.

Examples of redistribution of the market are mainly of a peaceful nature, but there are other ways of this redistribution - these are "trade wars" - the struggle for sales markets. This research topic has a definite perspective.

References:

1. Серпухов М. Ю. Обґрунтування інтересів учасників торгівельних війн в міжнародній економіці /М. Ю. Серпухов // Економіка розвитку. – 2013. – № 3 (67). – С. 55 – 57.
2. Офіційний сайт Стокгольмського міжнародного інституту дослідження миру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sipri.org/databases/>. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository <http://ena.lp.edu.ua>.

Reviewer: Associate Professor Alexander Iokhov, Chief of department of Informatics and applied information technologies, candidate of engineering sciences, colonel, National academy of the National household troops of Ukraine.

ნიკოლაი ორლოვი

თანამედროვე ბაზრის გადანაწილების პრობლემები: არსი, მიზეზები, შედეგები

რეზიუმე

თემის აქტუალურობა განპირობებულია იმით, რომ ეკონომიკურად დამოუკიდებელი ქვეყნების განვითარებამ და განსაკუთრებით კერძო საკუთრების წარმოქმნამ განაპირობა ბაზრის, როგორც თანამედროვე მარკეტინგის შემადგენლის გამოკვლევის პრობლემა. ამასთან კავშირში შეისწავლება: ბაზრის კონიუნქტურა, მისი მოცულობა, სივრცობრივ-დროითი და საქონლის ასპექტები და სხვ. უკანასკნელ ხანებში ეს პრობლემა სახელმწიფო მართვისა და საჯარო პოლიტიკის კვლევის ობიექტად იქცა.

საკვანძო სიტყვები: მარკეტინგი, ბაზარი, თანამედროვე ბაზრის გადანაწილება, სახელმწიფო ბიუჯეტი, სახელმწიფო მართვა, საჯარო პოლიტიკა

რეცენზენტი: ასოცირებული პროფესორი ალექსანდრე იოხოვი, უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემიის ინფორმატიკისა და გამოყენებითი საინფორმაციო ტექნოლოგიების კათედრის უფროსი, პოლკოვნიკი, ტექნიკის მეცნიერებათა კანდიდატი.

Никола Орлов
ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕРАСПРЕДЕЛЕНИЯ СОВРЕМЕННОГО РЫНКА: СУЩНОСТЬ, ПРИЧИНЫ, ПОСЛЕДСТВИЯ

Резюме

Актуальность теми обусловлена тем, что с развитием экономически независимых государств и особенно частной собственности возникла проблема исследования рынка, как главной составляющей современного маркетингу. При этом изучается: конъюнктура рынка, его емкость, пространственно-часовые и товарные аспекты и др. За последнее время эта проблема стала предметом исследования в сфере государственного управления и публичной политики.

Ключевые слова: маркетинг, рынок, перераспределение современного рынка, государственный бюджет, государственное управление, публичная политика.

Рецензент: Доцент Александр Иохов, Начальник кафедры Информатики и прикладных информационных технологий, кандидат технических наук, полковник, Национальная академия Национальной гвардии Украины.

ასმათ ლილუაშვილი
ეფექტიანობის აუდიტი, როგორც საფინანსო კონტროლის ახალი
ფორმა საქართველოში

ეფექტიანობის აუდიტი განსხვავებით ფინანსური და შესაბამისობის აუდიტიგან, წარმოადგენს ახალ ინოვაციურ მიდგომას რომელიც განვითარდა საჯარო სექტორის ანგარიშვალდებულების ზრდის თანმიმდევრულად. ეკონომიკური კრიზისი, მმართველობითი გადაწყვეტილებების არაეფექტიანობა საჯარო სექტორში, წინ უძღოდა ეფექტიანობის აუდიტის ჩამოყალიბებას.

ეფექტიანობის აუდიტი არის სამთავრობო პროგრამების/პროცესების სისტემური, ობიექტური შეფასება, რომელიც განსაზღვრავს ეკონომიურობას, პროდუქტიულობას და ეფექტიანობას.

ეფექტიანობის აუდიტის შედეგად გაცემული რეკომენდაციები მიზანმიმართულია მენეჯერებისა და მმართველი რგოლისკენ, რომელთა პასუხისმგებლობა რეკომენდაციების შესრულებაა.

ეფექტიანობის აუდიტი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს საჯარო რესურსების მართვის გაუმჯობესებაში.

საკვანძო სიტყვები: ეფექტიანობის აუდიტი, საჯარო სექტორი, ეფექტურობა, მმართველობა.

სახელმწიფოებრივი განვითარებისა და ქვეყნის მმართველობითი გადაწყვეტილებების შეფასებისათვის განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს საფინანსო-ეკონომიკური ზედამხედველობის თანამედროვე ფორმებისა და მიდგომების შემუშავება, მათი მუდმივი განახლება და პრაქტიკაში გამოყენება. თანამედროვე მსოფლიოში საფინანსო-ეკონომიკური კონტროლის აღიარებულ ფორმას წარმოადგენს აუდიტი. სახელმწიფო აუდიტი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებაში. აუდიტი ხორციელდება ორგანიზაციათა საქმიანობის, ბუღალტრული აღრიცხვისა და ანგარიშგების, საფინანსო-სამეურნეო საქმიანობის უტყუარობის, სისრულის, მოქმედ კანონმდებლობასთან და ნორმატივებთან შესაბამისობის დადგენის მიზნით. საჯარო სექტორში აუდიტის როლის მნიშვნელობის ზრდასთან ერთად, იზრდება ინტერესი

აუდიტის ინსტიტუტების, მათი საქმიანობისა და ფუნქციების მიმართ.

საბიუჯეტო სექტორის აუდიტი წინა წლებში ძირითადად ხორციელდებოდა ფინანსური და შესაბამისობის აუდიტის საფუძველზე. საბიუჯეტო სისტემის სახაზინო სისტემაზე გადასვლამ მთლიანად შეცვალა მხარჯავი დაწესებულებების მიერ მიღებული ასიგნებების გამოყენების პროცესი და საკმაოდ მკაცრი კონტროლი დააწესა საბიუჯეტო სახსრების ხარჯვაზე. აღნიშნულიდან გამომდინარე უკანა პლანზე გადავიდა გაწეული ხარჯების აღრიცხვისა და კანონიერების დადგენა, ხოლო დღის წესრიგში დადგა გამოყენებული სახსრების მიზნობრიობისა და ხელმძღვანელობის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების ეფექტიანობის შესწავლის მიმართულება. ეფექტიანობის აუდიტი გულისხმობს სახელმწიფო პროექტების, ორგანიზაციების ან პროგრამების ეკონომიურობის, ეფექტიანობისა და ქმედითობის დამოუკიდებელ კვლევას და მიზნად ისახავს მათ დახვეწას და გაუმჯობესებას. არსებობს რიგი მსგავსებები და განსხვავებები ფინანსურ, შესაბამისობისა და ეფექტიანობის აუდიტს შორის. აუდიტის სტანდარტების მიხედვით, ეფექტიანობის აუდიტი ნაკლებად სტანდარტიზებულია და არჩევანის გასაკეთებლად უფრო მოქნილია (მაგალითად, აუდიტის ობიექტებისა და მეთოდების შერჩევისას), მაშინ, როდესაც ფინანსური თუ შესაბამისობის აუდიტები არსებულ სტანდარტებს ეყრდნობა.

საქართველოში ეფექტიანობის აუდიტის განხორციელება 2012 წლიდან, სახელმწიფო აუდიტის სამსახურმა დაიწყო. სახელმწიფო პროექტებისა და პროგრამების ეკონომიურობის, პროდუქტიულობის და მიზნობრიობის შეფასებისათვის ეფექტიანობის აუდიტი საერთაშორისო დონეზე აპრობირებული მიდგომაა. ეფექტიანობის აუდიტი გულისხმობს შემოწმების ფორმას, რომელის უმეტესად საჯარო სექტორში გამოიყენება. იგი ეფუძნება სამთავრობო პროგრამების ეკონომიურობის, პროდუქტიულობისა და ეფექტიანობის შემოწმების აუცილებლობას.

ეფექტიანობის აუდიტი შეისწავლის, რამდენად იყო დაცული საბიუჯეტო ორგანიზაციების მართვაში ეკონომიურობის (Economy) პრინციპი. ეკონომიურობა გულისხმობს საქონელსა და მომსახურებაზე გაწეული დანახარჯების მინიმუმზაციას. რამდენად

პროდუქტიულად (Efficiency) იქნა გამოყენებული რესურსები. პროდუქტიულობის შეფასებისას მნიშვნელოვანია შეფასდეს, შეიძლებოდა თუ არა შედეგის მიღწევა უფრო ნაკლები დანახარჯებით. რამდენად იქნა მიღწეული მიზნები დაგეგმილსა და ფაქტობრივ შედეგებს შორის (effectiveness). აღნიშნული პრინციპი საშუალებას იძლევა აუდიტით შეფასდეს რამდენად რეალიზებულია მიზნები, რამდენად სწორად არის დაგეგმილი სახელმწიფო პროგრამები.

ეფექტიანობის აუდიტი INTOSAI-ს სტანდარტების მიხედვით განსაზღვრულია როგორც აუდიტის ერთ-ერთი ტიპი, რომელიც მიზნად ისახავს, შეაფასოს:

- მიღწეულ იქნა თუ არა რეალური შედეგი მხარჯავ დაწესებულებაზე/პროგრამაზე მიმართული სახსრებით და რამდენად არის შესრულებული თავდაპირველად დასახული მიზანი.

- როგორ იქნა მიღწეული შედეგი და შესაძლებელი იყო თუ არა საბიუჯეტო სახსრების ეკონომიურად და პროდუქტიულად გამოყენება.

ეფექტიანობის აუდიტის დროს გამოიყენება სხვადასხვა რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მეთოდები, როგორცაა; ფინანსური ანალიზი, დოკუმენტური შემოწმება, ფოკუს ჯგუფებთან ინტერვიუ, შესასწავლ თემასთან დაკავშირებული საუკეთესო პრაქტიკების მიმოხილვა, კვლევები და გამოკითხვები.

დასკვნა

ეფექტიანობის აუდიტი მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტია შეფასდეს, თუ რამდენად რაციონალურად და შედეგზე ორიენტირებულად იხარჯება საბიუჯეტო რესურსები. ეფექტიანობის აუდიტი დაკავშირებულია საჯარო დაწესებულებების პროგრამის, საქმიანობის, ფუნქციის ან მმართველობითი სისტემების ან პროცედურების შემოწმებასთან. აუდიტის მთავარ შედეგს წარმოადგენს იმის ობიექტურად შეფასება, თუ რამდენად პროდუქტიულად, ეფექტიანად და ეკონომიურად არის გამოყენებული ორგანიზაციის ფინანსური, საკადრო და ტექნოლოგიური რესურსი. აუდიტის შედეგად გაცემული შესრულებადი რეკომენდაციები ხელს შეუწყობს საბიუჯეტო ორგანიზაციებს სტრატეგიული მიზნების და საქმიანობის ეფექტიანობის გაუმჯობესებაში.

ლიტერატურა

References:

1. efeqtianobis ganxorcielebis ZiriTadi principebi -INTOSAI.
2. limas deklaracia
3. saqarTvelos kanoni „saxelmwifo auditis samsaxuris Sesaxeb“. Tbilisi. 2012.
4. Performance audit manual. European court of auditors. 2015.

რეცენზენტი: პროფესორი ზურაბ ლიპარტია, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი.

Asmat Liluashvili

PERFORMANCE AUDIT, AS THE NEW FORM OF FINANCIAL CONTROL

Summary

Performance audit, compared to the traditional financial and compliance audits, is a relatively new innovation that emerged amidst accountability concerns in the public sector. Economic crises, ministerial scandal and inefficiencies were among the impetus that led the public to demand better performance and greater accountability in the public sector, and performance audit was among the many responses to such demand.

Performance auditing is a systematic, objective assessment of the accomplishments or processes of a government program or activity for the purpose of determining its effectiveness, economy, or efficiency.

This determination, along with recommendations for improvement, is reported to managers, ministers, and legislators, who are responsible for enacting the recommendations or ensuring accountability for corrective action.

Performance auditing is an important building block with which to improve accountable and responsive governance of public resources.

Keywords: Performance audit, Public sector, effectiveness, governance.

Reviewer: Professor Zurab Lipartia, Georgian Technical University.

Асмаг Лилуашვიли

**АУДИТ ЭФФЕКТИВНОСТИ КАК НОВАЯ ФОРМА
ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ**

Резюме

Аудит эффективности, в отличие от финансового и аудита законности, - это новый инновационный подход, который последовательно развивается вместе с областью повышения подотчетности государственного сектора. Экономический кризис, неэффективность управленческих решений в государственном секторе предшествовали разработке аудита эффективности.

Аудит эффективности - это систематическая и объективная оценка государственных программ/процессов, которые определяют экономичность, производительность и эффективность.

Рекомендации в результате аудита эффективности направлены на руководителей и управленческий персонал, которые ответственные за выполнение рекомендаций.

Аудит эффективности играет важную роль в улучшении управления государственными ресурсами.

Ключевые слова: аудит эффективности, публичный сектор, эффективность, управление.

Рецензент: Профессор Зураб Липартия, Грузинский технический университет.

ს ა მ ა რ თ ა ლ ი

УДК 35.072.3

Елена Салиенко

ПРАВОВОЕ МЫШЛЕНИЕ И ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ УКРАИНЫ

В статье анализируются основные научные подходы к правовому мышлению, представленные в современной юридической литературе, раскрывается взаимосвязь и взаимообусловленность правового мышления и правовой культуры как самостоятельных юридических феноменов современного общества.

Ключевые слова: правовое мышление, правовая культура, уровни правовой культуры, правовой менталитет.

Постановка проблемы. В настоящее время актуальность и научный интерес представляет, как сам феномен правовой культуры, так и пути и способы ее развития. Именно с целью поиска таких направлений повышения уровня правовой культуры в обществе необходимо ее теоретико-правовое исследование с точки зрения различных методологических подходов, а также выявление закономерностей ее развития и анализ близких и взаимосвязанных с правовой культурой явлений. К таким феноменам, отражающим внутреннее развитие правовой системы и несущим на себе отпечаток правовых идей, взглядов, теорий, концепций и ценностей, и тесно связанным с уровнем развития правовой культуры общества, относится правовое мышление. В связи с этим особую роль играет проблема правового мышления, как явления, тесно связанного с правовой культурой, характеризующего ее отдельный аспект, в первую очередь, процесс интеллектуальной деятельности носителя правовой культуры.

Анализ последних исследований и публикаций. Анализ правового мышления и правовой культуры осуществляли такие ученые как В.Кудрявцев и В.Казимирчук, С.Алексеев и другие. Их теоретические наработки стали основой данного исследования.

Цель статьи. Целью данной статьи является установление связи правовой культуры с правовым мышлением, а также определение их роли в современном обществе.

Изложение основного материала. Правовая культура в научной литературе обычно понимается в качестве совокупности знаний, установок и ценностей личности в отношении прав и возможностей их практической реализации, которая осуществляется в процессе взаимодействия субъектов правоотношений. Правовая культура - это

сложный комплекс явлений социальной жизни, она включает правовые нормы, правосознание, правоотношения, правовое поведение в процессе воплощения жизненных установок [17, с. 201]. Содержание понятия правовой культуры охватывает все созданное человеком в сфере права: само право, юридическую науку, правосознание и юридическую практику. С точки зрения указанного подхода правовая культура представляет собой правовую реальность, включает ценности, нормы, различные правовые ситуации и реализацию их в правовом порядке [3, с. 115].

Представляется, однако, что данный подход неоправданно расширяет объем понятия правовой культуры, так что оно уже начинает охватывать все без исключения правовые явления. На мой взгляд, правовую культуру следует рассматривать в более узком смысле, как определенный уровень развития общества и отдельного социального субъекта в правовой сфере, который отражает процесс и результат правовой деятельности.

В узком понимании, с позиции данной теории, правовая культура включает все созданное человечеством в области права. Представители указанного подхода В. Н. Кудрявцев и В. П. Казимирчук утверждают, что «правовая культура - это явление, ориентированное государством и обществом на формирование и развитие политического и правового сознания людей, их ценностно-нормативного комплекса, а тем самым и поведения, и деятельности в правовой сфере. Целью правовой культуры является активное вторжение в социальную среду, воздействие на сформировавшиеся установки, направление членов коллективов и социальных групп к пониманию необходимости прогрессивных норм правового поведения» [4, с. 164].

С точки зрения философского подхода, сторонником которого выступает С. С. Алексеев, правовая культура «рассматривается как чисто аналитическое явление и представляет собой своего рода юридическое богатство, выраженное в достигнутом уровне развития регулятивных качеств права, некоторых правовых ценностей юридической техники, совершенстве законодательства и правовой практики, которые в целом относятся к духовной культуре и правовому процессу общества» [1, с. 164].

В рамках социологического подхода, который еще получил название качественного [25, с. 123], правовая культура раскрывается в личном и общественном контекстах в качестве совокупности духовных ценностей, то есть как определенное качество правовой жизни личности и общества [3, с. 116]. Так, сторонником данной позиции А. П. Семитко правовая культура характеризуется как

состояние правовой жизни общества, обусловленное политическим и социально-экономическим строем, которое выражается в достигнутом уровне развития правовой деятельности, юридической техники, и правосознания субъектов [21, с. 108-113], в виде «качественного состояния правовой жизни общества» [20, с. 28].

Согласно точке зрения, рассматривающей правовую культуру в институциональном аспекте, роль ее заключается в соотнесении и установлении связи с помощью общепризнанных норм между политико-правовой организацией общества и правовым поведением его членов. Правовая культура в качестве социально и исторически обусловленных, превратившихся в нормативные структуры и закреплённых отчасти отрефлексированных, отчасти дорефлективных представлений о «законном и справедливом», отражает конкретное, определенное понимание права, социального порядка и представления о правомерном. Правовая культура сочетает представления, идеи, эмоции и взгляды, которые отражают представления о юридических обязанностях и субъективных правомочиях, отношение людей к действующему праву, о правомерном характере того или иного поведения, о нормативности общественного порядка в целом [28, с. 143]. Указанный подход фактически соединяет содержание взаимосвязанных, но различных понятий: правовой культуры и правопонимания. Ведь именно понятие «правопонимание» отражает представления и идеи по отношению к действующему праву.

Интересным признаком понятия правовой культуры, которым обладает и правовое мышление, что сближает данные категории, является необходимость наличия субъекта - именно человека. Исследование категорий правоотношения, правового регулирования, функций права и других не требуют обращения к человеку, и если и делают это, то чаще всего лишь опосредованно. Юридические наука и практика часто опираются на безличные языковые конструкции, используют возвратные суффиксы, так что сам действующий субъект теряется, или на его место выходят государство, социальная группа или организация. Даже сам термин «человек» в юриспруденции используется сравнительно редко, чаще используется термин «лицо», а если говорить об устойчивой правовой и языковой конструкции, он включен, пожалуй, только в «права и свободы человека и гражданина». Термин «личность» также чаще всего используется в нормах-декларациях и теоретических построениях, призванных защитить интересы личности в ее противостоянии государству и обществу. Атрибут же правовой культуры и особенно правового мышления - принадлежность субъекту, человеку, личности, именно

физическому лицу, носителю правовой культуры и правового мышления.

Можно конечно говорить о двух уровнях: макроуровне правовой культуры, отражающем особенности правового мышления всего общества на данном этапе развития или его отдельной части - социальной группы, и микроуровне, уровне отдельного человека. Правовой культурой общества охватывается его духовная сфера, накопленные правовой историей народа ценности (памятники права и юридические концепции, нормативные правовые и правоприменительные акты и т.п.). Под групповой правовой культурой понимается культура группы, коллектива. Индивидуальная правовая культура включает высокий уровень правовых знаний, в том числе высокое правосознание, умение и навыки правового мышления и деятельности, подчинение своего поведения требованиям правовых норм [22, с. 72]. Однако эти уровни находятся в диалектическом единстве, тесно переплетаются, влияют друг на друга и, безусловно, не существуют один без другого, хотя и вполне возможно, что их ценности и приоритеты могут не совпадать. Индивидуальные социальные субъекты могут обладать инвариантными и изменчивыми компонентами, типичными, общими чертами, а также собственной спецификой. Поэтому необходимо учитывать такие явления, как альтернативная культура, контркультура, в том числе в сфере права, и их носители также могут обладать своими особенностями правового мышления.

Как отмечает О. П. Сауляк, уровень развития правовой культуры в целом зависит и от состояния правовой культуры отдельных социальных групп, участником которых субъект является. Эффективность правовой культуры значительно повысится, если кроме определенных государственных институтов в решении задачи по ее формированию примет участие общественность. Однако, по его мнению, это еще не будет гарантией сформированности правовой культуры социума, так как ее высокий уровень не может гарантировать столь же высокую индивидуальную правовую культуру каждого [18, с. 49]. Этот аспект указывает на противоречия, возникающие между отдельным субъектом и социальной, в частности профессиональной, группой, между групповым и индивидуальным уровнями правовой культуры [23, с. 50-51].

Сущность правовой культуры и правового мышления, таким образом, наиболее ярко раскрывается в процессе использования субъектно-деятельностного подхода, заключающегося в том, чтобы в понятиях «правовая культура» и «правовое мышление» выделить признак субъекта - носителя правовой культуры и правового

мышления. И очень важно отметить, что речь здесь идет об одном и том же человеке, представителе общества, достигшего определенного уровня развития. Эти социальные, экономические внутри- и внешнеполитические, духовные и иные особенности, в том числе, к примеру, связанные с экологической обстановкой, общность исторического прошлого и отражение в настоящем предшествовавших этапов развития общества определяют особенности субъекта и влияют как на его правовую культуру, так и на правовое мышление.

В соответствии с деятельностным подходом правовая культура - это специфический способ бытия человека в правовой сфере, это созданный человеком метод социального управления, который заключается в целенаправленном воздействии на поведение индивидов с целью обеспечения стабильности и порядка в обществе. По словам Е. А. Лукашевой, правовая культура рассматривается в качестве результата взаимодействия субъектов, в процессе которого возникают регулирующие эталоны поведения в виде норм права, а ее существование - в качестве формы социального взаимодействия, которое воспроизводит существующие и продуцирует новые эталоны правового поведения [13, с. 28].

Эта взаимосвязь правового мышления и правовой культуры весьма наглядно может быть показана путем сравнительного анализа особенностей правового мышления и правовой культуры представителей англосаксонской и романо-германской правовых семей.

Как отмечает Л. П. Рассказов, для англосаксонской правовой семьи характерен низкий уровень нормативных обобщений и систематизации [15, с. 949]. Начиная со второй половины XIX века в Великобритании выпускаются так называемые «Судебные отчеты», в которых публикуются решения высших судебных инстанций, приобретающих значение судебных прецедентов. Наряду с этим издаются также «Всеанглийские судебные отчеты», «Судебные отчеты по Северной Ирландии», «Еженедельные судебные отчеты» и иные отчеты [7, с. 417-418], которые трудно поддаются систематизации. И обобщение, и систематизация - операции правового мышления, которые лежат в основе становления и развития романо-германской правовой семьи, для англосаксонского правового мышления характерна такая логическая операция, как аналогия, на которую опирается применение правовых прецедентов.

Эти особенности правового мышления в свою очередь связаны со специфической чертой правовой культуры - отсутствием официального вертикального деления права на отдельные отрасли (к примеру, один статут может содержать нормы уголовного,

гражданского и семейного права). К этому следует добавить, что, по словам Ф. М. Решетникова, английское законодательство в системе общего права вплоть до начала XIX века находилось на вторых ролях и представляло собой «постоянно растущее собрание неупорядоченных, плохо согласованных между собой и даже прямо противоречащих одни другим статутов, принимавшихся начиная с XIII века при самых различных обстоятельствах и нередко продолжавших действовать в совершенно изменившихся исторических условиях» [16, с. 27].

Если говорить о статутах, то для них нередко характерно сочетание общих весьма широких предписаний с невероятно конкретными деталями. В результате ряд актов, по словам Л. Фридмэна, становится «абсолютно нечитабельным, темным и непроницаемым лабиринтом, в котором только специалисты могут не заплутать, и даже они при этом испытывают массу сложностей и неудобств» [27, с. 81]. Однако следует отметить, что эта особенность - не столько показатель правового мышления авторов законов, а, скорее, она зависит от историко-политических предпосылок принятия закона. Если законодательный орган стремится избежать однозначного решения некоего сложного вопроса, то он может принять чрезвычайно широкий, расплывчатый акт, тем самым переложив ответственность за его реализацию на соответствующие правоприменительные органы [11, с. 556]. Ученым справедливо замечено, что «социальные силы, стоящие за любым конкретным законом, объясняют в той же мере его форму, что и сущность» [27, с. 84].

Действительно, если законодатель использует столь общие, абстрактные понятия, это приводит к ситуации, при которой без их интерпретации, в первую очередь со стороны судов, практическое применение этих актов становится невозможным. Они не содержат как таковых правил поведения, а очерчивают лишь рамки, границы дозволенного (необходимого) поведения. В этом также проявляется взаимосвязь правового мышления и правовой культуры. Рамочные статуты обеспечивают судебному прецеденту роль необходимого и основного источника права. Данная практика принятия рамочных статутов в целом соответствует традиционному правопониманию юристов общего права, для которого характерно восприятие права в качестве результата деятельности, в первую очередь судебных, а не законодательных органов [11, с. 556].

Тем не менее, если говорить о таком основополагающем требовании, предъявляемом к правовому мышлению, как непротиворечивость, необходимо отметить, что процессу толкования права в англосаксонской юриспруденции присуща высокая степень

систематизированности. Являясь актами индивидуального правоприменения, судебные решения смогли стать самим правом, занимая пусть не самое высокое место в иерархии форм английского права, однако во многом играя определяющую роль в процессе его формировании. Следовательно, требования к технике толкования должны быть весьма высоки, так как именно от их качества будет зависеть правоформирующая роль судебных решений [2, с. 136]. Так, многие правоведы также указывают, что, к примеру, главным преимуществом английской юридической техники «является ее институционализация, обязывающая каждого юриста, независимо от его процессуального статуса, политических, ген-дерных и других предпочтений следовать весьма упорядоченным правилам», а это уже в свою очередь имеет значение в качестве эффективно действующего образца комплекса институтов, которые позволяют устранить прямое влияние на судебные органы со стороны исполнительной власти [24, с. 40].

Для правового мышления представителей романо-германской правовой семьи, напротив, характерен высокий уровень обобщения и систематизации уже на стадии принятия законов, правовая норма имеет четкую логическую структуру. Так, А. В. Мицкевич отмечает, что структура правовых норм включает три «структурных элемента деонтической логики»: гипотезу, диспозицию и санкцию [14, с. 255]. А. В. Поляков утверждает, что любая правовая норма имеет логическое содержание и ценностное значение. Их совокупность образует логический смысл правовой нормы, который, в свою очередь, задает языковая формулировка образующих ее элементов [12, с. 468-469]. Структурой правовой нормы рассматривается только как логическая обусловленность гипотезы, диспозиции и санкции, независимо, как и где они изложены [19, с. 45]. С этим связана и целесообразность использования такой теоретико-правовой категории, как «реальная норма» или «логическая норма» [26, с. 27].

Эти теоретические положения характеризуют правовое мышление, подчиненное необходимости поиска элементов правовой нормы. Как указывает Е. А. Петрова, «логическим путем мы всегда можем вывести (найти) все три элемента в правовой норме и в этом как раз и состоит задача профессионального юриста: он должен увидеть в текстуальном выражении нормы права ее подлинное содержание и отыскать все ее элементы» [10, с. 585].

Такой процесс правового мышления, как толкование права, к примеру, в немецкой юриспруденции опирается на четыре основных метода: история создания закона, его текст, система и поставленные перед ним цели. Наиболее объемный систематический метод

толкования права основан на тезисе, что система норм права должна быть свободна от противоречий, а каждая норма - гармонизировать со всей системой в целом, соответственно нужно выбирать тот вариант толкования, который обеспечит гармонию нормы с другими нормами. В целях обеспечения такого комплексного толкования необходимо рассматривать определенную совокупность принципов и норм права, регулирующих конкретные правоотношения, что дает возможность всестороннего изучения вопроса [2, с. 131-132].

Эти особенности правового мышления и правовой культуры представителей различных правовых семей влияют на юридическую теорию и практику в государстве, а также в значительной степени на подготовку юристов, которая значительно отличается в странах англосаксонской и романо-германской правовых семей. Эти особенности объясняются различиями в правовых системах, системах права, источниках, систематизации права в данных государствах [5, с. 1], а в конечном итоге особенностями правовой культуры и правового мышления.

В заключение подводя итоги. Правовая культура и правовое мышление - тесно связанные взаимообусловленные явления правовой реальности. Носители правовой культуры того или иного государства обладают правовым менталитетом, под которым понимается актуальный, реальный способ правовой деятельности и правового мышления, присущий определенной социальной общности. К сущностным чертам правового менталитета А. В. Мурунова относит те свойства, обуславливающие само существование правовой системы в качестве единого целого, соответствующие устойчивым, долговременным, многовековым условиям ее существования и исторического развития. Менталитет не может быть раскрыт без объективного анализа данных условий. Сохранение правового менталитета непосредственно обеспечивается функционированием в обществе каналов трансляции ментальной информации, среди которых: окружающая правовая среда (действие законов, организация правовых институтов создают у представителей каждого поколения единый настрой в сфере восприятия правовой действительности); связь поколений, общение с носителями правового менталитета; структуры языка права конкретной общности, выступающие формой транслирования национальных способов правового мышления; тексты законов, кодексов и юридических сочинений. Степень воздействия текста на сознание определяется степенью освоения его массовым сознанием, а также особенностями юридического быта [9, с. 195].

Для правовой культуры европейского общества правовое мышление и в более широком смысле правовая рациональность имеют

первостепенное значение. В. П. Малахов среди системообразующих идей и духовных доминант западноевропейской правовой культуры выделяет рационализм [6, с. 40]. Рационализм означает веру в бесконечные возможности, позволяющие человеческому духу знать, структурировать и справляться с действительностью в объективной манере. Рациональность европейцев является универсальной, имеет тенденцию к предельным обобщениям. Для западноевропейского рационализма характерны спекулятивность, установка на отвлеченно-категориальное воспроизведение знаний о мире. Указанный автор отмечает «заземленность» европейской рациональности: рационализм приобретает смысл в качестве господствующего способа понимания, образа жизни и мотивации человека. Материальная жизнь, повседневный быт, право, политика воспринимаются не непосредственно, а лишь в некоей сетке закономерностей, через абстрактную модель, на основании очевидности детерминизма явлений [8, с. 259].

Таким образом, связь правовой культуры с правовым мышлением может быть установлена через понятие правового менталитета. Правовое мышление при таком подходе становится основным системообразующим элементом правовой культуры определенного круга субъектов, определяющим характерные способы освоения социально-правовой действительности. Именно правовое мышление лежит в основании профессиональной правовой культуры и культуры научного сообщества. Правовой менталитет и правовая культура того или иного общества формируют правовое мышление и в свою очередь вновь им конструируются.

Литერატურა

References:

1. Алексеев, С. С. Теория государства и права: учебник / С. С. Алексеев. - М: Норма, 2004. - 283 с.
2. Дубинин, М. Г. Толкование права в романо-германской и англосаксонской правовых семьях (на примере ФРГ и Великобритании) / М. Г. Дубинин // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. - 2015. - № 3. - С. 131-137.
3. Каландаришвили, З. Н. Основные концепции изучения правовой культуры в юридической науке / З. Н. Каландаришвили // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. -2008. - № 10. - Вып. 56. - С. 111-120.
4. Кудрявцев, В.Н. Современная социология права: учебное пособие/В.Н. Кудрявцев, В.П.Казимирчук.-М.: Юристъ,1995.-297 с.

5. Лапшина, И. Е. Юридическое образование за рубежом (опыт США и ФРГ) / И. Е. Лапшина, Т. А. Аркадьева, М. А. Валес-ва // Научно-методический электронный журнал «Концепт». -2014.-№ 12.-С.166-170.
6. Малахов, В. П. Философия права /В. П. Малахов. - М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2002. - 560 с.
7. Марченко, М. Н. Сравнительное правоведение / М. Н. Марченко. - М.: Проспект, 2011. - 781 с.
8. Мельников, Д. С. Западная правовая культура как социокультурный феномен / Д. С. Мельников // Вестник Брянского государственного университета. - 2011. - № 2. -С. 257-260.
9. Мурунова, А. В. Правовая ментальность: понятие и сущность / А. В. Мурунова //Пробелы в российском законодательстве. -2009. - № 3. - С. 194-197.
10. Петрова, Е. А. Норма права как юридическая конструкция: отечественный и зарубежный опыт / Е. А. Петрова // Юридическая техника. - 2013. - № 7 (ч. 2). - С. 583-590.
11. Петрова, Е. А. Особенности законотворческой техники в странах прецедентного права (на примере США): сравнительно-правовой аспект / Е. А. Петрова // Юридическая техника.-2015. -№ 9. -С.554-558.
12. Поляков, А. В. Общая теория права /А. В. Поляков. - СПб.: Юридический центр Пресс, 2001. - 642 с.
13. Право и культура: монография / В. С. Нерсисянц, Г. И. Муромцев, Г. И. Мальцев и др. - М.: Изд-во Российского университета дружбы народов, 2002. - 423 с.
14. Проблемы общей теории права и государства: учебник для вузов / под общ. ред. В. С. Нерсисянца. - М.: Норма, 2004. - 813 с.
15. Рассказов, Л. П. Англосаксонская правовая семья: генезис, основные черты и важнейшие источники / Л. П. Рассказов // Научный журнал КубГАУ. - 2015. - № 105 (01). - С. 949-963.
16. Решетников, Ф. М. Правовые системы стран мира: справочник / Ф. М. Решетников. -М.: Юрид. лит., 1993. - 256 с.
17. Сангинов, К. Х. Формирование правовой культуры молодежи: сущность и проблемы / К. Х. Сангинов // Ученые записки Худжандского государственного университета им. академика Б. Гафурова. Гуманитарные науки. - 2013. - № 3 (36). - С. 201-210.
18. Сауляк, О. П. Правовая культура как фактор обеспечения правопорядка (общетеоретические, образовательные и иные аспекты проблемы) / О. П. Сауляк // Право и образование.-2009.-№ 10.-С.48-59.
19. Сельский, А. В. Бланкетные нормы в уголовном законодательстве России: дис. ... канд. юрид. наук / А. В. Сельский. - М., 2010. - 191 с.

20. Семитко, А. П. Правовая культура социалистического общества: сущность, противоречия и прогресс: монография / А. П. Семитко. - Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1990. - 176 с.
21. Семитко, А. П. Русская правовая культура: мифологические и социально-экономические истоки и предпосылки / А. П. Семитко // Государство и право. - 1992. - № 10. - С. 108-113.
22. Стрыгина, С. В. Правовая культура современной России / С. В. Стрыгина // Известия Саратовского университета. Новая серия. Серия «Экономика. Управление. Право». - 2007. - Т. 7. - Вып. 1. - С. 69-72.
23. Титаренко, Т. А. Формирование правовой культуры сотрудников ОВД / Т. А. Ти-таренко // Психопедагогика в правоохранительных органах. - 2011. - № 3 (46). -С. 48-52.
24. Тонков, Е. Н. Английская техника толкования закона / Е. Н. Тонков // Вестник Нижегородской академии МВД России.-2013.-№ 24.-С.37-40.
25. Тугуз, С. Б. Понятие правовой культуры и ее сущностные характеристики / С. Б. Тугуз // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 3: Педагогика и психология.-2009.-№2.-С.122-125.
26. Тулиглович, М. А. Структура уголовно-правовой нормы: дис. ... канд. юрид. наук / М. А. Тулиглович. - Омск, 2006. - 206 с.
27. Фридмэн, Л. Введение в американское право / Л. Фридмэн. - М.: Прогресс-Универс, 1993. - 286 с.
28. Шефруков, А. З. Правовая культура в системе социальных институтов/А. З. Шеф-руков // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 1: Регионоведение, философия, история, социология, юриспруденция, политология, культурология. - 2008. -№ 8. - С. 142-149.

Рецензент: Доцент Алина Островерх кандидат юридических наук, Доцент кафедры социально-гуманитарных дисциплин Национальной академии Национальной гвардии Украины

ელენა სალიენკო

სამართლებრივი აზროვნება და სამართლებრივი კულტურა უკრაინის თანამედროვე საზოგადოებაში

რეზიუმე

სტატიაში გაანალიზებულია თანამედროვე იურიდიულ ლიტერატურაში წარმოდგენილი ძირითადი მეცნიერული მიდგომები სამართლებრივი აზროვნებისადმი, გამოვლენილია სამართლებრივი აზროვნებისა და სამართლებრივი კულტურის, როგორც თანამედროვე საზოგადოების თვითმყოფ იურიდიულ

ფენომენთა ურთიერთდამოკიდებულება და ურთიერთგანპირობებულობა.

საკვანძო სიტყვები: სამართლებრივი აზროვნება, სამართლებრივი კულტურა, სამართლებრივი კულტურის დონეები, სამართლებრივი მენტალიტეტი

რეცენზენტი: დოცენტი ალინა ოსტროვერხი, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი, უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემიის სოციალურ-ჰუმანოიტარული დისციპლინების კათედრის დოცენტი

Elena Saliyenko

LEGAL THINKING AND LEGAL CULTURE IN THE MODERN SOCIETY OF UKRAINE

Summary

The article describes the main scientific approaches to legal thinking, presented in modern legal literature, reveals the relationship and interdependence of legal thinking and legal culture as independent legal phenomena of modern society.

Keywords: legal thinking, legal culture, levels of legal culture, legal mentality.

Reviewer: Associate Professor Alina Ostroverh PhD in Law, Associate Professor of the Department of Social and Humanitarian Disciplines of the National Academy of the National Guard of Ukraine

სახელმწიფო და რელიგია

Петр Яроцкий

ОСОБЕННОСТИ КИЕВСКОГО ХРИСТИАНСТВА: ОСНОВОПОЛОЖНЫЕ ПРИНЦИПЫ ДЛЯ ВОЗРОЖДЕНИЯ АВТОКЕФАЛЬНОЙ УКРАИНСКОЙ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ

В статье исследуются особенности религиозной и культурной идентичности, основополагающие принципы Киевского христианства, обоснованные митрополитами Илларионом и Климентом (Климом) Смолятичем. Освещается Илларионова концепция вселенской истории распространения христианства, место и роль в этом процессе государства Руси-Украины и становления Киево-русской (то есть украинской) экклесиологии, которая не нашла своего продолжения в Московском христианстве. Обоснованы факторы самоутверждения самостоятельной церкви Руси-Украины, противодействие ее автокефалии со стороны Византии и Московии. Доказано, что христианству Руси-Украины были присущи: раннехристианская ориентация, евангелизм, паулинизм, софийность, автокефальность, патриотическая ментальность.

Ключевые слова: Илларион, "Слово о Законе и Благодати", Киевское христианство, идентичность, автокефальность, поместность, Климент Смолятич, софийность, философизация богословия, Византия, цезаропапизм, Константинопольский патриархат, Московский патриархат.

Постановка проблемы исследования. Основополагающие принципы Киевского христианства были провозглашены Илларионом в его «Слове о Законе и Благодати» (Полное название: «Слово о Законе Моисеем данным, и о Благодати и Истине Иисусом Хрестом бывшем, и како Закон отъеда, Благодать же и Истина всю землю исполни, и вера во все языки протресея и до нашего языка русского, и похвала кагану нашему Владимиру, от него же хрещены быхом, и молитва к Богу»). Провозглашение Илларионом «Слова» произошло раньше, чем он был поставлен в 1051 г. на Киевскую митрополичью кафедру в Софийском соборе, о чем говорится в летописи: «Поставы Ярославъ Лариона митрополить русина въ святыи Софьи, собравъ епископы».

Когда и где было провозглашено «Слово о Законе и Благодати», все еще остается дискуссионным. Эта дискуссия продолжается в кругу исследователей «Слова» уже более полтора столетия. Обосновывается предположение, что «Слово» было провозглашено не в 1049 г., а 25

марта 1022 г., то есть на 27 лет раньше нежели утверждали такие его исследователи как М.Розов и Т. Викула. А местом его провозглашения могла стать церковь Святых Апостолов на Берестове, где Илларион был пресвитером. При Ярославе «Слово» могло звучать неоднократно и в соответственно отредактированном виде провозглашалось на церковные праздники в Благовещенской и Десятинной церквях, а также Софии Киевской [7, с.6-9].

Если эта гипотеза будет принята как реальная историческая данность, то в 2022 г. Украина могла бы отметить тысячелетия «Слова о Законе и Благодати», которое стоит у истоков оригинальной отечественной литературы и является весомым богословско-философским произведением периода Киевской Руси, в котором освещаются истоки украинской религиозной и культурной идентичности.

Особенности культурной и религиозной идентичности Киевского христианства. Характерной особенностью Киевского христианства была его открытость к Востоку и Западу. В нем и после раскола Вселенской церкви в 1054 году на восточную (греко-православную) и западную (римско-католическую) не укореняется религиозная нетерпимость, вероисповедный фанатизм, вражда к иноверцам. На киевской почве, по сути, творится собственный – русский, то есть украинский, синтез христианства. Заимствуя с Востока обрядовые и культовые формы, Киевское христианство не воспринимает византийской теократии и цезарепапизма. Киевская Церковь не уделяет исключительное внимание специфическим формам византийской набожности, буквализму, ритуализму, что впоследствии нашли благоприятные условия для развития на почве Московского христианства (Вспомним хотя бы непрерывный ряд всевозможных ересей и, наконец, старообрядческий раскол, который почти не затронул Украины). Связь с Римом и в целом с Западом поддерживалась задолго до крещения Руси-Украины и продолжалась до монголо-татарского нашествия. Происходили активный обмен посольствами, церковными делегациями, а также переписка между Киевом и Римом во времена княгини Ольги, княжения Ярополка, Владимира Святославовича, Святополка и Ярослава Мудрого. Поэтому Киевская Русь исторически и ментально была европоцентричной, стремилась к евроинтеграции, отмечалась диалогичностью и толерантностью.

Однако когда доминиканцы, которые свободно проводили миссионерскую деятельность в княжеском Киеве, пытались соблазнить киевлян латинским обрядом, то потерпели поражение и были выдворены за пределы Руси, поскольку покушение на восточный

обряд рассматривалось как покушение на национальную культуру – составной фактор киево-христианской духовности [8, с.594-596]. Вместе с тем, когда греческие митрополиты и епископы, которых присылали из Константинополя, требовали перехода на теоретические основы византийского христианства и копирования в церковной, общественной и личной жизни греческих обрядов, византийских ритуалов, то часто возникал конфликт с киевскими князьями и патриотически настроенным духовенством.

Византийская ритуалистика отмечалась ограничениями и запретами. Так, нечестивыми считались дружеские отношения с неверными (нехристианами) и латинянами (западными христианами). Ограничивалась естественная сексуальная жизнь в законном браке в пятницу, субботу, воскресенье и во время церковных праздников. Запрещалось на следующий день после супружеского сожителства идти в церковь, причащаться, целовать крест и иконы. Запрещалось держать крест и иконы в спальне супругов. Наибольшей жертвой византийской ритуалистики была женщина: она считалась нечистой после родов (40 дней после рождения мальчика и 80 дней после рождения девочки). Комната, в которой происходили роды, также считалась нечистой и требовала освящения.

Навязываемые Византией ритуалы буквально повторяли предписания Моисеевого закона, в частности его положения о родах (Левит 12: 1-8), резко контрастировали с киево-русскими обычаями, киево-христианской ментальностью восприятия красоты супружеской жизни. Акты супружеской жизни в понимании русичей-украинцев (даже язычников, а – затем и христиан) ассоциировались с исполнением Божьей воли. Рождение ребенка – это чистый акт, Богом благословенный. Именно поэтому культ Божией Матери - Богородицы быстро принялся и распространился на Руси-Украине. Рождения, как и зачатие, в понимании наших предков-русичей и современных украинцев – это Божий дар («если Бог даст ребенка», «Бог дал ребенка») [8, с.596].

Киевское христианство в понимании его идеолога Иллариона – это прежде всего приоритет внутреннего содержания религиозности над ее внешней формой. Именно это приводило к противоречию между практикой византийского христианства и содержанием христианской жизни в Руси-Украине в результате попыток внедрения византийского церковного ритуализма. Его буквалистские требования не соответствовали здравомыслящему украинскому восприятию действительности. Зато византийская церковная практика прививалась и глубоко вкоренивалась в московскую религиозную и церковную жизнь.

Киевское христианство не нашло продолжения в Московском христианстве, которое было совсем другим, совершенно противоположным Киевскому. Одной из особенностей Московского христианства была его склонность к обрядовой, показательной религиозности: внешним, малозначительным, абсолютно несущественным для религиозной и церковной жизни делам, предавалось такое значение, как будто религиозность выражается лишь в мелких внешних признаках, а между тем совсем упускалось главное – внутреннее совершенствование человека.

Известный русский православный богослов профессор А. Шмеман по этому поводу писал: «Под каким бы углом не смотреть на отношения между двумя церквями, какое сходство и единство происхождения мы в них не открывали, Московскую церковь следует считать как упадок по сравнению с Киевской» [11, с.346-347]. Другой российский исследователь Киевского христианства Г. Федотов считал, что Киевское христианство было одним из лучших способов реализации Христовой науки во всем христианском мире. Оно не нашло своего продолжения, по убеждению Федотова, в Московском христианстве, которое было совсем другим, совершенно противоположным Киевскому христианству [12, Р.400-402].

Основоположные принципы Киевского христианства. Илларион в своем «Слове о Законе и Благодати» как высокообразованный богослов изложил основоположные принципы Киевского христианства. «Слово» Иллариона - это не только богословское, но и глубоко философское и разноаспектное историсофское произведение. В «Слове» на почве соотношения Закона и Благодати, то есть Ветхого и Нового Заветов, Моисеевого закона, данного для одного избранного народа, и основ христианской благодати, четко очерченных апостолом Павлом: «Нет уже разницы между обрезанным и необрезанным, между иудеем и эллином, между рабом и рабовладельцем, между мужчиной и женщиной – все равны во Христе», – сформулированы основополагающие принципы Киевского христианства. Илларионово «Слово» – это, по сути, Киево-русская декларация о ликвидации всех форм этнонационального, религиозного, социального и гендерного неравенства и дискриминации.

Сущностное значение основополагающих принципов Киевского христианства Илларионом излагается в такой парадигмальной последовательности и взаимообусловленности:

– в учении о равенстве и равноценности всех народов и теории всемирной истории как постепенного и равноправного привлечения всех народов к культуре христианства;

– в изъятии молодого Киевского христианства от иноземного церковного диктата и несвойственных для киево-русской ментальности чужих форм исповедания религии;

– в обосновании зародившегося на Руси-Украине особого типа национального самосознания.

Стоя на этих богословских и историко-философских основах, Илларион подчеркивает, что не только каждый человек ответственен перед Богом, но и весь христианский народ во главе со своими совладельцами должен заботиться о общенародных делах. На этом принципе основан патриотизм Киевского христианства. Независимость в управлении церковью была его требованием, поскольку именно таким образом народ мог стать счастливым и постичь спасения.

Илларион, как уже отмечалось, доказывал, что перед Богом все народы равны и равноценны. Этот принцип был прямо противоположный византийской претензии на первенство в христианском мире, то есть на «второй Рим», которым считал себя Константинополь, и шел вопреки с поздним домогательством Москвы стать наследницей Византии – «третьим Римом». Поэтому Киевское христианство формировало такую духовную личность, такую ментальность, которая неестественным и чужим для себя считала любой шовинизм, расизм, одетый в одежды церковного империализма.

Факторы самоутверждения автокефалии церкви Руси-Украины и внешнее противодействие ее становлению. Два церковные события имели большое значение для утверждения самочинности, самоуправности, поместности, наконец - патриотизма Киевской церкви: 1051 г. – «княжеское постановление» Ярославом Мудрым русина Иллариона главой Церкви – митрополитом Киевским. 1147 г. – соборное избрание Климентия Смолятича Киевским митрополитом. В обоих случаях это были акты государственного масштаба, осознанного патриотического значения, поскольку речь шла об освобождении не только Киевской Церкви, но и Киевской Руси из-под безоговорочного и покорного подчинения зарубежным церковным центрам – Константинопольской патриархии и имперскому влиянию Византии. Российский историк В. Татищев по этому поводу писал: «Через патриаршую власть над киевскими митрополитами греческие цари пытались управлять киевскими князьями, а это было противно их чести и достоинству» [9, с.78]. Именно поэтому киево-русские епископы и духовенство были против того, что в Киев присылались византийские митрополиты и епископы.

В 1147 г.. Киевский князь Изяслав Мстиславович созвал первый Киевский церковный Собор епископов, на котором состоялось

избрание и поставление Киевским митрополитом Клима Смолятича — «книжника и философа». Ипатьевская летопись подает, что из семи епископов, участвовавших в Соборе — пять были русичами. После длительной дискуссии был обоснован и принят краеугольный принцип киево-русской экклесиологии — право наставлять себе митрополитов без санкции Византии. Большинство присутствующих епископов, кроме Новгородского епископа Нифонта и Смоленского епископа Мануила (оба — греки), высказалось за право Киевской церкви выбирать своего митрополита. Новгородская летопись, комментируя Киевский Собор 1147 г., добавляет, что Клима Смолятич был избран митрополитом епископами с «Руския Области», то есть епископами Руси-Украины. Полоцкий и Ростово-Суздальский епископы также проигнорировали Киевский Собор.

На упрек этих епископов, что без воли византийского патриарха Собор не может легально избрать митрополита русича Клима, председательствующий на Соборе Черниговский епископ Онуфрий четко сформулировал позицию о соборности, автокефальности и соборноправности Киево-Русской церкви: «Мы знаем, что вправе это делать. В Царьграде поставляют митрополита благословением рукой св. Иоанна, то можем так же поставить Киевского митрополита, благословляя его мощами святого Климента» [8, с.6]. Уточним, что мощи св. Климента, которые со времен княжения Владимира хранились в Киеве, — это мощи четвертого Римского папы Климента, замученного на черноморском побережье Крыма, которые были найдены и привезены в Рим одним из «солунских братьев» - Кириллом и подаренные Киевскому князю Владимиру папой Иоанном XV (985 - 996) по случаю крещения Руси. Поэтому позиция соборных епископов, от имени которых говорил Черниговский епископ Онуфрий, была манифестацией вселенскости и автокефальности Киевского христианства, вопреки епископов нерусского севера, почти сто лет после церковного раскола 1054 г.

Со смертью Киевского князя Изяслава Мстиславича в 1154 г. и устранением митрополита Киевского Клим Смолятича заканчивается важный период политической и церковной истории Киевской Руси. На севере Киевского государства начала формироваться церковно-политическая оппозиция с целью свержения независимой от Византии Киевской митрополии. Ее возглавляет Новгородский епископ Нифонт в единстве с Суздальским князем Юрием Долгоруким. В 1155 году именно Долгорукий обратился к Византии с просьбой прислать нового митрополита. Вскоре прибыл в Киев грек Феодор, который начал свое митрополитство с того, что церковным актом лишил Клима Смолятича митрополичьего престола. Всех епископов, которые посвящали Клима

Смолятича, он подверг «неблагословению» и лишил епископских кафедр. Он также отменил «все деяния и служения» Климас Смолятича, «отменил все его рукоположения», а тех, кого он рукоположил, лишил церковного сана. После осуществления этой «карательной экспедиции» византийский митрополит, по свидетельству летописи, «отслужил Литургию и благословил князя Юрия Долгорукого» в знак благодарности за то, что он соединил Киевскую митрополию с Византией. Наибольшей бестактностью этого грека-митрополита было то, что он в своем фанатичном рвении провозгласил церковное проклятие на умершего уже Киевского князя Изяслава Мстиславича, покровителя устремлений Киевской церкви к самостоятельности и автокефальному правопорядку.

Собственно, это было начало падения Киевской митрополии, которое завершилось в 1686 году ее подчинением Московскому патриархату с лишением всех прав и привилегий, которые она отстаивала перед византийским нажимом. Падение Киева – «матери городов русских» – определило его дальнейшую государственную и церковную историю. Северные – сюздальские чиновники, а впоследствии московские Мономаховичи положили конец силе и славе Киевского государства. История Киева как политического, культурного, церковного центра за 70 лет – между первым его разрушением Андреем Боголюбским в 1169 году и вторым окончательным монголо-татарским уничтожением в 1240 году – это уже история падения и обнищания бывшего знаменитого центра княжеской Киевской державы.

Илларионова концепция вселенской истории христианства, место и роль в ней Руси-Украины и Киевского христианства. И в завершение этой трагической страницы соревнований Киевской церкви за свою независимость и самостоятельность снова предоставим слово первому ее митрополиту-русичу Иллариону, который создал концепцию вселенской истории, достойное место в которой заняли Киевская Русь и Киевское христианство. Эта концепция прямо противоположна стремлению средневековых и более поздних имперских церквей к избранности и исключительности. «Византийской теории вселенской церкви, – подчеркивает авторитетный российский исследователь культурно-исторических процессов на Руси Д. С. Лихачев, – Илларион противопоставляет свое учение о равенстве всех народов, свою теорию всемирной истории как постепенного и равного привлечения всех народов к культуре христианства» [6, с.57]. Митрополит Илларион обосновывал свою теорию, доказывая, что новые народы, принявшие христианство, имеют даже большее предпочтение перед народами, «обветшавшие в

национальной иудейской скупости». Этот вывод он подтверждает евангельской притчей: «Принадлежит благодати и истине на новых людей засиять <...> Не вливают вина нового, учения благодатного, в мехи ветхие, в иудейские обветшавшие, а если так, то продерутся мехи, и вино прольется» [1]. "Новое вино" – это молодое Киевское христианство, "ветхие иудейские мехи" – византийский цезаропапизм, номинальная набожность, религиозный буквализм, ритуализм.

Раскрывая глубокий смысл этих слов Иллариона, которые были направлены против любого вероисповедального диктата и чужеземного церковно-институционального превосходства, российский исследователь общественно-политической мысли Древней Руси (XI-XVII ст.) В. Будовниц отметил: «Илларион выдвигает Восточноримской империи тяжелые обвинения. Будучи христианином, греки, подобно обрезанных новообращенных иудеев Иерусалима, совершают насилие над другими христианами (новообращенными язычниками, навязывая им предписания Моисеевого закона. – П. Я). Следовательно греки не стоят благодати и истины» [2, с.71]. Поэтому «не стоят благодати и истины» те, которые вместе с византийскими митрополитами совершали насилие над Киевским христианством и Киевской Русью.

Илларион, по оценке российского ученого И. Н. Жданова, «был пламенным выразителем своего времени». «Это было время зарождения на Руси, – писал И. Жданов, – книжного образования, время Ярослава Мудрого, это было одновременно время зарождения особого национального самосознания» [3, с.56]. Илларион, несомненно, был блестящим выразителем идентичности национального самосознания именно русичей-украинцев.

Историософ и глубокий знаток всемирной истории христианства, Илларион считал, что не с апостольской проповедью Андрея Первозванного пришло христианство на Русь. Если апостолами-учителями Римской земли, отмечает Илларион, были Петр и Павел, Малой Азии – Иоанн Богослов, Индии – Фома, Египта – Марк (о Византии Илларион даже не вспоминает), то «учителем и наставником русского народа был князь Владимир». «Ведь не в слабой и безвестной земле властвовал, а Русской, что известная и слыхана есть во всех четырех концах земли». В этих строках Илларионоваго «Слова о Законе и Благодати» ощущаем патриотическую одухотворенность автора, его глубокое обоснование самостоятельности, самочинности, автокефальности и поместности Киево-Русской, а, следовательно, Украинской Церкви.

Феноменальные черты идентичности Киевского христианства.
Во-первых, митрополиты Илларион и Климент были проводниками

теории христианского универсализма с четко обозначенным содержанием, а именно: объединением достижений восточного варианта христианства с западным на базе предхристианской славянской культуры. Этот смысл определяет одну из главных особенностей христианства в Киевской Руси. Христианский универсализм Киевского христианства формировался на основе толерантного и открытого отношения к Востоку и Западу. Киевское христианство принимало помощь Константинопольского патриархата в организации своей церкви и одновременно всячески отвергало попытки греков поставить Киевскую митрополию под юрисдикцию Константинопольского патриарха. В то же время не исключало его духовной опеки, в основе которой был восточный обряд с использованием старославянского языка и местных дохристианских обычаев. Однако Киевское христианство категорически не воспринимает византийской идеи теократии и цезарепапизма, которые обосновывались доминированием светской власти в церкви над духовной властью. Таким образом в Руси-Украине после введения христианства не признавали отдельного мессианского предназначения Византийской церкви.

Во-вторых, после церковного раскола 1054 года, который практически не задел христианства в Украине, все усилия Константинополя были направлены на ликвидацию основополагающих принципов Киевского христианства. Прежде всего это проявилось в попытках лишения возможности пребывания на митрополичьей кафедре иерархов-русичей, одновременно поддержки тех иерархов, особенно из северных земель, придерживающихся провизантийской ориентации. С этого времени зарождается московский вариант христианства, в основу которого кладется византийская практика цезарепапизма и мессианства, происходит отход от принципов христианского универсализма, толерантного отношения к другим религиям.

В-третьих, о толерантности Киевского христианства в отношении Запада свидетельствуют постоянные связи с Католической церковью. Князь Владимир и Киевская церковь были в приятельских отношениях с Римом: двусторонних посольств зафиксировано в римских источниках двенадцать. И позже великокняжеская власть и патриотически настроенная киевская церковная иерархия поддерживали постоянные контакты с Апостольской Столицей. Основанием для такого вывода могут быть сведения из истории брачных союзов Рюриковичей в XI в., которые свидетельствуют о том, что вначале своей христианизации Украина была больше связана с Западом, чем с Византией. С этого времени распространяется в

Украине культ св. Климента, который по церковной традиции считается учеником апостола Петра и четвертым епископом Велетройским. Мощи св. Климента как защитника Руси-Украины были использованы при постановлении киевских митрополитов-русичей, ибо как «греки ставятся рукой св. Иоанна», полагали епископы-русичи, «так и нам можно поставить, потому что у нас есть голова св. Климента». Впоследствии, после ликвидации основ Киевского христианства, этот культ бесследно исчезает. К этому же периоду (1091 г.) относится принятие введенного в Западной церкви праздника перенесения мощей св. Николая в город Бар в Италии - праздника, не признанного в других восточных церквях, который существует по сей день. Эти достаточно активные контакты с Римской церковью находились под бдительным оком княжеской и духовной власти, чтобы славянский обряд был сохранен, и Киевская церковь от Рима была независимой.

В-четвертых, наряду с духовными традициями Востока и Запада Киевским христианством было усвоено Кирилло-Мефодиевское наследие. Была создана оригинальная славянская азбука, переведены на славянский язык богослужебные тексты. Деятельность Кирилла и Мефодия на славянских территориях, подлежащих юрисдикции Апостольской Столицы, способствовала созданию новой церковной организации и постепенному переводу на славянский язык богослужения. Кирилло-Мефодиевское наследие стало теоретической основой Киевского христианства в его патриотической евангелической традиции, обеспечило его распространения и расцвет. Вместе с тем Кирилло-Мефодиевское наследие способствовало становлению толерантности Киевского христианства, его равноценного отношения как к восточному, так и к западному христианству, проявлением его, по сути, экуменических интенций. Итак, дискутированность точек зрения были ли Кирилл и Мефодий представителями Византийской или Римской церкви, приобретает другие измерения, если проанализировать направленность их контактов с Константинополем и Римом. Противоречия в этой плоскости будут устранены, если не привязывать Кирилла и Мефодия ни к одной из сторон, а согласиться с тем, что они стремились найти для славянских народов свой путь между римским и византийским влиянием. Они явно не присоединились ни к одной из сторон и искали согласия обеих церквей для своей самостоятельной службы на церковнославянском языке. Не случайно, хотя они вышли из лона Константинопольской церкви, спрашивали и просили согласия римских пап на отклонение от латинских канонов для славянских церквей. Уже тогда заметен раскол между Константинополем и Римом они пытались сгладить

обращением к истокам первоначального христианства времен апостола Павла [4, с.232].

Вместе с чертами христианского универсализма, толерантного отношения к различным религиозным центрам, антимесианства и антицезаропапизма, внедрения славянского обряда и богослужбного языка, христианству первых веков в Украине были также присущи раннехристианская ориентация, патриотизм, евангелизм, паулинизм, софийность.

Раннехристианская ориентация и патриотизм положены в основу Илларионового «Слова о Законе и Благодати», посвященного утверждению Руси-Украины как великой державы. Направлено против внешних идеологических амбиций, это произведение одновременно демонстрирует не только блестящий ораторский талант Иллариона, но и удивительную по тем временам глубину философской мысли. Рассматривая крещение как приобщение к Благодати, Илларион выдвинул и развил оригинальную концепцию мировой истории как постепенного движения от рабства к свободе. Логическим выводом этой концепции была идея «равноапостольности князя Владимира Великого», его «равнозначности с императором Константином», который легализовал христианство в Римской империи. Владимир, обосновывает Илларион, действовал не под влиянием внешних побуждений (как проповедь миссионеров, впечатление от чудес и т.д.), а исключительно вследствие внутреннего озарения ума высшей формой – Логосом. При всем своем принципиальном христианском универсализме, вселенскости и абсолютной приоритетности дел небесных над делами этого мира, Илларион закладывает принцип большого социального значения, а именно – делает Киевское христианство искренне патриотическим. Поэтому обосновывается генеральная направленность Киевского христианства: побороть цезаропапизм, основанный первый раз в истории христианства в Византии, построить отношения между церковью и государством так, чтобы церковь как духовная организация была независимой от светской государственной власти по делам внутренней жизни и в делах христианской веры и морали.

Евангелизм Киевского христианства во многом ориентирован на традицию в раннем христианстве, связанной с деятельностью апостола Павла. Так называемый *паулинизм* поставил в равное положение привилегированных христиан из обрезанных иудеев и престижность необрезанных христиан из язычников, поломал привилегии в спасении первых и возвеличил призванных к христианской вере после вторых. Паулинистская концепция христианства имела антивизантийскую направленность, поскольку отменяла приоритетность и

исключительность Византийской Церкви, которая считала обращенных ею народов в христианскую веру своими вассалами и подданными. Стратегия паулинизма в контексте государства и церкви и их взаимоотношений основывалась на евангельских принципах: с одной стороны – независимость внутренней жизни церкви от государства, а с другой – идея богоустановленной власти, единство интересов государства и церкви. Такой подход способствовал оформлению патриотически евангельских традиций в христианстве в период его преобразования в государственную религию и отвергал мессианско-цезарепапистское толкование христианства, особенно во время его распространения среди язычников.

Софийность и философия богословия Киевского христианства. С паулинизмом связано возникновение в Киевском христианстве первых богословско-философских разработок. Их особенность характеризуется как софийный способ богословствования и философствования. Эта теоретико-методологическая основа Киевского христианства отражена в «философии сердца» Г. Сковороды и П. Юркевича, в софиологичних построениях «философии всеединства» и фактически стала основой русскоязычной философской школы «киевского гуманизма», которая была представлена в конце XIX – начале XX ст. именами М. Бердяева, Л. Шестова, протоиерея В. Зеньковского. Итак, софийный характер религиозного периода Киевской Руси, который теряет свою сущность в связи с вырождением софийности в православно-ортодоксальную доктрину Московского христианства, можно считать одной из важных особенностей культуры и цивилизации Киевской Руси, которая формировалась в контексте идеологии и практики Киевского христианства.

Центральное понятие софиологичных построений это – мифологема «София-мудрость». Этот символ допускает плюралистический характер софийности, суть которой раскрывается в такой парадигмальности [10, с.32-33]:

– ассоциирование с библейской «Премудростью Божьей». Согласно ей мир является не только творением Бога, но в его основе лежит особое божественное начало – «душа мира», поскольку София – инстанция, которая находится между Творцом и творением, является источником божественной энергии, обеспечивает движение вверх («восхождение нас») и движение вниз («восхождение к нам»). Отсюда происходит ипостасная природа Софии, которая не отождествляется ни с одной из трех божественных ипостасей, а выступает как четвертая;

– через Софию мир, природа, человек допускается внутрь Божества, внутрь Троицы, принимающих мир в себя, одновременно проявляют себя в нем. Таким образом, преодолевается тот разрыв между «творением», что считалось делом Божиим, и «спасением», которое было проблемой человечества, - разрыв, который был присущ византийскому и римскому вариантам христианства;

– Киевское христианство через софийный подход сняло этот разрыв, полагая, что вера и спасение основываются не на аскетично-монашеском созерцании (что было характерно для византийского христианства) или на логически-здоровымыслящих конструкциях (присущих римскому христианству), а в активной религиозной жизни как продолжении творения.

Ипостасная природа Софии характеризует ее определение как богини. Она представляет собой идею вечной женственности, которую греки почитали в образах Афродиты и Деметры, а восточные религии обожали как Изиду, Кибелу, Иштар. В славянской мифологии она отразилась в культах Лады и Мокоши. Именно эта таинственная богиня часто изображалась на иконах св.Софии как женское божество с поднятыми крыльями за спиной, что символизировало единство с божественным миром. Интересно, что на полотенцах для свадебных обрядов на Руси-Украины богиня Мокошь изображается с поднятыми к небу руками. Оранта Киевская, которую некоторые исследователи ассоциируют с Богородицею, имеет ту же осанку с поднятыми вверх руками и несет охранительный смысл «нерушимой стены», то есть выполняет функцию языческого оберега. Благодаря софиологичной направленности Киевского христианства, характеру религиозности в Киевской Руси было характерным распространение богородичного культа, который не имел такого распространения в византийском христианстве и одновременно приобрел своего апогея в западном христианстве. С почитанием Богородицы связана уверенность в ее охранных функциях по отношению к государству, городу, отдельному человеку и, наконец, идея «покровы Богородицы», которая реализовалась с возникновением праздника Покровы. Таким образом, в Киевском христианстве был абсолютизирован языческий культ женского божества, богини-земли, богини-матери, и через софиологичный подход было оправдано его наличие в духовной жизни всех языческих народных обычаев.

Софийная традиция в Киевском христианстве опровергает версию византийского, а в дальнейшем любого имперского сорта о нищете языческих представлений и верований киево-русичей. Митрополит Илларион с помощью аллегорического толкования ветхозаветных и новозаветных текстов реабилитирует язычество, превозносит старую

языческую Русь, провозглашает языческие народы истинными потомками учение Христа. Он с гордостью подчеркивает, что еще Игорь и Святослав «не в малой и неизвестной стране они рядили, а в Руси, что ведома и о которой слышали по всем четырем концам мира». Итак, языческие верования представляли собой сложные динамические системы в духовной жизни Киевской Руси. Они не были чем-то застывшим, а эволюционировали в сторону монотеистической религиозности, которая уже просматривается в позднем язычестве. С точки зрения Киевского христианства, толкование основ и диалога христианства и язычества трактуются не столько как ассимиляция, противостояние или изменение, сколько как встреча двух вер, двух мировоззрений, двух культур в контексте универсализма и толерантности, что воспринималось князем Владимиром как «светлое евангельское христианство» [10, с.33-34].

Существенной особенностью Киевского христианства была «философизация богословия». Именно эту особенность Киевского христианства пытался развить его выдающийся теоретик - Климент Смолятич. Второй митрополит – русич, как сказано в летописи, был «книжник и философ», что «писал от Гомера и от Аристотеля, и от Платона» [5]. Ссылка Климента на Григория Богослова и Иоанна Златоуста, апелляция как к Ветхому и Новому Заветов, в том числе к притчам Соломона и посланий апостола Павла, восприятие Премудрости Божией как таковой, что связывает божество и человечество, характеризуют стиль богословствования Климента-митрополита как софиологичный. В своем известном произведении «Послание к смоленскому пресвитеру Фоме» Климент Смолятич связывает философизацию богословия с теологическим рационализмом, что ставит проблему соотношения религии и философии, веры и знания, абсолютного и «тварного» бытия. В этом контексте Смолятич пытается осмыслить взаимоотношения Творца и человека через тезис «умного» толкования божественных заповедей, которое способствует пониманию природы вещей и дает ключ для «тайн царства небесного» [13, с.20-21]. Клим Смолятич реабилитирует познания, ум человека, утверждает, что для познания Бога надо исследовать природу, мир. Таким образом, философ присоединился к рационалистическому крылу христианской мысли, что противостоял мистико-аскетическому, иррациональному течению в православии, которое враждебно относилось к античной философии, философии и разуму вообще.

Выводы

1. Особенность Киевского христианства отражается в широкой парадигмальной палитре, которая как многоцветная радуга

переливается гаммой историософских, философских и богословских оттенков: христианским универсализмом, толерантностью, раннехристианской ориентацией, патриотизмом, евангелизмом, софийностью, философичностью богословской мысли в ее рациональных проявлениях и интенциях.

2. Христианство в Киевской Руси восприняло восточный византийский обряд, обогащало его культурой украинского народа, и таким образом стало его духовным достоянием. Этот культурно-духовный процесс метафорически и одновременно достаточно прозрачно охарактеризовал Илларион в своем «Слове о Законе и Благодати»: "Не наливают вина нового, учения благодатного в мехи ветхие, так продерутся мехи и вино прольется». Таким образом Илларион утверждал, что молодое Киевское христианство не может развиваться в традиционных византийских формах, а требует национального исполнения и приспособления. Илларион как идеолог Киевского христианства подводил теоретические основы под самостоятельную, самочинную, самоуправную Церковь с ярко выраженной национальной спецификой. Это подтверждалось разработанной Илларионом концепцией становления вселенского христианства в культурах всех народов без исключения, что было совершенно противоположным стремлению средневековых церквей византийской и римской, а затем и московской к избранности и исключительности.

3. Киевская церковь признавала авторитет Константинопольского патриарха, но отвергала его превосходство в отношениях между Киевской Русью и Византией. Из всех видов канонической подчиненности практически существовал только один: постановка патриархом митрополита, которого (явно вопреки канонам) избирали греческие митрополиты. Другие атрибуты канонической подчиненности (патриарший суд, обязательное участие Киевского митрополита в Константинопольском соборе) почти не существовали. Никоем каноническим актом не была зафиксирована подчиненность Киевской церкви Константинопольской патриархии. Независимость и обособленность Церкви Руси-Украины оказалась и в том, что наряду с авторитетом Константинопольского патриарха, она признавала авторитет других патриархов — Александрийского, Антиохийского и Иерусалимского. Имея одинаковые, привилегированные отношения с Римским Апостольским Престолом до середины XV в., Украинская Киевская церковь не считала себя канонически или иерархически зависимой от Римских пап.

4. Время Киевского христианства окончательно завершилось двумя событиями: монголо-татарским нашествием и переносом резиденции

киевских митрополитов на север, что заложило основы будущего преобразования Киевской митрополии на Московскую. Одновременно в этот период в борьбе с Киевским христианством окончательно побеждает византийско-православная доктрина цезарепапизма и мессианского значения в христианском мире Константинополя как «второго Рима», которая с течением времени превратилась в московско-православную уверенность в мессианское предназначение Богом Москве прав «третьего и последнего Рима». Поэтому Киевское христианство не нашло никакого продолжения в Московском христианстве, которое было и осталось совсем другим. Христианство в Руси-Украины своими особенностями, присущими ему в X-XIII веках, отличается от Византийской и Римской церкви. Через определенные общественно-исторические обстоятельства в процессе упадка государственности Руси-Украины во время княжеской эпохи Киевское христианство не имело своего продолжения уже в безгосударственной Украине.

5. Определяющим принципом внутренней организации и устройства Церкви Руси-Украины к первой половине XVI в. были: 1) выборный принцип в формировании иерархической структуры; 2) широкое участие светских людей-мирян в церковных делах. В этих условиях Украинская церковь представляла собой живой национальный организм, выступала защитницей духовности украинского народа, была проводницей его общественно-политического развития. Именно в сочетании церковных и общественных сил и находился источник внутренней динамичности, родства Украинской церкви и украинского народа.

6. Украинская церковь после упадка Киевского государства попала в сложное геополитическое положение. Ей пришлось сосуществовать с различными государственными устройствами, политическими и религиозными центрами. Она находилась под властью государств с разноконфессиональной ориентацией: Татарской Орды, Польши, Литвы, Московского княжества. В условиях польско-литовского владения украинскими землями киевские митрополиты стали назначаться королем, который по патрональному праву раздавал «столицы духовные и хлеба духовные». На митрополичью и епископские кафедры ставились лица далеки от церковного призвания, которые, пользуясь королевским покровительством, обогащались за счет церкви. В 16 в. Киевская митрополия была в упадке, дезорганизована и деморализована, что и привело впоследствии к Брестской унии (в 1596 г.). Период восстановления, расцвета и усиления авторитета Киевской митрополии во вселенском православии связан с именем ее выдающегося митрополита Петра

Могили (1596-1647 гг.). После подчинения Киевской митрополии Московской патриархии (1686) она была постепенно ликвидирована и превращена в рядовую епархию. Церковная жизнь в Украине унифицировалась по московским образцам, денационализировалась, русифицировалась.

7. Опыт этих столетий является поучительным и дает много фактов для размышлений и сравнений, побуждает к принятию взвешенных решений для приобретения утраченной Православной церковью в Украине автокефалии в современных условиях.

Литература

References:

1. Лларіон. «Слово про Закон і Благодать (Літературний переклад С.В.Бондара). – Філософська думка. – 1988. – №4.
2. Будовниц И.У. Общественно-политическая мысль Древней Руси. – М., 1960.
3. Жданов И.Н. Сочинения. – Спб., 1904.
4. Дохристиянські вірування. Прийняття християнства // «Історія релігії в Україні» у 10 т. – Т.1. За редакцією професора Б.Лобовика. – К., 1996.
5. Летопись по Ипатьевскому списку. – Спб., 1871.
6. Лихачев Д.С. Русские летописи и их культурно-историческое значение. – М., 1947.
7. Нікитенко Н.М. Про час і місце проголошення Лларіоном «Слова про Закон и Благодать» // Наукові записки. – Т.21. Києво-Могилянська академія.
8. Чубатий Микола. Історія християнства на Русі-Україні. – Т.1 (до 1353 р.). – Рим-Нью-Йорк, 1965.
9. Татищев В. История Российская отъ древнейших времен. – М., 1768. – т.2.
10. Українське православ'я // «Історія релігії в Україні» у 10-ти т. Т.2. За редакцією П. Яроцького. – К., 1997.
11. Шмеман А. Исторический путь православия. – Нью-Йорк, 1954.
12. George Fedotov. The Russian Religious Mind. Kievan Christianity. – Horvard University Press Cambridge, 1946.
13. Історія Православної Церкви в Україні. За редакцією П.Яроцького. – К., 1997.

Рецензент: Профессор Анатолий Колодный, доктор философских наук, Заслуженный деятель науки и техники Украины.

პეტრე იაროცკი

კიევის ქრისტიანობის თავისებურებები: უკრაინის მართლმადიდებელი ეკლესიის ავტოკეფალიის აღორძინების ძირითადი პრინციპები

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია რელიგიური და კულტურული იდენტურობის თავისებურებები, მიტროპოლიტების ილარიონისა და კლიმენტ სმოლიატიჩის მიერ დასაბუთებული კიევის ქრისტიანობის ძირითადი პრინციპები. სტატიაში ასევე წარმოდგენილია კიევის რუსეთის როლი და ადგილი ქრისტიანობის გავრცელების პროცესში და კიევის-რუსეთის (ანუ უკრაინის) ეკლესიოლოგიის ჩამოყალიბება, რომელმაც თავისი გავრცელება ვერ ჰპოვა მოსკოვის ქრისტიანობაში. დასაბუთებულია კიევის-რუსეთის დამოუკიდებლობის დამკვიდრების ფაქტორები, მისი ავტოკეფალიის მიმართ ბიზანტიისა და მოსკოვის წინააღმდეგობა. დამტკიცებულია, რომ კიევის რუსეთის ქრისტიანობას ახასიათებდა ადრექრისტიანული ორიენტაცია, ევანგელიზმი, პაულინიზმი, სოფიანიზმი, ავტოკეფალურობა, პატრიოტული მენტალობა.

საკვანძო სიტყვები: ილარიონი, „სიტყვა კანონსა და მადლზე“, კიევის ქრისტიანობა, იდენტურობა, ავტოკეფალურობა, კლიმ სმოლიატიჩი, ღვთისმეტყველების ფილოსოფიზაცია, ბიზანტია, ცეზაროპაპიზმი, კონსტანტინეპოლის საპატრიარქო, მოსკოვის საპატრიარქო.

რეცენზენტი: პროფესორი ანატოლი კოლოდნი, ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორი, უკრაინის მეცნიერებისა და ტექნიკის დამსახურებული მოღვაწე.

Petro Yarotskyi

FEATURES OF KIEV CHRISTIANITY: THE FUNDAMENTAL PRINCIPLES FOR THE REVIVAL OF THE AUTOCEPHALOUS UKRAINIAN ORTHODOX CHURCH

Summary

The peculiarity of religious and cultural identity and the fundamental principles of Kyiv Christianity substantiated by Metropolitan Ilarion and Klym Smolyatich are analyzed in article. There are elucidated the Ilarion's concept of the universal history of the spread of Christianity, the place and role in this process of Rus-Ukraine state and the formation of the Kiev-Rus (that is Ukrainian) ecclesiology, which has found its continuation in Moscow Christianity. There are mentioned factors of self-affirmation of the independent and selfless Church of Rus-Ukraine and resistance, in essence, to the autocephalous process by Byzantium and Moscow. It is proved that the Rus-Ukrainian Christianity was characterized by: early Christian orientation, evangelism, paulinism, sofynost, autocephality, patriotic mentality.

Keywords: Ilarion, "Sermon on Law and Grace", identity, autocephality, Klym Smolyatich, sofynost, philosophising of theology, Byzantium, caesaropapism, Patriarchate of Constantinople, Moscow Patriarchate.

Reviewer: Professor Anatoly Kolodny, Doctor of Philosophy, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine.

ს ა ზ ო გ ა დ ო ე ბ ა

მარინე თოფჩიშვილი, რუსუდან თოფჩიშვილი სამოქალაქო საზოგადოება სამართლებრივ სახელმწიფოში

თანამედროვე ცივილიზებულ სამყაროში სამართლებრივი სახელმწიფოს იდეა ორიენტირებულია ისეთ სახელმწიფოებზე, სადაც პიროვნებასა და სახელმწიფოს შორის ურთიერთობები სამართლის მკაცრ საფუძვლებზეა დამყარებული და მის ძირითად მახასიათებელს წარმოადგენს პიროვნების უფლებებისა და თავისუფლების რეალური უზრუნველყოფა. სამართლებრივ სახელმწიფოში მნიშვნელოვანი როლი აკისრია სამოქალაქო საზოგადოებას, რომლის წევრებიც გამოირჩევიან მაღალი სოციალურ-პოლიტიკური აქტივობით. თანამედროვე სამოქალაქო საზოგადოებისათვის შეუთავსებელია ტირანია, ტოტალიტარიზმი, ავტორიტარიზმი, შოვინიზმი, რასიზმი და ა.შ.

საკვანძო სიტყვები: სამართლებრივი სახელმწიფო, სამოქალაქო საზოგადოება, ადამიანის უფლებები, კვინტენსენცია, კანონის უზენაესობა.

თანამედროვე ცივილიზებულ სამყაროში იდეა, სამართლებრივი სახელმწიფოს შესახებ, ორიენტირებულია ისეთ სახელმწიფოებზე, სადაც პიროვნებასა და სახელმწიფოს შორის ურთიერთობები სამართლის მკაცრ საფუძვლებს ემყარება და ადგილი არ აქვს ურთიერთდაპირისპირებას. ადამიანის თავისუფლების გამოვლენაში სახელმწიფოს ჩარევა მიზანშეწონილად არ არის მიჩნეული და კანონსაწინააღმდეგო ქმედებად ითვლება.

თანამედროვე გაგებით, სამართლებრივი სახელმწიფოს ქვეშ იგულისხმება: სამართლის და სახელმწიფოს განვითარების თანამედროვე დონის შესაბამისი, საჯარო ხელისუფლების სამართლებრივი ორგანიზაციის სპეციალური კონსტრუქცია, რომელსაც თან ერთვის მსოფლიოს თანამედროვე სტანდარტის შესაბამისად კონსტიტუციურად დამყარებული ადამიანთა თანდაყოლილი და განუყოფელი უფლებები და თავისუფლებები და, რაც მთავარია, ხელისუფლებათა დანაწილება.

ისტორიული თვალსაზრისით სახელმწიფო პირველი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ორგანიზაციის ფორმაა. თანამედროვე სახელმწიფოსა და პოლიტიკურ სისტემას მთლიანად ერთი და იგივე ამოცანები აქვთ: გარდაქმნან კლასობრივი ბრძოლა ცივილიზებული პოლიტიკური დემოკრატიისა და სამართლის პრინციპზე დაყრდნობით; ურთიერთდაპირისპირებული ფენების, პოლიტიკური ორგანიზაციების ძალისხმევა მიმართონ საერთო-სოციალური პრობლემების კონსტრუქციულად გადასაწყვეტად.

თანამედროვე სამართლებრივი სახელმწიფო - ეს ისტორიულად უფრო მეტად განვითარებული ფორმაა სახელმწიფოს არსებობისა, რომელიც წინამდებარე ისტორიულ ეტაპებზე წარმოადგენდა სამართლებრივ სახელმწიფოს თავის ნაკლებად განვითარებულ ფორმაში. ამგვარად აღიქმება სამართლებრივი სახელმწიფო სამართლის ფილოსოფიაში.

სამართლებრივი სახელმწიფოს მნიშვნელოვანი ნიშანია პიროვნების უფლებების და თავისუფლებების რეალური უზრუნველყოფა. ადამიანის უფლებები არის სამართლებრივი სახელმწიფოს კვინტესენცია, საზოგადოების განვითარების მნიშვნელოვანი ფაქტორი.

სამართლებრივი სახელმწიფოს არსებით ნიშნად აღიარებულია ხელისუფლების სხვადასხვა შტოს ურთიერგაწონასწორება და ურთიერთკონტროლი. საქართველოს კონსტიტუცია, ამერიკული მოდელის მსგავსად, მკაცრად მიჯნავს ერთმანეთისგან საკანონმდებლო, აღმასრულებელ და სასამართლო ხელისუფლებას. მაგრამ რეალურად ეს გამიჯვნა არ ხორციელდება და ხელისუფლების სამივე შტო, მეტ-ნაკლებად, მაგრამ მანაც ერთმანეთზეა დამოკიდებული.

სამართლებრივია სახელმწიფო, რომლის სუვერენიტეტი აბსოლუტურად დაცულია, აღიარებული და გარანტირებულია კანონის უზენაესობა, პიროვნების ბუნებითი უფლებებისა და თავისუფლებების რეალური უზრუნველყოფა, სამოქალაქო საზოგადოების, დემოკრატიული, პოლიტიკური და რელიგიური ინსტიტუტების არსებობა, განვითარებული და ზუსტად განსაზღვრული სამართლებრივი სისტემა. ასეთ სახელმწიფოში მოქალაქეებსა და სახელმწიფოს ერთმანეთის მიმართ აქვთ უფლებები და ეკისრებათ შექცევადი ურთიერთპასუხისმგებლობა.

აღსანიშნავია, რომ: ა) სამართლებრივი სახელმწიფოს შექმნის პირველი სურვილები გაჩნდა პლატონისა და არისტოტელეს შრომებში; ბ) სამართლებრივი სახელმწიფოს იდეა მეცნიერულად დაამუშავა შ. ლ. მონტესკიემ; გ) სამართლებრივი სახელმწიფოს ფილოსოფიური დასაბუთება მოგვცეს კანტმა და ჰეგელმა; დ) სამართლებრივი სახელმწიფოს კონცეფციის პრაქტიკული განხორციელება მოხდა გერმანიაში, ავსტრიაში, ამერიკაში, ინგლისში და სხვა ქვეყნებში.

თანამედროვე სახელმწიფო სამართლებრივი უნდა იყოს, რაც ნიშნავს იმას, რომ იგი სამ პრინციპს უნდა ეფუძნებოდეს. პირველი - კანონის უზენაესობაა საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში; მეორე - ადამიანის უფლებების დაცვა და თითოეული მოქალაქის თავისუფალი განვითარება; მესამე - სახელმწიფოსა და პიროვნების ორმხრივი პასუხისმგებლობა.

სამოქალაქო საზოგადოება არის სამართლებრივი დემოკრატიული საზოგადოება, რომლის შემაკავშირებელ ფაქტორად ადამიანისა და მოქალაქის ბუნებითი და შექმნილი უფლებების უზრუნველყოფა და დაცვა გვევლინება. სამოქალაქო საზოგადოება სტაბილურობის გარანტია, იგი მეტად მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სახელმწიფოს კარგად მუშაობაში.

სამოქალაქო საზოგადოება შორეული წარსულიდან იღებს სათავეს - არისტოტელეს „პოლიტიკა“, პლატონის „სახელმწიფო“ და სხვა ძველი ბერძენი ფილოსოფოსების ნაშრომებში იყო მოხსენიებული სამოქალაქო საზოგადოების იდეა.

ანტიკურ ეპოქაში ბერძენი მოქალაქეები აქტიურ მონაწილეობას იღებდნენ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, თავისუფლად გამოთქვამენ თავიანთ შეხედულებებსა და აზრებს. და რაც მთავარია, სახელმწიფოში მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა მოქალაქეთა კერძო ინიციატივაზე დამყარებული ხელისუფლებისგან დამოუკიდებელი" კოდექსი, მასში ჩამოყალიბებულია მრავალი ისეთი სამართლებრივი ნორმა, რომელთაც დღესაც არ დაუკარგავს თავისი მნიშვნელობა და თანამედროვე კანონმდებლობის ფუნდამენტურ პრინციპად, ითვლება. [1]

სასამართლო საქმიანობა გახდა სამოქალაქო ცხოვრების რეგულირების საფუძველი.

შუა საუკუნეებმა შეაჩერა სამოქალაქო საზოგადოების განვითარება. გაძლიერდა ხელისუფლებისა და ეკლესიის ავტორიტეტი. ჩახშობილია კერძო ინიციატივა, შეუძლებელია დამოუკიდებლად საქმიანობა. სამოქალაქო საზოგადოების არსებობა შესუსტებულია. შემდეგში ამან გაგრძელება ჰპოვა აღორძინებისა და განმანათლებლობის ეპოქებში. სამოქალაქო საზოგადოების გაძლიერება დაიწყო მე-18 საუკუნეში. მანამდე ამის შესახებ სტრუქტურულზე კონცეფციები პრაქტიკულად არ არსებობდა, რადგან სახელმწიფო და საზოგადოება განიხილებოდა, როგორც ერთი მთლიანი, მათი განცალკევება არ შეიძლებოდა. [2]

სამოქალაქო საზოგადოებების ჩამოყალიბება ყველაზე აქტიურად მე-19 საუკუნეში დაიწყო. ამერიკის შეერთებულ შტატებში დემოკრატია ვითარდებოდა სამოქალაქო საზოგადოებების შექმნის პარალელურად. იქმნებოდა ორგანიზაციები, რომლებიც მონაწილეობას იღებდნენ კერძო და საზოგადო პრობლემების გადაჭრაში. დემოკრატიულ საზოგადოებაში, მოქალაქეთა მიერ ასოციაციების შექმნა ხელს უწყობს სახელმწიფო პოლიტიკის კეთების პროცესში ჩართული პირებისათვის საერთო სიკეთეებზე ზრუნვის უნარის განვითარებას. [3]

მე-19 საუკუნეში საქართველოში შეიქმნა წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება, რომელიც შეიძლება მივიჩნიოთ, როგორც ერთ-ერთი პირველი არასამთავრობო ორგანიზაცია, რომელიც სხვა მრავალ საქმესთან ერთად, განათლების დაბალი დონის ამაღლებისთვის იღწვოდა.

სამოქალაქო საზოგადოება არის თავისუფალი ინდივიდების ერთობლიობა. ეკონომიკური თვალსაზრისით, ეს ნიშნავს, რომ თითოეული ინდივიდი წარმოადგენს მესაკუთრეს, რეალურად ფლობს იმ საშუალებებს, რომლებიც აუცილებელია ადამიანის ნორმალური არსებობისათვის. იგი თავისუფალია საკუთრების შექმნა-განკარგვაში, პროფესიის არჩევაში. სოციალური თვალსაზრისით, ინდივიდის რომელიმე სოციალურ ერთობაში გაწევრიანება აუცილებელი არ არის. მას შეუძლია დამოუკიდებლად იარსებოს, აქვს საკმარისი ავტონომიური თვითორგანიზაციის უფლება საკუთარი მოთხოვნილებებისა და ინტერესების დასაკმაყოფილებლად. ინდივიდის, როგორც

მოქალაქის, თავისუფლების პოლიტიკურ ასპექტს წარმოადგენს მისი დამოუკიდებლობა სახელმწიფოსაგან, ანუ, მას შესაძლებლობა აქვს იყოს იმ პოლიტიკური პარტიის ან გაერთიანების წევრი, რომელიც გამოდის არსებული სახელმწიფო ხელისუფლების კრიტიკით, მისი უფლებაა _ მიიღოს ან არ მიიღოს მონაწილეობა სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოების და ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნებში. თავისუფლება გარანტირებულად ითვლება მხოლოდ მაშინ, როდესაც ინდივიდს გარკვეული მექანიზმების (მაგალითად, სასამართლო) საშუალებით შეუძლია შეზღუდოს სახელმწიფო ან სხვა სტრუქტურების თვითნებობა საკუთარი უფლებების დასაცავად.

ყველა საზოგადოება, შემდგარი მოქალაქეებისაგან არ არის სამოქალაქო, ისევე როგორც ნებისმიერი სახელმწიფო, სადაც მოქმედებს კანონი, არ შეიძლება ჩაითვალოს სამართლებრივად. არის ქვეყნები, სადაც ხელისუფლება ქვეყნისთვის საჭირ-ბოროტო საკითხებზე გადაწყვეტილებას იღებს სწრაფად და დამოუკიდებლად ისე, რომ არაფერს ეკითხება საზოგადოებას. მათ არ ესმით, რომ უმჯობესია, თუ სამოქალაქო საზოგადოება და ხელისუფლება ითანამშრომლებენ, რადგან ორივეს აქვს საერთო მიზანი.[4] სამწუხაროდ, საქართველო ასეთი ქვეყნების რიცხვს მიეკუთვნება. მიუხედავად ამისა, ჩვენს ქვეყანაში სამოქალაქო საზოგადოება ნელა, მაგრამ მაინც ვითარდება.

სამოქალაქო საზოგადოების წარმოქმნა და განვითარება უშუალო კავშირშია თანამედროვე ცივილიზაციის სრულყოფასთან. თანამედროვე გაგებით სამოქალაქო საზოგადოებისათვის შეუთავსებელია ტირანია, ტოტალიტარიზმი და ავტორიტარიზმი, ადამიანის, ხალხებისა და ეროვნული უმცირესობების უფლებების დარღვევა, შოვინიზმი, რასიზმი, რელიგიური შეუწყნარებლობა და ა.შ.

სამართლებრივ სახელმწიფოში სამოქალაქო საზოგადოების წევრები გამოირჩევიან მაღალი სოციალურ-პოლიტიკური აქტივობით, სახელმწიფოსთან ურთიერთობაში იცავენ საზოგადოების ინტერესებს და სახელმწიფოს შეახსენებენ საზოგადოებისათვის სამსახურის აუცილებლობას.

ლიტერატურა:

References:

1. IobJaniZe g. saxelmwifosa da samarTlis Teoria, Tb., 2003.

2. markozaSvili x. samoqalaqo sazogadoebis mniSveloba da perspeqtivebi // xelisufleba da sazogadoeba, 2014, №4.
3. samoqalaqo kultura // solidaroba, 2009, №3.
4. <http://www.nplg.gov.ge/civil/statiebi/adamianis%20uflebaTa%20leqsikoni/istori.a.htm>.

რეცენზენტი: ასოცირებული პროფესორი ოთარ ბაღათურია, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი.

Marine Topchishvili, Rusudan Topchishvili
CIVIL SOCIETY IN THE CONSTITUTIONAL STATE

Summary

In the modern civilized world the idea of the constitutional state is focused on the states in which the relations between the individual and the state it is proved on strict legal bases and of which ensuring the rights and freedom of persons are characteristic real. In the constitutional state the significant role is played by civil society which members are allocated high socio-political with activity. For modern civil society are unacceptable: tyranny, totalitarianism, authoritarianism, chauvinism, racism, etc.

Keywords: constitutional state, civil society, human rights, kvintensention, law prerogative.

Reviewer: Associate Professor Otar Bagaturia, Georgian Technical University

Марине Топчишвили, Русудан Топчишвили
ГРАЖДАНСКОЕ ОБЩЕСТВО В ПРАВОВОМ ГОСУДАРСТВЕ

Резюме

В современном цивилизованном мире идея правового государства ориентирована на государствах, в которых отношения между индивидом и государством обосновано на строгих правовых основах и для которых характерны реальные обеспечения прав и свободы личностей. В правовом государстве значительную роль играет гражданское общество, члены которого выделяются высокой социально-политической активностью. Для современного гражданского общества неприемлемы: тирания, тоталитаризм, авторитаризм, шовинизм, расизм и т.д.

Ключевые слова: правовое государство, гражданское общество, права человека, квинтенсенция, прерогатива закона.

Рецензент: Ассоциированный Профессор Отар Багатурия, Грузинский технический университет.

პ რ ა ქ ტ ი კ ა

პავლე ასათიანი

**სტაციონარულ ცირკულაციაზე აგებული ცოდნის ერთიანობის
პარადიგმა საქართველოს ხელისუფლების ინფორმაციული
საზოგადოების ეკონომიკური რეფორმის თვალთახედვით**

- საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის (სტუ) აკადემიური საბჭოს 2017 წლის 18 ოქტომბრის №2623 დადგენილებით და სტუ რექტორის სამეცნიერო ხელმძღვანელობით კომპიუტიუნგის საფუძვლების სახელმძღვანელოს კვალიფიკაციის უზრუნველყოფის მიზნით;

- საერთაშორისო უშიშროების და არგავრცელების მთავრობათაშორისი (ევროკავშირი, აშშ, რფ, იაპონია, ნორვეგია, საქართველო) შეთანხმებების ფორმატში;

- ევროპარლამენტთან 2015-2017 წწ. მემორანდუმის და მხარდამჭერი წერილების ფარგლებში;

- დიდი აბრეშუმის გზის გურიის რეგიონის განვითარების მაგალითზე;

- საქართველოს მთავრობის ეკონომიკური რეფორმის ფარგლებში მიმდინარეობს კომპიუტიუნგის საფუძვლების პრაქტიკაში დანერვის პროექტი „ინფორმაციული განათლება და სიღარიბის დაძლევა“.

საქართველოში ევროკავშირის რეგიონული სამეზობლო სტრატეგიის თვალსაზრისით, გურიის რეგიონი, მისი დიდი აბრეშუმის გზის „ბახმარო-ნაბელღავი-ხიდისთავი-სუფსა-შეკვეთილის“ მონაკვეთით არის ერთ-ერთი საკვანძო რეგიონი საქართველოსა და ევროკავშირის კოოპერირების და რეგიონული სტრატეგიის კუთხით.

გურიის რეგიონში მიმდინარეობს დიდი სოციალური ძვრები, მაგალითად როგორცაა სატრანსპორტო სისტემის განვითარება, სავაჭრო სისტემა, იურიდიული განათლების სისტემა, ჯანდაცვის დაზღვევა, სამუზეუმო სივრცის განვითარება, საბიბლიოთეკო სისტემაში წარსულის, აწმყოსა და მომავლის ინფორმაციულ ანალიტიკური უზრუნველყოფა.

ამასთან ერთად, ძალზე საინტერესო პროექტები მიმდინარეობს რეგიონში ტურიზმის განვითარების, როგორც აგრო, ასევე

ჯანმრთელობის ტურიზმი, გურიის რწმუნებულ-გუბერნატორის პროექტებში. ძალზე გააქტიურდა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ჩოხატაურის რესურს-ცენტრის მუშაობა განათლებისა და ინოვაციების სიტემაში. ჩოხატაურის მუნიციპალიტეტში ინფრასტრუქტურის განვითარების კუთხით შუამავალი ერთეულების და მულტიდისციპლინარული ჯგუფების შექმნა, სპორტული კომპლექსისა და სპორტული შეკრების ცენტრების განვითარება და, რა თქმა უნდა, ხალხური სიმღერის სასწავლო ცენტრის განვითარება.

ამ სოციალური ძვრების დიდი განვითარების გადმოსახედიდან, თუ სისტემურად შევხედავთ გურიის რეგიონის განვითარებას, გამოიკვეთა ძალზედ მნიშვნელოვანი და აქტუალური პრობლემა რეგიონალური პოლიტიკის განვითარების თვალთახედვით, ეს არის ურთიერთობათა სისტემა მისი ანალიზით ყველა დონეზე, რომელიც აქტუალურია დღეს მთელს მსოფლიოში და ყველა მოქმედი ანტიკრიზისული პროგრამები, როგორც საერთაშორისო, ასევე ეროვნულ და ლოკალურ დონეზე. ამ სისტემას სწორედ საფუძვლად უდევს ურთიერთობათა მეთოდოლოგიური განათლება, როგორც ყველა კრიზისიდან გამოსაყვანი პროგრამის საფუძველი.

სწორედ ასეთი თვალთახედვით 2015 წლის 17 სექტემბერს შედგა ევროპარლამენტში - ბრიუსელში, მოლაპარაკებები რის შედეგად ხელი მოეწერა მემორანდუმს ევროკავშირის და საქართველოს კოოპერირების შესახებ ინოვაციის (მეცნიერების) დარგში ევროკავშირის და საქართველოს რეგიონული სტრატეგიის გათვალისწინებით, კერძოდ, სამხრეთ კავკასიაში. ამასთან, საქართველოს მთავრობამ მოაწერა ხელი განათლების და ეკონომიკის ურთიერთქმედების შესახებ და ევროკავშირის „ჰორიზონტი 2020“ პროექტს, რომელიც ეძღვნება მსოფლოში მიმდინარე კრიზისების დაძლევის პროგრამებს.

1994 წლიდან საქართველო შეუერთდა საერთაშორისო უშიშროების მთავრობათაშორის შეთანხმებას, იარაღის მეცნიერთა სამშვიდობო საქმიანობის მხარდასაჭერად, რომელიც მოითხოვს საქართველოს უკლებლივ ყველა სამთავრობო სტრუქტურის მხრიდან, გურიის ადმინისტრაციის ჩათვლით, ძლიერი მხარდაჭერა გაუწიოს ამ მეცნიერების საქმიანობას, კერძოდ,

ინფორმაციის და კომუნიკაციის განათლებისა და მეცნიერების დარგში.

ამ შეთანხმებას საქართველოს კონსტიტუციის შემდეგ, კარგად მოგეხსენებათ, უპირატესი იურიდიული ძალა აქვს ყველა სხვა დანარჩენ შიდა სახელმწიფო ნორმატიულ აქტებთან მიმართებაში, საქართველოს მთავრობის დადენილების „სახელმწიფო რწმუნებულ-გუბერნატორის დებულების დამტკიცების შესახებ“ ჩათვლით.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ინფორმაციის და კომუნიკაციის განათლების მიმართულება იძენს საქართველოს სახელმწიფოსთვის და მთავრობისთვის უპირატეს იურიდიულ ძალას, ქვეყნის და, კერძოდ, გურიის რეგიონის განვითარების თვალსაზრისით და საქართველოს ახალი მთავრობისთვის ფუნდამენტური მიზნების თვალთახედვით.

ამასთან, კარგად მოგეხსენებათ, მსოფლიო ბანკი მილენიუმის (ათასწლეულის) პროგრამის ფარგლებში აღიარებს ინფორმაციულ განათლებას, როგორც სიღარიბის დაძლევის ქვაკუთხედს ინფორმაციულ საზოგადოებაში და საქართველოს და, კერძოდ, გურიის რეგიონის ამ საზოგადოებაში გაერთიანებასთან მიმართებაში. ამ მიმართულებამ საქართველოს მთავრობის დასკვნით, მოგეხსენებათ, მიიღო ცოდნის ერთიანობის სტატუსი, რომელიც გულისხმობს, კერძოდ, გურიის ადმინისტრაციის უზრუნველყოფას სემანტიკური, პოლიტიკური, ეკონომიკური, იურიდიული ინფორმაციის დამუშავების ერთიანი მეთოდოლოგიით, რაც დიდად შეუწყობს ხელს მართვის და განვითარების ხარისხის დონის გაზრდას რეგიონში.

სახელმწიფო რწმუნებულის-გუბერნატორის დებულების თანახმად და საქართველოს მთავრობის მხარდამჭერი წერილების გათვალისწინებით, რეგიონული პროექტების კოორდინირების სამსახურის ფუნქციების გათვალისწინებით, რომელიც პირდაპირ ესადაგება ზემოაღნიშნულ მიზნებს და ამოცანებს და რომლის განხორციელება დაიწყო გურიის გუბერნიაში 2016 წლიდან, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, რომ გურიის გუბერნიამ ახალი ძალისხმევით გააგრძელოს საქართველოს მთავრობის პრიორიტეტებზე მუშაობა „ინფორმაციული განათლება და სიღარიბის დაძლევა“ პროექტის ფორმატში.

ეთხოვოს საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს მხარი დაუჭიროს ამ პროექტის შესრულებას საქართველოს მთავრობის მიერ მოწერილი „ჰორიზონტი 2020“-ის ევროკავშირის სამუშაო პროგრამის ფარგლებში საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის და გურიის რეგიონის რესურს-ცენტრების ბაზაზე.

ლიტერატურა

References:

1. saqarTvelos mTavrobis dadgenileba №626, 2014 wlis 19 noemberi „saqarTvelos mTavrobis administraciis debulebis damtkicebis Sesaxeb“.
2. saqarTvelos mTavrobis dadgenileba №308, 2013 wlis 29 noemberi „saxelmwifo rwmunebli-gubernatoris debulebis damtkicebis Sesaxeb“.
3. P. Asatiani, V. Chavchanidze. Introduction to Unitary Physical and Mathematical Modeling of Information System Kybernetes, pp. 140-142, 2010 (United Kingdom).
4. P. Asatiani. Circulation Physical Fundamentals of Computing and Technologies SCCTW-2016, South Caucasus Computing and Technology Workshop, CERN-GTU, Tbilisi, Georgia, 3-7 October 2016 (see Internet Google site “Pavle Asatiani”).
5. asaTiani p. kompiutingis Sesavali, informaciis da komunikaciis biznes inJiniriaSi. „xelisufleba da sazogadoeba (istoria, Teoria, praqtika)“ №1(21), 2012, tomi. II.
6. Chogovadze Gocha, Prangishvili Archil, Djagodnishvili Temur, Surguladze Gia. Information Society – Modern Challenge of Multidisciplinary Education. Transactions Automated Control Systems, №2(26), dedicated to the 15th Anniversary of the UNESCO Chair, “Information Society” of GTU, Tbilisi, 28-29.09.2018.

რეცენზენტი: პროფესორი გიორგი ბადათურია, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი.

Pavle Asatiani

STATIONARY-BASED CIRCULATION UNITY OF KNOWLEDGE PARADIGM IN THE FRAMEWORK OF GEORGIAN GOVERNMENT’S ECONOMICAL REFORM RELATING TO INFORMATION SOCIETY

Summary

In the framework of the European Union’s regional neighboring strategy, “Unity of Knowledge strategic goal of UNESCO” achieved in

Georgia the project “Information education and poverty overcoming” in one of the key fields for the Europe and Georgia – Guria region is being developed under the Georgian government economical reform conditions on the basis of Georgian Technical University and administration of the State Representative Governor of Guria.

Keywords: stationary circulation-based natural computing, information literacy, information education, Unity of Knowledge.

Reviewer: Professor Giorgi Bagaturia, Georgian Technical University.

Павле Асатиани

**ПАРАДИГМА ЕДИНСТВА ЗНАНИЙ НА ОСНОВЕ
СТАЦИОНАРНОЙ ЦИРКУЛЯЦИИ В РАМКАХ
ЭКОНОМИЧЕСКОЙ РЕФОРМЫ ИНФОРМАЦИОННОГО
ОБЩЕСТВА, ПРОВОДИМОЙ ПРАВИТЕЛЬСТВОМ ГРУЗИИ**

Резюме

В рамках региональной политики Евросоюза и Грузии, достигнутой с Грузинском техническом университете стратегической цели единого информационного поля ЮНЕСКО, в рамках проводимой новым правительством Грузии экономической реформы на базе Грузинского технического университета и ресурс-центров администрации губернатора Гурии осуществляется проект «Информационного образования и преодоления бедности».

Ключевые слова: естественный компьютеринг на основе стационарной циркуляции, информационная грамотность, информационное образование, единство знаний.

Рецензент: Профессор Георгий Багатурия, Грузинский технический университет.

**მე-12 ყოველწლიური საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია
„ხელისუფლება და საზოგადოება - 2018“-ის თეზისები**

**THESES XII ANNUAL SCIENTIFIC INTERNATIONAL
CONFERENCE “AUTHORITY AND SOCIETY - 2018”**

**ТЕЗИСЫ XII МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ «ВЛАСТЬ И ОБЩЕСТВО - 2018»**

SECTION

**THEORY AND METHODOLOGY OF PUBLIC ADMINISTRATION AND
PUBLIC POLICY**

Yulia Medvid

Researcher of the Science and Research Department, National Academy of the National Guard of Ukraine. (Ukraine)

**APPROACHES AND PRINCIPLES OF EDUCATION AND TRAINING IN
THE PROCESS OF FORMING THE READINESS OF FUTURE RESERVE
OFFICERS TO SERVE MILITARY ACTIVITIES**

Keywords: readiness, future reserve officers, combat service, training.

Among the students who are trained in the program of training of reserve officers, two-fifths are not ready to engage in future military-operational activities. This is the practical problem of research. In the process of studying the formation of the readiness of future reserve officers for combat service, it is necessary to apply such approaches as systemic, structural, integrated, activity, personality-oriented and gender.

According to the results of a comprehensive approach in the form of a pilot study aimed at improving the dynamics of the formation and development of readiness for combat activities for future reserve officers, it was determined that the effectiveness of educational influence depends on: increasing the number of activities in certain areas in the structure of the plan of preparation of reserve officers (psychological (primarily related to the organization of work with subordinate personnel), fire and physical training); an increase in the number of practical classes in the structure of the training plan for reserve officers (including training on simulators of military equipment, on the territory of the military unit).

Based on the obtained results, it can be argued that the most important in the process of forming the readiness of future reserve officers to serve and combat training is the application of such principles of upbringing and teaching as a connection between learning and life and in-depth teaching.

References:

1. Kubitsky S.O. The system of estimation of future officers' readiness for professional activity: author's abstract. dis. cand. of ped sciences: 13.00.04 / S.O. Kubitsky; Center. in-t after the dip. ped Education of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. - K., 2001. - 20 s.
2. Platonov I.V. Dynamics of psychological readiness of future officers of internal troops to law enforcement activity: author's abstract. dis cand. psychologist sciences:

20.02.02 / I.V. Platonov; National acad. Border troops of Ukraine of V. Khmelnitsky - Khmelnitsky, 2001. - 17 p.

По результатам анализа научных трудов определено необходимое применение подходов и принципов воспитания и обучения в процессе формирования готовности будущих офицеров запаса к служебно-боевой деятельности. Среди подходов автор выделяет важность применения системного, структурного, комплексного, деятельностного, лично-ориентированного и гендерного, среди принципов – связь обучения с жизнью и наочности обучения.

Maksim Bilovskyi

Educational-scientific-production center of National University of Civil Defense of Ukraine, post-graduate student (Ukraine)

PUBLIC GOVERNANCE AND ADMINISTRATION IN THE SECTOR OF ENERGY EFFICIENCY AND ENERGY SAVING.

Keywords: public governance, public administration, energy efficiency, energy saving.

The implementation of a comprehensive energy saving strategy, the need for further energy modernization and energy efficiency in all spheres of public life require an appropriate transformation of the public governance system in Ukraine, which, among other things, contributes to the emergence and active use of such concepts as “public governance” and “public administration”.

Therefore, it is not by chance that, from September 1, 2015, the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On Approving the List of Knowledge Sectors and Specialties for Preparing Applicants for Higher Education”, according to which a new knowledge branch was introduced, 28 “Public governance and administration” and a new specialty 281 “Public governance and administration” [3].

The term “public governance” was first used by the English public servant D. Keeling, who believes that public administration is a search for the best way to use resources to achieve the priority goals of public policy [4].

V. Martynenko believes that public administration is a form of implementation of public administration, which is carried out by representative bodies of democratic governance through its executive structures [2].

According to O. Ya. Lazor and O. D. Lazor, public governance and administration are types of management activities that have both common and distinctive characteristics. The main difference is that public administration is implemented by public persons, making powerful political decisions, control - the activity of professional managers (officials, public servants) - is aimed at preparing and implementing these decisions, and also monitors their implementation [1].

In our opinion, public governance and administration in the sector of energy efficiency and energy saving is the purposeful, systematic, consistent and public activity of public authorities and local authorities in the public interest through the activities of administrative institutions through appropriate mechanisms of influence to create conditions for ensuring rational use and conservation of existing energy resources, reproduction of renewable energy resources, ensuring of the National Energy Security for the purpose of competitive sustainable development and

improving the welfare of society.

References:

1. Лазор О.Я. Публічне управління та адміністрування: ретроспектива деяких теоретичних аспектів / О.Я. Лазор, О.Д. Лазор // Університетські наукові записки, 2015, № 56, – С. 111-121.
2. Мартиненко В.М. Демократичне врядування: проблеми теорії та практики / В.М. Мартиненко // Публічне управління: теорія та практика: Зб. наук. праць. – Х.: Вид-во ”ДокНаукДержУпр”, 2010. – № 1. – С. 16-22.
3. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 [Електронний ресурс] / Верховна рада України. Законодавство України. – URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF>.
4. Keeling D. Management in Government / D. Keeling (1972), London: Allen&Unwin.

Определены отличия между научными дефинициями «публичное управление» и «публичное администрирование». Дано авторское определение понятию публичное управление и администрирование в сфере энергоэффективности и энергосбережения.

Elena Antyptseva

Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, Assistant Professor of the Department of Management, Candidate of Economic Sciences (Ukraine)

Alexander Gusarov

Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, Assistant Professor of the Department of Management, Candidate of Technical Sciences, Associate Professor (Ukraine)

CLASSIFICATION OF RISKS WHEN DETERMINING GOVERNMENTAL STRATEGIC PRIORITIES OF INNOVATIVE DEVELOPMENT

Keywords: government, risk, innovation.

When selecting and during the implementation of strategic priority areas of innovation activities at the national level, various risks arise by their nature. Therefore, the problem of timely diagnosis and identification of such risks is of particular relevance, which is impossible without their clear classification.

It should be noted that the existing risk classifications are focused primarily on solving the problems of identification, assessment and prevention of their manifestation in the implementation of innovation activities by a separate enterprise and do not take into account the specific features of the process of forming state priorities of innovation development.

Therefore, we propose a set of studied risks divided into two groups:

1. Risks arising during the formation of a system of state priorities for innovative development, for example: the risk of using an imperfect system of criteria for selecting priority areas; the risk of inconsistency of the chosen system of priorities and budgetary possibilities of the state and others.

2. Risks inherent in the process of implementing priority areas of innovation activities at the national level and generated by the unpredictability of the

environment of business entities, the characteristics of their internal state, and the features of their work.

References:

1. Литвин З. Аналіз інноваційних ризиків /З. Литвин // Економічний аналіз. – 2013. – Вип.12 (Ч.3). – С. 249 –252.
2. Никифоров А. Є. Класифікація інноваційно-інвестиційних ризиків у системі прийняття управлінських рішень / А. Є. Никифоров // Науковий інформаційний Журнал «Бізнес Інформ».- № 1 -2015.- С. 8-14.

В тезисах предложена классификация рисков с учётом возможности их проявления в ходе формирования государственных стратегических приоритетов инновационного развития, а также на этапе их практической реализации. Акцент сделан на систематизацию рисков, возникающих вследствие недостаточного учёта факторов, обуславливающих необходимость внесения направления инновационной деятельности в состав приоритетных или его отклонения во время проведения экспертизы, а также отсутствия адекватного обоснования принятого в отношении него решения.

Sergey Vavrenyuk

PhD in Public Administration, Doctoral candidate of Educational, Scientific and Production Center of the National University of Civil Defense of Ukraine. (Ukraine)

THE ESSENCE OF STATE MANAGEMENT OF HIGHER EDUCATION OF UKRAINE IN THE PROCESS OF ITS REFORMING

Keywords: higher education reform, The Bologna Process, higher education systems.

The Ukrainian educational system is now in the process of intensive development. We see that the national doctrine has chosen the priority of education in the state policy of the state, calling it the branch of responsibility and interests of the country.

The Bologna process for domestic education has become an important factor in its further development in the European direction. However, the implementation of the Bologna recommendations in our country in practice has a number of difficulties. Among them we can highlight the problem of recognizing the first stage of higher education by employers, the absence of a comprehensive program for the transition to two cycles, and most importantly the insufficient development of the legislative framework that provides the reform process and the lack of additional funding for the creation of new training programs.

It should be noted that the reform of higher education can act as part of the overall process of modernizing the country's higher education, and therefore requires the development of a special approach to the tasks set before the higher school.

A qualitatively new stage in the development of the national system of higher education is the introduction of state educational standards of the second generation into operation.

At the present stage of Ukraine's development, the concept of reforming higher education needs to be radically revised and a program of its consistent approximation to the European educational and scientific space created.

References:

1. Андрейчук С. Управлінські засади розвитку вищої освіти України в умовах інтеграції в європейський освітній простір // Ефективність державного управління. – Львів : Вид-во ЛРІДУ НАДУ, 2007. – Вип. 12. – С. 13–18.
2. Вавренюк С.А. Проблеми та напрямки досягнення якості освіти на етапі реформування вищої освіти України / С.А. Вавренюк // Інвестиції: практика та досвід: науково-практичний журнал, серія Державне управління. – К. : ТОВ «ДКС Центр», 2018. – Вип. 14. – С. 79-83
3. Домбровська С.М. Основні пріоритети державної політики у сфері освіти // Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика. Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (22–23 лютого 2017 р.). – Х. : НУЦЗУ, 2017, С. 8–9

Качественно новым этапом в развитии отечественной системы высшего образования становится введение в действие государственных образовательных стандартов второго поколения. На современном этапе развития Украины, концепцию реформирования высшего образования нужно в корне пересматривать и создавать программу последовательного ее приближения к европейскому образовательному и научному пространству.

Zhanna Bogdan

Candidate of Psychological Science, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Psychology of Social Systems Management of the academician I. Zyazyun, National Technical University “Kharkov Polytechnic Institute”. (Ukraine)

Nina Pidbutska

Doctor of Psychology, Professor of the Department of Pedagogy and Psychology of Social Systems Management of the academician I. Zyazyun, National Technical University “Kharkov Polytechnic Institute”. (Ukraine)

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF PROFESSIONAL BURNOUT OF MANAGERS AT HIGHER SCHOOLS

Keywords: professional burnout, conditions of professional activity, professionogram, personal characteristics.

The thesis deals with theoretical and empirical study of the problem of professional burnout of managers at higher schools. Professional burnout is an integrated process that means the personality's specific response to the action of the system of various factors of professional environment with taking into account individual psychological features of the person in organizing his own professional activities.

It has been found out that managers at higher schools are mainly burnt out due to increased depersonalization, saving emotions and personal estrangement. Psychological personal characteristics have been distinguished that are specific for managers with high level of burnout. They include independence in social behavior, conservatism, carefulness and common sense in communication, emotional restraint, tendency to individual style of professional activity, pragmatism, focusing on objective reality, some dissatisfaction with oneself and lack of confidence in one's abilities. A complex of recommendations that can help to prevent emerging the syndrome of managers' burnout at higher schools has been developed.

References:

1. Попова Г. В. Социометрическое исследование динамических процессов в малой группе / Попова Г. В., Богдан Ж. Б. // монография. Warszawa: Diamond trading tour, 2015. — 36 с.
2. Pidbutska N. V. Future Engineers' Psychological Readiness for Common Competencies Development in the Process of Studying "Professional Psychology" / N. V. Pidbutska, A.Ye. Knysh, Yu. M. Chala // Наука і освіта. – 2017. – № 11. – С. 133-138.

В тезисах проведен анализ проблемы профессионального выгорания руководителей среднего звена в высших учебных заведениях. На основе анализа основных научно-теоретических подходов было выявлено действие системы различных факторов профессионального окружения с учетом индивидуально-психологических особенностей руководителей.

Anastasiia Knysh

Ph.D. in Psychology, Associate Professor, National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute” (Ukraine)

COACHING APPROACH AS A NECESSARY CONDITION FOR THE MANIFESTATION OF LECTURER LEADERSHIP

Keywords: coaching, leadership, higher education.

The modern system of higher education is in a state of constant search for the best ways to improve and synchronize with the requirements of the modern world. National transformations, and those technological changes that have taken a fierce pace in recent years, have also contributed to the transformation of higher education. Ten years ago, the teacher was the leader of valuable professional information that students could not get in another way, outside the walls of university. Today, numerous open-source online courses such as Stanford Online, Coursera, EdX offer information in interesting and visual formats, available 24 hours a day.

In this light, we believe that the most natural way of transforming traditional forms of classroom work into more modern is the use of a coaching approach in education. Coaching, which emerged at the end of the last century as an approach to developing the skills of athletes, was quickly borrowed by managers and psychologists to improve organizational performance and work with clients accordingly. The coaching approach focuses on the subject of the learning process and gives the teacher specific tools for work, which enable you to turn the usual process of mastering the lecture material into a bright intellectual journey.

References:

1. Аткинсон, М. (2013) Жизнь в потоке: Коучинг. М.: Альпина Паблишер, 330 с.
2. Голви, Т. (2010) Работа как внутренняя игра: 2-е изд. М.: Альпина Паблишер, 263 с.
3. Дауни, М. (2007) Эффективный коучинг: Уроки коучакоучей. М.: Добрая Книга, 288с.

В тезисах анализируются проблемы высшего образования. Описываются вызовы, которые стоят перед современным преподавателем.

Рассматриваются приемы коучингового подхода в образовании, которые укрепляют лидерскую позицию преподавателя.

Nelli Leonenko

Ph. D in economics, researcher of scientific department of management problems in the field of civil protection of educational-scientific-production center of the National University of Civil Protection of Ukraine. (Ukraine)

POTENTIAL AND ACTUALIZATION OF "PUBLIC ADMINISTRATION" SCIENCE

Keywords: public administration, civil servants, personnel policy.

Adoption of certain standards of the European vector of development by Ukraine has led to a new understanding and construction of a modern structure of public authorities at all levels, which should help protect the rights and legitimate interests of Ukrainian citizens.

In the context of this problem, the issue of professional training of civil servants and the formation of personnel policy is getting actualized, which will contribute to the increase of professionalism and competent awareness of civil servants.

The potential of the science of "Public Administration" is to develop a methodology and institutional mechanisms for introducing public reforms, as well as training, retraining, and upgrading the skills of personnel who must ensure their implementation, in turn, make it possible to ensure the implementation of a mechanism for effective interaction of public authority, education, science, business and civil society.

The prospect of further development of the science of "Public Administration" should be deepened cooperation between relevant state institutions and scientists whose theoretical and practical achievements are related to the improvement of technologies and methods of predictive and analytical studies of socio-political, public-management, socio-economic and humanitarian problems of social development.

References:

1. Белова Л. О. Необхідність формування нової парадигми підготовки державноуправлінських кадрів в Україні. Публічне управління: стратегія реформ 2020 : зб. тез XV Міжнар. наук. конгресу, 23 квітня 2015 р. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2015.- с. 12-15
2. Рекомендації Першого Всеукраїнського з’їзду докторів і кандидатів наук з державного управління, магістрів державного управління, фахівців державної служби та місцевого самоврядування. [Електронний ресурс] - <http://www.parms.org/rekomendaciyi-pershogo-vseukrayinskogo-zyizdu-doktoriv-i-kandydativ-nauk-z-derzhavnogo-upravlinnya>

В тезисах рассмотрен потенциал и актуализация науки «Публичное управление и администрирование». Определена актуальность данной тематики в контексте необходимости повышения профессионализма и компетенции специалистов публичной службы для обеспечения реализации механизма взаимодействия публичной власти, образования, науки, бизнеса и общества в целом.

Svitlana Moroz

National University of Civil Protection of Ukraine, Senior Research Officer of Training Research and Production Center, PhD of Public Administration. (Ukraine)

Oleksandr Moroz

Huazhong University of Science and Technology (China), student of Tongji Medical Colltge

THE PRIORITIES OF STATE POLITICS IN PROVIDING QUALITY OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

Keywords: quality of higher education; state politics; competitiveness of universities of state authority body's.

Problematics in providing of effectiveness of functioning of the system of higher education quality providing all the time stays not only in focus of professional attention of state authority bodies, but also representatives of civil society and state management. The relevance of the issue as for providing of higher education quality can testify fact about its substantial positioning among the priority tasks of the education and science reform. As considers president of Ukraine Petro Poroshenko the reform of education and science is prioritized not only in the context of its role in formatting of investing to the future, but also important for providing of successful integration of Ukraine into the European institutions and its further civilizational development [1].

Taking into account results of the researches we made before [2], and global trends in developing of system of higher education we consider it is needed to develop a project of state programme to bring leading universities of Ukrainian to the top positions of international rankings. While formulating of the programme's content we should take into account experience of China in realization of Project 211 (providing of training of elite specialists for the implementation of national development projects in the economic and social spheres) and 985 (in the framework of the whole state's programme to provide leading positioning of leading Chinese universities in the international university). In this context we should also pay attention to the programme of Russian Federation in providing entering of top five Russian Universities in a hundred of best universities of three authoritative world: Quacquarelli Symonds, Times Higher Education и Academic Ranking of World Universities («Project 5-100»). The adoption and realization of the relevant program will not only increase the prestige of Ukrainian higher education, but will also promote the competitiveness of Ukrainian universities, both at the national and global levels.

References:

1. President about the program «New Ukrainian School»: The work is just being started and the fate of the state depends on its implementation [Electronic resource] / News 21.08.2018 // Official website of President of Ukraine. - Access mode: <https://www.president.gov.ua/en/news/prezident-pro-programu-nova-ukrayinska-shkola-robota-tilki-p-49010>
2. Moroz S. State management of higher education quality as an object of dissertations' researches: analysis of the substantial orientation of science researches / S. Moroz // Authority and society (History, Theory, Practice). – 2017. – №4 (44). – P. 15–23.

В публикации обосновано мнение авторов относительно возможности повышения качества высшего образования в Украине за счет разработки и реализации государственной программы по выведению нескольких наиболее рейтинговых украинских университетов на лидирующие позиции в международных университетских рейтингах. Публикация содержит краткую информацию о функционировании подобных программ в мировой практике.

Svitlana Moroz

National University of Civil Protection of Ukraine, Senior Research Officer of Training Research and Production Center, PhD of Public Administration. (Ukraine)

REFORM OF THE HIGHER EDUCATION : THE PRIORITIES OF STATE POLITICS IN PROVIDING OF QUALITY OF EDUCATION ACTIVITIES

Keywords: quality of higher education; state management; state politics

Holding of the higher education reform is considered with the Ukrainian government to be one of the most priority areas of activity of the state authority subject. As considers Ukrainian Prime-Minister Volodymyr Groysman, the success of holding the higher education reform depends on the completeness of the government's implementation of such basic principles as "accessibility and quality» [1]. Problematics of the higher education reforming as well as issues connected with the increasing of its quality always stays in the focus of scientist's attention. Some questions of the phenomenon of quality of higher education were considered by us during the previous directions of scientific research [2,3].

Among priorities of state politics in sphere of the higher education Ministry of Education and Science of Ukraine has highlighted the following areas:

1) providing of the higher education quality (quality of entrants, students and staff in universities; modern content of education and its connection with the labour market; internal and external systems of providing of education quality; new models of specialist's training; scientific certification of universities);

2) integration into the European space of higher education and research (integration of Ukraine into the Bologna process; improvement of the national qualification framework content; students and teachers academic mobility; recognition of certificates of educational programs accreditation issued by foreign accreditation agencies; a new model of postgraduate studies; a new framework of requirements for the PhD theses defence; taking part into the international projects);

3) lifelong education (recognition of non-formal (or) and informal education; new architecture of the postgraduate system); postgraduate pedagogic studies .

Each of these areas deserves special attention, both from researchers and practitioners (subjects of state management).

References:

1. Key targets of education reform are accessibility and quality [Electronic resource] / News 21.08.2018 // Government portal: official State sites of Ukraine. - Access mode: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/glava-uryadu-pro-reformu-osviti-klyuchovi-zavdannya-dostupnist-i-yakist>

2. Moroz S. Public administration of the quality of higher education in the context of the norms of international quality standards: principle of orientation towards the customer / S. Moroz // *Juvenis scientia* – 2017. – №10. – P. 13–16
3. Moroz S. Public administration of the quality of higher education in the context of norms of international quality standards: the principle of decision making based on facts / S. Moroz // *The European Journal of Economics and Management Sciences* – 2017. – 4. – P. 189–193

В публикации обоснована важность проблематики реформирования системы высшего образования для дальнейшего развития государства и общества. Публикация содержит краткую характеристику основных (приоритетных) направлений государственной политики по обеспечению качества высшего образования в Украине.

Kyrylo Husarov

Senior researcher of the scientific department of management problems in the field of civil protection of educational-scientific-production center of National University of Civil Protection of Ukraine. (Ukraine)

PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SPHERE OF FORCED INTERNAL MIGRATION IN UKRAINE

Keywords: public administration, resettlements, internal migration.

Due to military actions in the territory of Donetsk and Lugansk regions, and also because of the annexation of the Crimea, the problem of state management of forced relocations acquired special relevance in Ukraine. According to statistics, the largest number of immigrants move to large cities of Ukraine, which creates an extraordinary burden on the labor market and the infrastructure of these regions.

From the context of the State Strategy for Regional Development, it can be concluded that the positive effect of managing internal migrations is seen only in the uniformity of resettlement of the migrants by the territory of the country. At the same time, the document does not propose any measures that would consider internal relocation as a factor of possible socio-economic growth of the regions.

It is necessary to use an integrated approach for managing internal involuntary resettlements, namely, to study the needs of regions in specific specialists, to shift the emphasis from the wishes of the migrants to the interests of the receiving regions, and to provide state support to the receiving regions and solve the problems of the migrants by the forces of these regions.

References:

1. Groppo V. Internal Migration in Developing Countries [Electronic Resource]. – Access mode: http://www.diw.de/en/diw_01.c.471438.en/press/diw_roundup/internal_migration_in_developing_countries.html
2. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. №385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show.385-2014-%D0%BF>.

3. Міжвідомчий координаційний штаб повідомляє: з тимчасово окупованої території та районів АТО переміщено 898 тис. 95 осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=248316491.

В тезисах рассмотрена необходимость проведения государственной политики в сфере внутренних вынужденных переселений в Украине. Обозначена актуальность данной тематики в контексте военных действий на территории Луганской и Донецкой областей, а также аннексии Россией Крымского полуострова.

УДК 351.82 : 332.012

Serhii Tarasov

PhD student of the Training Research and Production Center of the National University of Civil Protection of Ukraine. (Ukraine)

PUBLIC ADMINISTRATION OF PERSONNEL POLICY

Keywords: public administration of personnel, personnel policy.

In modern conditions, one of the priority tasks of public administration of regional development is to increase their competitiveness. In the system of public administration, the concept of regional competitiveness is based on the efficient use of natural, industrial, technological, labor, financial and other resources. The availability of resources and the completeness of their involvement give the region absolute and comparative competitive advantages over others. The role of human resources in ensuring and improving the competitiveness of the region is particularly significant. It is the able-bodied population that is a factor in the efficiency of functioning, growth in the volume of a regional product, determines the level of the socio-economic development of a region.

It is not by chance that at present attention in the system of public administration is paid to the personnel component of the regions; today it is impossible to achieve successful development and stable competitive advantages while remaining within the framework of the previous system of personnel management. It is necessary to radically change the attitude to this area, to develop progressive approaches to the management of regional personnel, to organize large-scale training in the skills of their use in practice. And the first stage of this process is the development of an organizational mechanism for public administration of personnel policy.

Public administration of personnel policy is designed to ensure the socio-economic interests of society, in the framework of the regional development strategy. In this connection, it is obvious that the development and implementation of a regional personnel policy, the determination of its most important priorities and benchmarks is a natural necessity of the current stage of development of the country's economy.

The insufficient theoretical development of the problematics, its relevance and the increasing practical importance predetermined the choice of the topic.

The implementation of the goals and objectives of state personnel management is carried out precisely through personnel policy.

References:

1. Лавров А.М. Реформування економіки: регіональні аспекти / А.М. Лавров, В.С. Сурнін // Економіка України. – 2006. – № 8. – С. 45–51.

2. Щёкин Г. В. Социальная теория кадровой политики: монография /Г. В. Щёкин. – К.: МАУП, 2000. – 576 с.

В статье рассмотрены проблемы формирования кадровой политики в государстве.

SECTION POLICY AND CULTURE

Tatyana Solodovnik

PhD in Pedagogical Science, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Psychology of Social Systems Management of the academician I. Zyazyun, National Technical University “Kharkov Polytechnic Institute”. (Ukraine)

Nataliia Sereda

PhD in Art Sciences, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Psychology of Social Systems Management of the academician I. Zyazyun, National Technical University “Kharkov Polytechnic Institute” (Ukraine)

Olga Petrusheva

Student National Technical University “Kharkov Polytechnic Institute” (Ukraine)

FORMING OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE MANAGERS

Keywords: competence, communication, intercourse, communicative competence, managers, active methods of teaching, pedagogical technology, formation.

The thesis deals is dedicated to the problem of research of communicative competence formation of future managers.

Essence of concepts «competence», «communication», «intercourse» is clarified, essence of concept «communicative competence» is generalized and its structural components are defined and grounded in the paper. The levels of communicative competence of future managers (very high, high, medium and low) and criteria of their evaluation are highlighted.

Pedagogical conditions under which communicative competence will rise most effectively are defined; pedagogical technology of communicative competence formation of future managers is developed and in theoretically grounded.

In the process of experiment the effectiveness of the offered pedagogical technology of communicative competence formation of future managers is well-proven.

References:

1. Богдан Ж.Б. Застосування педагогічних технологій у підготовці майбутніх фахівців у сучасних умовах освіти / Ж.Б. Богдан, Т.О. Солодовник // Сучасні педагогічні технології в освіті: зб. наук.-метод. праць / за ред. Р.П. Мигущенка, Ю.І. Панфілова. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – 27-35 с.
2. Бутенко Т.О. Формування комунікативної компетентності фахівців в процесі управлінської підготовки / Т.О. Бутенко, С.М. Резнік // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Вип. 95. Т.105. Педагогіка. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – С. 95-99.

В тезисах рассмотрена педагогическая технология формирования коммуникативной компетентности будущих менеджеров.

УДК 351:37.046.16

Dmytro Kryshal

Applicant of educational-scientific-production center of NUCPU. (Ukraine)

PUBLIC ADMINISTRATION OF SCIENCE DEVELOPMENT IN UKRAINE

Keywords: scientific potential, public administration.

The position of states in the modern world is largely determined by their intellectual potential, the quality of training and the level of science. Only the public administration of scientific activity that is a catalyst for technical progress, it has a decisive influence on the state of the economy, contributes to the stabilization of the domestic, socio-economic situation, and the strengthening of foreign policy positions. The achievements of a world civilization without science are not possible. This factor of social progress continues to hold strong positions among the rest, making a significant contribution to the maintenance and multiplication of national wealth, the level and quality of life, and the security of the state system. Given this, the modern strategic doctrines of progress of the advanced countries of the world are based on the principles of the all-round development of human potential. As the transition from development based on the use of predominantly human abilities to physical labor, to development based on the use of the cultural and intellectual potential of the individual, the role of science increases and becomes dominant. Ukrainian science and domestic scientists traditionally occupied fundamental positions in world science, which was largely determined by state support for the scientific sphere of public life, with priority attention to its problems. However, in modern Ukrainian society there appeared a real threat of devaluation of its scientific and technical potential.

The main scientific potential of the state is formed mainly in higher education institutions. The subsystem of research management in a higher educational institution, being an element of the management structure of a higher order, can at the same time be considered as a complex entity consisting of subsystems that implement specific goals in science.

References:

1. Кобець А.С. Державна політика інтеграції освіти і науки України в системі інноваційної економіки : засади, механізми управління, напрями забезпечення [монографія] / А.С. Кобець. – Донецьк : ТОВ „Юго-Восток”, 2012. – 472 с.
2. Марцин В. Вища школа України на шляху трансформації у європейський освітній простір / В. Марцин // Вища школа. – 2007. – № 27–35.

В статье рассмотрены основные положения формирования научного потенциала в государстве.

УДК [351:378:796.011.3](477)

Oleksandr Shevchuk

Postgraduate Student of the Training Research and Production Centre of the National University of Civil Protection of Ukraine. (Ukraine)

DEVELOPMENT OF PHYSICAL CULTURE AND SPORT IS IN UKRAINE

Keywords: state regulation, physical culture and sport.

The importance of physical culture and sports in the modern world is based on the recognition of the importance of physical culture and sports activities for people, the state and society as a whole. From the standpoint of humanism, the person himself, his happiness, health, freedom, honor and dignity, diversified development, the manifestation of all abilities are recognized as the highest value.

An important reason for the need for the manifestation of the entire arsenal of means and methods of state regulation of the system of physical culture and sports for the full development of modern society is the urgent need to improve health, improve physical fitness and create a healthy lifestyle for the younger generation.

The requirements of modern life dictate the need for each young person to achieve a certain level of development of physical qualities, the formation of his habits for continuous physical improvement in order to maintain a high physical form throughout life.

The complexity, consistency, integrity of the management of physical culture and sports in Ukraine is largely ensured by the development of its theoretical substantiations in modern society. Deep socio-economic and political transformations in the country require the development of new approaches to solving the problems of optimizing the system of physical culture and sports. At the same time, it is of no small importance to rethink the role and place of the state, as well as local government in this area.

References:

1. Базылюк Т.А. Соответствие подготовки специалистов направления “физическое воспитание и спорт” требованиями рынка услуг / Т.А. Базылюк // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2006. – № 10. – С. 81-84.
2. Вавренюк С. А. Роль виховних функцій фізичної культури і спорту серед студентської молоді: державноуправлінський аспект/С.А. Вавренюк/Інвестиції: практика та досвід. – К., -№ 2, 2015.- С. 138 – 140.

В статье рассмотрены проблемы государственного регулирования развития системы физической культуры и спорта.

УДК 351.751

Huida Oleksandr

Postgraduate Student of the Training Research and Production Centre of the National University of Civil Protection of Ukraine. (Ukraine)

THEORETICAL PROBLEMS OF METHODS OF STATE REGULATION OF TELECOMMUNICATIONS DEVELOPMENT

Keywords: state regulation, telecommunications.

The current state of the national economy of Ukraine can be characterized as transitional on the way to full-scale market relations. The efficiency of the market economy is ensured by its optimal combination with the system of state regulation in the direction of the development of competition, the conduct of social policy, and the development and implementation of state programs.

A special place in the market economy is given to infrastructure industries that produce not a product in its tangible form, but a service. These sectors were to a much lesser degree experienced the burden of the transition period, which was

accompanied by a drop in production, a reduction in investment projects, a narrowing of the industrial potential, which is explained by their specific position in the country's economic complex.

Thus, with a general decline in GDP over the past 10 years by more than 40%, the growth rate of services in such an infrastructure sector as telecommunications exceeded 100%. Such a dynamism in the development of telecommunications is explained by their role and importance in the modern life of a society that is in the stage of transformation from industrial to informational.

At the same time, telecommunications, along with other infrastructure sectors (energy, transport), are classified as natural monopolies. Since the development of natural monopolies occurs under the control of the state, the study of methods of their state regulation is exemplified by the example of the telecommunications industry that is in the process of demonopolization.

References:

1. Баранов А.А. Информационная инфраструктура: проблемы регулирования деятельности / А.А. Баранов. — К.: ТОВ "Видавничий дiм Дмитра Бурого", 2012. — 352 с.
2. Семенченко А. І. Електронна модернізація державного управління / А. І. Семенченко // Державне управління : підруч.: У 2 т. Т. 2; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. — К.: Дніпропетровськ : НАДУ, 2013. — С. 219–224.

В статье рассмотрены проблемы государственного регулирования развитием телекоммуникаций.

**SECTION
ECONOMIC ISSUES OF PUBLIC ADMINISTRATION**

УДК 351. 37.047.16

Nadiya Karpeko

Ph.D. in Public Administration, Senior Lecturer in the Department of Management and Organization of Activities in the Field of Civil Protection. (Ukraine)

ECONOMIC MECHANISM IN THE SYSTEM OF SECONDARY EDUCATION OF UKRAINE

Keywords: The economic mechanism of state regulation, secondary education.

Over the past 15 years, market reforms in Ukraine have fundamentally changed many areas of the economy, affecting the education system as well. However, the state economic mechanism in the system of general secondary education as a whole has changed little. As before, educational institutions in most regions are managed by centralized accounting departments. Already inside, the school authorities were subjected only to cosmetic changes, and the "overhaul" of the economic mechanism in the system of general secondary education was never experienced. At the same time, an increasingly stronger stratification of regions is taking place according to the level of development of regional systems of general secondary education. At the same time, the measure of changes in the economic mechanism of public administration in regional systems of general secondary education varies greatly. This applies primarily to the different measures of financial and economic

independence of educational institutions and the introduction of different models of regulatory financing in the regions and even in individual municipalities.

By the regional system of general secondary education, we understand that part of the regional system of general secondary education that implements general education programs. At the same time, it includes both general education institutions and structural subdivisions of educational institutions, as well as educational authorities.

References:

1. Байкова О.М. Концептуальные основы государственной политики в области образования и экономические границы его коммерциализации / О.М. Байкова // Экономика образования. – 2007. – № 1. – С. 98–110.
2. Теоретико-прикладні аспекти управління закладами освіти : [наук-метод. посіб.] / [авт. кол. Л. М. Калініна та ін.] ; Ін-т пед. АПН України, Асоц. керівників шк. України. –К. : Актуал. освіта, 2002. – 312 с.

В статье рассмотрены проблемы реформирования экономического механизма в системе среднего образования.

Tetiana Obydiennova

Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, Assistant Professor of the Department of Management, Candidate of Economic Sciences (Ukraine)

STATE REGULATION OF ECONOMIC MECHANISMS FOR BALANCED ENVIRONMENTAL MANAGEMENT

Keywords: government policy, economic mechanism, balanced environmental management.

In recent years, the problem of balanced environmental management in the world is of paramount importance. Special attention should be paid to the development and implementation of a set of economic mechanisms for balanced environmental management as a set of related economic methods and management tools aimed at attracting, using and distributing financial and economic resources in order to achieve balanced, environmentally balanced development of the economy and society, rational use and conservation of natural resources, the integrated implementation of a system of measures to protect the environment.

Therefore, government regulation of economic mechanisms for balanced environmental management should include the following elements: environmental payments and taxation; financing and lending; the system of financial and legal incentives for environmental activities; economic levers of resource management; environmental insurance; financial sanctions and the like.

Also, special attention should be paid to the comprehensive assessment of the modern world management system and environmental management policy. The main role here is played by institutional modernization of the state system of environmental management on the principles of sustainable development, in particular, harmonization of energy policy and environmental safety and development of environmental partnership in making and implementing strategic decisions, as well as harmonizing the legislation of countries with world legislation, on the basis of which it is necessary to form and use economic mechanisms of nature management and nature reproduction.

References:

1. Толстоухов А.В. Екобезбечний розвиток: пошуки стратегем. /А. В. Толстоухов, М. І. Хилько. – К.: «Знання України», 2011.-333 с.
2. Горбач Л.М. Науково-методичні підходи до формування фінансово-економічного механізму регулювання природокористування. / Л.М.Горбач. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe

В тезисах затронута тема разработки и внедрение комплекса экономических механизмов сбалансированного природопользования. Особое внимание следует уделить изучению и внедрению в государственное управление практических аспектов мирового законодательства в области сбалансированного природопользования.

SECTION

LEGAL BASIS OF PUBLIC ADMINISTRATION

Alina Pomaza-Ponomarenko

PhD in Public Administration, Head of the Department on Problems of State Security, National University of Civil Protection of Ukraine. (Ukraine).

Diana Medvedeva

Student of National University of Civil Protection of Ukraine. (Ukraine).

Anastasiya Romina

Student of National University of Civil Protection of Ukraine. (Ukraine).

SCIENTIFIC AND LEGAL PRINCIPLES OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF BITCOIN USE IN UKRAINE

Keywords: public administration, bitcoin, scientific and legal principles.

One of the distinctive tendencies of the modern world is the restriction of the state’s financial constraint on business. This concept of absence of the state’s overregulation in this field developed in 1990s, in particular during the formation of such political philosophy as libertarianism. Based on it, all forms of commerce must function beyond the control of banks, fiscal bodies and courts. It becomes possible when there is a decentralized currency. This currency was once introduced by Satoshi Nakamoto. He developed a payment system titled “Bitcoin” or BTC [1].

Following the ideas of scientists, who deal with the indicated problems, it should be noted that the advantages of bitcoin are as follows: 1) freedom of action; 2) it provides guarantee for personal safety of an owner of this kind of wallet.

It should be stated that money laundering is one of the main complaints indicated by the opponents of Bitcoin network. For darknet operations (the websites of which cannot be searched with the help of ordinary browsers), the use of bitcoin is, unfortunately, a widely spread practice. Darknet guarantees anonymity to its users and threatens with the development of illegal trafficking. In turn, it attracted attention of many countries of the world, which are trying to resolve the developed situation legislatively. In particular, it happens in China, South Korea, some CIS member states, and Ukraine [2].

Thus, in our country, bitcoin may be recognized as a novelty in financial world, and as a significant threat to the security system. That is why it is important to ensure its progressive development within the framework of the law that must

determine the legal regulation of bitcoin use and the actions of state agencies in case of its violation. It should be done with the purpose of social and economic development and prevention of developments similar to MMM functioning.

References:

1. Биткоин [Электронный ресурс] // Свободная энциклопедия. Википедия. – URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B8%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B9%D0%BD>.
2. Кибер полиция захотела запретить биткоин в Украине [Электронный ресурс] // [Обозреватель.УА.Экономика. – URL: https://www.obozrevatel.com/economics/kiberpolitsiya-potrebovala-zapretit-bitkoin-v-ukraine.htm](https://www.obozrevatel.com/economics/kiberpolitsiya-potrebovala-zapretit-bitkoin-v-ukraine.htm).

В тезисах определены научные и правовые основы публичного управления в сфере использования биткоинов в Украине.

Larisa Gren

Candidate of pedagogic sciences, leading scientific worker at Science Department on problems of state security at Training-scientific-production Centre at National University of Civil Defense of Ukraine. (Ukraine)

ADMINISTRATIVE-LEGAL MECHANISM OF STATE MANAGEMENT OF VOCATIONAL (VOCATION-AND-TECHNICAL) TRAINING SYSTEM IN UKRAINE

Keywords: administrative-legal mechanism, vocational (vocation-and-technical) training system, Laws of Ukraine.

Problems in education, particularly those of administrating this sphere, have become quite topical at the beginning of the third millennium. Vocational training, being an integral part of Ukraine’s education system, is getting an ever increasing attention of researchers and is positioned as a priority direction in professional activities of corresponding government bodies. An important place in society development is taken by administrative-legal mechanism of state management of education due to which the state influences a personality in the course of training. The National Strategy for the Development of Education in Ukraine for the period up to 2021 determines the direction of the development of vocational education as one of the priorities among other branches of the educational industry, and accordingly, scientific researches on this issue are perspective and significant both for the educational industry and for the social development of the country

A number of important issues in education is regulated by decrees of the President of Ukraine, rulings of the Cabinet of Ministers of Ukraine, orders of the Ministry of education and science of Ukraine.

According to the Constitution of Ukraine, state policies in vocational (vocation-and-technical) training are determined by Laws of Ukraine “On Education”, “On Vocation-and-Technical Training”. In 2002, in Ukraine there was adopted the National strategy of education development. Also, there was developed and approved the Concept of profile training (the Ministry of education and science of Ukraine, 2009). On the Ukraine’s government level, there were adopted the following state programs: on computerizing of vocation-and-technical education

establishments for the years 2004 – 2007; information and communicative technologies in education and science for 2006 – 2010; providing general education school, vocation-and-technical training institutions, and higher education establishments with modern technical means of training for science-and-mathematic and technology subjects (2005 – 2011). The discussion of the proposed Draft law of 20.09.2018 “On Vocational (Vocation-and-technical) Training in Ukraine” is coming to the end (on 20.10.2018).

References:

1. Мороз М.В. Мотиваційний механізм стимулювання трудового потенціалу України: державно-управлінський аспект: монографія / В. М. Мороз. – Харків: Вид-во «С. А. М.», 2012. – 408 с.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1723-р від 27.08.2010 <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1723-2010-%D1%80>

В тезисах раскрыта роль административно-правового механизма государственного регулирования системы профессионального (профессионально-технического) образования в Украине и законов, которые определяют государственную политику в сфере профессионально-технического образования.

Larisa Gren

PhD in Pedagogical Sciences, leading scientific worker at Science Department on problems of state security at Training-scientific-production Centre at National University of Civil Defense of Ukraine. (Ukraine)

Vladimir Moroz

Full Professor of Department of pedagogy and psychology of social systems management of The National Technical University «Kharkov Polytechnic Institute», Doctor of sciences (Public Administration). (Ukraine)

DIRECTIONS TO IMPROVE NORMATIVE-LEGAL MECHANISM OF VOCATION-AND-TECHNICAL TRAINING MANAGEMENT

Keywords: *state management, vocational (vocation-and-technical) training system, Laws of Ukraine.*

Vocational (vocation-and-technical) training system in Ukraine consists of vocation-and-technical education establishments irrespective of ownership and subordination which conduct activity within a branch of vocation-and technical training jointly with training-and-methodology, science-and-methodology, scientific, training-and-production, training-and-commercial, printing-and-publishing, culture-and-education, sports-and-healthcare, computing, and other enterprises, offices, organizations and their managing bodies that provide or support qualified workers’ training. Vocation-and-technical training is a complex of pedagogic and organizing-and-management events directed at citizens’ acquiring knowledge and skills in the selected sphere of professional activity, developing competency and professionalism, bringing up general and professional culture.

The Ministry of education of Ukraine has offered the public to consider the Draft Concept of implementing state policy in the sphere of vocational training “Modern Vocational Training” for the period up to 2027 (October 10, 2018). The aim of the Concept: to undertake the system reform of vocational training which will

ensure realizing the three basic tasks and their key components: vocational education's quality, decentralizing management and financing, public and private partnership in vocational training sphere as well as training's link with labor market.

The foundations on which rests administrative-and-legal management of education in Ukraine maintained by the state can be divided into general (determined by legislation and necessary, vital in the course of obtaining training, for instance democracy, humanism, mutual respect between nationalities) and special (which should include the very administrative-and-legal foundations, because obtaining an education by citizens (general secondary, higher, or vocation-and-technical) is closely connected with the state – citizen relations, that is with administrative-and-legal relations.

References:

1. <https://mon.gov.ua/ua/news/yakoyu-maye-buti-profosvita-v-ukrayini-mon-rozmistilo-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-pro-profesijno-profesijno-tehnichnu-osvitu>

2. <http://www.dsns.gov.ua/ua/Zakonodavchi-akti-ta-normativno-pravovi-dokumenti-z-pitan-profesijno-tehnichnoyi-osviti.html>

В тезисах раскрыто понятие системы профессионально-технического образования и перспективные направления в улучшении его качества благодаря государственной политике в сфере образования.

**SECTION
NATIONAL SECURITY AND SAFETY SYSTEMS AND
ADMINISTRATION**

Sergej Kruk

PhD in Pedagogical Sciences, Head of the Main Department of the State Emergency Service of Ukraine in the Rivne region. (Ukraine)

**ASPECTS OF INSTITUTIONAL PROVISION OF STATE
ADMINISTRATION IN THE SPHERE OF NATIONAL SECURITY IN
UKRAINE**

Keywords: public administration, public security, legal support.

The question of creation of the system of state administration in the field of national security of Ukraine is a natural response to the tendencies and the direct challenges and threats to national security of our country. That is why it is so important to comprehensively study the elements and the directions of development of this system, and in particular, institutionalization.

Without prejudice to the groundwork and scientific achievements of these scientists, it should be noted that there is a necessity in the study of scientific grounds of using of institutional approach as an effective public administration instrument of prevention of national security, and that is the paper objective.

It was defined that the goal of the state administration in the field of national security of Ukraine is to carry out effective activities by the state in the field of domestic and foreign policy under different conditions. The security policy implementation in the field of foreign policy requires the renovation of the state's legislation, while in the field of domestic policy, it happens in the context of adherence to the requirements of the National Security Strategy of Ukraine, the Law

of Ukraine “On National Security of Ukraine,” etc.

Thus, the system of state administration in the field of national security is a complex notion, the meaning of which covers the following key components:

- subjects of state administration, or the state authorities and non-governmental institutions, which are involved in the process of the state’s policy;
- objects of state administration, or the field of national security;
- administrative activity (process).

Taking into account the indicated above, the viewpoint that the national security is determined by the processes of institutionalization is defended. They, in turn, are ensured by such elements of the system of state administration as principles, subjects, mechanisms, instruments, resources, etc.

References:

1. Євсюков О. П. Науково-теоретичні визначення сутності та змісту безпеки держави. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2017. № 2 (7). С. 22–28.
2. Законодавство України. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>.

В тезисах проведен анализ особенностей применения институционального подхода как эффективного государственно управленческого инструмента в сфере национальной безопасности.

Artem Ruban

National University of Civil Defence of Ukraine, PhD candidate of the Educational Research and Production Center. (Ukraine)

THE CONCEPTUAL BASES OF STATE REGULATION OF THE NATIONAL SECURITY

Keywords: state regulation, social values, national security, external and internal factors.

National security directly contacts with the social values. However it is necessary to consider that perception and understanding of national values and ideals by the specific subject in concrete time was and will be different.

The strategy of national security has to be considered in dynamics as, representing one of the practical embodiments of subjective representations it can't but change with changes of international and interstate situation.

The majority of the existing definitions reveal the separate parties of the national security phenomenon. So, the statement that security is one of the most important living conditions of any system is quite fair. But, representing the condition of achievement of the goal, security at the same time reflects a certain condition of social system and is directly connected with protection of the state interests [1, 2] .

The concept "national security" covers also the following aspects of activity: " life health, rights and personal freedoms, property and security protection of society and state from criminal encroachments", "nuclear security", "radiation security of population", "military security", "information security", "ecological security", "traffic security", "aviation security", "naval security", "food security", etc.

Thus, national security as the social phenomenon has a set of the variations fixed by the right as the condition which accumulates a set of types of harm and also possible ideas of threats and their consequences [2].

National security is the synthesis of state and public security where the state security acts as means, and public security is the purpose of definition and protection of the vital interests of citizens.

Summing up the above stated, it should be noted that national security represents:

- Internal factors: territory state sizes; presence of natural resources; population of the country, its military and political, economic and scientific and technical capacity; stability of the state institutes; moral spirit of society, its unity;

- External factors: geopolitical position of the state in the world; participation in international organizations and military and political unions; presence of allies and opponents or their lack; extent of control over the world sources of raw materials, gold and foreign exchange reserves; possession of advanced technologies, information resources, etc.

References:

1. Kachy`ns`ky`j, A.B.(2013). Indy`katory` nacional`noy bezpeky` vy`znachennya ta zastosuvannya yix grany`chny`x znachen` [Indicators of national security: definition and use of extreme values]. Ky`yiv: NISD, 101 p.

2. Lipkan, V. A. (2009). Nacional`na bezpeka Ukrainy` [National security of Ukraine]. Ky`yiv: KNT, 574 p.

В работе исследованы концептуальные основы государственного регулирования национальной безопасности как социального феномена. В частности, охарактеризованы общее понятие национальной безопасности, а также его составляющие. Определены внешние и внутренние факторы государственного обеспечения национальной безопасности. Обоснована методика определения уровня национальной безопасности.

Stanislav Poroka

Post-graduate student of educational-scientific-production center of National University of Civil Protection of Ukraine. (Ukraine)

ANALYSIS OF ASPECTS OF STATE LEGAL SUPPORT IN THE FIELD OF NATIONAL AND PUBLIC SECURITY IN UKRAINE

Keywords: public administration, public security, legal support.

The comprehensive development of the state of Ukraine is impossible without the provision of appropriate state legal support in the field of national security, as well as the unified stable and functional system of internal affairs, which is the part of the national security sector, and in the field of public security taking into account recent tendencies and innovations in the country's regulatory and legal framework.

The national security of Ukraine is the protection of state sovereignty, territorial integrity, democratic constitutional order and other national interests of Ukraine from real and potential threats [3]. It should be noted that the Strategy for the Development of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine until 2020 [2] contains a different definition (public security). In this regard, we believe that the terminological apparatus of these normative legal acts should be agreed upon.

During the analysis of the Strategy for the Development of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine until 2020 [2], it was determined that for its successful implementation it is necessary to: (1) improve the relevant material and financial, as well as resource base; (2) improve the system of education for the development of human resources; (3) attract the society to the process of safe environment creation; (4) ensure education of young people in order to strengthen trust in the agencies of the Ministry of Internal Affairs; (5) increase intolerance of corruption.

It was also determined that this Strategy [ib.] defines the prospects for development of the state policy in the field of national and public security. The implementation of these prospects may become a serious trial for the economy of the country and society. However, in case of their successful implementation, Ukraine will achieve the indices necessary for its full-fledged membership of the North Atlantic Treaty Organization.

References:

1. Крук С. И. Scientific bases of institutional provision of state administration in the sphere of national security [Электронный ресурс] / С. И. Крук // Вестник Национального университета гражданской защиты Украины. – 2018. – Вып. 2 (9). – Режим доступа: <http://vdu-nuczu.net/ua/>.
2. Стратегия развития системы Министерства внутренних дел Украины до 2020 года [Электронный ресурс] // Официальный веб-сайт МВД Украины. – Режим доступа: http://mvs.gov.ua/ua/pages/strategiya_2020.htm.
3. Закон Украины «Про национальную безопасность Украины» [Электронный ресурс] // Официальный веб-сайт Верховного Совета Украины. – Режим доступа: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

В тезисах проанализирована Стратегия развития системы Министерства внутренних дел Украины до 2020 года. В рамках этой Стратегии определены перспективные направления развития государственной политики в сфере национальной и публичной безопасности.

Oleksandr Yevsyukov

National University of Civil Defence of Ukraine, doctoral candidate of the Educational Research and Production Center, PhD in psychology. (Ukraine)

PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF THE CONCEPT OF UNIFICATION OF STATE MECHANISMS ON SOCIAL AND ECONOMIC SECURITY ENSURING

Keywords: security, concept, state mechanisms, stability, social and economic sphere.

The modern unstable situation in world social and economic system causes the need of formation of conceptual bases of adaptation of each concrete national social and economic system to political and economic environmental conditions. Thus, formation of the concept of unification of state mechanisms on social and economic security ensuring is relevant. The given concept has to represent a peculiar system of the ideas of tangent process of unification of state mechanisms on social and economic security ensuring and also a set of theoretical and methodological and practical approaches to their realization. This concept has to represent understanding

of social and economic security ensuring and to become the base for justification of administrative decisions on macro - and micro level [1, 2].

It is possible to claim that the concept of unification of state mechanisms on social and economic security ensuring has to cover economic, social, ecological and political mechanisms. Development and implementation of the concept of unification of state mechanisms on social and economic security ensuring can happen only on the basis of widespread introduction of innovations and achievements of scientific and technical progress into all spheres of social and economic development. At the same time it is necessary to determine the indicator stability of social and economic security ensuring for each of components of the concept of state mechanisms unification. This indicator has to reflect extreme (optimum) values of criteria of social and economic security ensuring on the basis of already developed ratios between all state mechanisms of social and economic security ensuring [1].

The conducted researches demonstrate the necessity of formation of such concept of unification of state mechanisms on social and economic security ensuring which would take into consideration the resource potential and national social and economic specifics. The concept of unification of state mechanisms on social and economic security ensuring has to reflect basic social and economic security ensuring, but at the same time must have adaptation elements under certain environmental conditions [2].

Creation of the concept of unification of state mechanisms on social and economic security ensuring has to be based on a set of methodological approaches to public administration that will allow making this concept evidence-based.

References:

1. Bogomolov, V. A. (2006). Economic security. Moscow: UNITY-DANA. 295 p.
2. Vozzhennikov, A. (2000). National security: theory, policy, strategy. Moscow : Module. 234 p.

В работе рассмотрены проблемы и перспективы разработки концепции унификации государственных механизмов обеспечения социально-экономической безопасности. В частности, подчеркнуто, что концепция унификации государственных механизмов по обеспечению социально-экономической безопасности должна охватывать экономический, социальный, экологический и политический механизмы. Установлены индикаторы стабильности концепции унификации государственных механизмов обеспечения социально-экономической безопасности. Обозначена необходимость формирования концепции унификации государственных механизмов обеспечения социально-экономической безопасности на макро- и микроуровне.

УДК 351.743: 614.8

Ruslan Shevchuk

Post-graduate student of the educational-scientific-production center of the NUCPU.

**MECHANISM OF PREVENTION OF EMERGENCY SITUATIONS:
PUBLIC-ADMINISTRATIONAL ASPECT**

Keywords: public administration, economic mechanism

The damage caused by emergency situations to human health and the natural environment is quite comparable with the damage caused by environmental pollution from the ordinary activities of large industrial enterprises. However, the legal regulation of the economic mechanism for ensuring security in emergency situations and the practice of its application, the lack of a clear state policy, the shortcomings of the management mechanism in this sphere of public relations does not effectively protect the rights of citizens, comply with safety requirements and adequately eliminate the harm caused to the environment by accidents and catastrophes man-made and natural origin. Problems in the implementation of public administration in the field of reducing risks of emergency situations and minimizing their consequences are not sufficiently taken into account.

The state is obliged to accept and assume basic obligations related to the prevention of negative consequences for the life of society, mitigating their offensive and protecting the population and territories from them.

The relevance of a theoretical study on the designated topic is due to the need to form an effective implementation mechanism adequate for the protection of the individual, the state and society as a whole to solve security problems in emergency situations.

References:

1. Кузиляк В.Й. Підвищення ефективності державного управління у сфері пожежної та техногенної безпеки [Електронний ресурс] / В.Й. Кузиляк, М.З. Пелешко, В.В.Корнійчук // Режим доступу : <http://www.ubgd.lviv.ua>.
2. Назаренко В.Ю. Державна служба України з надзвичайних ситуацій як суб'єкт державного управління пожежною безпекою / В.Ю. Назаренко // Публічне врядування : виклики та загрози в умовах глобалізації [Текст] : Матеріали Форуму молодих учених у галузі науки «державне управління», м. Феодосія, 7-13 липня 2013 р / За заг.ред. Ю. О. Куца, К. І. Козлова, Ю.О. Ульянченка. – Х. : Вид-во "ДокНаукДержУпр", 2013. – С. 128-132.

В статъе анализируется природа, сущность и признаки составляющих экономического механизма предотвращения чрезвычайных ситуаций в Украине.

**CONTENTS
THEORY**

Zhuzhuna Ioseliani, Otar Kochoradze MOTIVATIONAL PROCESSES IN THE FORMATION OF SOCIAL ROLE-----	5
--	----------

PRACTICE OF PUBLIC ADMINISTRATION

Davit Kukhalashvili, Tamara Tartarashvili ETHNIC SECURITY CHALLENGES IN GEORGIA-----	15
--	-----------

Natalja Grabar WORLD EXPERIENCE OF OVERCOMING BUREAUCRACY IN PUBLIC ADMINISTRATION-----	38
--	-----------

Giorgi Kekelidze, Tamar Revazishvili THE ESSENTIAL NATURE OF THE CHANGES THAT MUST BE CARRIED OUT IN THE POLICE AND THE FUNDAMENTAL NATURE OF THE REFORMS-----	50
--	-----------

Lasha Tsomaia THE IMPORTANCE OF INCREASING PUBLIC AWARENESS IN THE FIGHT AGAINST CORRUPTION-----	65
---	-----------

Irakli Manvelidze, Madona Tebidze DEVELOPMENT TENDENCIES OF THE ELECTRONIC MUNICIPALITY IN ADJARA REGION-----	73
--	-----------

ECONOMIC

Levan Korkelia THE IMPORTANCE OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP DEVELOPMENT IN THE FIELD OF SOCIAL INFRASTRUCTURE IN GEORGIA-----	79
---	-----------

Nikola Orlov PROBLEMS OF RETURNING THE MODERN MARKET: SATISFACTION, CAUSES, CONSEQUENCES-----	93
--	-----------

Asmat Liluashvili PERFORMANCE AUDIT, AS THE NEW FORM OF FINANCIAL CONTROL-----	99
---	-----------

LAW

Elena Saliyenko LEGAL THINKING AND LEGAL CULTURE IN THE MODERN SOCIETY OF UKRAINE-----	104
---	------------

STATE AND RELIGION

Petro Yarotskyi FEATURES OF KIEV CHRISTIANITY: THE FUNDAMENTAL PRINCIPLES FOR THE REVIVAL OF THE AUTOCEPHALOUS UKRAINIAN ORTHODOX CHURCH-----	116
---	------------

SOCIETY

Marine Topchishvili, Rusudan Topchishvili CIVIL SOCIETY IN THE CONSTITUTIONAL STATE-----	135
--	------------

PRACTICE

Pavle Asatiani STATIONARY-BASED CIRCULATION UNITY OF KNOWLEDGE PARADIGM IN THE FRAMEWORK OF GEORGIAN GOVERNMENT'S ECONOMICAL REFORM RELATING TO INFORMATION SOCIETY-	141
--	------------

THESES XII ANNUAL SCIENTIFIC INTERNATIONAL CONFERENCE "AUTHORITY AND SOCIETY - 2018" -----	146
---	------------

СОДЕРЖАНИЕ

ТЕОРИЯ

Жужуна Иоселиани, Отар Кочорадзе МОТИВАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ СОЦИАЛЬНОЙ РОЛИ-----	5
--	----------

ПРАКТИКА ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ

Давит Кухалашвили, Тамара Тартарашвили ВЫЗОВЫ ЭТНИЧЕСКИЕ БЕЗОПАСНОСТИ В ГРУЗИИ-----	15
---	-----------

Наталья Грабар МИРОВОЙ ОПЫТ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ БЮРОКРАТИЗМА В СИСТЕМЕ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ К УСЛОВИЯМ УКРАИНЫ-----	38
---	-----------

Георгий Кекелидзе, Тамара Ревазишвили СУЩЕСТВЕННЫЙ ХАРАКТЕР ИЗМЕНЕНИЯ КОТОРЫЕ ДОЛЖНЫ ПРОВОДИТСЯ В ПОЛИЦИИ И ФУНДАМЕНТАЛЬНЫЙ ХАРАКТЕР РЕФОРМ-----	50
--	-----------

Лаша Цома ПОВЫШЕНИЕ ИНФОРМИРОВАННОСТИ ОБЩЕСТВЕННОСТИ О ЛИКВИДАЦИИ КОРРУПЦИИ-----	65
---	-----------

Ираклий Манвелидзе, Мадонна Тебидзе ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИИ ЭЛЕКТРОННОГО МУНИЦИПАЛИТЕТА В АДЖАРСКОМ РЕГИОНЕ-----	73
--	-----------

ЭКОНОМИКА

Леван Коркелия АКТУАЛЬНОСТЬ РАЗВИТИЯ МЕХАНИЗМА ГОСУДАРСТВЕННОГО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРЕ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В ГРУЗИИ-----	79
--	-----------

Никола Орлов ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕРАСПРЕДЕЛЕНИЯ СОВРЕМЕННОГО РЫНКА: СУЩНОСТЬ, ПРИЧИНЫ, ПОСЛЕДСТВИЯ-----	93
--	-----------

Асमत Лилуашвили АУДИТ ЭФФЕКТИВНОСТИ КАК НОВАЯ ФОРМА ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ-----	99
--	-----------

ПРАВО

Елена Салненко ПРАВОВОЕ МЫШЛЕНИЕ И ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ УКРАИНЫ-----	104
---	------------

ГОСУДАРСТВО И РЕЛИГИЯ

Петр Яроцкий, ОСОБЕННОСТИ КИЕВСКОГО ХРИСТИАНСТВА: ОСНОВОПОЛОЖНЫЕ ПРИНЦИПЫ ДЛЯ ВОЗРОЖДЕНИЯ АВТОКЕФАЛЬНОЙ УКРАИНСКОЙ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ----	116
--	------------

ОБЩЕСТВО

Марине Топчишвили, Русудан Топчишвили ГРАЖДАНСКОЕ ОБЩЕСТВО В ПРАВОВОМ ГОСУДАРСТВЕ-----	135
--	------------

ПРАКТИКА

Павле Асатиани ПАРАДИГМА ЕДИНСТВА ЗНАНИЙ НА ОСНОВЕ СТАЦИОНАРНОЙ ЦИРКУЛЯЦИИ В РАМКАХ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ РЕФОРМЫ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА, ПРОВОДИМОЙ ПРАВИТЕЛЬСТВОМ ГРУЗИИ -----	141
---	------------

ТЕЗИСЫ XII МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ «ВЛАСТЬ И ОБЩЕСТВО - 2018»	146
--	------------

ავტორები

პავლე ასათიანი	მეცნიერ-მრჩეველი „ინფორმატიკისა და კომუნიკაციის“ დარგში 1-ლი საერთაშორისო კატეგორიის მთავრობათაშორის (ევროკავშირი, აშშ, რფ, იაპონია, ნორვეგია, საქართველო) ექსპერტი, ფიზიკისა და მათემატიკის აკადემიური დოქტორი, პროფესორი
ნატალია გრაბარი	უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული სახელმწიფო მართვის ეროვნული აკადემიის ხარკოვის რეგიონალური ინსტიტუტის სახელმწიფო მართვის კათედრის ასპირანტი. (უკრაინა)
მადონა თებიძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
მარინე თოფჩიშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ასისტენტ პროფესორი
რუსუდან თოფჩიშვილი	კავკასიის უნივერსიტეტის სამართლის სკოლის სტუდენტ
პეტრე იაროვცი	ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, უკრაინის გ.ს. სკოვოროდას სახელობის ფილოსოფიის ინსტიტუტის რელიგიის სწავლების განყოფილების წამყვანი მეცნიერ თანამშრომელი. (უკრაინა)
ჟუჟუნა იოსელიანი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
გიორგი კეკელიძე,	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ლევან კორკელია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
დავით კუხალაშვილი	ისტორიის დოქტორი, ეროვნული და კორპორაციული უსაფრთხოების სასწავლო-კვლევითი ცენტრი
ასმათ ლილუაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ირაკლი მანველიძე	ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საჯარო მმართველობის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი.

ხელისუფლება და საზოგადოება № 4(48) 2018, ტომი I

ნიკოლაი ორლოვი	სემიონ კუზნეცის სახელობის ხარკოვის ეროვნული ეკონომიკური უნივერსიტეტი, სახელმწიფო მართვის, სახელმწიფო მართვისა და რეგიონალური ეკონომიკის კათედრის პროფესორი, სახელმწიფო მართვის დოქტორი, დოცენტი. (უკრაინა)
თამარ რევაზიშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი
ელენე სალიენკო	ელენა სალიენკო სახელმწიფო მართვის მეცნიერებათა კანდიდატი, უკრაინის შსს სოციალურ-ჰუმანიტარული დისციპლინების კათედრის დოცენტი. (უკრაინა)
თამარა ტარტარაშვილი	საქართველოს საზოგადოებრივ საქმეთა ინსტიტუტი, სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორანტი. ეროვნული და კორპორაციული უსაფრთხოების სასწავლო-კვლევითი ცენტრი
ლაშა ცომაია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ოთარ ქოჩორაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი

AUTHORS

Pavle Asatiani	Scientific Advisor of Government of Georgia Intergovernment Exspert of First International Category (EU, RF, Japan, Georgia) in “Information & Communication” field PH. D. in Physics & Mathematics, Professor
Natalja Grabar	Graduate student of public administration of the Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine. (Ukraine)
Zhuzhuna Ioseliani	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Giorgi Kekelidze	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Otar Kochoradze	Professor, Georgian Technical University
Davit Kukhalashvili	Doctor of History, Educational-Research Center of National and Corporative Security
Levan Korkelia	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Asmat Liluashvili	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Irakli Manvelidze	Batumi Shota Rustaveli State University, Doctor of Public Administration, Associate Professor.
Nickolai Orlov	Kharkiv National University of Economics named after Semen Kuznets, Professor of the Department of Public Administration, Public Administration and Regional Economics, Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor. (Ukraine)
Tamar Revazishvili	Associate Professor, Georgian Technical University
Elena Saliyenko	PhD in Public Administration, associate Professor of the Department of Social and Humanitarian Disciplines of the national Academy of the national guard of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. (Ukraine)
Tamara Tartarashvili	Georgian Institute of Public Affairs, PhD candidate in Social Science, Educational-Research Center of National and Corporative Security
Madona Tebidze	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Marine Topchishvili	Assistant professor, Georgian Technical University
Rusudan Topchishvili	Student, School of Law Caucasus University
Lasha Tsomaia	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Petro Yarotskyi	Doctor of Philosophy, Professor, Leading Researcher Department of Religious Studies Hryhoriy Skovoroda Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine. (Ukraine)

АВТОРЫ

Павле Асатиани,	Научный советник правительства Грузии, межправительственный (ЕС, США, РФ, Япония, Норвегия, Грузия) эксперт 1-ой Международной категории в области „Информатики и коммуникации “, академический доктор физико-математических наук, профессор
Наталья Грабар	Аспирант кафедры государственного управления Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины. (Украина)
Жужуна Иоселиани	Докторант Грузинского технического университета
Георгий Кекелидзе	Докторант Грузинского технического университета
Давит Кухалашвили	Доктор исторических наук, Научно-исследовательский центр национальной о корпоративной безопасности
Леван Коркелия	Докторант Грузинского технического университета
Отар Кочорадзе	Профессор Грузинского технического университета
Асмаг Лилуашвили	Докторант Грузинского технического университета
Иракий Манвелидзе	Батумский государственный университет имени Шота Руставели, доктор общественного правления, ассоциированный профессор, Харьковский национальный экономический университет им. Семена Кузнецца, профессор кафедры государственного управления, государственного управления и региональной экономики, доктор государственного управления, доцент. (Украина)
Николай Орлов	Ассоциированный профессор Грузинского технического университета
Тамара Ревазишвили	Кандидат наук по государственному управлению, доцент кафедры социально-гуманитарных дисциплин НАНГУ МВД Украины. (Украина)
Елена Салиенко	Ассоциированный профессор Грузинского технического университета
Тамара Тарташвили	Кандидат наук по государственному управлению, доцент кафедры социально-гуманитарных дисциплин НАНГУ МВД Украины. (Украина)
Мадонна Тебидзе	Грузинский институт общественных дел, Докторант социальных наук, Научно-исследовательский центр национальной о корпоративной безопасности
	Докторант Грузинского технического университета

Марине Топчишвили	Ассистент профессор Грузинского технического университета
Русудан Топчишвили	Студент Школы Права Кавказского Университета
Лаша Цома	Докторант Грузинского технического университета
Петр Яроцкий	Профессор, доктор философских наук, ведущий научный сотрудник Отделения религиоведения Института философии имени Г.С.Сковороды НАН Украины. (Украина)

ჟურნალის რედკოლეგია

ნანა ავალიანი	ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს მრჩეველი. (საქართველო)
რუდიგერ ანდრესენი	ბერლინის უნივერსიტეტის პროფესორი ეკონომიკის დარგში, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი. (გერმანია)
მეუფე აბრაამი (გარმელია)	დასავლეთ ევროპის მიტროპოლიტი. (საქართველო)
ევგენი ბარათაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ბიზნესის ადმინისტრირების დეპარტამენტის ხელმძღვანელი. (საქართველო)
გიორგი ბაღათურია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი. (საქართველო)
ოთარ ბაღათურია	პასუხისმგებელი მდივანი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი. (საქართველო)
რასა ბელოკაიძე	ვიტაუტას დიდის უნივერსიტეტის პროფესორი. (ლიტვა)
ანასტასია განიჩი	რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის ცენტრალური აზიის, კავკასიისა და ურალ-ვოლგისპირეთის შემსწავლელი ცენტრის მეცნიერ-მუშაკი, დოცენტი. (რუსეთი)
იური გორიცი	მოსკოვის ენერგეტიკული ინსტიტუტის პროფესორი. (რუსეთი)
ვახტანგ გურული	საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის პროფესორი, (საქართველო)
ქეთო დავითაია	ილიას უნივერსიტეტის ზოოლოგიის ინსტიტუტის ასოცირებული მკვლევარი, (საქართველო)
შოთა დოლონაძე	მთავარი რედაქტორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, (საქართველო)
ელუნ დრაკე	ევროპის საბჭოს ექსპერტი. (საფრანგეთი)
ჰარალდ ვერტცი	სორბონას უნივერსიტეტის ”ჰარი-8“-ის პროფესორი ინფორმატიკის დარგში. (საფრანგეთი)

ხელისუფლება და საზოგადოება № 4(48) 2018, ტომი I

გენადი იაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, საჯარო მმართველობისა და ელექტრონული ბიზნესის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი. (საქართველო)
სერჯო კამიზი	“ლა საპინმა“-ს უნივერსიტეტის პროფესორი. (იტალია)
რიჩარდ მასი	ნოტრდამის უნივერსიტეტის პროფესორი. (ნიდერლანდების სამეფო)
მიხაილო მედვიდი	უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემიის უფროსი მეცნიერ თანამშრომელი. (უკრაინა)
როინ მეტრეველი	აკადემიკოსი. საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი. (საქართველო)
იოშიკა მიცუი	იოკოჰამას ეროვნული უნივერსიტეტის პროფესორი, (იაპონია)
ბადრი ნაკაშიძე	აჭარის არ განათლების, კულტურისა და სპორტის მინისტრის მოადგილე, იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი. (საქართველო)
ლიზავეტა ჟახანინა	კანზასის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი, (ამერიკის შეერთებული შტატები)
ბუდი ნურანი რუჩჯანა	პაჯაჯარანის უნივერსიტეტის პროფესორი. (ინდონეზია)
რამონ პიეტრო-სუარესი გერტ სურმიულენი	ევროპის საბჭოს ექსპერტი (ესპანეთი) დოქტორი, ლოჯისტიკური კომპანიის პრეზიდენტი, (გერმანია)
ქეთი ქოქრაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ადმინისტრაციის ხელმძღვანელი, (საქართველო)
ოთარ ქოჩორაძე	მთავარი რედაქტორის მოადგილე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, (საქართველო)
რუსუდან ქუთათელაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის დეკანი, (საქართველო)
მაია ჩხეიძე	საქართველოს უნივერსიტეტის პროფესორი, (საქართველო)

ხელისუფლება და საზოგადოება № 4(48) 2018, ტომი I

ვიაჩესლავ ძიუნძიუკი	უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული სახელმწიფო მართვის ეროვნული აკადემიის ხარკოვის რეგიონალური ინსტიტუტის პროფესორი, პოლიტოლოგიისა და ფილოსოფიის კათედრის გამგე. (უკრაინა)
ია ხუბაშვილი	ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი, (საქართველო)
ენდრიუ ლენუქს ჰარდინგსი	კინგსკოლეჯის პროფესორი, (დიდი ბრიტანეთი)

EDITORIAL BOARD

NANA AVALIANI	PhD of History, adviser Ministry of Foreign affairs of Georgia. (Georgia)
RUDIGER ANDRESEN	Professor of Economics of Berlin University, Doctor of Honour of Georgian Technical University. (Germany)
His Eminence ABRAHAM (GARMELIA)	Metropolitan of Western Europe. (Georgia)
EVGENI BARATASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of Department of Business Administration (Georgia)
GIORGI BAGATURIA	Professor of Georgian Technical University. (Georgia)
OTAR BAGATURIA	Responsible Editor, Associate Professor of Georgian Technical University (Georgia)
RASA BELOKAITE	Professor of the University of Vitautas the Great. (Litva)
MAIA CHKHEIDZE	Professor of University of Georgia. (Georgia)
KETO DAVITAIA	Associate researcher of Ilia University Zoology Institute, (Georgia)
SHOTA DOGONADZE	Chief Editor, Professor of Georgian Technical University, (Georgia)
ELUN DRUCKE	Expert of European Council. (France)
VIACHESLAV DZIUNDZIUK	Professor of Kharkiv Regional Institute of Public Administration of National Academy of Public Administration attached to the Office of the President of Ukraine. Head of Political Science and Philosophy Chair. (Ukraine)
ANASTASIA GANICH	Docent, Scientific worker of Central Asia, Caucasus and Ural-Volga researcher center of the Avcademy of Sciences of Russia. (RF)
YURI GORITSKIY	Professor of Moscow Power Engineering Institute. (RF)
VAKHTANG GURULI	Professor of St. Andrew the First-Called Georgian University of the Patriarchate of Georgia. (Georgia)
ANDRU LENUKS HARDINGS	Professor of King's college. (UK)
GENADI IASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of the Public Administration and Electronic Business Department. (Georgia)
SERGIO CAMIZ	Professor of the University of Roma „La Sapienza“. (Italia)
KETI KOKRASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of the Administration. (Georgia)

OTAR KOCHORADZE	Deputy Editor-in-Chief, Professor of Georgian Technical University. (Georgia)
IA KHUBASHVILI	Professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University. (Georgia)
RUSUDAN KUTATELADZE	Professor of Georgian Technical University, Dean of the Faculty of Business Technologies. (Georgia)
RICHARD MAAS	Professor of the University of Notrdam. (The Netherlands)
MYKHAILO MEDVID	Senior Researcher of National Academy of National Guard of Ukraine. (Ukraine)
ROIN METREVELI	Academician. Vice President of Georgian Academy of Sciences. (Georgia)
IOSHIKA MITSUI	Professor of National University of Yokohama. (Japan)
BADRI NAKASHIDZE	Deputy Minister of Education, Culture and Sport AR of Adjara, Doctor of Law Sciences, Professor. (Georgia)
RAMON PIETRO-SUARES	Expert of European Council (Spain)
BUDI NURANI RUCHJANA	Professor of the University of Padjadjaran. (Indonesia)
GERT SURMIULEN	Doctor, preident of Logistic company. (Germany)
LIZAVETA DJAKHANINA	Professor of Kansas State University. (USA)
HARALD WERTZ	Professor of Informatics of Sorbona University "Pari-8". (France)

РЕДКОЛЛЕГИЯ

НАНА АВАЛИАНИ	Советник МИД Грузии, доктор исторических наук. (Грузия)
Владыко АВРААМ (ГАРМЕЛИЯ)	Митрополит Западной Европы. (Грузия)
РУДИГЕР АНДРЕСЕН	Профессор экономики Берлинского университета, почетный доктор Грузинского технического университета. (Германия)
ГЕОРГИЙ БАГАТУРИЯ	Профессор Грузинского технического университета. (Грузия)
ОТАР БАГАТУРИЯ	Ответственный секретарь, Ассоциированный профессор Грузинского технического университета. (Грузия)
ЕВГЕНИЙ БАРАТАШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, руководитель департамента бизнес администрирования. (Грузия)
РАСА БЕЛОКАЙТЕ	Профессор университета Витаутаса Великого. (Литва)
ХАРАЛЬД ВЕРТЦ	Профессор информатики Сорбонского университета «Пари-8». (Франция)
АНАСТАСИЯ ГАНИЧ	Доцент, научный сотрудник исследовательского центра Центральной Азии, Кавказа и Урал-приволжья АН РФ. (РФ)
ЮРИЙ ГОРИЦКИЙ	Профессор Московского энергетического института. (РФ)
ВАХТАНГ ГУРУЛИ	Профессор Грузинского Университета им. св. Андрея Первозванного Патриаршества Грузии. (Грузия)
КЕТО ДАВИТАЯ	Ассоциированный исследователь Института зоологии им. Илии, (Грузия)
ШОТА ДОГОНАДЗЕ	Главный редактор, профессор Грузинского технического университета. (Грузия)
ЕЛУН ДРАКЕ	Эксперт Совета Европы (Франция)
ВЯЧЕСЛАВ ДЗЮНДЗЮК	Профессор Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины, заведующий кафедрой политологии и философии. (Украина)

СЕРДЖИО КАМИЗ	Профессор Римского Университета «Ла Сапиенза» (Италия)
КЕТЕВАН КОКРАШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, глава администрации университета. (Грузия)
ОТАР КОЧОРАДЗЕ	Заместитель главного редактора, профессор Грузинского технического университета. (Грузия)
РУСУДАН КУТАТЕЛАДЗЕ	Профессор Грузинского технического университета, декан факультета бизнес-технологий. (Грузия)
РИЧАРД МААС	Профессор университета Нотрдам. (Нидерланды)
МИХАЙЛО МЕДВИДЬ	Старший научный сотрудник Национальной академии Национальной гвардии Украины. (Украина)
РОИН МЕТРЕВЕЛИ	Академик. Вице-президент АН Грузии. (Грузия)
ИОШИКА МИЦУИ	Профессор национального университета Йогогамы . (Япония)
БАДРИ НАКАШИДЗЕ	Заместитель министра образования, культуры и спорта АР Аджарии, Доктор юридических наук, профессор. (Грузия)
РАМОН ПЬЕТРО-СУАРЕС	Эксперт Совета Европы. (Испания)
БУДИ НУРАНИ РУЧДЖАНА	Профессор университета Паджаджаран. (Индонезия)
ГЕРТ СУРМИОЛЕН	Доктор, президент логистической компании (Германия)
ИЯ ХУБАШВИЛИ	Профессор Тбилисского государственного университета им. Ив.Джавахишвили (Грузия)
МАЙА ЧХЕИДЗЕ	Профессор Университета Грузии (Грузия)
ЛИЗАВЕТА ЖАХАНИНА	Профессор государственного университета Канзас (США)
ЭНДРЮ ЛЕНУКС ХАРДИНГС	Профессор кингсколледжа (Великобритания)
ГЕННАДИЙ ЯШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, руководитель департамента публичного управления и электронного бизнеса (Грузия)

ქურნალის ტექნიკური რედაქტორი: ზურაბ ჯიშკარიანი
Технический редактор журнала: Зураб Жишкарняни
Technical Editor: Zurab Jishkariani